

Begroting 2023 - 2026

330 Leidschendam-
Voorburg

Inhoudsopgave

Algemeen.....	4
Bestuurlijke samenvatting.....	4
Begroting in 1 oogopslag.....	10
Leeswijzer.....	12
Programma's	13
Programma 0. Bestuur en Ondersteuning.....	14
Programma 1. Veiligheid	21
Programma 2. Verkeer en Vervoer	26
Programma 3. Economie.....	33
Programma 4. Onderwijs.....	40
Programma 5. Sport, cultuur en recreatie	45
Programma 6. Sociaal domein	55
Programma 7. Volksgezondheid en milieu	73
Programma 8. Bouwen en wonen (VHLOSV).....	84
Programma Algemene dekkingsmiddelen.....	92
Programma Overhead	100
Programma Vennootschapsbelasting	103
Programma Onvoorzien	105
Paragrafen	107
Lokale Heffingen.....	108
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	117
Onderhoud Kapitaalgoederen	132
Financiering	138
Bedrijfsvoering	143
Verbonden Partijen	147
Grondbeleid	160
Duurzaamheid	165
Financiële Begroting	167
Financieel perspectief 2023 - 2026	168
Begrotingsuitkomsten	168
Toelichting begrotingsmutaties.....	168
Toelichting op tabel	171
Uitgangspunten financieel beleid.....	178
Lasten en baten	180
Investeringsplan	183
Gemeentefonds	185
Eigen en vreemd vermogen	187

Reserves.....	191
Voorzieningen.....	198
Bijlagen	202
Incidentele baten en lasten.....	203
Meerjaren-investeringsplan 2023-2026 (details).....	211
Begroting naar taakvelden.....	218
Verdeling personeelskosten over taakvelden.....	222
Verplichte indicatoren	224

Algemeen

Bestuurlijke samenvatting

Voorwoord

Een nieuwe raadsperiode, een nieuw college en nu ook een nieuwe begroting. Met enthousiasme hebben de voornemens uit het coalitieakkoord een plek gekregen in de begroting. Er zijn keuzes gemaakt voor het komende jaar en er wordt een doorkijk gegeven naar de jaren erna. In de begroting houden we ook rekening met wat er om ons heen gebeurt. Er zijn op dit moment vele onzekerheden, waarbij we één ding wel zeker weten: de druk is groot. Na de coronacrisis van de afgelopen twee jaar, zien we nu steeds grotere uitdagingen op gebieden als wonen, energie, financiën en klimaat. En de gevolgen daarvan voor onze inwoners.

Ondanks de onzekerheid, misschien wel juist daardoor, willen we als Leidschendam-Voorburg vooruitgang boeken. We hebben ambities om onze gemeente mooier te maken en om inwoners die dat nodig hebben te ondersteunen. Om ondernemers te laten floreren en om het klimaat te ontzien. Om mensen fijn te laten wonen, werken en recreëren zoals zij dat willen.

Ambities hoeven niet altijd geld te kosten, maar vaak is dat wel een voorwaarde voor succes. Gelukkig is de gemeente Leidschendam-Voorburg financieel stabiel. Het structurele begrotingssaldo is positief en er zijn voldoende reserves om investeringen te doen. Tegelijkertijd moeten we voorzichtig zijn. Helaas zijn we, net zoals alle andere gemeenten, voor een groot deel van onze inkomsten afhankelijk de Rijksoverheid. Bovendien kunnen nieuwe ontwikkelingen snel op ons af komen en veel van ons vergen. Onze financiële positie, zeker op de lange termijn, is dus niet alleen afhankelijk van ons eigen handelen. Maar we doen wat mogelijk is om te werken aan een mooie toekomst van Leidschendam-Voorburg. Dat doen we niet alleen, maar in verbinding met de raad, de inwoners, de ondernemers en alle andere actieve partners in de gemeente en de regio. We hebben er vertrouwen in dat we in 2023 samen stappen kunnen zetten naar een nog beter Leidschendam-Voorburg!

Het college van burgemeester en wethouders,

Jules Bijl

Astrid van Eekelen

Bianca Bremer

Marcel Belt

Philip van Veller

Jeffrey Keus

Samenvatting: Wat gaan we doen in 2023?

De programmabegroting bevat alle plannen voor het komende jaar en de financiering die daarbij hoort. In deze begroting zijn onder andere de effecten van de meicirculaire, exogene en autonome ontwikkelingen en het coalitieakkoord verwerkt. De begroting is tot en met 2025 structureel sluitend en daarmee voldoen we aan de vereisten van de toezichthouder.

In deze samenvatting krijgen de plannen en cijfers een gezicht. Hiermee kan iedereen een beeld vormen van hoe 2023 en de jaren daarna er uitzien. Dit doen we aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord 2022 - 2026 'Verbinden, vertrouwen, vooruitgang', dat in deze begroting is verwerkt. Ook vindt u een samenvatting van onze financiële uitgangspunten, oftewel ons huishoudboekje.

Voor en met inwoners

Leidschendam-Voorburg is een gemeente waar het draait om de inwoners, ondernemers, verenigingen en organisaties. De gemeente is er om hen te steunen, richting te geven waar nodig en om de juiste randvoorwaarden te bieden. We werken graag met inwoners en ondernemers samen. Zij weten precies wat er speelt en hebben veel kennis. Zo kunnen we samen de uitdagingen in onze gemeente aan. We vinden het belangrijk om het vertrouwen van inwoners en ondernemers in de gemeente te vergroten. Dat doen we onder andere met burgerparticipatie in verschillende projecten, waardoor inwoners en ondernemers kunnen meedenken, meepraten en meedoen. Ook vinden in 2023 verkiezingen plaats voor de Provinciale staten en waterschapsbesturen.

Onze dienstverlening is ons visitekaartje. Inwoners kunnen bij ons terecht voor de dagelijkse dienstverlening, zoals het aanvragen van een paspoort of vergunning, financiële ondersteuning of een invalide parkeerkaart. We voeren daarbij continue verbeteringen door en maken het contact met de gemeente toegankelijker. Onze communicatie moet helder zijn; we communiceren in duidelijke taal die iedereen begrijpt. Na jaren van voorbereiding is 2023 het jaar dat de Omgevingswet in werking treedt. Daarmee kan de inwoner nog makkelijker zaken regelen met de gemeente.

Wonen, werken en recreëren in een aantrekkelijke omgeving

De drie kernen Leidschendam, Stompwijk en Voorburg vormen samen een aantrekkelijke gemeente. Veel mensen zijn hier op zoek naar een huis. Er is in de gemeente dan ook grote behoefte aan goede, betaalbare woningen. Ook willen we dat onze leefomgeving groen blijft, de voorzieningen goed geregeld zijn en er voldoende ruimte is voor werkgelegenheid en recreatie. Al deze zaken stellen ons voor een uitdaging, omdat er beperkte ruimte is in de gemeente.

Wij geven richting aan de gewenste ontwikkelingen voor de toekomst. We doen dit in het algemeen met de ontwikkeling van de Omgevingsvisie en concreet met projecten als Klein Plaspoelpolder. Op verschillende locaties wordt gewerkt aan ontwikkeling van woningbouw: Vlietvoorde, De Leytse Hof, Veurse Achterweg, Parnashofweg, De Star, Appelgaarde, Parkweg en Westeinderweg. Dat doen we in samenwerking met de omwonenden, passend bij de omgeving en rekening houdend met de toekomst.

Op het gebied van economie worden stevige stappen gezet om bedrijvigheid en brede werkgelegenheidsgroei te bevorderen. Samen met ontwikkelaars, vastgoedeigenaren en

ondernemers creëren we nieuwe plekken en verduurzamen we bestaande plekken om te werken en ondernemen. Winkelgebied De Julianabaan in Voorburg wordt verduurzaamd en vernieuwd, zodat het een moderne uitstraling krijgt. Om meer bezoekers te trekken investeren we in citymarketing voor alle drie de kernen. Op het stationsplein in Voorburg maken we voorzieningen, zodat er evenementen kunnen plaatsvinden. Samen met regiopartners Metropool Rotterdam Den Haag (MRDH) en de provincie Zuid-Holland wordt er gewerkt aan het vernieuwen en verduurzamen van de regionale economie.

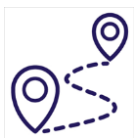
Sport, kunst, cultuur en recreatie is belangrijk, omdat dit onze gemeente levendig en aantrekkelijk maakt. We zorgen ervoor dat het voor iedereen in onze gemeente bereikbaar is. Daarom investeren we in bibliotheken, nieuw rugbyterrein. Ook stellen we in 2023 een Cultuurvisie op.

Steun voor wie het nodig heeft

De sociale voorzieningen van de gemeente zijn er om te zorgen dat het inwoners lukt om alledaagse taken zelf te doen en weten waar zij hulp kunnen vragen. We blijven mensen met schulden ondersteunen; we blijven energietoeslag toekeren zolang het Rijk dit van ons vraagt en het ons financieel mogelijk maakt; we blijven steun bieden aan mantelzorgers; waar meer problemen spelen kijken we naar het geheel en we blijven samenwerken met onze sociale partners om zo diegene die dat het hardste nodig hebben te helpen. Tegelijk vernieuwen we ook. Zo ontwikkelen nieuw beleid voor Wmo, minima en re-integratie en participatie. Ook kijken we tijdens een welzijns gesprek of uitkeringsgerechtigden krijgen waar ze recht op hebben.

Het versterkingsprogramma Sterk voor Noord is een wijkgerichte aanpak, die extra inzet op ondersteuning van inwoners in de wijken De Heuvel/Amstel en Prinsenhof. Onze aandacht gaat daar vooral uit naar jeugd en onderwijs, het versterken van voorschoolse educatie, financiële zelfredzaamheid en fijn en veilig wonen.

Bereikbaar te voet, fiets, ov en auto

We willen een goed bereikbare en verkeersveilige gemeente zijn. Ons verkeers- en vervoerbeleid helpt ons hierbij. Waar mogelijk benutten we de bestaande infrastructuur beter en stimuleren we het nemen van de fiets en het openbaar vervoer. We werken aan verkeersveiligheid, voldoende parkeerruimte voor inwoners en bezoekers en verbetering van mobiliteit rondom de Westfield Mall of the Netherlands. Ook maken we in 2023 een plan van aanpak om te onderzoeken of we het Damcentrum autoluw kunnen maken. Over de hoogwaardige OV-verbinding (HOV) van Den Haag Centraal Station en Station Voorburg houden we nauw contact met de omwonenden. Als de plannen concreter worden bekijken we samen met hen hoe we de buurt veiliger en groener kunnen maken.

Veiligheid, een gezamenlijke verantwoordelijkheid

We zorgen dat het in onze gemeente veilig blijft om te wonen, werken, ondernemen, recreëren en verblijven. Daarom wordt fors geïnvesteerd in veiligheid, met name in wijken waarin dit als een

probleem wordt ervaren. We breiden het aantal boa's uit en we stimuleren dat er in elke wijk een buurtpreventieteam is. Het regionale speerpunt Maatschappelijk ongenoegen en het voorkomen van ondermijning nemen wij op in het Veiligheidsbeleid 2023-2026. We moedigen scholen aan om veiligheidslessen te verzorgen, doen een voorlichtingscampagne over cybercrime, doen onderzoek naar vuurwerkvrije zones en stellen een voederverbod in als belangrijke stap in het terugdringen van meeuwen- en rattenoverlast.

Duurzame toekomst en goede leefomgeving voor iedereen

Een schone, mooie groene leefomgeving is van belang voor mens, dier en plant. We zijn een groene gemeente. Tegelijkertijd zien we dat de leefomgeving onder druk staat door klimaatverandering, zoals de droogte in 2022, en milieuproblematiek, zoals vervuiling van ons water, de grond en lucht. Dit is niet goed voor onze gezondheid en leidt ook tot biodiversiteitsverlies.

Om klimaatverandering te beperken moeten we als samenleving ons energieverbruik minderen en overstappen op duurzame energiebronnen. De gemeente heeft daarin een regierol. We willen de energietransitie graag versnellen, maar dat hebben we niet helemaal zelf in de hand. We zijn sterk afhankelijk van het animo bij inwoners en bedrijven en van de mogelijkheden van de netbeheerder en aannemers. In De Heuvel/Amstel zijn we samen met inwoners en partners bezig met de energietransitie. Deze wijk wordt als eerste aardgasvrij. In 2023 stellen we een nieuw Duurzaamheidsprogramma en een GroenActiePlan op. Met beide plannen gaan we nog actiever maatregelen nemen om klimaatverandering te beperken en onze omgeving in te richten op dit veranderende klimaat. Zo werken we aan een prettig Leidschendam, Stompwijk en Voorburg voor onszelf én de generaties na ons.

Het huishoudboekje 2023

Ons huishoudboekje

Op basis van de programmabegroting 2023-2026, de kaderbrief 2023-2026, het Coalitieakkoord 2022-2026, tussentijdse ontwikkelingen en de bestaande plannen voor de komende jaren, is de verwachting dat de gemeente Leidschendam-Voorburg in 2023 een structureel begrotingsresultaat heeft van € 2,1 miljoen voordelig. De gemeente Leidschendam-Voorburg kan met deze begroting in 2023 haar structurele lasten dekken met de structurele baten en voldoet daarmee aan de vereisten van de toezichthouder. In 2024 en 2025 loopt het structurele saldo op tot respectievelijk € 2,4 miljoen en € 6,8 miljoen. De meerjarenraming eindigt in 2026 met een structureel afgerond resultaat van € 3,5 miljoen nadelig.

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Vastgestelde begroting 2022	-6.234	-3.301	383	1.612
Nota van wijziging op de Begroting 2022	1.463	1.341	1.677	1.677
Mutaties in 2022	-175	-175	-75	397
Mutaties kaderbrief 2023 - 2026	1.962	3.590	5.284	238
Begrotingssaldo na kaderbrief 2023 - 2026	-2.983	1.455	7.269	3.925
Coalitieakkoord	-2.314	-2.339	-2.513	-2.421
Exogene en autonome ontwikkelingen	-303	221	144	-2.098
Saldo loon- en prijsontwikkeling kaderbrief 2023-2026	1.563	1.418	1.923	2.077
Kapitaallasten	250	82	-266	445
Amendement kaderbrief 2023-2026	-290	0	0	0
Meicirculaire / algemene uitkering	741	-1.132	226	-5.447
Subtotaal mutaties begroting 2023 - 2026	-352	-1.749	-485	-7.443
Saldo begroting 2023 - 2026	-3.336	-294	6.784	-3.518
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	5.434	2.662	60	0
Structureel begrotingssaldo	2.098	2.368	6.844	-3.518

Bedragen x € 1.000

Onze zorgen en onzekerheden

Het feit dat 2026 een nadelig saldo laat zien is het gevolg van een, door het Rijk, aangepaste financieringssysteem van het gemeentefonds waarbij de trap-op-trap-af systematiek (als het Rijk minder geld besteedt, betekent dat eenzelfde ontwikkeling voor de middelen in het gemeentefonds) buiten werking is gesteld, en de mogelijkheid ontstaat van het verruimen van het lokale belastinggebied. Het Rijk en gemeenten zijn hierover nog in overleg. Als de omvang van het begrotingssaldo in 2026 blijft bestaan kan dit grote financiële consequenties hebben en mogelijk leiden tot bezuinigingen.

Van planningsoptimisme naar meer realisme

Al meerdere jaren zit er een aanzienlijk verschil tussen de geraamde uitgaven op basis van de investeringsplanning en de realisatie. Daarom is er een project gestart om de investeringsplanning meer realistisch op te stellen. Dat is een uitdaging omdat ambities gepaard gaan met

planningsoptimisme en externe factoren ook van invloed zijn. Hiervoor is een omslag in het plannen van het werk nodig. Er is aandacht voor het risico van stapelen van het doorschuiven van projecten en budgetten die de slagvaardigheid kunnen belemmeren (cumulatie).

In deze begroting is extra nadruk gelegd op het nu al meer realistisch ramen van projecten in het kader van de investeringsplanning. In 2022 vindt een forse aanpassing plaats in de tweede tussentijdse rapportage en de effecten zijn nu ook al zichtbaar voor het investeringsvolume van 2023. De komende periode worden de volgende jaren nader geanalyseerd. Deze analyse komt in de volgende P&C producten terug.

Aanzienlijke gemeentelijke reserves

Ten opzichte van veel andere gemeenten – groot en klein – heeft onze gemeente een flinke financiële buffer. Het betreft hier onder andere een algemene reserve vrij besteedbaar en diverse door de raad ingestelde bestemmingsreserves. Deze bestemmingsreserves zijn onder andere gelabeld voor de energietransitie en duurzaamheid, herstelbeleid, mobiliteit, bereikbaarheid, onderwijshuisvesting en langer zelfstandig wonen. De omvang hiervan maakt het mogelijk dat we fors investeren in belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen, zonder dat ons meerjarenperspectief in de rode cijfers duikt of dat er op andere belangrijke beleidsterreinen ingegrepen moet worden. Het gaat hier altijd om incidentele uitgaven. Het afgelopen jaar zijn er diverse bestedingsplannen door de raad goedgekeurd en de uitvoering is gaande. Het is natuurlijk wel zo dat als de plannen uitgevoerd zijn, onze reserves dan flink zullen krimpen. Maar ondanks dat hebben ze naar verwachting nog steeds een acceptabel niveau en blijft de solvabiliteit ruim boven de 30%.

Reserves (per 31-12)	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene reserves	67.410	63.443	62.375	70.406	66.888
Bestemmingsreserves	135.952	130.439	124.973	119.923	115.105
Totaal reserves	203.363	193.882	187.348	190.330	181.993

Bedragen x € 1.000

Begroting 2023

in één oogopslag

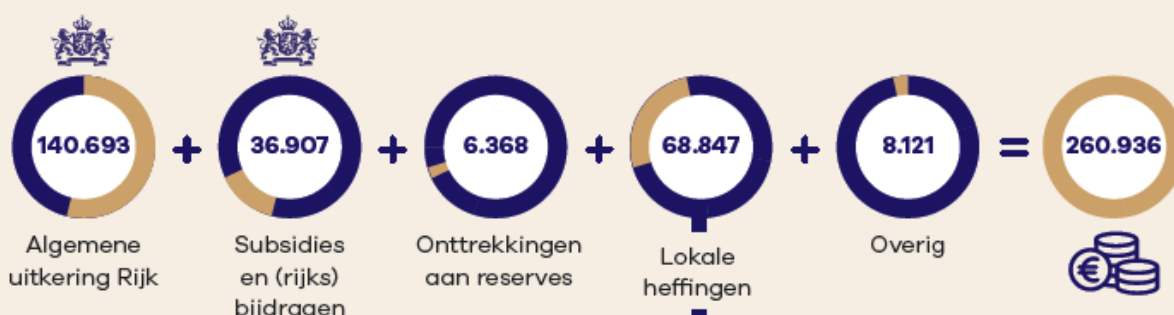
De hoofdpunten

Het college van burgemeester en wethouders presenteert de begroting voor 2023. In deze begroting is het nieuwe coalitieakkoord verwerkt. Ook is rekening gehouden met uitdagingen waar de gemeente voor staat, zoals op het gebied van wonen en energie. De gemeente heeft de ambitie om Leidschendam-Voorburg mooier te maken en

om inwoners die dat nodig hebben te ondersteunen.

Goed om te weten: het is nog een voorstel. Op 9 november 2022 is het raadsdebat en de besluitvorming over de begroting gepland.
Meer weten? Lees de hele begroting op www.lv.nl/begroting2023.

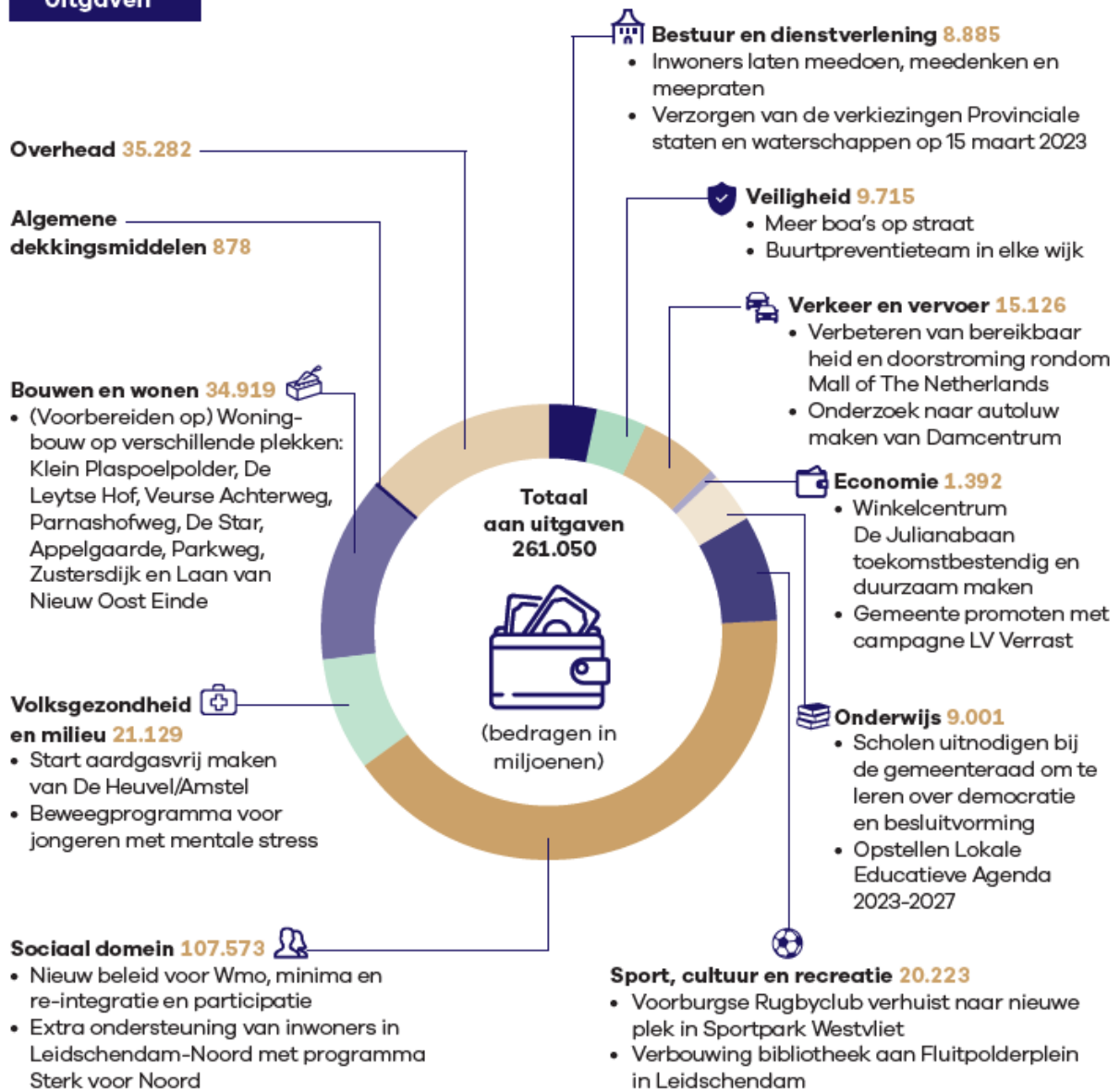
Inkomsten

	Onroerende zaakbelasting	14.817
	Rente / Dividenden	938
	Gronden	21.141
	Afvalstoffenheffing	12.937

	Rioolheffing	7.992
	Huren en pachten	5.115
	Leges / (overige) belastingen	5.907

Uitgaven

Leeswijzer

In het deel Algemeen worden onder de samenvatting de keuzes weergegeven die met deze begroting gemaakt worden en is 'in Begroting in 1 oogopslag' te zien wat de gemeente ontvangt en waar het geld aan wordt uitgegeven.

In de programma's is, per taakveld, te zien wat de gemeente in 2023 gaat doen. Elk programma begint met een korte omschrijving van het programma, geeft een toelichting op de taken van de gemeente die onder het programma vallen en beantwoordt de vraag wat de gemeente binnen dit programma wil bereiken. Daarna volgen per taakveld de antwoorden op de vragen wat gaan we daarvoor gaan doen en wat dat gaat kosten. Onderdeel van de programmastructuur zijn de specifieke acties die voortvloeien uit het coalitieakkoord 2022-2026 'Verbinden, Vertrouwen, Vooruitgang'. De in het coalitieakkoord vermelde concrete plannen zijn voor 2023 omgezet in specifieke acties.

In de afzonderlijke paragrafen zijn de beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, alsmede tot de lokale heffingen.

Onder het kopje financiële begroting staan het financieel perspectief 2023-2026, de uitgangspunten van het financiële beleid, de baten en lasten, het investeringsplan 2023-2026, informatie over het gemeentefonds, het eigen en vreemd vermogen en een overzicht van de reserves en voorzieningen.

In de bijlagen staan de onderwerpen vermeld, die van invloed zijn op alle programma's. Hier staat o.a. informatie over de incidentele baten en lasten, de verdeling van de personeelskosten over de taakvelden en de investeringen van de gemeente.

Toelichting programma's

In deze begroting zijn per programma de bijbehorende taakvelden opgenomen. Per taakveld zijn de ontwikkelingen, specifieke acties van het beleid en verbonden partijen te vinden. De indeling in taakvelden is voorgeschreven door de Rijksoverheid. Het is mogelijk dat er geen tekst staat bij verbonden partijen of acties onder een taakveld. Dit betekent dat er geen verbonden partij aan dit taakveld is gekoppeld, of geen actie is genoemd waar in 2023 extra aandacht naar uit gaat. De reguliere werkzaamheden die onder dit taakveld vallen, zullen gewoon worden uitgevoerd, maar staan niet allemaal beschreven in de programmabegroting. De tekst sluit aan bij wat de gemeente daadwerkelijk gaat doen in 2023. Er is per taakveld op hoofdlijnen beschreven wat de baten en lasten inhouden. Aansluitend op elk programma is er een financiële samenvatting met daarin analyses op taakveld niveau. In de analyses wordt de begroting van 2023, op hoofdlijnen vergeleken met de begroting van 2022. In de baten en lasten worden in principe alleen verschillen groter dan € 100.000 verklaard.

Programma's

Programma 0. Bestuur en Ondersteuning

Omschrijving

Dit programma gaat over het bestuur, de ondersteuning daarvan en de relatie tussen de burger en het bestuur. Betrokkenheid, vertrouwen en dienstverlening zijn vanuit de gemeente uitgangspunt voor deze relatie. Het programma bevat de overkoepelende taakvelden van raad en college op het terrein van het openbaar bestuur en de ondersteuning daarvan door de gemeentelijke organisatie.

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
-----	---------------

0.1	Bestuur
0.2	Burgerzaken
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden
0.63	Parkeerbelasting
0.10	Mutaties reserves

Wat willen wij bereiken?

Inwoners, ondernemers en andere organisaties weten zelf het beste wat goed is voor hun buurt of wijk. Daarom betrekken we inwoners van Leidschendam, Stompwijk en Voorburg bij gemeentelijke besluiten die invloed hebben op onze samenleving. De gemeente moet zich meer laten zien buiten het gemeentehuis en mensen opzoeken. Niet alleen richting mensen die zelf al goed zichtbaar zijn, maar ook richting mensen die zich minder laten zien of horen. Buiten de gemeente zoeken we actief de samenwerking op met (buur)gemeenten in de regio.

Dat doen we onder meer door:

- Inwoners centraal te stellen, en ervoor te zorgen dat we participatie in ons DNA hebben
- Meer in de wijken en dichtbij de mensen te zijn
- Open te staan voor signalen en door initiatieven vanuit de samenleving toe te juichen en serieus te beoordelen
- Een sterkere visie op onze regionale positie en samenwerking te ontwikkelen, omdat we deel uitmaken van de regio; we zijn ervan afhankelijk, maar moeten er ook een actievere rol in spelen. Ook willen we bijdragen aan een visie op regio-niveau.

Taakveld 0.1 Bestuur

Tot dit taakveld behoort de facilitering van de bestuursorganen:

- College van burgemeester en wethouders (loonkosten, reiskosten en verblijfkosten e.d.)
- Raad en raadscommissies (vergoedingen, excursies e.d.)
- De ondersteuning van de raad, de griffie
- Regionale, landelijke en internationale bestuurlijke samenwerking
- Lokale rekenkamer, lokale ombudsfunctie, accountantscontrole

Wat gaan we daarvoor doen?

Het college van burgemeester en wethouders, raad en raadscommissies, griffie, de regionale, landelijke en internationale bestuurlijke samenwerking, de regionale rekenkamercommissie en ombudsfunctie worden optimaal ondersteund. We gaan aan de slag met duidelijkheid, vroegtijdig betrekken, betrokkenheid, openheid, vertrouwen, eigenaarschap, regie, gelijkwaardigheid en

transparantie. Dat zijn de kernwaarden van waaruit inwoners en gemeente met elkaar gaan samenwerken.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Ontwikkelen leidraad participatie
- Ontwikkelen participatieverordening
- Samen met inwoners, belangenorganisaties en lokale adviesraden de advieskracht verder versterken

Wat mag het kosten?

Bestuur	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	5.078	4.597	3.479	3.319	3.294	3.341
Baten	2.287	8	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-2.791	-4.589	-3.479	-3.319	-3.294	-3.341

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen: de vergoedingen voor raad- en commissieleden, de salarissen en wachtgelden van (voormalige) collegeleden, de kosten van de griffie en de accountantskosten voor de controle van de jaarrekening.

Geplande investeringen

Binnen dit taakveld zijn geen investeringen gepland.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 0.2 Burgerzaken

Tot dit taakveld behoren o.a. de volgende producten:

- Paspoorten, identiteitskaarten en rijbewijzen
- Uittreksels uit het bevolkingsregister
- Verkiezingen, referenda
- Burgerzaken leges opbrengsten

Wat gaan we daarvoor doen?

Inwoners en organisaties kunnen bij het Servicecentrum terecht voor rijbewijzen, reisdocumenten en vele andere producten en diensten. Een deel van de dienstverlening is tevens digitaal via de website beschikbaar. De gemeente is, naast het fysieke Servicecentrum, bereikbaar via de website, telefoon (14 070), sociale media (Twitter, Instagram en Facebook) en e-mail. Het is mogelijk om zelf of via de telefoon een afspraak te maken voor een bezoek aan het Servicecentrum Leidschendam. Wanneer een fysiek bezoek onmogelijk is, kan een huisbezoek geregeld worden.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- We stellen een uitvoeringsplan op om de dienstverlening te verbeteren en toegankelijker te maken. In 2023 zal worden gestart met het toegankelijker maken van de dienstverlening. Heldere communicatie en aansluiten op de Direct Duidelijk campagne maakt hier onderdeel van uit.

- Wij sluiten onze openingstijden van het Servicecentrum aan op de vraag van onze inwoners. Wij stellen een plan op om flexibel in te spelen op het effect van de volumeontwikkeling van reisdocumenten en rijbewijzen.
- Vanuit het Rijk is er aandacht voor het voorkomen van fraude bij reisdocumenten. De gemeente zal de maatregelen die hieruit voortvloeien implementeren.
- De gemeente ontwikkelt een methode om telefonische bereikbaarheid en kwaliteit van onze dienstverlening meetbaar te maken en zo te verbeteren.
- Begin 2023 maakt de gemeente het weer mogelijk om contant te betalen in het Servicecentrum.
- De komende jaren zijn er verkiezingen waarvoor het Rijk nieuwe wet en regelgeving heeft geïntroduceerd. De gemeente zal de maatregelen die hieruit voortvloeien realiseren. In 2023 zorgen we ervoor dat iedereen zijn stem kan uitbrengen bij de verkiezingen van de provinciale staten en waterschapsbestuur.

Wat mag het kosten?

Burgerzaken	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	4.127	3.757	3.487	3.480	3.480	3.350
Baten	1.085	1.162	1.030	1.030	1.030	1.030
Saldo van lasten en baten	-3.042	-2.596	-2.457	-2.449	-2.449	-2.320

Bedragen x € 1.000

De baten betreffen legesopbrengsten voor de gemeentelijke dienstverlening (onder andere paspoorten, ID-kaarten, rijbewijzen, huwelijken). De lasten betreffen met name personele kosten voor het Servicecentrum.

Geplande investeringen

Taakveld	Totaal beschikbaar taakveld		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investerings 2023		Investerings 2024		Investerings 2025		Investerings 2026	
	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
Burgerzaken	610	0	0	0	610	0	0	0	0	0	0	0

bedragen x € 1.000

De investeringen betreffen vooral vervangingsinvesteringen van de basisregistraties.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Tot dit taakveld behoren taken met betrekking tot onroerend goed dat niet in exploitatie is en niet aan een specifiek beleidsveld is toe te delen:

- beheer, verhuur, instandhouding van gebouwen, gronden en landerijen die de gemeente (al of niet tijdelijk) in bezit heeft en niet in exploitatie neemt

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeente Leidschendam-Voorburg draagt zorg voor een optimaal beheer, verhuur en instandhouding van haar gebouwen en gronden.

Wat mag het kosten?

Beheer overige gebouwen en gronden	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	2.166	2.425	1.606	1.571	1.582	1.582
Baten	1.732	1.646	1.717	1.717	1.717	1.717
Saldo van lasten en baten	-435	-779	111	147	136	136

Bedragen x € 1.000

De baten betreffen huur van gronden en panden, inkomsten benzineverkooppunten, retributie opstalrechten en canon erfpachten. Bij de lasten gaat het voornamelijk om de personele kosten, de zakelijke lasten, de verzekeringspremies, de kapitaallasten en de onderhoudskosten.

Geplande investeringen

Taakveld	Totaal beschikbaar taakveld		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investerings 2023		Investerings 2024		Investerings 2025		Investerings 2026	
	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
Beheer overige gebouwen en gronden	467	0	0	0	234	0	234	0	0	0	0	0

bedragen x € 1.000

In de bovenstaande tabel zijn de geplande investeringen op taakveld niveau weergegeven. In de bijlage meerjareninvesteringsplan 2023-2026 is een gedetailleerd overzicht per krediet opgenomen.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 0.63 Parkeerbelasting

Tot dit taakveld behoren de lasten en baten met betrekking tot parkeren.

- De gemeente heft geen parkeerbelasting
Er zijn gebieden waar gratis of korte tijd geparkeerd kan worden met een parkeerschijf (blauwe zones). Inwoners of bedrijven die gevestigd zijn in een blauwe zone kunnen een parkeerontheffing aanvragen. Voor het aanvragen van een parkeerontheffing zijn leges verschuldigd.

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeente is verantwoordelijk voor het administreren en uitgeven van parkeerontheffingen.

Wat mag het kosten?

Parkeerbelasting	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	21	117	91	91	91	91
Baten	231	267	318	318	318	318
Saldo van lasten en baten	210	149	227	227	227	227

Bedragen x € 1.000

Tot dit taakveld behoort de opbrengst van de parkeerontheffing blauwe zones.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 0.10 Mutaties reserves

Op dit taakveld worden alle toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves geraamd en verantwoord. In het hoofdstuk "Financiële begroting", onderdeel "Reserves" worden de toevoegingen en onttrekkingen nader toegelicht.

Wat gaan we daarvoor doen?

Er zijn voor dit taakveld geen specifieke doelen beschreven.

Wat mag het kosten?

Mutaties reserves	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	98.580	22.593	223	223	2.117	0
Baten	105.387	38.678	6.368	6.462	5.919	4.819
Saldo van lasten en baten	6.807	16.086	6.145	6.240	3.802	4.819

Bedragen x € 1.000

De lasten en baten betreffen de geraamde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves. In het hoofdstuk "Financiële begroting", onderdeel "Reserves" worden de toevoegingen en onttrekkingen nader toegelicht.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Bestuur en Ondersteuning	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Bestuur	5.078	4.597	3.479	3.319	3.294	3.341
Burgerzaken	4.127	3.757	3.487	3.480	3.480	3.350
Beheer overige gebouwen en gronden	2.166	2.425	1.606	1.571	1.582	1.582
Parkeerbelasting	21	117	91	91	91	91
Totaal Lasten	11.392	10.897	8.663	8.460	8.446	8.364
Baten						
Bestuur	2.287	8	0	0	0	0
Burgerzaken	1.085	1.162	1.030	1.030	1.030	1.030
Beheer overige gebouwen en gronden	1.732	1.646	1.717	1.717	1.717	1.717
Parkeerbelasting	231	267	318	318	318	318
Totaal Baten	5.334	3.082	3.066	3.066	3.066	3.066
Saldo van lasten en baten	-6.058	-7.815	-5.597	-5.394	-5.380	-5.298
Mutaties reserves						
Storting	98.580	22.593	223	223	2.117	0
Onttrekkingen	105.387	38.678	6.368	6.462	5.919	4.819
Saldo mutaties reserves	6.807	16.086	6.145	6.240	3.802	4.819
Totaal resultaat	749	8.271	548	845	-1.578	-479

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën Begroting 2023 - Begroting 2022

De lasten en de baten voor het jaar 2023 binnen het programma Bestuur en Ondersteuning bedragen respectievelijk € 8.663.000 en € 3.066.000. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste afwijkingen tussen de ramingen 2022 en 2023.

Lasten

Bestuur

Bij taakveld Bestuur wordt de lasten daling voornamelijk veroorzaakt door de daling van de inzet van tijdelijke middelen om de kosten van de noodzakelijke organisatieontwikkelingen te dekken die in de kaderbrief 2021 zijn toegelicht. Het betreft het budget voor de doorontwikkeling van LV en het gaat om een incidenteel bedrag in 2021, 2022 en 2023. Daarnaast zijn er incidentele coronabudgetten binnen dit taakveld opgenomen in 2022. Vanaf 2023 zijn die niet meer begroot.

Burgerzaken

De lastendaling bij Burgerzaken wordt veroorzaakt door het aanpassen van de toerekening van overhead aan het taakveld Burgerzaken. Dit is conform regelgeving (BBV). Deze verplaatsing is budgetneutraal (lagere lasten op taakveld Burgerzaken en hogere lasten op taakveld Overhead).

Beheer overige gebouwen en gronden

De lastendaling bij Beheer overige gebouwen en gronden wordt veroorzaakt doordat in 2022 Herenstraat 42 is verkocht. Hiervoor is een incidentele extra afschrijving opgenomen in de begroting voor het pand aan de Herenstraat 42. Vanaf 2023 wordt er niet meer afgeschreven op het pand aan de Herenstraat 42 en verdwijnen ook andere lasten uit de begroting, zoals onderhoud, verzekeringen en energielasten. Daarnaast wordt de lastendaling veroorzaakt door het aanpassen van de

toerekening van overhead aan dit taakveld. Dit leidt tot een voordeel op het taakveld Beheer overige gebouwen.

Baten

Burgerzaken

De baten bij het taakveld Burgerzaken dalen structureel doordat rijbewijzen vanaf 2023 digitaal kunnen worden aangevraagd en verlengd. Hierdoor wordt een daling van de opbrengsten verwacht.

Toelichting reserves

De lasten en baten betreffen de geraamde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves. In het hoofdstuk "Financiële begroting", onderdeel "Reserves" worden de toevoegingen en onttrekkingen nader toegelicht.

Programma 1. Veiligheid

Omschrijving

Op dit programma worden lasten verantwoord die gerelateerd zijn aan criminaliteit en de preventie daarvan in de gemeente. Ook de kosten voor de veiligheidsregio (inclusief brandweer) vallen onder dit taakveld, evenals bijvoorbeeld het tegengaan van ondermijning.

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
1.1	Crisisbeheersing en brandweer
1.2	Openbare orde en veiligheid

Wat willen wij bereiken?

De veiligheid van onze gemeente is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van inwoners, ondernemers, politie en de gemeente. Alleen samen kunnen we ervoor zorgen dat het in onze gemeente veilig blijft om te wonen, werken, ondernemen, recreëren en verblijven. Als er toch ergens onveilige situaties ontstaan dan pakken we dat direct op. Of het nu op straat is of achter de voordeur, online of offline. Tegelijkertijd groeit en bloeit onze gemeente. Daarom investeren we fors in veiligheid, met name in wijken waarin dit als een probleem wordt ervaren.

Dat doen we onder meer door:

- Met bewoners en ondernemers gericht samen te werken aan veiligheid in de wijk
- de gebiedsregisseurs nauwer te verbinden met onze inwoners en bedrijven. Daarnaast krijgen buurpreventieteams en boa's een meer centrale plaats in de wijk
- In te zetten op versterking van handhaving in onze gemeente. Dit doen we door onder meer de capaciteit uit te breiden
- Meer focus te leggen op resultaten bij de aansturing van onze handhavers

Taakveld 1.1 Crisisbeheersing en brandweer

Tot dit taakveld behoren alle reguliere taken van de brandweer en taken in verband met het beperken en bestrijden van rampen en zware ongevallen:

- Brandbestrijding
- Preventieve maatregelen ten behoeve van de fysieke veiligheid
- Rampenbestrijding

Wat gaan we daarvoor doen?

Hiervoor werken wij, als kritische opdrachtgever, intensief samen met de Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) en VRH-gemeenten.

Daarnaast wordt de komende jaren in navolging van de Visie en het Regionaal plan gemeentelijke crisisbeheersing de gemeentelijke bevolkingszorg¹ geactualiseerd. Het doel is om te waarborgen dat alle VRH-gemeenten in dezelfde lijn lokaal de visie implementeren. De crisisstructuur bij

¹ Team bevolkingszorg komt in actie bij een ramp of crisis en voert gemeentelijke taken uit als het voorzien in opvang en het geven van voorlichting.

bevolkingszorg geldt niet alleen bij grote calamiteiten met multidisciplinaire inzet (GRIP-situaties), maar waar nodig ook bij andere lichtere incidenten waarvoor een crisisstructuur gewenst is. Hiervoor wordt een Gemeentelijk Team Incidentbestrijding (GTI) gevormd. Dit vergemakkelijkt een eventuele opschaling naar een GRIP-situatie.

In regionale samenwerking worden in het komende jaar de kerntaken voor crisisbeheersing verder uitgewerkt, waarbij nadrukkelijk wordt gekeken naar de lokale gevolgen en regionale piketfuncties. Voor een goed functionerend lokale bevolkingszorg is opleiden, trainen en oefenen van betrokkenen in de crisisorganisatie noodzakelijk. Dit krijgt in het komende jaar prioriteit.

Wat mag het kosten?

Crisisbeheersing en brandweer	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	6.057	6.219	6.565	6.533	6.540	6.528
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-6.057	-6.219	-6.565	-6.533	-6.540	-6.528

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de bijdrage aan de veiligheidsregio en de kosten voor de gemeentelijke crisisorganisatie. Er zijn geen financiële baten.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)

Doelstelling: De activiteiten van de VRH zijn gericht op het vergroten van de veiligheid van de bevolking en bezoekers van de regio Haaglanden. De VRH heeft tot taak de brandweertzorg en organisatie van rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio goed te organiseren. Dit gebeurt in opdracht van de aangesloten gemeenten.

De beleidsmatige ontwikkelingen binnen de VRH spelen zich af binnen de kolommen (brandweer, zorg, gemeentelijke crisisbeheersing en in het verlengde daarvan de multidisciplinaire rampenbestrijding en crisisbeheersing, alsook de gemeenschappelijke meldkamer). Het beleid van de brandweer blijft ook de komende jaren gericht op het waarborgen van de fysieke veiligheid binnen de regio. Het regionale risicoprofiel is de basis voor het ontwikkelen van de brandweerinzet om de juiste zorg op het juiste moment te kunnen leveren. Ter voorbereiding op de incidenten en crisis die buiten de dagelijkse zorg vallen, en die een multidisciplinair en veelal grootschalig optreden vergen, beschikt de VRH over een actueel Regionaal Risicoprofiel, een Beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing en een Regionaal Crisisplan. De Geneeskundige Hulp bij Ongevallen en Rampen (GHOR) is een integraal onderdeel van het systeem van veiligheidszorg in Nederland. Belangrijk, het komende jaar, voor de positie van de GHOR zijn de uitkomsten van de evaluatie Wet Veiligheidsregio's.

Taakveld 1.2 Openbare orde en veiligheid

Tot dit taakveld behoren alle gemeentelijke taken op het gebied van de openbare orde en veiligheid:

- Toezicht en handhaving leefbaarheid gemeente / BOA's
- Wet Bibob en (bestuurlijke) aanpak georganiseerde criminaliteit

- Bureau Halt
- Preventie van criminaliteit
- Opstellen en handhaven APV
- Contact met politie aangaande wet wapen en munitie (voorheen vuurwapenwet)
- Veilige woon- en leefomgeving
- Tegengaan van radicalisering

Wat gaan we daarvoor doen?

Er wordt, in samenspraak met betrokken partners, onderzocht welke methodiek/opzet gewenst is voor het opstellen van een wijkgerichte benadering van veiligheid. Vervolgens wordt, na het bepalen van de juiste methodiek, een wijk prioritering bepaald op basis van problematiek en actualiteiten. Hierin wordt aansluiting gezocht bij bestaand beleid en bestaande uitvoeringsprogramma's, waaronder Sterk voor Noord.

Hiernaast moedigen we scholen aan om veiligheidslessen te verzorgen. Dit wordt gerealiseerd door de voortzetting van het veilige scholenoverleg met externe partners. Hier worden actualiteiten bij betrokken als jongeren en wapens, lachgas en vuurwerk.

Door het onderhouden van buurtpreventieteams en het investeren op continuïteit worden buurgroepen en buurtpreventieteams ondersteund, met als doel dat iedere buurt in Leidschendam-Voorburg een preventieteam heeft. Jaarlijks worden hiervoor themasessies voor de BPT's georganiseerd.

Om ouderen en andere kwetsbare groepen weerbaarder te maken voor online criminaliteit, wordt er voorlichting georganiseerd op het gebied van cybercriminaliteit. Dit wordt gerealiseerd door cybercrime zowel lokaal als regionaal als speerpunt op te nemen.

Bestrijding van radicalisering en extremisme is opgenomen in het Veiligheidsbeleid 2023-2026 onder het thema polarisatie en radicalisering. Hieronder valt ook het regionale speerpunt Maatschappelijk ongenoegen.

We breiden het aantal Buitengewoon Opsporingsambtenaren structureel uit. Om dit te realiseren is direct gestart met het werven van personeel. Inwerken (scholing) en koppelen aan specifieke onderwerpen is een belangrijk onderdeel zijn belangrijke onderdelen in dit proces.

Er wordt onderzocht of er met Oud en Nieuw een aantal vuurwerkvrije zones ingesteld kunnen worden, bijvoorbeeld rond kinderboerderijen, bejaardentehuizen en gebouwen met een rieten kap. De landelijke discussie is bepalend voor wat betreft een algeheel vuurwerkverbod. Lokaal zal waar nodig en mogelijk sprake zijn van maatwerk. Er zal hiernaast onderzoek plaatsvinden naar handhaafbaarheid van deze vuurwerkvrije zones.

We zetten in op nog meer zichtbaarheid, en daardoor aanspreekbaarheid, op straat. Er zal onderzoek gedaan worden naar de wijze waarop deze zichtbaarheid op straat vergroot kan worden.

De aanpak van wangedrag wordt als een van de prioriteiten opgenomen in het handavingsuitvoeringsprogramma 2023.

Om meer nadruk te leggen op resultaat in plaats van urenregistratie, stellen we resultaatgerichte targets in voor handhaving. In overleg met het bestuur zullen deze targets vastgesteld worden en vervolgens zal er vormgeving gegeven worden aan de uitvoering.

Het behoud van een politiebureau in Leidschendam-Voorburg en de uitbreiding van de capaciteit van het politieteam zal blijvend regionaal besproken worden.

In samenwerking met de politie wordt hard gewerkt aan het voorkomen van ondermijning. Dit is opgenomen als speerpunt in het Veiligheidsbeleid 2023-2026.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Onderzoek doen naar juiste methodiek voor het opstellen van een wijkgerichte benadering van veiligheid
- Organiseren veilige scholenoverleg met externe partners en hierin actuele thema's betrekken
- Twee themasessies organiseren voor de BPT's (buurtpreventieteam)
- Uitvoeren van de Hackshield-campagne voor jongeren en in samenwerking met de bibliotheek de mogelijkheden voor een voorlichtingscampagne onderzoeken.

Wat mag het kosten?

Openbare orde en veiligheid	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	2.752	2.794	3.150	3.309	3.300	3.317
Baten	219	160	189	189	189	189
Saldo van lasten en baten	-2.533	-2.634	-2.961	-3.120	-3.111	-3.128

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen: personele lasten en de kosten voor het uitvoeren van het lokale en regionale integraal veiligheidsbeleid.

De baten betreffen de leges voor vergunningen verstrekt op basis van de Algemeen Plaatselijke Verordening en opbrengsten die de gemeente ontvangt voor het plaatsen van A0 reclameborden in de openbare ruimte en afvoer en opslag ontruimde inboedels.

Geplande investeringen

Taakveld	Totaal beschikbaar taakveld		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investerings 2023		Investerings 2024		Investerings 2025		Investerings 2026	
	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
Openbare orde en veiligheid	125	0	0	0	75	0	0	0	50	0	0	0

bedragen x € 1.000

In de bovenstaande tabel zijn de geplande investeringen op taakveld niveau weergegeven. In de bijlage meerjareninvesteringsplan 2023-2026 is een gedetailleerd overzicht per krediet opgenomen.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Veiligheid	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Crisisbeheersing en brandweer	6.057	6.219	6.565	6.533	6.540	6.528
Openbare orde en veiligheid	2.752	2.794	3.150	3.309	3.300	3.317
Totaal Lasten	8.809	9.014	9.715	9.841	9.839	9.845
Baten						
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	219	160	189	189	189	189
Totaal Baten	219	160	189	189	189	189
Saldo van lasten en baten	-8.590	-8.853	-9.526	-9.652	-9.650	-9.656

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën Begroting 2023 - Begroting 2022

De lasten en de baten voor het jaar 2023 binnen het programma Veiligheid bedragen respectievelijk € 9.715.000 en € 189.000. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste afwijkingen tussen de ramingen 2022 en 2023.

Lasten

Crisisbeheersing en brandweer

De hogere lasten worden veroorzaakt door een verhoging van de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Haaglanden.

Openbare orde en veiligheid

De hogere lasten hebben met name betrekking op de inzet van camera's om overlast te doen stoppen en het opstellen van wijkgerichte actieplannen veiligheid.

Baten

Er zijn bij de baten geen significante toe te lichten afwijkingen.

Programma 2. Verkeer en Vervoer

Omschrijving

Alle kosten die de gemeente maakt rondom mobiliteit worden geboekt op dit programma. Dit betreft vooral de lasten voor de aanleg en het onderhoud van wegen en (fiets)paden. Ook de kosten voor parkeergarages vallen ook onder dit taakveld. Daarnaast valt ook de (recreatieve) vaart onder dit programma, zoals het onderhouden van havens en waterwegen.

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
2.1	Verkeer en Vervoer
2.2	Parkeren
2.3	Recreatieve havens
2.5	Openbaar vervoer

Wat willen wij bereiken?

Binnen dit programma wordt vanuit de Bouwsteen Mobiliteit en Bereikbaarheid (in opmaat naar de Omgevingsvisie) gewerkt aan een goed bereikbare en verkeersveilige gemeente. We willen als gemeente onze kernwaarden behouden. Ondanks dat het drukker wordt en de ruimte schaars is, willen we dat Leidschendam-Voorburg bereikbaar en verkeersveilig blijft. Een uitdaging als iedereen de auto blijft pakken. Alternatieven voor de (tweede) auto moeten daarom verbeteren. Dit willen we bereiken door het beter benutten van bestaande infrastructuur en geleidelijke mobiliteitstransitie. De gemeente faciliteert mobiliteit – veilig, snel en comfortabel van A naar B. Ook wordt gewerkt aan voldoende parkeerruimte voor inwoners en bezoekers. Verkeer en vervoer houdt niet op aan de gemeentegrens. Voor openbaar vervoer zijn we bijvoorbeeld veelal afhankelijk van de besluiten van de vervoersregio waarvan wij deel uitmaken Leidschendam-Voorburg pakt waar dat kan een actieve rol in de regio.

Bestaande knelpunten willen we daarom versneld oplossen en we willen voorkomen dat er nieuwe problemen ontstaan. Dat doen we veilig, schoon en toegankelijk. Ook gaan we overlast in de vorm van vervuiling en geluidsoverlast tegen.

Dat doen we onder meer door:

- Het verder gaan met het optimaliseren van de doorstroming.
- Milieuvriendelijke vervoersvormen aantrekkelijk(er) te maken, van laadpalen tot Velostrada's.
- Verkeers- en parkeerdruk altijd mee te nemen bij de ontwikkeling van ruimtelijke projecten.
- De gemeente aantrekkelijker te maken voor fietsers en voetgangers.
- Ruimte te bieden voor innovatieve, slimme oplossingen om vervoersproblemen op te lossen.
- Samen met vervoerders en de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) in te zetten op betere OV-bereikbaarheid van onze wijken.

Taakveld 2.1 Verkeer en Vervoer

Tot dit taakveld behoren de taken op het gebied van verkeer te land (inclusief voetgangers) en bijbehorende droge infrastructuur, te weten:

- Verkeersbeleid.
- Verkeersmaatregelen: verkeersborden, verkeersregelinstallaties, bewegwijzering en straatmeubilair voor verkeersregulering.
- Beïnvloeden van het verkeersgedrag met het oog op verkeersveiligheid.
- Aanleg, reconstructie en onderhoud van de verharde openbare ruimte: wegen, pleinen, fietspaden, voetpaden en overige verhardingen.
- Civieltechnische kunstwerken: inspectie, beheer en onderhoud bruggen, tunnels en dergelijke.
- Verlichting wegen: aanleg, beheer en onderhoud.
- Gladheidbestrijding: sneeuwruimen en strooien.
- Straatreiniging: schoonmaken en (toezien op) schoonhouden van de openbare ruimte van veeg- en zwerfafval.
- Reguleren van de openbare ruimte: vergunningen voor inritten, aanleg kabels, verhuren standplaatsen (grond, benzinestations).
- Verwijderen verkeersobstakels en vergunningen voor het tijdelijk plaatsen van voorwerpen op de openbare weg.

Wat gaan we daarvoor doen?

Leefbaarheid in relatie tot verkeer verdient de komende jaren extra aandacht. We willen samen met de bewoners het Damcentrum autoluw maken. We kijken daarbij naar mogelijkheden van een herinrichting, waarbij de auto te gast is en onderzoeken of een milieuzone hieraan kan bijdragen.

We brengen de gesprekken op gang met relevante partijen om te komen tot een gezamenlijk initiatief ter ondertunneling van de Utrechtsebaan tot Huygunstunnel.

Met subsidie van het Rijk en de MRDH wordt een aantal extra verkeersveiligheidsprojecten voorbereid om de positie van (kwetsbare) weggebruikers te verbeteren. Hindernissen voor fietsers en voetgangers nemen we weg door veilige en comfortabele fiets- en wandelpaden en het optimaal inrichten van kruispunten. We stellen een actieplan verkeersveiligheid op, met veel aandacht voor participatie. In Stompwijk starten we in we met de herinrichting van de Dr. van Noortstraat om deze autoluw te maken, nu de nieuwe rondweg in gebruik genomen is.

Deelmobiliteit en elektrisch rijden blijven we stimuleren. Wel gaan we strenger handhaven om overlast van deeltweewielers te verminderen.

We verbeteren de bereikbaarheid van Leidschendam-Voorburg per fiets door de regionale fietsroutes Velostrada (Voorburg Noord – Binckhorst) en het Trekfiestracé (Westvlietweg – Binckhorst).

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Start herinrichting Dr. van Noortstraat
- Opstellen actieplan verkeersveiligheid
- Plan van aanpak maken voor het onderzoeken van de mogelijkheden om Damcentrum autoluw te maken door middel van herinrichting
- Milieuzone onderzoeken op effectiviteit en haalbaarheid en betrekken bij (effect)onderzoek milieuzones voor de gehele gemeente
- We maken het thuis opladen van de elektrische auto makkelijker door het toestaan van een EV-kabelgoot

Wat mag het kosten?

Verkeer en Vervoer	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	9.364	13.129	14.283	13.562	11.574	11.361
Baten	1.068	351	358	358	358	358
Saldo van lasten en baten	-8.296	-12.779	-13.925	-13.204	-11.215	-11.003

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op het uitvoeringsprogramma verkeer en vervoer, het beheer, onderhoud en de afschrijving van wegen, openbare verlichting, tunnels, viaducten en verkeersregelininstallaties. Ook het schoon houden van de openbare ruimte maken onderdeel uit van dit taakveld. De baten betreffen een vergoeding voor het verleggen van kabels en leidingen en de verhuur van reclameborden en vergoeding voor lichtreclames.

Geplande investeringen

Taakveld	Totaal beschikbaar taakveld		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investerings 2023		Investerings 2024		Investerings 2025		Investerings 2026	
	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
Verkeer en vervoer	16.155	501	4.104	83	6.196	34	2.327	104	1.743	280	1.235	0

bedragen x € 1.000

In de bovenstaande tabel zijn de geplande investeringen op taakveld niveau weergegeven. In de bijlage meerjareninvesteringsplan 2023-2026 is een gedetailleerd overzicht per krediet opgenomen.

Verbonden Partij(en)

Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

Doelstelling: In deze vrijwillige gemeenschappelijke regeling, werken 23 gemeenten samen aan een duurzame en internationaal concurrerende regio. Een grootstedelijk gebied met een aantrekkelijk landschap en een infrastructureel netwerk dat woonkernen, werklocaties en voorzieningen verbindt. Vanuit twee kerntaken - verkeer & vervoer en economisch vestigingsklimaat - werken de gemeenten in de metropoolregio aan vier thema's: vernieuwen verbindingen, vernieuwen economie, vernieuwen energie en vernieuwen stad en omgeving.

Taakveld 2.2 Parkeren

Tot dit taakveld behoren ontwikkeling en beheer van (afzonderlijke) parkeervoorzieningen:

- Parkeerbeleid: parkeerzone, ontheffingen en vergunningen
- Inrichting en onderhoud open en gesloten parkeervoorzieningen
- Baten en lasten die betrekking hebben op parkeervoorzieningen
- Fietsenstalling
- Algemene parkeervoorzieningen die door gehandicapten kunnen worden gebruikt

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren de nota Parkeerbeleid uit. In 2022 is op buurtniveau een analyse gemaakt om te kijken of het nodig is om parkeermaatregelen toe te passen of te wijzigen conform het vastgestelde parkeerbeleid. Daaruit volgt een plan van aanpak Uitvoering Parkeerbeleid, gericht op beter benutten van parkeervoorzieningen, evalueren van de gereguleerde gebieden en zoveel mogelijk concrete werkzaamheden uitvoeren in samenhang met andere projecten. De komende jaren volgt de uitwerking

en uitvoering van dit plan. Hierbij is veel aandacht voor participatie. Per 1 januari 2023 zullen alle nieuwe ontheffingen enkel digitaal verleend worden. Het beleid hiervoor is eind 2022 aangepast. Herijking van het parkeerbeleid wordt mede gezien in het kader van de geleidelijke mobiliteitstransitie en de Omgevingsvisie.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Actualisatie Nota Parkeernormen

Wat mag het kosten?

Parkeren	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	533	1.064	667	702	757	757
Baten	48	41	9	9	9	9
Saldo van lasten en baten	-485	-1.023	-658	-693	-749	-749

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen diverse kosten (onderhoud en beheer) ten behoeve van parkeervoorzieningen. De baten betreffen de legesopbrengsten voor parkeerontheffingen en abonnementsgelden voor de parkeergarage Damplein.

Geplande investeringen

Taakveld	Totaal beschikbaar taakveld		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investeringen 2023		Investeringen 2024		Investeringen 2025		Investeringen 2026	
	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
Parkeren	2.335	0	100	0	1.100	0	1.135	0	0	0	0	0

Bedragen x € 1.000

In de bovenstaande tabel zijn de geplande investeringen op taakveld niveau weergegeven. In de bijlage meerjareninvesteringsplan 2023-2026 is een gedetailleerd overzicht per krediet opgenomen.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 2.3 Recreatieve havens

Tot dit taakveld behoren havens voor de recreatieve scheepvaart:

- Jachthaven en passantenhaven.
- Bruggelden en sluisgelden.
- Liggelden en havengelden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Na herinrichting en verlenging van de passantenhaven nabij het sluisgebied, dient nog de toegang hiervan verbeterd te worden. De behoefte aan en mogelijkheden tot extra aanlegsteigers bij voorkeur nabij historisch erfgoed zullen worden onderzocht. De overige inzet is grotendeels gericht op beheer en onderhoud van de gemeentelijke ligplaatsvoorzieningen.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Bediening brug naar passantenhaven Sluisgebied vereenvoudigen, met extra veiligheidsmaatregelen

Wat mag het kosten?

Recreatieve havens	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	12	165	119	39	49	64
Baten	7	27	2	2	2	2
Saldo van lasten en baten	-5	-139	-118	-38	-48	-63

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de energielasten ten behoeve van de walstroomvoorzieningen van de passantenhaven. Daarnaast zijn hierin opgenomen de begrote kapitaallasten voor de ligplaatsenhaven Leidschendam Centrum.

De baten betreffen retributies en de huuropbrengsten van de passantenhaven.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 2.4 Openbaar vervoer

Tot dit taakveld behoren taken op het gebied van openbaar vervoer en bijbehorende (omvangrijke) infrastructurele voorzieningen:

- Bus, tram en metro.
- Taxivervoer.
- Voorzieningen en informatievoorziening ter ondersteuning van het openbaar vervoer.
- Bushalte of -station, tramhalte, metrostation, multimodaal knooppunt.
- OV experimenten.

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeente streeft naar een geleidelijke mobiliteitstransitie met duurzame mobiliteit. Het openbaar vervoer is daarom een belangrijke pijler onder de bereikbaarheid van de gemeente. In het grootste deel van de gemeente wordt het openbaar vervoer verzorgd door de Metropoolregio Rotterdam Den Haag. In Stompwijk is de Provincie Zuid-Holland verantwoordelijk. Verder verzorgt welzijnsorganisatie Woej een busdienst in de delen van Leidschendam die minder goed door het reguliere openbaar vervoer worden bediend; de gemeente verleent hiervoor subsidie.

De gemeente bekijkt samen met de vervoerders hoe het aanbod van openbaar vervoer zoveel mogelijk op maat kan worden gemaakt en er wordt gewerkt aan het behouden en beter benutten van het bestaande openbaar vervoer. Hierbij houdt de gemeente aandacht voor het sociale belang en de betaalbaarheid van vervoer.

De gemeente:

- Maakt zich samen met omwonenden en belanghebbenden hard voor een goede en veilige inpassing van het OV vanuit de Binckhorst naar en door Voorburg West.
- Neemt deel aan MIRT-Programma Bereikbaarheid Rotterdam-Den Haag en aan MIRT Verkenning Central Innovation District (CID);

- Pakt een proactieve rol in de regio en zet zich in MRDH-verband in voor het Transitieprogramma OV en Corona, waarbij de daling van het OV-gebruik als gevolg van Corona zoveel mogelijk wordt opgevangen (vooralsnog 2023 en 2024);
- Richt zich ook in MRDH-verband op langere termijn op groei van het OV-gebruik, mede in combinatie met bijvoorbeeld de regionale woningbouwopgave;
- Zet in op verbetering van bereikbaarheid van de Westfield Mall of The Netherlands per OV;
- Werkt aan implementatie van automatisch rijdende OV-shuttle tussen station Mariahoeve en Westfield Mall of the Netherlands door onder meer uitvoering van infrastructurele aanpassingen.
- Wij beoordelen de Vervoersplannen eind 2023 en verder. Deze dienstregelingen gaan jaarlijks rond medio december in en worden rond de zomer voorbereid. Doorgaans kunnen gemeenten zienswijzen indienen.
- In de loop van 2023 wordt de voorkeursvariant masterplan bereikbaarheid CID Binckhorst aan de raad voorgelegd.

Wat mag het kosten?

Openbaar vervoer	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	79	94	57	69	69	69
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-79	-94	-57	-69	-69	-69

Bedragen x € 1.000

De lasten hangen samen met de beleidsadvisering, kapitaallasten en toegerekende ambtelijke inzet op het gebied van openbaar vervoer.

Geplande investeringen

Taakveld	Totaal beschikbaar taakveld		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investerings 2023		Investerings 2024		Investerings 2025		Investerings 2026	
	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
Openbaar vervoer	700	350	200	100	500	250	0	0	0	0	0	0

Bedragen x € 1.000

In de bovenstaande tabel zijn de geplande investeringen op taakveld niveau weergegeven. In de bijlage meerjareninvesteringsplan 2023-2026 is een gedetailleerd overzicht per krediet opgenomen.

Verbonden Partij(en)

Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

Doelstelling: In deze vrijwillige gemeenschappelijke regeling, werken 23 gemeenten samen aan een duurzame en internationaal concurrerende regio. Een grootstedelijk gebied met een aantrekkelijk landschap en een infrastructureel netwerk dat woonkernen, werklocaties en voorzieningen verbindt. Vanuit twee kerntaken - verkeer & vervoer en economisch vestigingsklimaat - werken de gemeenten in de metropoolregio aan vier thema's: vernieuwen verbindingen, vernieuwen economie, vernieuwen energie en vernieuwen stad en omgeving.

De MRDH werkt aan een nieuwe Strategische Agenda en Meerjarenbegroting. Inzet van Leidschendam-Voorburg is het tijdig betrekken van de gemeenteraden in dit soort belangrijke processen, zodat zij hun kaderstellende en controlerende rol kunnen uitoefenen.

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Verkeer en Vervoer	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Verkeer en Vervoer	9.364	13.129	14.283	13.562	11.574	11.361
Parkeren	533	1.064	667	702	757	757
Recreatieve havens	12	165	119	39	49	64
Openbaar vervoer	79	94	57	69	69	69
Totaal Lasten	9.987	14.452	15.126	14.372	12.450	12.252
Baten						
Verkeer en Vervoer	1.068	351	358	358	358	358
Parkeren	48	41	9	9	9	9
Recreatieve havens	7	27	2	2	2	2
Totaal Baten	1.123	419	368	368	368	368
Saldo van lasten en baten	-8.865	-14.034	-14.757	-14.004	-12.081	-11.883

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën Begroting 2023 - Begroting 2022

De lasten en de baten voor het jaar 2023 binnen het programma Verkeer en Vervoer bedragen respectievelijk € 15.126.000 en € 406.000. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste afwijkingen tussen de ramingen 2022 en 2023.

Lasten

Verkeer en Vervoer

Voor 2023 t/m 2024 zijn incidentele lasten opgenomen voor de bijdrage in het kader van Central Innovation District (CID) Binckhorst regionale bereikbaarheid en het ondergronds brengen van hoogspanningskabels.

Daarnaast is er sprake van de loon- en prijsstijgingen die in de begrote lasten zijn doorberekend.

Vanuit het coalitieakkoord is rekening gehouden met:

- lasten voor het op gang brengen van gesprekken met relevante partijen om te komen tot een gezamenlijk initiatief ter ondertunneling van de Utrechtsebaan tot Huygenstunnel
- inzet van middelen op mobiliteitsmanagement en andere maatregelen om de bereikbaarheid en doorstroming rondom de Mall of The Netherlands op peil te houden.

Parkeren

De lagere lasten in 2023 ten opzichte van 2022 hebben betrekking op de kosten die in 2022 zijn begroot voor de voorbereidingen voor de infrastructurele aanpassingen die nodig zijn om de Tureluur te kunnen realiseren.

Baten

Er zijn bij de baten geen significante toe te lichten afwijkingen.

Programma 3. Economie

Omschrijving

Gemeentelijk economisch beleid richt zich op het creëren van een sterk vestigingsklimaat voor bedrijven en ondernemers, het bevorderen van arbeidskansen voor een brede doelgroep en het sterk houden van het voorzieningenniveau. Een vitale lokale economie vormt een belangrijke bouwsteen voor een duurzaam vitale gemeente. De bouwsteen Economie & Bedrijvigheid die in november 2021 door de raad is vastgesteld en als input dient voor de omgevingsvisie, geeft het ruimtelijk economisch beleid van de gemeente voor de komende jaren weer.

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
3.1	Economische ontwikkeling
3.2	Fysiek bedrijfsinfrastructuur
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen
3.4	Economische promotie

Wat willen wij bereiken?

In samenspraak met publieke en private partners werken we aan het vernieuwen en verduurzamen van voldoende passende plekken om te werken zoals winkelgebieden, kantoren en bedrijventerreinen. Hierbij zetten we in op een hoog voorzieningenniveau passend bij verdere verstedelijking, het borgen van voldoende passende en betaalbare bedrijfsruimte, en een aantrekkelijk en groen buitengebied met een passend economisch verdienmodel. Via regionale samenwerking dragen we actief bij aan een sterke regio. We investeren in een goede relatie en samenwerking met het bedrijfsleven en winkeliers o.a. door inzet van accountmanagement en centrummanagement en actieve participatie in gebiedsontwikkelingen. Waarbij wij:

- Ondernemers faciliteren, waar mogelijk ruimte bieden aan nieuwe initiatieven en de vergunningverlening zo soepel, simpel en transparant mogelijk laten verlopen
- Toegankelijk zijn voor ondernemers
- Ons in ruimtelijke zin nadrukkelijk richten op ZZP'ers, zorgaanbieders, zakelijke dienstverlening en het midden- en kleinbedrijf (mkb)
- Zorgen voor bruisende centrum-/winkelgebieden en leegstand tegen proberen te gaan middels gericht beleid en investeringen
- Samen met ondernemers plannen maken om onze bedrijventerreinen en winkelgebieden toekomstbestendig te maken en de uitdagingen voor de komende jaren aan te pakken
- Optimaal profiteren van het nieuwe Nationaal Programma Landelijk Gebied.

Taakveld 3.1 Economische ontwikkeling

Tot dit taakveld behoort algemeen beleid ter versterking van de economische bedrijvigheid:

- Clusterontwikkeling en versterking van sectoren, stimulering van (samenwerkings-)projecten van onderzoeksinstituten en bedrijven
- Lokale, regionale, bovenregionale, internationale op versterking van de economische structuur en innovatie gerichte samenwerkingsverbanden
- Samenwerking met het bedrijfsleven en kennis- en onderzoeksinstituten
- Ontwikkelen van stedelijke en wijkgerichte economische programma's

Wat gaan we daarvoor doen?

De coronacrisis heeft een blijvende indruk achtergelaten op onze samenleving. Het heeft veranderingen teweeggebracht of versneld die ook iets betekenen voor de inrichting van onze gemeente. Mensen werken bijvoorbeeld veel vaker thuis of doen hun boodschappen online. We hebben oog voor deze gevolgen en gaan hier actief mee aan de slag. Regionaal versterken we de samenwerking via onder andere de MRDH en Business Park Haaglanden om hiermee de economische ontwikkeling van onze gemeente in de regio te versterken. Lokaal gaan we:

- Structureel overleg met ondernemers(-fondsen) en belangenorganisaties als MKB-LV, gericht op het borgen van een sterk vestigingsklimaat
- Het vernieuwen van winkelgebied De Julianabaan
- Bestendigen van de winkelfunctie in het Huygenskwartier door het winkelgebied zodra nodig compacter te gaan maken middels gerichte verplaatsing en transformatie
- Het toewerken naar een vorm van organisatie van de pandeigenaren van met name het Huygenskwartier
- Damcentrum gefaseerd om te vormen van kernwinkelgebied naar een levendige stadsstraat met naast een sterk verscluster, een horecaccluster aan de Vliet, eveneens een rijk scala aan voorzieningen en economische bedrijvigheid met een kwalitatief sterke uitstraling.
- Waar mogelijk en passend meer terrassen en mengvormen van winkels, dienstverlening en horeca toestaan
- Uitvoering geven aan de bouwsteen Economie & Bedrijvigheid door:
 - beleid opstellen en gerichte acties uitvoeren ter versterking van het vestigingsklimaat
 - ondernemers met raad en daad bij te staan
 - inzetten op realisatie van nieuwe werkruimte bij herontwikkelingsprojecten en daarbij gemeentebreed de 5%-norm voor werkfuncties te hanteren bij bouwprojecten.
 - Samen met regiogemeenten bestaande bedrijventerreinen in de regio beter te benutten en waar nodig bedrijventerreinen uit te breiden en/of nieuwe te creëren om het problematische en oplopende tekort aan passende bedrijfsruimte te mitigeren
 - stimuleren van vastgoedeigenaren bij het verduurzamen van bestaand commercieel vastgoed door gerichte informatiecampaagnes en het verlagen of wegnemen van drempels om te verduurzamen. Waar nodig zal de gemeente haar wettelijke taak tot handhaving uitvoeren inzake verplichting energielabel voor utiliteitsgebouwen
- Invulling geven aan het positioneren en promoten van het toeristisch en recreatief aanbod door:
 - het opzetten en uitvoeren van acties en communicatie-uitingen middels de doorlopende LV Verrast campagne
- Anticiperen op marktveranderingen in kernwinkelgebieden door:
 - toewerken naar compactere winkelgebieden
 - gericht investeren in vernieuwing en modernisering van winkelcentrum De Julianabaan
 - heroverwegen van de status

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Nieuw terrassenbeleid wordt begin 2023 aan de raad aangeboden

Wat mag het kosten?

Economische ontwikkeling	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	1.071	1.619	801	601	561	561
Baten	247	99	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-824	-1.521	-801	-601	-561	-561

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de uitvoering van het economisch beleid, ambtelijke inzet op economische ontwikkeling, bijdrage aan de MRDH in het kader van het economisch vestigingsklimaat en incidenteel budget voor het versterken lokale economie.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

Doelstelling: In deze vrijwillige gemeenschappelijke regeling, werken 23 gemeenten samen aan een duurzame en internationaal concurrerende regio. Een grootstedelijk gebied met een aantrekkelijk landschap en een infrastructureel netwerk dat woonkernen, werklocaties en voorzieningen verbindt. Vanuit twee kerntaken - verkeer & vervoer en economisch vestigingsklimaat - werken de gemeenten in de metropoolregio aan vier thema's: vernieuwen verbindingen, vernieuwen economie, vernieuwen energie en vernieuwen stad en omgeving.

Taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Tot dit taakveld behoren activiteiten gericht op het scheppen van fysieke condities voor alle vormen van bedrijvigheid:

- Grondexploitatie bedrijventerreinen
- Ontwikkeling en onderhoud van bedrijfslocaties en (her-)ontwikkeling van bedrijfspanden
- Herstructurering en verduurzaming bedrijfslocaties
- Investerings in winkelgebieden
- Werkzaamheden voor land- en tuinbouwgronden

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeente streeft ernaar een economisch vitale gemeente te zijn en te blijven, met voldoende passende en betaalbare ruimte voor bedrijvigheid. In Leidschendam-Voorburg gaat het onder andere om het vernieuwen en verduurzamen van kernwinkelgebied De Julianabaan.

We bieden ruimte aan particuliere initiatieven voor bedrijfsverzamelgebouwen voor ZZP'ers en kleine ondernemers, sturen ruimtelijk op de realisatie van voldoende passende en betaalbare bedrijfsruimte in gebiedsontwikkelingen en zetten daarnaast gemeentelijk vastgoed in voor de realisatie van een nieuw permanent bedrijfsverzamelgebouw in Huygenskwartier. In samenwerking met regiogemeenten zetten we in op het realiseren van nieuwe plekken voor werkgelegenheidsontwikkeling. Op bedrijventerreinen zetten we in op het tegengaan van verloedering, het mengen van functies en verduurzaming van panden.

De agrarische- en tuinbouwsector in het buitengebied als toegangspoort naar het Groene Hart, willen we consolideren. Daar waar agrarische functies ophouden te bestaan (bijvoorbeeld als gevolg van

gebrek aan opvolging of marktontwikkelingen, verkennen we samen met betreffende ondernemers op basis van maatwerk, alternatieve bedrijfsinvullingen.

Tot slot wordt in samenwerking met Delft, Rijswijk, Den Haag en Provincie Zuid-Holland navolging gegeven aan de uitwerking van het gesloten Woon-werkakkoord; het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen en realiseren van nieuwe ruimte voor bedrijven in de regio.

Wat mag het kosten?

Fysiek bedrijfsinfrastructuur	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	1.919	74	129	129	129	129
Baten	1.793	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-126	-74	-129	-129	-129	-129

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de beleidsinzet en transactiekosten bij de (ver)koop van onroerend goed.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

Tot dit taakveld behoren de op bedrijven en ondernemers (inclusief bedrijven en ondernemers in land- en tuinbouw en veeteelt) gerichte ondersteuning en dienstverlening van de gemeente:

- Bedrijvenloket, ondernemersloket
- Stimuleren van en advies aan startende ondernemers
- Aantrekken en faciliteren van nieuwe bedrijven
- Reguleren ambulante handel, markten alsook veemarkten
- De BIZ-bijdrage (Bedrijven Investerings Zone)
- Marktgelden en staanplaatsgelden markten
- Kosten en overige opbrengsten van nutsbedrijven

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeente streeft ernaar economisch vitaal te zijn en te blijven. Het beleid en de aanpak op bedrijven en ondernemers gerichte ondersteuning en dienstverlening van voorgaande jaren zetten wij door.

Dit betreft vooral accountmanagement bedrijven en het centrummanagement. Deze contactfuncties dichtbij de ondernemers zijn belangrijk voor een goede aansluiting met het lokale bedrijfsleven en om gemeentelijke dienstverlening gericht op ondernemers zo gericht mogelijk af te stemmen op de behoefte van die ondernemers.

Wat mag het kosten?

Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	67	97	58	58	58	58
Baten	44	82	82	82	82	82
Saldo van lasten en baten	-23	-14	25	25	25	25

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de inzet van een accountmanager bedrijven en de kosten van het beheer en onderhoud markten. De baten betreffen de markt- en standplaatsgelden.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 3.4 Economische promotie

Tot dit taakveld behoren activiteiten gericht op het "op de kaart zetten" van de gemeente:

- Promotionele activiteiten, gericht op het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid en nieuwe werkers
- Aantrekken van overige instellingen ter versterking van het profiel van de gemeente
- Investeren in bovenlokale, regionale, landelijke en internationale kennis- en economische relatienetwerken
- Promotie toerisme
- Bezoekerseconomie
- Faciliteren van evenementen (middels beleid, voorzieningen en financiële bijdrage)
- Toeristenbelasting

Wat gaan we daarvoor doen?

Ook economische promotie levert een bijdrage aan de bezoekerseconomie en het in stand houden van voorzieningen binnen de gemeente. Bezoekers van buiten zorgen voor inkomsten en banen in onze gemeente. Onze gemeente heeft veel moois te bieden en dat dragen we graag uit. Bedrijven en organisaties, actief in de recreatie en het toerisme, zijn een economische factor van belang en kunnen op onze steun rekenen. Evenementen zetten onze gemeente op de kaart. We promoten recreatie en toerisme door citymarketing gericht op alle drie de kernen onder meer door:

- Faciliteren van ondernemersfondsen om de toekomst en vitaliteit van de winkelgebieden Huygenskwartier en Leidschendam Centrum te behouden
- Uitvoering promotieplan LV Verrast om het toeristisch-recreatieve profiel van de gemeente uit te dragen en de bezoekerseconomie zowel kwalitatief als kwantitatief te versterken.
- Uitvoering evenementenbeleid met focus op verspreide kleinschalige en middelgrote evenementen

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- De promotiecampagne "LV-Verrast" zal in 2023 voortgezet worden.

Wat mag het kosten?

Economische promotie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	691	483	403	403	403	403
Baten	124	379	379	379	379	379
Saldo van lasten en baten	-568	-105	-25	-25	-25	-25

Bedragen x € 1.000

De lasten bestaan uit de subsidiëring van het ondernemersfonds en de beleidsadvisering en uitvoering van het uitvoeringsprogramma recreatie en toerisme en evenementenbeleid.

De baten betreffen de toeristenbelasting en de reclamebelasting. De baten van de reclamebelasting worden ingezet voor de subsidiëring van het ondernemersfonds.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Economie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Economische ontwikkeling	1.071	1.619	801	601	561	561
Fysiek bedrijfsinfrastructuur	1.919	74	129	129	129	129
Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	67	97	58	58	58	58
Economische promotie	691	483	403	403	403	403
Totaal Lasten	3.748	2.273	1.392	1.192	1.152	1.152
Baten						
Economische ontwikkeling	247	99	0	0	0	0
Fysiek bedrijfsinfrastructuur	1.793	0	0	0	0	0
Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	44	82	82	82	82	82
Economische promotie	124	379	379	379	379	379
Totaal Baten	2.207	560	461	461	461	461
Saldo van lasten en baten	-1.541	-1.713	-931	-731	-691	-691

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën Begroting 2023 - Begroting 2022

De lasten en de baten voor het jaar 2023 binnen het programma Economie bedragen respectievelijk € 1.392.000 en € 461.000. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste afwijkingen tussen de ramingen 2022 en 2023.

Lasten

Economische ontwikkeling

Ten opzichte van 2022 zijn in 2023 nog geen incidentele lasten opgenomen voor de aanpak van de Julianabaan en het Huygenskwartier.

Daarentegen zijn voor 2023 vanuit het coalitieakkoord kosten begroot om onderzoeken uit te voeren naar de daadwerkelijk benodigde investeringen en het tijdspad voor winkelgebieden in Leidschendam-Voorburg.

Baten

Economische ontwikkeling

In 2023 zijn de subsidie baten voor de projectbijdrage PPS Retail niet van toepassing, omdat de planning van het project tot en met 2022 lopen.

Programma 4. Onderwijs

Omschrijving

De bekostiging van onderwijs gaat via het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap direct naar de schoolbesturen. De gemeente is verantwoordelijk voor de onderwijshuisvesting voor openbaar en bijzonder onderwijs, leerlingenvervoer en de uitvoering van de Leerplichtwet. Ook heeft de gemeente een rol in het terugdringen van onderwijsachterstanden, onder andere door de bekostiging van nieuwkomersgroepen en voor- en vroegschoolse educatie. Volwasseneneducatie valt ook onder dit programma.

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
4.1	Openbaar basisonderwijs
4.2	Onderwijshuisvesting
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Wat willen wij bereiken?

We willen dat ieder kind in onze gemeente kansrijk en gezond kan opgroeien en volwassenen zich blijven ontwikkelen. Goed onderwijs en talentontwikkeling leidt tot kansengelijkheid, door persoonlijke aandacht, door inspiratie om hun interesses en passies te volgen, en door ze aan te moedigen hun talent te ontplooiën. We zetten in op het minimaliseren van onterecht verzuim en voorkomen van schoolverlaten.

De Wet Regionale Meld- en Coördinatiefunctie verplicht gemeenten jongeren zonder startkwalificatie te volgen tot ze 23 jaar zijn en te stimuleren dat zij alsnog hun startkwalificatie halen.

Andere wettelijke taken van gemeenten zijn om ervoor te zorgen dat kinderen van 2 tot 4 jaar zo goed mogelijk zijn voorbereid wanneer zij instromen in het primair onderwijs. Daarnaast moeten gemeenten zorgdragen voor voldoende en passende onderwijshuisvesting. Tenslotte hebben gemeenten vanuit hun wettelijke taken op het gebied van jeugd contacten met alle betrokken partners in dit veld, een belangrijke taak in het voeren van regie op de samenwerking tussen zorg- en onderwijspartners.

Dat doen we onder meer door:

- Ieder kind toegang te bieden tot goed onderwijs in een duurzaam en modern schoolgebouw en groene pleinen.
- Door het onderwijs uit te dagen de buitenwereld naar binnen te halen, inclusief de ouders, om daarmee de brede ontwikkeling van kinderen te stimuleren.

Taakveld 4.1 Openbaar basisonderwijs

Tot dit taakveld behoren de gemeentelijke taken met betrekking tot het openbaar basisonderwijs:

Vanaf 2019 zijn geen structurele lasten en baten op het gebied van openbaar onderwijs in de gemeentelijke begroting omdat de Panta Rhei groep het onderhoud verzorgt en daarom ook rechtstreeks de budgetten van het Ministerie ontvangt.

Wat gaan we daarvoor doen?

--

Wat mag het kosten?

Openbaar basisonderwijs	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	0	0	0	0	0	0

Bedragen x € 1.000

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting

Tot dit taakveld behoren de gemeentelijke taken op het gebied van onderwijshuisvesting voor openbaar en bijzonder onderwijs:

- Nieuwbouw, aanpassing en uitbreiding van bestaande schoolgebouwen
- De verhuur van (bijvoorbeeld een gymnastieklokaal).
- Opstellen programma onderwijshuisvesting.

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeente geeft samen met de schoolbesturen uitvoering aan de Integrale Huisvestingsplannen voor het primair en voortgezet onderwijs. Bij nieuwbouw is, in het kader van duurzaamheid en leefbaarheid, de norm voor Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG normen) inmiddels in het bouwbesluit opgenomen. Ook wordt zoveel mogelijk invulling gegeven aan groen/blauwe schoolpleinen (groen= leefomgeving en blauw is adaptatie van regenwater). Speciale aandacht is er voor binnenklimaat en ventilatie van de schoolgebouwen.

Samen met de schoolbesturen stelt de gemeente een integraal huisvestingsplan (IHP) voor de jaren 2024-2028 op waarin renovatie- en nieuwbouwplannen van schoolgebouwen voor primair en voortgezet onderwijs voor vier jaar zijn vastgelegd. Hierbij is aandacht in de plannen voor een deugdelijke spreiding van het onderwijsaanbod.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Uitvoeren huidig IHP (het rapporteren over de voortgang van nieuwbouw projecten vindt periodiek plaats via het projectenboek).
- Voortvloeiend uit het IHP Raadsvoorstel massastudie Maartenscollege en Maria Bernadette en bijhorend budget
- IHP voor de jaren 2024-2028 opstellen.

Wat mag het kosten?

Onderwijshuisvesting	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	4.033	4.597	5.365	5.360	5.399	5.857
Baten	38	115	144	144	144	144
Saldo van lasten en baten	-3.995	-4.482	-5.221	-5.216	-5.255	-5.713

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen rentelasten, afschrijvingen en exploitatielasten van schoolgebouwen.
De baten betreffen huurlasten ter dekking van de kapitaallasten met betrekking tot vierkante meters kinderopvang in schoolgebouwen (IKCs).

Geplande investeringen

Taakveld	Totaal beschikbaar taakveld		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investeringen 2023		Investeringen 2024		Investeringen 2025		Investeringen 2026	
			Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
Onderwijshuisvesting	57.833	0	1.162	0	3.836	0	15.682	0	14.526	0	11.119	0

bedragen x € 1.000

In de bovenstaande tabel zijn de geplande investeringen op taakveld niveau weergegeven. In de bijlage meerjareninvesteringsplan 2021-2024 is een gedetailleerd overzicht per krediet opgenomen.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Tot dit taakveld behoren de organisatie van het leerlingenvervoer, het aanbieden van voorschoolse educatie, het voeren van onderwijsachterstandenbeleid, het mede zorg dragen voor passend onderwijs, het aanbieden van volwasseneneducatie en het stimuleren van schooldeelname door leerplicht en het voorkomen van voortijdig schoolverlaten.

Wat gaan we daarvoor doen?

De inzet op passend onderwijs, leerplicht, laaggeletterdheid, platform Economie, Onderwijs & Arbeidsmarkt en peuteropvang wordt gecontinueerd of geïntensiveerd. De deelname aan voorschoolse educatie (VE) wordt gemonitord. Vanaf 2023 wordt deelgenomen aan een VE-monitoringssysteem om doelgroeppeuters nog beter te monitoren. Tevens wordt ingezet op het terugdringen van voortijdig schoolverlaten, onder andere door het verstevigen van de preventieve aanpak. Een visie op leerplicht-RMC (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt) wordt hiertoe opgesteld.

Ook in 2023 worden in samenwerking met scholen, kinderdagopvang, buitenschoolse opvang, (jeugdgezondheids)zorg, bibliotheken en andere lokale partijen maatregelen ingezet in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs ter bestrijding van (leer)achterstanden als gevolg van de coronacrisis en in het kader van de uitvoering van de Lokale Educatieve Agenda. Voor de periode 2023-2027 wordt in samenwerking met partners en de gemeenteraad een nieuwe Lokale Educatieve Agenda opgesteld.

Het blijkt dat mensen die laaggeletterd zijn vaker een lager inkomen hebben, werkloosheid zijn, schulden of gezondheidsproblemen hebben. Ook kan het gebruik van computer of smartphone voor

hen lastig zijn. Door de inzet van volwasseneneducatie willen we ervoor zorgen dat iedereen mee kan doen.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Opstellen Lokale Educatieve Agenda 2023-2027
- Deelnemen aan VE-monitorsysteem om doelgroeppeuters beter te monitoren
- Implementeren visie leerplicht-RMC
- Herijken Onderwijsvisie 2014
- Scholen uitnodigen bij de gemeenteraad om te leren over democratie en besluitvorming.

Wat mag het kosten?

Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	3.630	4.724	3.636	3.186	3.086	3.036
Baten	1.748	2.557	2.353	1.882	1.842	1.812
Saldo van lasten en baten	-1.883	-2.167	-1.282	-1.304	-1.244	-1.224

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen leerlingenvervoer, voor- en vroegschoolse educatie, instroomgroepen statushouders, laaggeletterdheid, brede school activiteiten, leerplicht en de lokale educatieve agenda. De baten betreffen de rijksmiddelen ten behoeve van onderwijsachterstandenbeleid en leerplicht. Vanaf 2022 zijn ook de lasten en baten toegevoegd van het Nationaal Programma Onderwijs.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Onderwijs	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0
Onderwijshuisvesting	4.033	4.597	5.365	5.360	5.399	5.857
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.630	4.724	3.636	3.186	3.086	3.036
Totaal Lasten	7.663	9.321	9.001	8.546	8.486	8.893
Baten						
Onderwijshuisvesting	38	115	144	144	144	144
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.748	2.557	2.353	1.882	1.842	1.812
Totaal Baten	1.786	2.671	2.497	2.026	1.986	1.956
Saldo van lasten en baten	-5.877	-6.649	-6.503	-6.520	-6.499	-6.937

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën Begroting 2023 - Begroting 2022

De lasten en de baten voor het jaar 2023 binnen het programma Onderwijs bedragen respectievelijk € 9.001.000 en € 2.497.000. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste afwijkingen tussen de ramingen 2022 en 2023.

Lasten

Onderwijshuisvesting

In het taakveld Onderwijshuisvesting stijgen de lasten in 2022 door de investeringen in nieuwbouw van scholen voortkomend uit de Integraal Huisvestingsplannen Primair en Voortgezet Onderwijs. Het gaat hierbij vooral om de kapitaallasten van de investeringen in de scholen IKC Heeswijk en Veurs Voorburg.

Onderwijsbeleid en Leerlingenzaken

De lasten in het taakveld onderwijsbeleid en leerlingenzaken dalen door een aantal verschillende bijstellingen, namelijk:

- De tarieven voor het leerlingenvervoer zijn op basis van de nieuwe aanbesteding verlaagd. De kosten voor leerlingenvervoer dalen hierdoor met circa € 620.000.
- De aangepaste verdeling van de subsidietafels daarnaast zorgt voor een daling van de lasten met € 122.000.
- Het budget voor onderwijsachterstandenbeleid neemt af met € 117.000 doordat in 2022 er incidenteel sprake was van een hogere rijksbijdrage welke is inzet voor het onderwijsachterstandenbeleid.
- De lasten voor het Nationaal Programma Onderwijs zijn in 2023 lager doordat het programma een looptijd heeft tot medio 2023. Het budget in 2023 is hierdoor € 117.000 lager dan in 2022.
- Tot slot is de toerekening van de ambtelijke inzet opnieuw in beeld gebracht. Dit zorgt voor een stijging van de lasten met afgerond € 230.000.

Baten

Onderwijsbeleid en Leerlingenzaken

De baten nemen bij dit taakveld af doordat er minder rijksmiddelen te verwachten zijn dan in 2022. Het gaat om € 117.000 minder voor het Nationaal Programma Onderwijs en € 105.000 minder voor het onderwijsachterstandenbeleid.

Programma 5. Sport, cultuur en recreatie

Omschrijving

De gemeente heeft verschillende wettelijke taken die verband houden met cultuur. Het gaat om het aanbieden van een bibliotheekfunctie, zorgdragen voor een toereikend lokaal media aanbod en het beschermen en toegankelijk maken van cultureel erfgoed (archeologisch en cultuurhistorisch). De gemeente heeft tevens de wettelijke taak om speelvoorzieningen in de openbare ruimte te inspecteren en veilig te houden en een zorgplicht ten aanzien van het bomenbestand in de openbare ruimte. Op het gebied van sport en bewegen heeft de gemeente een rol bij het aanbieden van preventieprogramma's in samenwerking met sportverenigingen en beweegpartners. Daarnaast beheert, onderhoudt en exploiteert de gemeente de sportaccommodaties, zodat die van goede kwaliteit en gebruiksklaar zijn.

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
5.1	Sportbeleid en activering
5.2	Sportaccommodaties
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
5.4	Musea
5.5	Cultureel erfgoed
5.6	Media
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Wat willen wij bereiken?

Sport, kunst, cultuur en recreatie is belangrijk, omdat dit onze gemeente levendig en aantrekkelijk maakt. Het draagt bij aan de ontwikkeling en vaardigheden, maar natuurlijk ook gewoon aan het plezier van onze inwoners. Doordat de gemeente ruim baan geeft aan creatieve ondernemers en vrijwilligers, en ruimte biedt voor samenspraak, steken zij frisse energie in de organisatie van mooie evenementen en activiteiten.

Sport, kunst, cultuur en recreatie moeten bereikbaar zijn voor iedereen in onze gemeente. Bij de inrichting van onze openbare ruimte is sport daarom een centraal thema. Daarnaast blijven we natuurlijk beschikken over goede theatervoorzieningen en een multifunctionele bibliotheek.

Dat doen we onder meer door:

- Onze gedeelde geschiedenis te vertellen op een eigentijdse manier.
- Sport en bewegen in de openbare ruimte en in wijken te stimuleren met extra aandacht voor brede doelgroepen.
- Samen met sportverenigingen te blijven investeren in de kwaliteit van sportaccommodaties door een investeringsfonds op te richten.
- Onze monumenten en erfgoed te koesteren.

Taakveld 5.1 Sportbeleid en activering

Tot dit taakveld behoren de niet-fysieke maatregelen ter stimulering van sport zoals: sportstimulering en het lokale sportakkoord, de JOGG-aanpak "Gezonde Jeugd, Gezonde Toekomst" (voorheen Jongeren op gezond gewicht) en de buurtsportcoaches en cultuurcoaches (Brede Regeling Combinatiefuncties) en het stimuleringsprogramma Gezond in de stad (GIDS).

Wat gaan we daarvoor doen?

Het beleid van de gemeente en haar partners vloeit voort uit de landelijke Regeling sportakkoord en leefstijlinterventies en staat verwoord in het Lokaal Sportakkoord. In 2023 gaan we in gesprek met sport en beweegaanbieders en zetten we de huidige aanpak Lokaal sportakkoord door. Om aansprekend te zijn voor de jeugd gaan we coaches en lokale helden als rolmodellen gericht inzetten op wijkniveau en via andere aanbieders meer zichtbaar maken in campagnes. De wijkgerichte aanpak van de combinatiefunctionarissen continueren we en maken we zichtbaarder.

Wat mag het kosten?

Sportbeleid en activering	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	959	1.055	1.077	947	917	1.237
Baten	65	59	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-893	-996	-1.077	-947	-917	-1.237

Bedragen x € 1.000

De lasten met betrekking tot sportbeleid en activering betreffen met name de financiering van combinatiefunctionarissen en sportstimuleringsmaatregelen en de uitvoering van het lokaal sportakkoord. Er zijn vanaf 2023 geen baten binnen dit taakveld.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 5.2 Sportaccommodaties

Tot dit taakveld behoren beheer en exploitatie van accommodaties voor sportbeoefening: zoals gymnastieklokalen, sporthallen, zwembaden en sportparken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Going concern activiteiten

We houden de sportaccommodaties op een hoog niveau. Het onderhoud van de sportaccommodaties is gebaseerd op het geldende Beheerplan buitensportvoorzieningen en het Meerjarenonderhoudsplan (gebouwen).

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- De Voorburgse Rugbyclub verhuist in 2023 naar de nieuwe locatie
- Tijdens het dagelijks onderhoud aan het groen op sportpark Westvliet in de Groene Zoom is vastgesteld dat veel 'gewone essen' zijn aangetast door essentaksterfte. Op basis van dit signaal is gekeken naar de huidige staat van alle bomen op- en rondom het sportpark. Naar aanleiding

van deze analyse is geadviseerd 341 aangetaste bomen te vellen. Voor al deze bomen wordt een boom herplant. Bij het herplanten worden meerdere soorten bomen terug geplant, zodat het bomenbestand meer divers, en duurzamer is, met een grotere natuurwaarde.

Wat mag het kosten?

Sportaccommodaties	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	5.805	5.469	5.767	5.721	5.683	5.787
Baten	1.810	2.279	2.390	2.390	2.390	2.390
Saldo van lasten en baten	-3.995	-3.190	-3.378	-3.331	-3.293	-3.397

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen beheer, exploitatie, onderhoud, rente, en afschrijvingslasten van sportaccommodaties. De baten betreffen huurinkomsten voor sportaccommodaties.

Geplande investeringen

Taakveld	Totaal beschikbaar taakveld		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investerings 2023		Investerings 2024		Investerings 2025		Investerings 2026	
	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
Sportaccommodaties	2.925	0	0	0	809	0	115	0	1.880	0	122	0

bedragen x € 1.000

In de bovenstaande tabel zijn de geplande investeringen op taakveld niveau weergegeven. In de bijlage meerjareninvesteringsplan 2023-2026 is een gedetailleerd overzicht per krediet opgenomen.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie & cultuurparticipatie

Tot dit taakveld behoren activiteiten ter bevordering van beeldende kunst, muziek, dans en toneel waaronder: het subsidiëren van amateurkunst beoefening, kunstzinnige vorming en cultuureducatie, het bevorderen van het educatief aanbod, de ondersteuning van het theater en overige cultuurvoorzieningen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Cultuur is een belangrijke basis van onze samenleving en we zijn dan ook trots op het aanbod binnen onze gemeente. Wel heeft de culturele sector het zwaar gehad tijdens de COVID periode en ook nu zijn de gevolgen hiervan nog zichtbaar. De basis is stevig, maar er is meer uit te halen voor ons allemaal. We willen in 2023 de sluimerende ambities kracht bij zetten door met de partners en de inwoners gezamenlijk naar de toekomst te kijken door middel van een nieuwe, breed gedragen, cultuurvisie. Een visie die naar de toekomst kijkt met respect voor het verleden. Met een belangrijke rol voor de musea, de theaters, de bibliotheek, media en verenigingen, maar ook de kunst- en cultuurevenementen. We kunnen als gemeente écht onderscheidend zijn op het gebied van kunst en cultuur, als we deze uitdaging samen aan gaan. Binnen deze visie zal Cultuur & Co een belangrijke rol houden als adviserend en verbindend netwerk en onderkennen we onder meer het belang van muziekonderwijs in de klas.

We maken onze rijke historie in de musea en buiten, virtueel ondersteund, nog meer zichtbaar.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Wij doen onderzoek naar de behoefte bij de scholen aan (ondersteuning bij) muziekonderwijs en leggen de resultaten met een voorstel voor aan de raad.
- We stellen een cultuurvisie op.

Wat mag het kosten?

Cultuurpres., productie & participatie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	1.053	1.101	966	894	812	812
Baten	168	92	98	98	98	98
Saldo van lasten en baten	-886	-1.009	-868	-796	-714	-714

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen subsidie aan theater, cultuureducatie, amateurkunst beoefening en beheer gemeentelijke accommodaties voor cultuur. De baten betreffen huurinkomsten voor deze accommodaties.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 5.4 Musea

Tot dit taakveld behoren activiteiten gericht op het verwerven, behouden, onderzoeken en presenteren van kunst en cultuur: het subsidiëren van musea en exposities, archeologie en historische archieven.

Wat gaan we daarvoor doen?

Om kunst en cultuur goed in de gemeente te positioneren, werken verschillende culturele partijen nauw samen. Sinds 2022 hebben we één Huygens museum verdeeld over twee locaties. Het college stuurt aan op een duidelijke keuze rondom het vraagstuk over de huisvesting en financiering van museum Swaensteyn.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- We sturen aan op een duidelijke keuze over de toekomst van museum Swaensteyn.

Wat mag het kosten?

Musea	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	916	1.158	838	818	818	818
Baten	86	51	54	54	54	54
Saldo van lasten en baten	-830	-1.107	-784	-764	-764	-764

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen met name subsidies aan Musea en archiefbeheer.

De baten betreffen huurinkomsten legesopbrengsten met betrekking tot archieven.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 5.5 Cultureel erfgoed

Tot dit taakveld behoren taken gericht op behouden, beschermen en benutten en voor publiek toegankelijk maken van cultureel erfgoed:

- Historische gebouwen, beschermde stads- en dorpsgezichten, archeologische resten en overige objecten met historische waarde in de publieke ruimte
- Subsidie, beheer, onderhoud, toezicht en handhaven van cultureel erfgoed

Wat gaan we daarvoor doen?

Leidschendam-Voorburg beschikt over een rijke historie. Om cultureel erfgoed onder de aandacht van het publiek te brengen, ondersteunen wij het Erfgoedpodium. Hierdoor is het mogelijk voor de erfgoedpartners het hele jaar door diverse laagdrempelige projecten te organiseren rond de iconen (zoals de Romeinen, de Vliet en buitenplaatsen) en de Open Monumentendag. Tevens zoeken we de samenwerking op met bijvoorbeeld recreatie en toerisme om het publiek in aanraking te laten komen met erfgoed. Wij zorg daarnaast dat het erfgoedbeleid ingepast wordt in de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan. Wij gaan onderzoeken hoe we onze rijke historie meer kunnen uitdragen, zoals in de musea, buiten, mogelijk virtueel ondersteund en zo ons erfgoed zichtbaar te maken op een laagdrempelige manier. Hierbij zullen we ons in eerste instantie richten op onze iconen, zoals ons Unesco Werelderfgoed, maar ook verborgen schatten zijn hierbij van belang.

Wat mag het kosten?

Cultureel erfgoed	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	296	458	399	399	399	399
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-296	-458	-399	-399	-399	-399

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen met name subsidies monumentenzorg en reguliere uitgaven ten behoeve van erfgoedbeheer. Er zijn geen financiële baten begroot.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 5.6 Media

Tot dit taakveld behoren de zorg voor fysieke en elektronische cultuurdragers:

- Bibliotheken, artotheek, videotheek
- Lokale pers, lokale omroep
- Lokale informatievoorziening
- Overkoepelende organen

Wat gaan we daarvoor doen?

Vanaf 2023 krijgt de bibliotheek een vaste basissubsidie voor de wettelijke taken die zij uitvoert. Daartoe zijn er resultaatafspraken gemaakt waarbij ook de uitkomsten van het participatietraject tbv de bibliotheek van de toekomst een plek hebben. Hierbij gaat het om bezoekersaantallen en leden aantallen, samenwerking in de wijken en een duidelijk zichtbare maatschappelijke rol. De implementatie van het raadsbesluit over de bibliotheek van de toekomst gaat in 2023 door; dit betekent de verbouwing, herinrichting en verhuizing op het Fluitpolderplein en het verder vormgeven van het Huis van Verhalen (samenwerking bibliotheek en theater) in Voorburg. Midvliet is in 2022 opnieuw de lokale omroep van Leidschendam-Voorburg geworden. In 2023 monitoren wij de gemaakte resultaatafspraken.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Nieuwe langjarige subsidiearrangement met bibliotheek.
- Start maatregelen locatie Fluitpolderplein voor de bibliotheek.
- Rapportage aan de raad over voortgang resultaatafspraken Midvliet.

Wat mag het kosten?

Media	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	2.177	2.111	2.180	2.199	2.240	2.240
Baten	289	269	286	286	286	286
Saldo van lasten en baten	-1.888	-1.842	-1.894	-1.913	-1.954	-1.954

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de subsidies aan bibliotheken en de lokale omroep.

De baten betreffen huurinkomsten voor de bibliotheekgebouwen.

Geplande investeringen

Taakveld	Totaal beschikbaar taakveld		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investerings- 2023		Investerings- 2024		Investerings- 2025		Investerings- 2026	
	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
Media	3.478	0	161	0	1.605	0	1.712	0	0	0	0	0

bedragen x € 1.000

In de bovenstaande tabel zijn de geplande investeringen op taakveld niveau weergegeven. In de bijlage meerjareninvesteringsplan 2023-2026 is een gedetailleerd overzicht per krediet opgenomen.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Tot dit taakveld behoren openbaar groen, natuur en recreatie:

- Natuurbescherming, vergroten biodiversiteit en klimaat adaptief maken van de buitenruimte
- Aanleg en onderhoud van openbaar groen
- Aanleg en onderhoud van openbaar water: vijvers en kleine watergangen, waaronder schoonhouden sloten, onderhouden van taluds en beschoeiing
- Aanleg en onderhoud van speelvoorzieningen, recreatievoorzieningen

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeente zet met het onderhouden en beheren van de openbare ruimte en infrastructuur in op het behoud van het groene karakter, het vergroten van de variatie en beleving van groen in de wijken en de verbindingen tussen het stedelijk en buitengebied. Uitgangspunten hiervoor zijn om de openbare ruimte bestendig te maken voor de extreme weersomstandigheden en het versterken van de biodiversiteit. Daarnaast het ontwikkelen en investeren in een groen netwerk van parken, buitenruimten, bermen en water voor een gezond en aantrekkelijke leefomgeving voor de inwoners. Initiatieven van bewoners die hun buurt groener en robuuster willen maken worden zoveel mogelijk gefaciliteerd.

In het nog vast te stellen beheerplan kunstwerken en oevers 2023-2026 wordt het vergroten van de biodiversiteit nader uitgewerkt door bestaande lage beschoeiingen te laten vervallen tot natuurvriendelijke oevers, die ook veilig zijn voor spelende kinderen. De financiële consequenties worden opgenomen in het genoemde beheerplan.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Start met het opstellen van een GroenActiePlan om de gemeente verder te vergroenen en klimaatbestendiger te maken.

Wat mag het kosten?

Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	7.823	8.746	8.995	8.080	8.087	8.166
Baten	872	712	743	143	118	118
Saldo van lasten en baten	-6.951	-8.033	-8.253	-7.938	-7.969	-8.049

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen met name het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Daarnaast zijn er beheer en exploitatielasten van watergangen, parken, speelvoorzieningen en openbare kunst. Ook is er voor 2022 en 2023 incidenteel budget geraamd voor groenrenovatie.

De baten betreffen huurinkomsten volkstuinen, boetes met betrekking tot handhaving van bouwvergunningen.

Geplande investeringen

Taakveld	Totaal beschikbaar taakveld		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investerings 2023		Investerings 2024		Investerings 2025		Investerings 2026	
	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.397	0	0	0	518	0	518	0	843	0	518	0

bedragen x € 1.000

In de bovenstaande tabel zijn de geplande investeringen op taakveld niveau weergegeven. In de bijlage meerjareninvesteringsplan 2023-2026 is een gedetailleerd overzicht per krediet opgenomen.

Verbonden Partij(en)

Dunea N.V.

Doelstelling: Dunea N.V. Drinkwaterbedrijf Zuid-Holland levert betrouwbaar drinkwater en beheert de duinen tussen Monster en Katwijk.

De huidige bronnen van Dunea, de Lek en de Maas staan onder druk. Dat komt door een combinatie van klimaatverandering en bevolkingsgroei. Dunea streeft naar een duurzame drinkwatervoorziening in 2040. Om naar deze visie toe te groeien en de drinkwatervoorziening in het leveringsgebied klaar te maken voor de toekomst, gaat Dunea op korte termijn (voor 2025) het huidige systeem optimaliseren om op korte termijn aan de stijgende vraag te voldoen. Daarnaast intensificeert Dunea de samenwerking met partners voor schone bronnen en robuuste watersystemen en zet Dunea in op beïnvloeding van de vraag en voorkomen van verspilling. Op lange termijn (na 2025) moet er een duurzaam systeem komen dat blijvend veerkracht en leveringszekerheid biedt (invulling van de multi-bronnenstrategie). Dat is een drinkwatervoorziening die beschikt over meerdere, onderling onafhankelijke bronnen van goede kwaliteit. Dunea is zich bewust van de versnelde bevolkingsgroei, PFAS problematiek en de daarmee gaande investeringen. Dit wordt op dit moment in kaart gebracht. Voor het financieren van met name de investeringen die worden beschreven in de 3 scenario's van de multi-bronnen strategie is een hoge investering benodigd. Er wordt steeds voldaan aan de minimale solvabiliteits eis van de banken van 30%.

Daarnaast kan Dunea met aquathermie uit drinkwater een rol te pakken in de energietransitie. Daarvoor heeft Dunea een dochtervennootschap opgericht zodat Dunea in een later stadium kan beschikken over een vergunde warmtedochter die een rol kan spelen bij projecten op het gebied van aquathermie binnen het leveringsgebied van Dunea. De Drinkwaterwet stelt eisen aan de activiteiten van drinkwaterbedrijven, onder meer gericht op financiën en transparantie. Om de niet drinkwateractiviteiten, zowel vanuit het oogpunt van aansprakelijkheid als vanuit transparantie, gescheiden te houden van de (wettelijke) drinkwateractiviteiten is het gebruikelijk om voor dergelijke activiteiten een aparte dochteronderneming in te richten.

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Sport, cultuur en recreatie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Sportbeleid en activering	959	1.055	1.077	947	917	1.237
Sportaccommodaties	5.805	5.469	5.767	5.721	5.683	5.787
Cultuurpres.,productie&participatie	1.053	1.101	966	894	812	812
Musea	916	1.158	838	818	818	818
Cultureel erfgoed	296	458	399	399	399	399
Media	2.177	2.111	2.180	2.199	2.240	2.240
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	7.823	8.746	8.995	8.080	8.087	8.166
Totaal Lasten	19.030	20.099	20.223	19.059	18.956	19.459
Baten						
Sportbeleid en activering	65	59	0	0	0	0
Sportaccommodaties	1.810	2.279	2.390	2.390	2.390	2.390
Cultuurpres.,productie&participatie	168	92	98	98	98	98
Musea	86	51	54	54	54	54
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0
Media	289	269	286	286	286	286
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	872	712	743	143	118	118
Totaal Baten	3.291	3.462	3.571	2.971	2.946	2.946
Saldo van lasten en baten	-15.739	-16.637	-16.652	-16.089	-16.010	-16.513

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën Begroting 2023 - Begroting 2022

De lasten en de baten voor het jaar 2023 binnen het programma Sport, Cultuur en Recreatie bedragen respectievelijk € 20.223.000 en € 3.571.000. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste afwijkingen tussen de ramingen 2022 en 2023.

Lasten

Sportaccommodaties

De hogere lasten in 2023 bij sportaccommodaties worden veroorzaakt door indexeringen.

Cultuurpresentatie, -productie & participatie

De lasten in 2023 ten opzichte van 2022 dalen omdat in 2022 corona posten zijn opgenomen uit het bestedingsplan, met incidenteel budget voor 2022.

Cultureel erfgoed

De lasten in 2023 zijn lager dan in 2022. Dit heeft te maken met een incidenteel budget voor de kerkenvisie in 2022, de restauratie van de Tuinmuur Park Rust & Vreugd en hogere toerekeningen.

Musea

Ten opzichte van 2023 is er geen sprake meer van een budget vanuit het bestedingsplan corona. De lasten nemen hierdoor af. Daarnaast loopt het project digitaliseren genealogische archieven af in 2022, waarvoor incidenteel budget beschikbaar was.

Openbaar groen en (openlucht)recreatie

De hogere lasten in 2023 ten opzichte van 2022 worden voornamelijk veroorzaakt door prijsindexatie van de onderhoudsbudgetten als ook hogere lasten als gevolg van stijging van kapitaallasten door investeringen voor speelvoorzieningen.

Baten

Sportbeleid en activering

Bij dit taakveld is een daling te zien omdat de baten (en lasten) voor het Lokaal Sportakkoord zijn opgenomen in 2022 en niet in 2023. Het bedrag dat beschikbaar is voor 2023 is nog niet bekend.

Sportaccommodaties

De stijging op de baten van sportaccommodaties is te verklaren door de indexatie op de huren.

Programma 6. Sociaal domein

Omschrijving

De gemeente is in het Sociaal Domein verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wmo en Jeugdzorg. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor de Inkomensondersteuning en de (re-)integratie naar werk. Sinds 2022 heeft de gemeente de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de Wet Inburgering.

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie
6.2	Wijkteams
6.3	Inkomensregelingen
6.4	Begeleide participatie
6.5	Arbeidsparticipatie
6.6	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)
6.71	Maatwerk dienstverlening 18+
6.72	Maatwerk dienstverlening 18-
6.81	Geëscaleerde zorg 18+
6.82	Geëscaleerde zorg 18-

Wat willen wij bereiken?

In het aangescherpt Sociaal Kompas zijn de gemeentelijke doelstellingen op het sociaal domein vastgelegd. Deze doelstellingen en de inspanningen die daaraan bijdragen, zijn onderling sterk verweven en omvatten ook (delen van) programma's 4, 5 en 7. De verdeling naar programma's en taakvelden is (ook financieel) zo zorgvuldig mogelijk gemaakt maar doet niet altijd recht aan de (verweven) werkelijkheid. De noodzaak om binnen het programma Sociaal domein steeds kritisch te bekijken hoe opbrengsten en uitgaven meer met elkaar in evenwicht kunnen worden gebracht blijft van kracht.

Dit hoofdstuk van de begroting richt zich op alle inspanningen van de gemeente op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs). In financiële omvang is dit het grootste programma van de begroting.

De gemeente heeft omvangrijke wettelijke taken binnen dit programma:

- Zorgdragen voor een effectief laagdrempelig en preventief ondersteuningsaanbod voor kinderen en hun ouders die problemen ervaren bij het opgroeien of opvoeden.
- Schuldhulpverlening bieden en bijzondere bijstand en bijstandsuitkeringen verstrekken.
- Effectieve toeleiding naar en ondersteuning bij arbeidsparticipatie voor iedereen die dat nodig heeft. Voor de doelgroep die meer ondersteuning en begeleiding nodig heeft dan op een reguliere werkplek kan worden geboden, is het de verantwoordelijkheid van de gemeente om die arbeidsplaatsen te creëren (het zogenoemde 'beschut werk').

- Inwoners toegang bieden tot een antidiscriminatie voorziening. Dit is een organisatie die klachten van inwoners registreert en onafhankelijke bijstand verleent aan deze inwoners in de afwikkeling van hun klachten.
- Bevorderen van het zo lang mogelijk zelfstandig wonen van mensen. de Wet Verplichte GGZ en de Wet Zorg en Dwang leggen deze verantwoordelijkheid vast.
- Verstrekken van individuele voorzieningen aan kwetsbare inwoners die hiervoor een indicatie hebben (Wmo en Jeugdwet) .
- Toegang organiseren tot de ondersteuningsvormen waarvoor zij verantwoordelijk is. Met toegang wordt het hele proces van informatievoorziening en advies, cliëntondersteuning, gespreksvoering, toewijzing, overdracht, coördinatie van de ondersteuning en nazorg, bedoeld.
- Uitvoering van de nieuwe Wet Inburgering.

Behalve het conform de wet uitvoeren van deze taken, heeft de gemeente middels het Sociaal Kompas verdere invulling gegeven aan de haar gegeven beleidsruimte. Ambitie hierin is dat de gemeente Samen met inwoners en allerlei partners wil bereiken dat inwoners het lukt om alledaagse taken zelf te doen, weten waar zij hulp kunnen vragen als het even niet lukt en het gevoel hebben de baas te zijn over hun eigen leven. Dit gaat de gemeente onder andere doen door:

- Inwoners te helpen die dit het hardst nodig hebben.
- Inwoners te ondersteunen om zoveel mogelijk op eigen benen te staan.
- Inwoners sneller ondersteuning te bieden zodat problemen niet groter worden
- De samenwerking met onze partners verder te versterken.
- Te kijken hoe ondersteuning kan worden gecombineerd zodat inwoners met minder verschillende hulpverleners te maken krijgen.
- Specifiek voor kinderen geldt dat ze veilig, gezond en kansrijk op moeten kunnen groeien. Verschillen in afkomst of achtergrond mogen daarbij niet uitmaken. Dit is natuurlijk in de eerste plaats een verantwoordelijkheid voor hun ouders. Ook het maatschappelijk middenveld kan hier een belangrijke rol spelen. Maar als het nodig is kunnen ook zij rekenen op steun van de gemeente en welzijnsorganisaties.
- Voor onze senioren geldt dat het mogelijk moet zijn om zelfstandig thuis te blijven wonen, zolang ze dat zelf kunnen en willen. Waar nodig en gewenst ondersteunen we deze inwoners. Niet alleen met voorzieningen, maar ook met aandacht: met mensen die eenzaam zijn gaan we in gesprek.

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Tot dit taakveld behoren algemene voorzieningen (waarvoor geen individuele beschikking van de gemeente nodig is) gericht op participatie:

- Ondersteunen op participatie gerichte burgerinitiatieven, ondersteuning vrijwilligers en mantelzorg.
- Sociaal en cultureel werk, Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW), wijkopbouw.
- Preventie (bijv. eenzaamheidsbestrijding, preventie op het gebied van GGZ).
- Buurt- en clubhuizen.
- LHBTQI-beleid.
- Collectief aanvullend vervoer.
- Toegankelijkheid voorzieningen (inclusie).
- Kinderopvang: toezicht op en handhaving van de kwaliteit van de kinderopvang en peuteropvang.
- Aanvraag en verstrekking kinderopvangtoeslag Sociaal Medische Indicatie.
- Activiteiten volgend uit de Wet Inburgering.
- Noodopvang vluchtelingen.
- Nieuwkomers.
- Versterkingsprogramma Sterk voor Noord.

Wat gaan we daarvoor doen?

We ondersteunen mantelzorgers. Hierbij onderhouden welzijnsorganisaties contact met mantelzorgers om overbelasting te voorkomen. We brengen de behoeften van senioren in kaart door met hen in gesprek te gaan.

Om onze waardering voor de inzet van vrijwilligers te uiten, nemen we het initiatief voor een jaarlijks event voor vrijwilligers en mantelzorgers. Dit wordt allemaal meegenomen in de ontwikkeling van het brede Wmo beleid.

We zetten in op het vergroten van de sociale cohesie en inclusie. Iedereen is overal welkom, meer inwoners doen mee en we werken aan het vergroten van respect voor elkaar, o.a. door voorlichting op scholen over lhbtqi+ onderwerpen en het actief ondersteunen van Gender and Sexuality Alliance (GSA) op scholen en de Roze plus soos voor ouderen.

Bij inburgering zetten we in op alle facetten van de Nederlandse samenleving zoals gelijkwaardigheid van alle mensen, vrijheid van godsdienst, gelijke rechten en kans en die het onderwijs meebrengt voor je carrière. Dat doen we tijdens het participatieverklaringstraject en groepsgewijze trainingen over de arbeidsmarkt (module arbeidsmarktparticipatie). We vragen verenigingen wat er voor nodig is om nieuwkomers actief te betrekken bij het vrijwilligersleven. Voor een beter zich op resultaat ontwikkelen we een monitor inburgering.

Bij het ontwikkelen van beleid werken we actief samen met de Adviesraad Sociaal Domein.

Nagenoeg alle inzet op dit taakveld vindt plaats door maatschappelijke partners die deelnemen aan één of meer van de subsidietafels. De tafels zijn thematisch georganiseerd. Partners hebben per thema gezamenlijk een uitvoeringsplan opgesteld dat antwoord geeft op de initiatievraag waarin de doelen van de gemeente zijn verwoord. In 2023 evalueren we het model van subsidietafels.

Daarnaast zetten we in op:

- Vanuit de regierol begeleiden van het inburgeringsproces.
- Versterken van antidiscriminatie door afhandeling van meldingen, bewustwording en positieve houding creëren voor 'het anders zijn van anderen'.
- Het verstevigen van de lokale coalitie eenzaamheid.
- Ondersteunen mantelzorg middels netwerk mantelzorg en organiseren van 'dag van de mantelzorg'
- Bevordering van dagstructuur en sociaal contact door op laagdrempelige wijze voorzieningen toegankelijk te maken vanuit de subsidietafel Zelfredzame Inwoners.
- De welzijnsorganisaties zodat zij kunnen zorgen voor heldere informatieverschaffing aan inwoners over (subsidie)regelingen of bij het maken van meldingen van maatwerkvoorzieningen.
- Het versterkingsprogramma Sterk voor Noord. De wijken Heuvel/Amstel en Prinsenhof worden extra ondersteund vanuit drie opgaven: Jeugd en Onderwijs, Financiële zelfredzaamheid en Fijn en veilig wonen.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Opleveren evaluatie en voorstellen doorontwikkeling subsidietafels
- Organiseren van bijeenkomsten met ouderen
- Uitvoeren van de uitvoeringsplannen 2022-2025 Sterk voor Noord
- Participatiestrategie implementeren en uitvoeren waardoor burgerparticipatie aanvullend op de uitvoeringsplannen vergroot wordt.

Wat mag het kosten?

Samenkracht en burgerparticipatie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	12.539	15.767	12.576	12.499	12.465	11.345
Baten	1.278	1.812	1.843	1.843	1.843	1.843
Saldo van lasten en baten	-11.261	-13.955	-10.733	-10.656	-10.622	-9.502

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen met name subsidies en bijdragen aan maatschappelijke organisaties die bovenstaande voorzieningen aanbieden. Daarnaast vallen ook de kosten voor beheer en exploitatie van wijk- en dienstencentra hieronder en horen ook de kosten die voortkomen uit het bestedingsplan Langer Zelfstandig bij dit taakveld.

De baten betreffen huurinkomsten van wijk- en dienstencentra en kinderopvanglocaties gevestigd in gemeentelijke panden. De baten bevatten ook de middelen voor bemoeizorg aan de OGGZ doelgroep.

De lasten voor het programma Sterk voor Noord betreft ondersteuning aan activiteiten van de partners en personele inzet van programmamedewerkers.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland in dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 6.2 Wijkteams

Tot dit taakveld behoren alle loketvoorzieningen gericht op het identificeren van eigen kracht en het geleiden naar de juiste vorm van individuele ondersteuning (maatwerkvoorzieningen en -dienstverlening):

- Voorlichting.
- Advisering.
- Cliëntondersteuning.
- Toegang tot 1e en 2e lijnsvoorzieningen.
- Ondersteuning gedupeerde ouders kinderopvangtoeslagaffaire.
- Preventie.
- Vroegsignalering.

Wat gaan we daarvoor doen?

We willen bewoners zoveel mogelijk eigen regie geven over hun leven door niet voor hen maar met hen te zoeken naar de beste hulp en ondersteuning die nodig is. Hierbij ondersteunen de volgende teams:

- Teams binnen het sociaal domein (werk, inkomen, jeugd en zorg) werken integraal samen in MDT's om mensen toe te leiden naar meest passende zorg en ondersteuning.
- Het Sociaal Servicepunt en de cliëntenondersteuning van MEE, Kwadraad en Woej leveren algemene informatie, advies of ondersteuning.
- De POH jeugd teneinde de functie door te laten ontwikkelen en de toegang bij huisartsen te verstevigen.

Hierbij onderzoeken we wat de mogelijkheden zijn om van meer maatwerkvoorzieningen een voorliggende voorziening te maken om de laagdrempeligheid te vergroten.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Uitvoering en monitoring van het beleidsplan schuldhelpverlening, inclusief de aanpak op preventie van betaalproblemen en schulden.
- Ondersteuning van de gedupeerden van de toeslagenaffaire.
- Uitbreiden uitvoering vroegsignalering van schulden, waardoor meer mensen met betalingsachterstanden proactief ondersteuning aangeboden krijgen.
- Het zorgen voor duidelijke informatie over mogelijke hulp en zoeken samen met inwoners naar de beste oplossing.
- Vroegsignalering van schulden. Vroeg Eropaf, waarbij energieleveranciers, drinkwaterbedrijven, woningverhuurders en zorgverzekeraars signalen van betalingsachterstanden aanleveren aan gemeenten. Gemeenten volgen deze signalen op door de betreffende inwoner hulp aan te bieden.
- Vooruitlopend op de invoering Wet Aanpak Multiproblematiek Sociaal domein (WAMS) en de kaders vanuit het aangescherpte kompas pakken we meer regie bij gestapelde problematiek.

Wat mag het kosten?

Wijkteams	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	2.102	2.223	2.716	2.706	2.706	2.706
Baten	493	90	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-1.609	-2.133	-2.716	-2.706	-2.706	-2.706

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen met name Wmo Cliëntbegeleiding, Sociaal Servicepunt (inclusief de Exploitatiekosten van de Waterlelie), uitvoeringskosten, opvang verwarde personen, en uitvoering van de Hart wet euro balans.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 6.3 Inkomensregelingen

Tot dit taakveld behoren alle inkomens- en bijstandsvoorzieningen:

- Inkomensvoorzieningen en loonkostensubsidies op grond van de Participatiewet.
- Geneeskundige en andere adviezen in verband met de bijstandsverlening.
- IOAW (Wet inkomensvoorzieningen oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers).
- IOAZ (Wet inkomensvoorzieningen oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen).
- Kosten van levensonderhoud uit het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (Bbz 2004).
- Kosten levensonderhoud voor startende ondernemers uit Bbz 2004.
- Sociale zekerheidsregelingen van het Rijk zoals bijvoorbeeld eenmalige uitkeringen voor minima.
- Gemeentelijk armoedebeleid: bijzondere bijstand, kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen, korting op musea, sportclubs etc., meerkosten bij werk in geval van handicap of chronische ziekte, etc.

Wat gaan we daarvoor doen?

We vergroten de financiële zelfredzaamheid van inwoners door onder andere de inzet van minimaregelingen en het rechtmatig verstrekken van uitkeringen teneinde de armoedeval te voorkomen. Hierbij passen we maatwerk toe waar nodig. We monitoren de gevolgen van de coronacrisis, de gevolgen van de inflatie en de stijging van de energieprijzen inclusief landelijke maatregelen. Via het project welzijnsgesprek voeren we een persoonlijk gesprek met alle inwoners die een bijstandsuitkering ontvangen. De menselijke maat en de persoonlijke situatie van de inwoner staan centraal waarbij we kijken naar hun rechten, plichten en behoeften.

Werken moet lonen. We zien dat Leidschendam-Voorburg in vergelijking met de buurgemeenten veel regelingen in de bijzondere bijstand kent. Het mag niet zo zijn dat de overgang van uitkering naar een betaalde baan een negatief effect heeft op je portemonnee of dat het een negatieve stimulans geeft om te werken. We kijken kritisch naar alle bijzondere bijstandsregelingen dan wel de hoogte of het bereik ervan.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Uitvoeren project welzijnsgesprek (alle inwoners met een bijstandsuitkering).
- Evalueren huidige minimabeleid inclusief analyse van de huidige regelingen en het effect ervan.
- Opstellen nieuw minimabeleid.

Wat mag het kosten?

Inkomensregelingen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	42.321	41.512	38.125	37.973	38.037	38.076
Baten	36.828	32.165	31.614	31.503	31.611	31.661
Saldo van lasten en baten	-5.493	-9.347	-6.511	-6.470	-6.427	-6.415

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen met name de kosten voor alle uitkeringen en de bijzondere bijstand inclusief armoedebestrijding (bijv. de schoolspullenpas). Daarnaast bevat dit taakveld de kwijtscheldingen van afval- en rioolheffingen.

De baten betreffen met name de rijksinkomsten Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG) en inkomsten uit andere gemeenten voor de uitvoeringskosten van de werkorganisatie Duivenvoorde. De baten dekken de lasten niet volledig omdat de gemeente onvoldoende budget ontvangt van het Rijk om de lasten te dekken. Het verschil wordt voldaan uit de algemene middelen.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 6.4 Begeleide participatie

Tot dit taakveld behoren voorzieningen ter bevordering van maatschappelijke participatie die niet gericht zijn op doorstromen naar reguliere arbeid:

- Beschut werken.
- Bestaande werkverbanden sociale werkvoorziening, bestaande Wsw en begeleid werken. dienstbetrekkingen
- Dagbesteding.

Wat gaan we daarvoor doen?

We hebben aandacht voor mensen die in een sociale werkplaats of via beschut werk meedoen. Daarvoor werken we intensief samen met het werkbedrijf De Binnenbaan.

- Investeren in het realiseren en uitbreiden van beschutte werkplekken, waar mogelijk bij reguliere werkgevers. De ambitie is om in 2024 de landelijke taakstelling te halen.
- Het nieuwe re-integratie en participatiebeleid leidt tot een instrumentenmix die we inzetten op basis van een analyse. Dit naar aanleiding van een tegenvallend BUIG-budget dat we van het Rijk krijgen op basis van objectieve criteria waaruit blijkt dat onze gemeente op diverse indicatoren slechter scoort dan zou kunnen worden verwacht.
- Voor inwoners die onder de banenafpraak vallen worden binnen de arbeidsmarktregio afspraken gemaakt met UWV, het leerwerkloket en onderwijspartners om zoveel mogelijk (beschutte) werkplekken te realiseren.

Wat mag het kosten?

Begeleide participatie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	3.265	3.673	3.573	3.505	3.496	3.496
Baten	86	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-3.180	-3.673	-3.573	-3.505	-3.496	-3.496

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen o.a. werkbedrijf de Binnenbaan en de uitvoering van (alternatief) beschut werk.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Werkbedrijf de Binnenbaan B.V.

Doelstelling: De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Doel is dat iedere persoon met een sociale werkvoorzieningsindicatie op het voor hem of haar maximale niveau werkzaam is. De deelnemers hebben de uitvoering van de Wsw ondergebracht bij de Werkbedrijf de Binnenbaan. Daarnaast voert het Werkbedrijf de Binnenbaan re-integratiewerkzaamheden uit voor de deelnemende gemeenten.

Het werkbedrijf de Binnenbaan heeft in het bedrijfsplan "iedereen kan op werk" 5 ontwikkelsporen opgenomen ten behoeve van innovatie en ontwikkeling van de dienstverlening.

Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie

Tot dit taakveld behoren alle op arbeid gerichte participatie- en re-integratievoorzieningen:

- Re-integratie-instrumenten, waaronder leerwerktrajecten, proefplaatsing, participatieplaatsen, vrijwilligerswerk/ sociale activering, om- en bij scholing, werkgeversinstrumenten bv. inzet loonkostensubsidie of werkgeverscheque.
- Stimuleringsmaatregelen, waaronder Inkomensvrijlating, stimuleringspremies, vrijlating onkosten vergoeding vrijwilligerswerk, onkostenvergoedingen, No-riskpolis.
- Voorzieningen, waaronder Jobcoach, begeleiding Werkvoorzieningen zoals: werkplekaanpassingen, vervoersvoorzieningen, doventolk, braileregels, aangepaste rolstoel etc.
- Loonwaardebepaling.

- Inburgering (WI) cursus Nederlands.
- Voorzieningen ter voorbereiding van een zelfstandig bestaan als startend ondernemer en ter begeleiding van startende ondernemers uit het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz).

Wat gaan we daarvoor doen?

Wie in een situatie terecht komt waarbij extra ondersteuning nodig is, kan daarvoor rekenen op de gemeente. Daar staat tegenover dat we wel verwachten dat je een betaalde baan zoekt, of dat je op een andere manier blijft inzetten voor de samenleving. Dit geldt ook voor mensen in de bijstand, die hierbij op persoonlijke begeleiding kunnen rekenen. Met oog voor ieder individueel persoon willen we iedereen het perspectief bieden om – naar vermogen – echt mee te kunnen doen aan onze samenleving. We houden regelmatig contact met alle mensen die een bijstandsuitkering ontvangen en verwachten dat inwoners die gebruik maken van gemeentelijke regelingen zich maximaal inspinnen om zelfstandig mee te doen in de samenleving.

Onderstaande acties staan deels uit reguliere werkzaamheden en deels uit nog vast te stellen re-integratie en participatiebeleid in kwartaal 2023.

- Inzetten op de uitstroom naar werk of participatie voor mensen met een bijstandsuitkering.
- Conform het herstelbeleid aandacht besteden aan de groep inwoners met een relatief lange afstand tot de arbeidsmarkt en jeugdwerkloosheid (inzet participatieconsulenten en leerwerkmakelaar).
- Tegen de achtergrond van een (zeer) krappe arbeidsmarkt wordt ingespeeld op de verbetering van het regionaal matchingsproces (om mismatches te voorkomen/ te beperken, inzet matchmakers wordt voorgelegd binnen het nieuwe re-integratie en participatiebeleid).
- Kwetsbaarheid van doelgroepen beperken en doorstroom stimuleren door om- en bijscholing, praktijkleren binnen de arbeidsmarktregio en leer-werktrajecten verder te ontwikkelen.
- Werkgevers worden beter geïnformeerd over inclusief werkgeverschap door het werkgeversservicepunt.
- Binnen de arbeidsmarktregio maken we jaarlijks binnen het uitvoeringsplan samenwerkingsafspraken tussen gemeenten, UWV, het leerwerkloket, werkgeversservicepunten en onderwijspartners over regionale acties omtrent de arbeidsmarkt bijvoorbeeld omscholing naar kraptesectoren.

Wat mag het kosten?

Arbeidsparticipatie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	4.951	5.535	4.732	4.652	4.652	4.652
Baten	898	364	226	146	146	146
Saldo van lasten en baten	-4.053	-5.171	-4.506	-4.506	-4.506	-4.506

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen participatie- en re-integratie trajecten, begeleiding naar werk, loonkostensubsidie en het Platform Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt. De baten betreffen de bijdragen van de werkorganisatie Duivenvoorde.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 6.6 Maatwerkvoorzieningen

Tot dit taakveld horen (Wmo-)voorzieningen voor mensen met fysieke beperkingen, om zelfstandig te kunnen functioneren, die op basis van een beschikking verstrekt worden. Het omvat zowel de voorzieningen in natura als de persoonsgebonden budgetten (pgb). Tot de voorzieningen behoren onder andere:

- Woningaanpassingen
- Hulpmiddelen
- Overige voorzieningen voor inwoners met fysieke beperkingen

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeente draagt zorg voor een adequate verstrekking van maatwerkvoorzieningen zodat inwoners langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen en actief kunnen blijven participeren. Daarmee geeft zij uitvoering aan haar wettelijke taken en aan het VN-verdrag voor de rechten van personen met een handicap.

We kijken waar private initiatieven of woonconcepten zoals knarrenhofjes en familiehuizen mogelijk zijn en ondersteunen hen waar nodig in de ontwikkeling. Met senioren gaan we in gesprek wat zij nodig hebben om prettig oud te kunnen worden in onze gemeente.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Onderzoeken mogelijkheid gasthuis

Wat mag het kosten?

Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	2.047	2.069	2.623	2.623	2.623	2.623
Baten	8	3	3	3	3	3
Saldo van lasten en baten	-2.039	-2.066	-2.620	-2.620	-2.620	-2.620

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de kosten voor hulpmiddelen en woonvoorzieningen.

De baten betreffen de eigen bijdragen die cliënten betalen over hulpmiddelen en woonvoorzieningen.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 6.71 Maatwerk dienstverlening 18+

Tot dit taakveld behoort individuele ondersteuning aan inwoners die zelfstandig wonen en die daarvoor een toekenningsbeschikking (indicatie) hebben ontvangen van de gemeente. Het omvat zowel de voorzieningen in natura als de persoonsgebonden budgetten (pgb).

Hier vallen onder andere de volgende vormen van ondersteuning onder:

- Begeleiding
- Huishoudelijke ondersteuning
- Respijtzorg ten behoeve van mantelzorgers
- Individueel vervoer

- Financiële tegemoetkoming voor personen met een fysieke beperking of een psychische of psychosociale beperking van daarmee verband houdende extra kosten
- Schuldhulpverlening

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeente ontvangt jaarlijks circa 3.000 hulpvragen voor inwoners in het kader van de Wmo. Deze vragen worden tijdig en goed opgepakt. De prestaties van aanbieders worden gemonitord en waar het nodig is, wordt er bijgestuurd.

Door het oppakken van de hulpvragen en door de samenwerking met welzijnspartijen, ondersteunt de gemeente haar inwoners in hun behoefte zo lang mogelijk thuis te wonen.

We benutten zoveel mogelijk de reeds bestaande kennis, kunde en expertise van de zorgprofessionals door samen te werken met onder andere huisartsen, welzijnsorganisaties en woonzorgcentra. Zo wordt gezorgd voor laagdrempelige hulp in de wijk.

Om stijgende Wmo-kosten te beheersen willen we een eigen bijdrage voor dagbesteding Wmo gaan vragen.

Het beleidsplan schuldhulpverlening 2021-2024 wordt uitgevoerd. De ambitie uit dit beleidsplan is dat meer inwoners (duurzaam) schuldenvrij zijn. In het licht van de coronacrisis is dit een uitdagende ambitie, aangezien landelijk een boeg golf aan financiële hulpvragen wordt verwacht. Voor de inwoners die toch in een schuldsituatie terechtkomen, regelt de gemeente curatieve schuldhulpverlening. Het doel van het curatieve schuldhulpverleningstraject is het duurzaam oplossen van de schuldsituatie van de inwoner.

We zetten in op vroegsignalering van schuldenproblematiek. We werken volgens landelijke wetgeving vroegsignalering en zijn aangesloten bij het landelijk convenant waarbij afspraken zijn gemaakt met onder andere verzekeringsmaatschappijen, nutsbedrijven en wooncorporaties.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- In 2023 continueren en breiden we de uitvoering van vroegsignalering (Vroeg Eropaf) uit en zetten we in op een verdere verbetering (meer mensen worden persoonlijk geholpen) van het project en verstevigen we de afspraken.
- Onderzoek naar de (juridische) opties voor het vragen van een eigen bijdrage voor dagbesteding Wmo in combinatie met het huidige aanbod
- Wmo-beleid wordt ontwikkeld waarin zoveel mogelijk de verbinding tussen de voorliggende voorzieningen en maatwerkvoorzieningen versterkt wordt.

Wat mag het kosten?

Maatwerk dienstverlening 18+	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	12.883	14.473	15.287	15.599	16.042	16.071
Baten	577	723	579	621	1.277	1.289
Saldo van lasten en baten	-12.306	-13.750	-14.708	-14.978	-14.765	-14.782

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen met name kosten voor huishoudelijke ondersteuning, begeleiding (in groepsverband en individueel) en schuldhulpverlening.

De baten betreffen de eigen bijdragen die cliënten betalen bij het afnemen van Wmo-diensten. Daarnaast zijn hier vanaf 2023 ook de inkomsten uit Den Haag aan toegevoegd ter dekking van de lasten voor overbruggingszorg aan cliënten met een beschermd wonen-indicatie die op de wachtlijst staan en in afwachting daarvan Wmo-zorg ontvangen.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 6.72 Maatwerk dienstverlening 18-

Tot dit taakveld behoren vormen van jeugdhulp voor kinderen en jongeren tot 18 jaar (-23 jaar) die uitsluitend toegankelijk zijn met een toekenningsbeschikking (indicatie) van de gemeente of een verwijzing van een huisarts of specialist, waaronder:

- Ambulante hulp (begeleiding, opvoedhulp)
- Jeugdhulp met verblijf
- GGZ ondersteuning (basis en specialistisch)
- Crisishulp
- Gesloten Jeugdzorg

Wat gaan we daarvoor doen?

Specifiek voor kinderen geldt dat ze veilig, gezond en kansrijk op moeten kunnen groeien. Verschillen in afkomst of achtergrond mogen daarbij niet uitmaken. Dit is natuurlijk in de eerste plaats een verantwoordelijkheid voor hun ouders, maar als het nodig is kunnen ook zij rekenen op steun van de gemeente en welzijnsorganisaties. Ook het maatschappelijk middenveld kan hierbij een rol spelen.

De gemeente ontvangt jaarlijks circa 4.500 aanvragen voor jeugdhulp. Van deze 4.500 aanvragen komen er ongeveer 1.100 binnen via de eigen lokale toegang (jeugdteam) en 3.400 via externe verwijzers (huisarts, gecertificeerde instellingen, medisch specialist). Circa 2.000 jeugdigen ontvangen jaarlijks geïndiceerde jeugdhulp.

De regiovisie biedt een richting voor de komende jaren en is opgesteld door de H10 gemeenten. Het doel van de regiovisie is de transformatiebeweging naar een duurzaam en versterkt jeugdhulpstelsel kracht bij te zetten. Daarmee willen de gemeenten inzetten op een continue verbetering van de jeugdhulp en daarbij de kosten beheersbaar maken. De regiovisie beschrijft 5 ambities met als doel goede en betaalbare hulp voor de jeugdigen, voor nu en in de komende jaren. Grip op kwaliteit en kosten gaan daarbij hand in hand.

- Versterken van het gewone opvoeden en opgroeien
- Tijdig inzetten van passende hulp
- Kinderen en jongeren groeien zo thuis mogelijk op
- Duurzaam veilig opvoeden (zie hiervoor 6.82)
- Jeugdhulp en onderwijs werken effectief samen

We komen met een voorstel voor de mogelijkheden om de afbakening van de jeugdhulp, vooruitlopend op een wijziging van de Jeugdwet op dit punt, vorm te geven. Het verlagen van de

administratieve lasten in de gehele keten heeft doorlopend aandacht bij het contracteren van jeugdhulp.

Lokaal wordt de verbinding gelegd met het Sociaal Kompas en lokaal jeugdbeleid. In 2023 wordt er een actualisatie van het lokale jeugdbeleid opgeleverd. Een onderdeel van het jeugdbeleid is het versterken van de regiefunctie door de gemeente, bij multi-problematiek en wanneer de inwoner en zijn omgeving daar niet zelf toe in staat is.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Het onderzoeken van mogelijkheden om de afbakening van de jeugdhulp, vooruitlopend op een wijziging van de Jeugdwet op dit punt, vorm te geven.
- De regiefunctie van de gemeente wordt verder doorontwikkeld, rekening houdend met de Wet Aanpak Multi-problematiek Sociaal domein (WAMS) (zie toelichting bij 6.2 Wijkteams).
- Het versterken toegang tot jeugdhulp, door de samenwerking tussen de gemeentelijke toegang, de huisartsen en de praktijkondersteuners jeugd te verbeteren.

Wat mag het kosten?

Maatwerk dienstverlening 18-	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	22.912	22.074	24.143	23.492	22.022	20.610
Baten	0	40	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-22.912	-22.034	-24.143	-23.492	-22.022	-20.610

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen jeugdzorgkosten (in natura en PGB's).

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (voorheen H10 Inkoopbureau)

Doelstelling: Het servicebureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en het contracteren van Jeugdzorg.

Het Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden is verantwoordelijk voor de inkoop en het contractmanagement voor Jeugdhulp namens de gemeenten in Haaglanden. Samen met gemeenten en aanbieders werkt het Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden aan de verdere inhoudelijke ontwikkeling van jeugdhulp in de regio en kostenbeheersingsmaatregelen zoals het richtinggevend kader (RGK).

Taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+

Tot dit taakveld behoren alle opvang- en beschermd wonenvoorzieningen met inbegrip van eventuele maatwerkdienstverlening en maatwerkvoorzieningen voor personen die in de betreffende opvangvoorzieningen verblijven:

- Vrouwenopvang, aanpak huiselijk geweld (Veilig thuis)
- Beschermd wonen voor personen met psychische of psychosociale problemen
- Inloopfunctie GGZ

- Maatschappelijke opvang voor cliënten met een meervoudige problematiek, waaronder verslaving
- Wmo maatwerkdienstverlening en - maatwerkvoorzieningen bij opvang
- Zorg die wordt verleend in het kader van de Wet verplichte ggz en de Wet zorg en dwang

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2023 wordt op basis van de in 2021 vastgestelde Regiovisie 'Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang' keuzes uitgewerkt en geïmplementeerd met betrekking tot de overheveling van de verantwoordelijkheid en bijbehorend budget voor Beschermd Wonen van centrumgemeente Den Haag naar onze gemeente. Dit zodat gemeenten voorbereid zijn op hun nieuwe taken en verantwoordelijkheden per 2024.

De inloop GGZ wordt uitgevoerd via de partners aan de subsidietafel Zelfredzame Inwoners en wordt gecontinueerd volgens het uitvoeringsplan 2020. De middelen hiervoor zijn met ingang van 2022 toegevoegd aan het taakveld "Samenkracht en Burgerparticipatie".

Het lokale team zal werken aan de verdere implementatie van het kwaliteitskader 'Werken aan veiligheid' en verdere implementatie van Beter Samenspel voor Veilig Opgroeien.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Met betrekking tot de inbedding van de verantwoordelijkheid voor beschermd wonen per 1-1-2024 en de afgesproken regionale financiële solidariteit wordt in 2023 een voorstel aan de gemeenteraad voorgelegd

Wat mag het kosten?

Geëscaleerde zorg 18+	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	150	151	604	604	604	604
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-150	-151	-604	-604	-604	-604

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de noodopvang dakloze gezinnen en maatschappelijk opvang. De inloop GGZ wordt uitgevoerd via de partners aan de subsidietafel Zelfredzame Inwoners en wordt in 2022 gecontinueerd volgens het uitvoeringsplan 2020. De middelen hiervoor zijn met ingang van 2022 toegevoegd aan het taakveld "Samenkracht en Burgerparticipatie".

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 6.82 Geëscaleerde zorg 18-

Tot dit taakveld behoren voorzieningen en maatregelen gericht op het waarborgen van de veiligheid van kinderen en jeugdigen tot 18 jaar. Hieronder vallen: Jeugdreclassering, Jeugdbescherming, Verslavingszorg, Veilig Thuis (jeugd), Crisis Interventie Team, Jeugdbeschermingstafel en Verwijsindex en Meldsystemen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Om de uitvoering van de wettelijke taken rondom het gedwongen kader te garanderen zijn er meerjarige contracten afgesloten met de Jeugdreclassering, Jeugdbescherming, Verslavingszorg, Veilig Thuis, het Crisis Interventie Team, de Jeugdbeschermingstafel en Verwijsindex en Meldsystemen.

De Regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling 2019-2023 wordt in samenwerking met de overige deelnemende gemeenten uitgevoerd. In ambitie vier van de Regiovisie Jeugd wordt onze regiobrede opdracht voor dit taakveld omschreven.

Daarnaast is het Toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming verschenen en omarmd door de regio Haaglanden. Een onderdeel van het toekomstscenario is het Kwaliteitskader '*Werken aan veiligheid voor lokale teams*'. Om als lokaal team volwaardig deel te kunnen nemen aan de veiligheidsketen, is het voldoen aan dit kwaliteitskader een voorwaarde.

Een ander onderdeel van het toekomstscenario is Beter Samenspel voor Veilig Opgroeien. Met Beter Samenspel wordt de samenwerking tussen het lokale team en de gecertificeerde instellingen verbeterd, met als doel betere zorg te verlenen en zodoende escalatie te voorkomen.

In aanloop naar het toekomstscenario dragen wij zorg voor de kwaliteit van het werk van de gecertificeerde instellingen. Na een kritisch inspectierapport in 2019 is bovenregionaal ingezet op administratie- en caseloadverlichting en caseloadverlaging als onderdeel van een verbeterplan. Ondanks deze maatregelen is de situatie met betrekking tot de GI's nog steeds zorgelijk. In het vierde kwartaal van 2022 zullen enkele landelijke rapporten opgeleverd worden op basis waarvan nieuwe landelijke caseloadnormen en tarieven kunnen worden vastgesteld. Er wordt rekening mee gehouden dat het verbeterplan in afwachting van de bevindingen in deze rapporten, in 2023 wordt voortgezet.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- In 2023 blijft Veilig Thuis langs meerdere sporen werken om aan de wettelijke termijnen te voldoen. Dit doet Veilig Thuis door het vergroten van de capaciteit, extra werkbegeleiding, een goed functionerend dashboard, evaluatie van het handelingsprotocol en de ketenmonitor.
- Het toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming wordt verder vormgegeven. Dit traject loopt over meerdere jaren.
- Het lokale team continueert de implementatie van de kwaliteitsstandaarden voortkomend uit het kwaliteitskader *Werken aan veiligheid voor lokale teams*.
- Implementatie van Beter Samenspel voor Veilig Opgroeien.
- Continuering verbeterplannen Gecertificeerde instellingen.

Wat mag het kosten?

Geëscaleerde zorg 18-	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	3.051	2.762	3.194	3.163	3.163	3.164
Baten	0	32	32	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-3.051	-2.730	-3.163	-3.163	-3.163	-3.164

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de gedwongen jeugdhulp (onder andere jeugdreclassering en jeugdbescherming) de kosten van de gemeenschappelijke regeling (GR) GGD, onderdeel Veilig Thuis, de kosten voor crisis interventies in de jeugdzorg en de jeugdbeschermingstafel.

De baten betreffen extra geld dat via Veilig Thuis beschikbaar wordt gesteld voor de versterking van het lokale team op de aanpak van huiselijk geweld.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

GGD en VT Haaglanden

Doelstelling: Het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid (onderdeel GGD). Het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling, door middel van een samenhangende aanpak (Onderdeel Veilig Thuis).

Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (voorheen H10 Inkoopbureau)

Doelstelling: Het servicebureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en het contracteren van Jeugdzorg.

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Sociaal domein	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Samenkracht en burgerparticipatie	12.539	15.767	12.576	12.499	12.465	11.345
Wijkteams	2.102	2.223	2.716	2.706	2.706	2.706
Inkomensregelingen	42.321	41.512	38.125	37.973	38.037	38.076
Begeleide participatie	3.265	3.673	3.573	3.505	3.496	3.496
Arbeidsparticipatie	4.951	5.535	4.732	4.652	4.652	4.652
Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	2.047	2.069	2.623	2.623	2.623	2.623
Maatwerk dienstverlening 18+	12.883	14.473	15.287	15.599	16.042	16.071
Maatwerk dienstverlening 18-	22.912	22.074	24.143	23.492	22.022	20.610
Geëscaleerde zorg 18+	150	151	604	604	604	604
Geëscaleerde zorg 18-	3.051	2.762	3.194	3.163	3.163	3.164
Totaal Lasten	106.221	110.240	107.573	106.815	105.809	103.345
Baten						
Samenkracht en burgerparticipatie	1.278	1.812	1.843	1.843	1.843	1.843
Wijkteams	493	90	0	0	0	0
Inkomensregelingen	36.828	32.165	31.614	31.503	31.611	31.661
Begeleide participatie	86	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	898	364	226	146	146	146
Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	8	3	3	3	3	3
Maatwerk dienstverlening 18+	577	723	579	621	1.277	1.289
Maatwerk dienstverlening 18-	0	40	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg 18-	0	32	32	0	0	0
Totaal Baten	40.168	35.229	34.297	34.116	34.879	34.941
Saldo van lasten en baten	-66.052	-75.010	-73.276	-72.699	-70.930	-68.404

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën Begroting 2023 - Begroting 2022

De lasten en de baten voor het jaar 2023 binnen het programma Sociaal domein bedragen respectievelijk € 107.687.000 en € 34.411.000. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste afwijkingen tussen de ramingen 2022 en 2023.

Lasten

Samenkracht en Burgerparticipatie

Het grootste deel van de lasten in dit taakveld wordt besteed aan subsidies aan maatschappelijke instellingen. Deze lasten zijn geïndexeerd met de vastgestelde subsidie index 2023 van 3,8% waardoor het budget met € 235.000 toeneemt. Daarnaast nemen de kosten voor collectief vervoer toe met € 245.000 en stijgt het budget inburgering ten opzicht van 2022 met afgerond € 600.000.

Op andere onderdelen daalt de begroting juist. De mutaties betreffen:

- De verdeling van de budgetten behorend bij de subsidietafels over de verschillende taakvelden is aangepast. Dit zorgt voor een daling van het budget met afgerond € 1 miljoen.
- In 2022 is het budget (nood)opvang vluchtelingen opgenomen voor € 1.500.000 en in 2023 is hiervoor geen budget opgenomen in de begroting.
- De toerekening van ambtelijke inzet is geactualiseerd en daalt met € 600.000 op dit taakveld.

Wijkteams

De lastenstijging bij het taakveld Wijkteams wordt veroorzaakt aanpassen van de toedeling van de subsidietafels aan de taakvelden. De lasten stijgen hierdoor met afgerond € 670.000.

Inkomensregelingen

Onder het taakveld inkomensregelingen vallen de lasten én baten van de BUIG en de lasten van de minimaregelingen. Ten opzichte van de begroting 2022 is er in de begroting 2023 sprake van een daling van circa € 2,9 miljoen. Belangrijkste verschil is dat in 2022 het budget voor de eenmalige energietoeslag is opgenomen van € 2,7 miljoen waardoor het budget in 2023 op dit taakveld lager is. Daarnaast zijn in 2022 incidenteel middelen naar aanleiding van de extra steunmaatregelen naar aanleiding van de coronacrisis opgenomen. Het budget bijzondere bijstand is hierdoor in 2022 € 675.000 hoger dan in 2023. De aangepaste toerekening van de ambtelijk inzet zorgt daarnaast voor een daling van de lasten met € 540.000 op dit taakveld.

Van een stijging is sprake bij de uitkeringen Participatiewet omdat op basis van de ontwikkeling van het aantal bijstandsgerechtigden de lasten met € 1,1 miljoen zullen toenemen.

Begeleide participatie

De lasten op het taakveld begeleide participatie dalen met afgerond € 100.000. Dit komt met name doordat de bijdrage aan het Werkbedrijf de Binnenbaan is in 2023 lager dan in 2022 vanwege de coronacompensatie die in 2022 is vergoed.

Arbeidsparticipatie

De gemeente participeert in het project Perspectief op Werk als deelnemer in de arbeidsmarktregio om de kansen die de huidige arbeidsmarkt biedt optimaal te benutten. Dit project heeft als doel om een extra impuls te geven aan de publiek-private samenwerking op het gebied van arbeidstoeleiding van mensen die willen en kunnen werken, maar niet zelfstandig de weg naar werk vinden. Ten behoeve van de uitvoering van dit project heeft de gemeente in 2022 een subsidie van de arbeidsmarktregio ontvangen van € 213.000. In 2023 is nog geen subsidie opgenomen omdat de regiobegroting nog niet is afgerond.

Daarnaast zijn er in 2022 middelen (€ 340.000) beschikbaar vanuit het herstelbeleid voor de inzet op intensivering doelgroepaanpak en participatietrajecten waardoor het budget in 2022 hoger is.

Bij de toerekening van de ambtelijke inzet is sprake van een toename van € 260.000.

Maatwerkvoorzieningen (Wmo)

De lasten stijgen voornamelijk bij het onderdeel hulpmiddelen (€ 400.000) doordat op basis van de nieuwe contractafspraken met leverende partij de onderhoudskosten zijn gestegen. Daarnaast is de toerekening van ambtelijke inzet opnieuw bepaald. Op dit taakveld is sprake van een toename met afgerond € 110.000.

Maatwerk dienstverlening 18+

De ontwikkeling van de lasten op het taakveld Maatwerk dienstverlening 18+ wordt veroorzaakt door het verwerken van de loon- en prijsontwikkelingen en de verwachte inwonersgroei waarmee rekening is gehouden. Bij de budgetten voor huishoudelijke ondersteuning zorgt dit voor een stijging van € 570.000 ten opzichte van 2022.

Bij begeleiding is naast de indexering ook de afvlakkende groei van de zorgvraag verwerkt zoals deze is toegelicht in de kaderbrief 2023-2026. Per saldo daalt het budget voor begeleiding hierdoor met € 225.000. Tot slot is de toerekening van de ambtelijke inzet opnieuw in beeld gebracht. Dit zorgt voor een stijging van de lasten met afgerond € 610.000.

Maatwerk dienstverlening 18-

De lasten voor maatwerkdienstverlening 18- stijgen met afgerond € 2 miljoen. Per saldo stijgen de budgetten jeugdzorg met afgerond € 1.000.000. De toegepaste indexering is hiervoor de belangrijkste oorzaak. De nieuwe aanbesteding voor het jeugdvervoer zorgt voor € 500.000 van de stijging. Tevens

is de toerekening van de ambtelijke inzet opnieuw in beeld gebracht. Dit zorgt voor een stijging van de lasten met afgerond € 450.000.

Geëscaleerde zorg 18+

De verdeling van de budgetten behorend bij de subsidietafels over de verschillende taakvelden is aangepast. Dit zorgt voor een stijging van het budget met afgerond € 410.000.

Geëscaleerde zorg 18-

Door de stijgende complexiteit van de hulpvraag en wachttijden in het gecontracteerde aanbod van Servicebureau jeugdhulp Haaglanden (SbjH), worden zorgaanbieders buiten SbjH gecontracteerd. Dit zorgt voor een stijging van het benodigd budget (€ 100.000) binnen het taakveld geëscaleerde zorg 18-.

Daarnaast is de toerekening van de ambtelijke inzet opnieuw in beeld gebracht. Dit zorgt voor een stijging van de lasten met afgerond € 285.000.

Baten

Inkomensregelingen

De baten binnen het taakveld inkomensregelingen nemen af met afgrond € 610.000. Dit heeft een aantal oorzaken namelijk:

- Een lager BUIG budget op basis van de laatste budgetramingen vanuit het Rijk.
- In 2022 was sprake van een baat van € 219.000 ten behoeve van de uitvoeringskosten TOZO. In 2023 ontvangen we hier geen inkomsten meer voor.

Programma 7. Volksgezondheid en milieu

Omschrijving

De gemeente is verantwoordelijk voor de inzameling van afval en voor het aanleggen en onderhouden van de riolen. Hiervoor wordt ook belasting geïnd (riool- en afvalstofheffing) welke *in principe* kostendekkend zijn. Dit zijn de twee grootste posten op dit programma. Daarnaast worden ook nog uitgaven die rondom milieubeheer (zoals ongediertebestrijding), begraafplaatsen (zoals het beheer van crematoria) en de volksgezondheid (zoals infectieziektebestrijding en gezondheidsbevordering) op dit programma verantwoord.

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
7.1	Volksgezondheid
7.2	Riolering
7.3	Afval
7.4	Milieubeheer
7.5	Begraafplaatsen en crematoria

Wat willen wij bereiken?

Het is fijn leven in onze gemeente. De leefbaarheid voor mens en dier staat echter onder druk door klimaatverandering, biodiversiteitsverlies, verstedelijking, vervuiling van lucht en water, overlast van geluid, etc. Een goede leefomgeving is voorwaardelijk voor onze gezondheid en welzijn. Het verbeteren van de leefomgeving en werken aan een duurzame toekomst is daarom speerpunt in ons beleid.

We zorgen samen met de inwoners, ondernemers en verenigingen voor een groen en toekomstbestendig Leidschendam, Stompwijk en Voorburg. De gemeente heeft vastgelegde taken op het gebied van volksgezondheid en milieu. Die voeren we goed uit. Daarnaast geven we als gemeentelijke organisatie zelf, proactief, het goede voorbeeld als het gaat om energiebesparing en duurzaamheid.

We werken actief aan actieprogramma's zoals het Duurzaamheidsprogramma en GroenActieplan en trekken daarin actief op met inwoners en ondernemers. Met hen verkennen we haalbare en betaalbare initiatieven voor het klimaat en een gezonde en groene leefomgeving – op het eigen erf of in de wijk. Dit heeft niet alleen een positief effect op mens, dier en milieu, maar ook op de portemonnee.

Taakveld 7.1 Volksgezondheid

Tot dit taakveld behoren maatregelen ter bescherming van de gezondheid van de bevolking als geheel, van specifieke risicogroepen, van jeugd en van ouderen:

- Het monitoren van de gezondheidssituatie.
- Uitvoering van preventieprogramma's, het vroegtijdig signaleren van specifieke stoornissen en gezondheidsbedreigende factoren.

- Uitvoering van programma's voor gezondheidsbevordering en maatregelen tegen bedreigingen van de gezondheid.
- Bestrijding van infectieziekten en aanbieden van vaccinaties.
- Het geven van voorlichting, advies en begeleiding.
- Het geven van prenatale voorlichting aan aanstaande ouders.
- Het bewaken van gezondheidsaspecten in bestuurlijke beslissingen.
- Het bevorderen van medisch milieukundige zorg.
- Het bevorderen van technische hygiëne zorg.
- Het bevorderen van psychosociale hulp bij rampen.
- De jeugdgezondheidszorg.
- Ambulance en ziekenvervoer.

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeente heeft verschillende taken op het gebied van bescherming van de gezondheid van de bevolking als geheel, van specifieke risicogroepen, van jeugd en van ouderen: het monitoren van de gezondheidssituatie; ziektepreventie, gezondheidsbevordering, vroegtijdig signaleren van specifieke stoornissen en gezondheidsbedreigende factoren, bestrijding van infectieziekten en aanbieden van vaccinaties, het geven van voorlichting, advies en begeleiding; het geven van prenatale voorlichting aan aanstaande ouders; het bewaken van gezondheidsaspecten in bestuurlijke beslissingen; het bevorderen van medisch milieukundige zorg; het bevorderen van technische hygiëne zorg; het bevorderen van psychosociale hulp bij rampen.

De infectieziektebestrijding en een deel van de overige taken worden uitgevoerd door de GGD. De wettelijke taken op het gebied van jeugdgezondheidszorg worden uitgevoerd door Stichting JGZ Zuid-Holland West, op grond van een convenant waarin diverse gemeenten met elkaar samenwerken. Daarnaast voeren diverse partners preventieve activiteiten uit op basis van subsidieafspraken (deze kosten vallen voornamelijk in taakveld 6.1).

Op individueel niveau leidt een betere gezondheid tot meer welbevinden, participatie, veerkracht en zelfregie. Op maatschappelijk niveau leidt een betere gezondheid tot meer arbeidsproductiviteit en lagere zorgkosten. Minder eten, meer bewegen, niet roken, veilig vrijen, voldoende ontspanning en weinig alcohol leiden tot aanzienlijke gezondheidswinst en een betere kwaliteit van leven. Eveneens bepalend zijn genetische aanleg en de sociale, fysieke en economische omstandigheden waarin mensen leven. De gemeentelijke inspanningen zijn gericht op het stimuleren van een gezonde leefstijl, o.a. door:

- Uitvoering geven aan de wettelijke taak op het gebied van publieke gezondheidszorg en jeugdgezondheidszorg door deelname aan de gemeenschappelijke regeling GGD en door het convenant met JGZ Zuid-Holland West.
- Uitvoering van het lokaal preventieakkoord 2021-2023 voor het bevorderen van een gezonde leefstijl.
- Vanuit de jeugdgezondheidszorg aanbieden van prenataal bezoek aan zwangeren en/of gezinnen in kwetsbare situaties.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Uitvoering van de pilot Kind naar gezonder gewicht in Leidschendam-Noord.
- Informatiecampagne over gezonde leefstijl en stress.
- Beweegprogramma voor jongeren met mentale stress.
- Wandelingen in de wijk waar gesprekken plaatsvinden met inwoners over hun leefstijl en wat ze nodig hebben om daar iets aan te veranderen.

Wat mag het kosten?

Volksgezondheid	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	2.765	2.999	3.104	3.065	3.067	3.067
Baten	97	127	40	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-2.667	-2.872	-3.064	-3.065	-3.067	-3.067

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de GGD en lokaal gezondheidsbeleid en de jeugd gezondheidszorg en vormen de grootste posten binnen dit taakveld. De baten betreffen de specifieke uitkering voor de uitvoering van het lokale preventieakkoord.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

GGD en VT Haaglanden

Doelstelling: Het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid (onderdeel GGD). Het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling, door middel van een samenhangende aanpak (Onderdeel Veilig Thuis).

In de tweede helft van 2021 is de vierjaarlijkse evaluatie van de Gemeenschappelijk Regeling GGD en VT Haaglanden uitgevoerd. De uitkomsten van de evaluatie zullen in 2022 besproken worden. De evaluatie richt zich in de basis op de organisatievorm én de werking van de GR. Het doel van de evaluatie is om het construct van de GR verder te optimaliseren, zodat de GR maximaal dienstbaar is aan de inhoudelijke opgaven en ontwikkelingen en kan doen waarvoor zij is opgericht, namelijk regionaal samenwerken op:

- het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid;
- het voorkomen van en de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

De evaluatie kan dus leiden tot handreikingen ter versterking van de vorm en de werking van de GR, eventueel in de tijd uitgelijnd.

Taakveld 7.2 Riolering

Tot dit taakveld behoren de gemeentelijke taken ten aanzien van afvalwater en de waterhuishouding:

- Opvang en verwerking van afval- en hemelwater
- Uitvoering van klimaat adaptieve maatregelen voor het rioolstelsel
- Inzameling en transport huishoudelijk- en bedrijfsafvalwater
- Voorkomen van grondwaterproblemen, onder meer door aan- en afvoer van grondwater
- Rioolwaterzuivering voor zover geen taak van waterschappen of particulieren
- Bestrijding verontreiniging naar oppervlaktewater
- Baten rioolheffing voor niet-woningen en woningen
- Kosten van de heffing en invordering van de rioolheffing

Wat gaan we daarvoor doen?

Vanuit het Water en Rioleringsplan 2022-2027 (WRP) wordt uitvoering gegeven aan het regulier dagelijks beheer, onderhoud en vervanging van voorzieningen. In de paragraaf kapitaalgoederen is dit geconcretiseerd. Nieuwe aandachtspunten in dit WRP zijn het stimuleren van hergebruik van

regenwater, het infiltreren van hemelwater en het intensiveren van steenbreek in de openbare ruimte en het bestrijden van foute lozingen van afvalwater op hemelwaterriolering. Dit geldt ook voor droogtebestrijding, maar hiervoor zijn nog geen concrete maatregelen opgenomen. De zomers van 2019 en 2022 geven echter voldoende meetdata van het grondwatermeetnet om een eerste analyse op te stellen. De aanpak loopt gelijktijdig met de rioolvervangingsprojecten volgens het Uitvoeringsplan Rioolvervang (UPR) vanuit de investeringen. De bestaande middelen voor aanleg/vervang grondwaterstelsel worden tevens aangewend voor droogtebestrijding.

Bij herstratingsprojecten wordt daar waar mogelijk hemelwater afgekoppeld van de gemengde riolering, verharding verwijderd en vergoend.

Wat mag het kosten?

Riolering	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	4.395	4.823	5.161	5.595	6.317	7.060
Baten	6.658	7.665	8.234	8.832	9.739	10.701
Saldo van lasten en baten	2.263	2.842	3.073	3.237	3.422	3.641

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op de kosten die worden gemaakt voor het beheer en onderhoud van het gemeentelijk riool- en drainagestelsel (zie voor de kostenopbouw van de rioolheffing de paragraaf lokale heffingen).

De baten betreffen de inkomsten uit de rioolheffing.

Of het investeringsvolume ook daadwerkelijk uitgevoerd kan worden hangt onder andere ook samen met de ruimtelijke projecten welke in dezelfde gebieden gaan plaats vinden.

Tevens heeft de krapte op de arbeidsmarkt voor de specifieke functies op het gebied van riolering gevolgen voor de uitvoering van bepaalde projecten.

Geplande investeringen

Taakveld	Totaal beschikbaar taakveld		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investerings 2023		Investerings 2024		Investerings 2025		Investerings 2026	
	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
Riolering	72.133	453	2.349	0	11.420	453	21.331	0	18.019	0	6.715	0

bedragen x € 1.000

In de bovenstaande tabel zijn de geplande investeringen op taakveld niveau weergegeven.

Voor de jaren 2024 en 2025 is het investeringsvolume aanzienlijk hoger dan voorgaande jaren. Het halen van het investeringsvolume hangt onder andere ook samen met de ruimtelijke projecten welke in dezelfde gebieden gaan plaats vinden.

Tevens heeft de krapte op de arbeidsmarkt voor de specifieke functies op het gebied van riolering gevolgen voor de uitvoering van bepaalde projecten.

In de bijlage meerjareninvesteringsplan 2023-2026 is een gedetailleerd overzicht per krediet opgenomen.

Verbonden Partij(en)

Centrumregeling samenwerking gemalendiensten

Doelstelling: De Centrumregeling samenwerking gemalendiensten (NAD) is in 2019 opgericht. Het is een samenwerking tussen de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Delft en Pijnacker-Nootdorp. Het doel van deze samenwerking is de personele kwetsbaarheid bij het operationeel gemalenbeheer te verminderen met één gezamenlijke beheer- en onderhoudsdienst voor gemalen die goed uitgerust zijn om aan de huidige en toekomstige problematiek rondom de gemalen het hoofd te bieden.

De al in 2019 voelbare spanning op de arbeidsmarkt is groter geworden. De bedrijfszekerheid van de gemalen voldoet aan de eisen.

Taakveld 7.3 Afval

Tot dit taakveld behoren de inzameling en verwerking van bedrijfs- en huishoudelijk afval:

- Afvalscheiding en recycling
- Vuilophaal en afvoer
- Vuilstort en verwerking
- Baten afvalstoffenheffing en reinigingsrechten
- Kosten van de heffing en invordering van de afvalstoffenheffing

Wat gaan we daarvoor doen?

De afvalinzameling in de gemeente Leidschendam-Voorburg vindt plaats conform het concept Het Nieuwe Inzamelen 2.0. Bij de realisatie van nieuw beleid is er ruimte voor maatwerk op wijkniveau waarbij bewonersparticipatie belangrijke input is. Mede dankzij het eigenaarschap van afvalverwerker HVC kan de gemeente, als onderdeel van het bredere afvalbeleid, kiezen voor een uitbreiding van nascheiding.

We stimuleren onze inwoners om het huishoudelijk afval beter te gaan scheiden om zo dicht mogelijk bij de gestelde VANG (Van Afval Naar Grondstof) doelstellingen te komen van 100Kg restafval per persoon per jaar. Zo nemen we een stap richting een circulaire samenleving, verbruiken we met elkaar minder grondstoffen en verlagen we de uitstoot van CO2 bij verbranding van ons restafval.

We gaan actiever sturen op een betere afvalscheiding van onze inwoners door inzet van de Avalex grondstofcoaches. Daarbij gaan we ook meer handhaven op de gemeentelijke aanbiedregels voor huishoudelijk afval om overlast door zwerfafval te voorkomen.

De afvalvoorzieningen binnen de gemeente zijn toegankelijk voor senioren en mindervaliden, waar nodig bieden we deze doelgroep de mogelijkheid om gebruik te maken van de vangnetregeling waarbij het huishoudelijk afval wekelijks aan huis wordt opgehaald.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- In 2023 is het Nieuwe Inzamelen 2.0 volledig ingevoerd;
- Leidschendam-Voorburg communiceert actief met haar inwoners over afvalscheiding, de nadruk zal in 2023 liggen op de verbetering van de kwaliteit van de stromen GFT+E en PMD zodat hier minder afkeur op plaatsvindt. Door de toename van OPK (oud papier en en karton) zal deze inzameling extra aandacht krijgen. Waar dat kan zullen extra ondergrondse OPK containers geplaatst worden. Met name de hoogbouwwijken zullen extra aandacht krijgen;
- Door inzet van grondstofcoaches verbeteren we de scheidingsresultaten op die locaties waar deze achterblijft bij het gemiddelde resultaat.
- Ook in 2023 is het gedrag van inwoners rondom het aanbieden en scheiden van afval van belang. Door middel van onder andere communicatie blijven we met inwoners kijken naar optimalisatie van service en scheidingspercentages.

Wat mag het kosten?

Afval	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	9.435	9.911	9.650	9.827	9.949	10.061
Baten	12.747	13.172	12.937	13.158	13.305	13.441
Saldo van lasten en baten	3.312	3.260	3.288	3.330	3.356	3.379

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op de kosten die worden gemaakt voor de afvalinzameling en de gemeentelijke kosten voor het project het omgekeerd inzamelen (zie voor de kostenopbouw van de afvalstoffenheffing de paragraaf lokale heffingen).

De baten betreffen de inkomsten uit de afvalstoffenheffing.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Gemeenschappelijke regeling Avalex

Doelstelling: Door een regionale organisatie van de afvalinzameling wil de gemeente schaalvoordelen behalen. De afvalinzameling is gericht op het inzamelen van grondstoffen. Dit betekent dat inwoners afval zoveel mogelijk gescheiden aanbieden.

- Markontwikkeling grondstofprijzen

De markt voor het verwerken van afvalstoffen/grondstoffen blijft net als het voorgaande jaar in beweging. Algemeen beeld is dat zowel de kosten voor het verwerken en verbranden van het huishoudelijk afval als de opbrengsten voor grondstoffen toenemen. Deze trends zijn verwerkt in deze begroting.

- Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid

Met de introductie van producentenverantwoordelijkheid wordt de verantwoordelijkheid voor de logistiek en de financiering van het afvalbeheer bij de producenten van de betrokken producten gelegd. Deze wetgeving brengt een verschuiving van verantwoordelijkheden met zich mee. Van oudsher zijn de gemeenten verantwoordelijk voor afvalbeheer. In de nieuwe situatie zijn producenten verantwoordelijk geworden voor de financiering van de inzameling en verwerking van afgedankte producten, die voorheen voor rekening van gemeenten is uitgevoerd.

Producentenverantwoordelijkheid is al wettelijk vastgelegd voor een aantal producten, waaronder elektronica, batterijen en kunststofverpakkingen. De producenten kunnen de daadwerkelijke uitvoering laten doen door de gemeenten, die hiervoor dan een passende vergoeding moeten ontvangen. In deze begroting worden deze vergoedingen meegenomen voor zover van toepassing. De stromen waarvoor de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid wordt ingezet neemt de komende jaren steeds verder toe, te denken valt aan textiel en matrassen met ingang van 2022 en 2023.

- Start dienstverlening HVC

Vanaf 2022 is de samenwerking met HVC voor de verwerking van grof-, GFT- en restafval gestart. Deze kosten en tarieven (op basis van tarief 2022) zijn meegenomen in deze begroting. Door de samenwerking met HVC is vanaf 1 januari 2022 ook het product nascheiding PMD opgenomen in de Producten Diensten Catalogus (PDC) van Avalex.

Taakveld 7.4 Milieubeheer

Tot dit taakveld behoren gemeentelijke taken ter bescherming van het milieu waaronder:

- De bescherming en de sanering van de kwaliteit van de bodem en de atmosfeer
- De beheersing van geluidhinder
- Verbetering van de luchtkwaliteit
- Uitvoering geven aan lokale en regionale energietransitie
- Ongediertebestrijding (bijvoorbeeld eikenprocessierups)
- Werkzaamheden Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)

Wat gaan we daarvoor doen?

De leefbaarheid voor mens en dier staat onder druk door klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en verstedelijking. We zorgen binnen onze mogelijkheden samen met de inwoners, ondernemers en verenigingen voor een groen en toekomstbestendig Leidschendam, Stompwijk en Voorburg. De gemeentelijke organisatie geeft daarin zelf, proactief, het goede voorbeeld. Duurzaamheid is een belangrijk speerpunt van ons beleid. Onze duurzaamheidsmaatregelen moeten passen binnen de ruimtelijke kwaliteit en bij het karakter van onze gemeente. Samen met inwoners en ondernemers verkennen we haalbare en betaalbare initiatieven voor het klimaat en een gezonde en groene leefomgeving, op het eigen erf of in de wijk. Dit heeft niet alleen een positief effect op mens, dier en milieu, maar ook op de portemonnee. Dat doen we onder meer door het volgende:

- Er wordt een nieuw uitvoeringsprogramma duurzaamheid opgesteld met onze partners en inwoners;
- De gemeente stelt met de samenwerkingspartners een lokaal klimaatakkoord op;
- Via een lokale isolatiecampagne, onder meer door het faciliteren van collectieve inkoop en aantrekkelijke leningen en subsidies, wordt de woningvoorraad verduurzaamd;
- Bewustwording en energiebesparing wordt gestimuleerd door de inzet van extra energiecoaches voor alle doelgroepen, met specifieke aandacht voor energiearmoede;
- Met de stakeholders in wijk de Heuvel/Amstelveen wordt een wijk uitvoeringsplan energietransitie opgesteld;
- De gemeente geeft invulling aan zijn voorbeeldrol door het eigen vastgoed te verduurzamen en een plan te maken voor een CO₂-neutrale organisatie;
- Het gemeentelijk Uitvoeringsplan Schone Lucht Akkoord (SLA) wordt uitgevoerd. Mogelijkheden voor aanpassing of aanvulling van het uitvoeringsplan worden onderzocht;
- We stimuleren elektrisch rijden door de mogelijkheid te realiseren van kabelgoten;
- Een GroenActiePlan wordt opgesteld ten behoeve van vergroening en biodiversiteit;
- Er wordt geïnventariseerd waar de openbare ruimte verder vergroend kan worden en faciliteren Initiatieven van bewoners die hun buurt groener en robuuster willen maken (Steenbreek);
- Klimaatadaptatie en versterking biodiversiteit wordt verder geborgd in uitvoeringsprogramma regiopark Duin, Horst en Weide, handboek Openbare Ruimte, planvorming en lopend beheer en onderhoud;
- Samen met de waterschappen de waterkwaliteit te verbeteren door ecologische inrichting en beheer;
- Het gemeentelijk afvalbeleid wordt herijkt opdat de vangnorm van 100kg per persoon binnen bereik komt.

Wat mag het kosten?

Milieubeheer	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	2.404	2.616	2.175	2.145	2.134	2.134
Baten	375	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-2.029	-2.616	-2.175	-2.145	-2.134	-2.134

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op de uitvoering van de duurzaamheidsprogramma, waaronder de subsidieregeling voor duurzame maatregelen, klimaatbeleid, energietransitie, bodemonderzoek en -sanering, en de bijdrage aan de ODH.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)

Doelstelling: Omgevingsdienst Haaglanden verzorgt voor de gemeente wettelijke taken op het gebied van milieuvergunningverlening, toezicht (op bodem en op zwaardere/ complexere milieu-inrichtingen) en handhaving. Het college blijft voor deze taken het bevoegd gezag.

De adviescommissie Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) in het milieudomein, onder voorzitterschap van de heer J.J. van Aartsen, heeft haar eindrapport "Om de leefomgeving" aangeboden aan de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu. De commissie komt op basis van een grondige analyse met een aantal stevige aanbevelingen. De commissie komt tot de conclusie dat het VTH-stelsel niet goed functioneert en ook niet voldoet aan de oorspronkelijke bedoeling van de commissie-Mans uit 2008. De commissie adviseert om binnen de fundamenteën van het bestaande stelsel tot een serie essentiële verbeteringen te komen.

In opdracht van de provincie heeft Twynstra Gudde heeft een brede verkenning uitgevoerd naar de Omgevingsdiensten, waarbij gekeken is naar de noodzaak van kwaliteitsverbetering van de uitvoering en de vraag in hoeverre de noodzakelijke verbetering door de bestuurlijke partners (provincie en gemeenten) en andere betrokkenen wordt herkend en gedeeld.

Taakveld 7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Tot dit taakveld behoren gemeentelijke taken op het terrein van de lijkbezorging:

- Begraafplaatsen en crematoria
- Lijkschouw (het vaststellen dat de betrokkene is overleden)
- Baten begraafplaatsrechten
- Baten afkoopsommen grafrechten

Wat gaan we daarvoor doen?

Om de functie van begraafplaats/gedenkpark zo goed mogelijk te kunnen vervullen wordt een breed scala aan verschillende graven- en as-bestemmingen aangeboden. De begraafplaats/gedenkparken worden onderhouden op basis van het vastgestelde beheer- en onderhoudsplan begraafplaatsen.

Bij een uitvaart met aula dienst kan er live meegekeken worden. De beelden zijn hierna 30 dagen on demand te verkrijgen door de nabestaanden.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- In 2023 zal de grafische kaart operationeel worden gemaakt op de begraafplaatsen Noorthey en Oosterbegraafplaats. Met de grafische kaart is het mogelijk dat bezoekers met een app graven van overleden op kunnen zoeken en met een routebeschrijving op de begraafplaats naar het graf worden geleid.

Wat mag het kosten?

Begraafplaatsen en crematoria	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	1.000	978	1.040	1.034	1.034	1.032
Baten	1.100	1.047	1.116	1.116	1.116	1.116
Saldo van lasten en baten	100	68	76	82	82	84

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op de beheer- en onderhoudskosten van de begraafplaatsen en gedenkparken. Zie voor de kostenopbouw van de lijkbezorgingsrechten de paragraaf lokale heffingen. De baten betreffen de inkomsten voor de lijkbezorgingsrechten.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Volksgezondheid en milieu	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Volksgezondheid	2.765	2.999	3.104	3.065	3.067	3.067
Riolering	4.395	4.823	5.161	5.595	6.317	7.060
Afval	9.435	9.911	9.650	9.827	9.949	10.061
Milieubeheer	2.404	2.616	2.175	2.145	2.134	2.134
Begraafplaatsen en crematoria	1.000	978	1.040	1.034	1.034	1.032
Totaal Lasten	19.999	21.327	21.129	21.667	22.501	23.355
Baten						
Volksgezondheid	97	127	40	0	0	0
Riolering	6.658	7.665	8.234	8.832	9.739	10.701
Afval	12.747	13.172	12.937	13.158	13.305	13.441
Milieubeheer	375	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	1.100	1.047	1.116	1.116	1.116	1.116
Totaal Baten	20.978	22.011	22.327	23.106	24.160	25.258
Saldo van lasten en baten	979	684	1.197	1.439	1.659	1.903

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën Begroting 2023 - Begroting 2022

De lasten en de baten (exclusief de mutaties reserves) voor het jaar 2023 binnen het programma Volksgezondheid en Milieu bedragen respectievelijk € 21.129.000 en € 22.327.000. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste afwijkingen tussen de ramingen 2022 en 2023.

Lasten

Volksgezondheid

De toename van de lasten worden veroorzaakt door de indexering van de subsidie aan de JGZ en de GGD. Daarnaast dalen de lasten doordat in 2022 er een incidenteel € 87.000 beschikbaar is vanuit de Rijks subsidieregeling leefstijlinterventies (zie baten). Tot slot worden er meer uren toegerekend aan het taakveld volksgezondheid. Dit zorgt voor een stijging van de lasten.

Riolering

De toename van de lasten worden vooral veroorzaakt door een stijging van de lasten van het onderhoud van rioolgemalen en planmatig onderhoud van de riolering. Tevens zijn er hogere kapitaallasten als gevolg van vervangingsinvesteringen en renovatie van het rioolstelsel. Tot slot worden er meer uren toegerekend aan het taakveld riolering.

Afval

De lagere lasten worden voornamelijk veroorzaakt door een daling van de bijdrage aan Avalex. Daartegenover staat dat de raming voor de opbrengen van PMD die opgenomen waren in de begroting nu zijn opgenomen in de bijdrage aan Avalex (zie baten).

Milieubeheer

De lagere lasten worden voornamelijk veroorzaakt doordat er in 2022 incidenteel budget was begroot voor de lasten van bodemonderzoek en bodemsanering in verband met de verkoop van de Herenstraat 42 in 2022.

Begraafplaatsen en crematoria

De stijging van de lasten ten opzichte van vorig wordt veroorzaakt door de indexering van de onderhoudsbudgetten.

Baten

Volksgezondheid

Het Rijk heeft in 2022 incidenteel een bedrag van € 87.000 beschikbaar gesteld voor leefstijlinterventies.

Riolering

De hogere baten worden veroorzaakt door de hogere opbrengst rioolheffing door een stijging van het tarief rioolheffing in verband met indexering en een extra verhoging van het tarief voor de rioolheffing conform het WRP 2022-2027.

Afval

De lagere baten worden verklaard doordat de opbrengsten van PMD verwerkt zijn in de bijdrage aan Avalex.

Programma 8. Bouwen en wonen (VHLOSV)

Omschrijving

Alle activiteiten op het gebied volkshuisvesting, ruimte en leefbaarheid (voorheen ruimtelijke ontwikkeling) en stedelijke vernieuwing behoren tot dit programma. Hieronder valt ook de (leges) omgevingsvergunning, bouwtoezicht en de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG). In de Omgevingsvisie (strategische visie voor de lange termijn voor de gehele fysieke leefomgeving) heeft de gemeente, in vervolg op de in 2021 vastgestelde 'bouwstenen', aangegeven hoe zij de gewenste en benodigde functies op het gebied van wonen, werken en vrije tijd een plek wil geven. Dit is een samenspel van bebouwing, bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid, in relatie tot het vestigingsklimaat en de agglomeratiekracht (de kracht van stedelijke gebieden) van de regio.

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
8.1	Ruimte en leefbaarheid
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)
8.3	Wonen en bouwen

Wat willen wij bereiken?

Leidschendam, Stompwijk en Voorburg vormen een aantrekkelijke gemeente. Veel mensen zijn hier op zoek naar een woning. In de komende vier jaar zal de woningnood niet worden opgelost. Wel zullen wij als gemeente de kaders scheppen om te stimuleren dat er zo snel mogelijk meer woningen gerealiseerd worden.

Om toekomstbestendig te zijn, zijn onze ruimtelijke ontwikkelingen klimaatbestendig, energieneutraal en versterkend voor het groene karakter van onze gemeente.

Dat doen we onder meer door:

- Een meer betaalbaar, divers en duurzaam woningaanbod te realiseren en de nadruk te leggen op het sociaal en middensegment (zowel huur als koop)
- Aandacht te houden voor de leefbaarheid van wijken en een evenwichtigere opbouw van wijken te realiseren
- Maatregelen te nemen om doorstroming te bevorderen, meer ruimte te geven aan creatieve en flexibele oplossingen en het tegengaan van woningspeculatie en huisjesmelkers
- De vergunningverlening te verbeteren en te versnellen en waar mogelijk belemmeringen te beslechten voor bestaande bouwprojecten
- Het respecteren van de gemaakte afspraken over lopende bouwprojecten
- Leefbaarheid, klimaatadaptatie, energieneutraal, mobiliteit en bereikbaarheid als randvoorwaarde voor bouwprojecten mee te geven
- Bij nieuwe bouwprojecten op gemeentelijk niveau gemiddeld 30% sociale woningbouw te realiseren, waaronder zorgwoningen, en als de 30% niet wordt gehaald ontwikkelaars te laten storten in een vereveningsfonds

Taakveld 8.1 Ruimte en leefbaarheid

Tot dit taakveld behoren taken op grond van de wet Ruimtelijke Ordening:

- Voorbereiden van vaststellen structuurplannen en - visies
- BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie)
- Voorbereiden en vaststellen van de gemeentelijke omgevingsvisie
- Voorbereiden en vaststellen van gebiedsgerichte programma's
- Voorbereiden en vaststellen van het omgevingsplan
- CAI, breedband en glasvezel aanleg
- Voorbereiden en vaststellen bestemmingsplannen
- Faciliterend grondbeleid (passief grondbeleid)
- Voorbereiding op Omgevingswet, bijvoorbeeld (kapitaal-) lasten Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)
- (leges) omgevingsvergunning buitenplanse omgevingsplanactiviteit

Wat gaan we daarvoor doen?

Een goed ingerichte omgeving draagt bij aan een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving. Wij geven richting aan gewenste ontwikkelingen voor de toekomst. Dit betekent dat we onze groene leefomgeving willen behouden, en dat vol bouwen dus niet gewenst is. Maar ook dat we inzetten op een evenwichtige opbouw en diversiteit binnen wijken. Daarnaast gaan we de doorstroom op de woningmarkt binnen de gemeente bevorderen en zullen we kaders ontwikkelen voor de realisatie van tijdelijke woningen. Voor de vitaliteit van Stompwijk is het belangrijk om woningbouw ook hier de komende jaren mogelijk te maken. In samenspraak met inwoners en andere betrokkenen gaan we deze mogelijkheden vaststellen.

Alle wetten voor de leefomgeving zijn met de Omgevingswet gebundeld in één wet. Bij het beheren en benutten van de fysieke leefomgeving in de gemeente spelen de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan een belangrijke rol. Deze en andere instrumenten leggen vast wat van belang is voor een mooie, schone, gezonde, toegankelijke en veilige leefomgeving. In 2023 gaat onze aandacht vooral uit naar het transformeren van activiteiten voor een naadloze overgang naar de nieuwe Omgevingswet door middel van experimenteren in andere manieren van werken via pilots en het stroomlijnen van werkprocessen.

Voor de invoering is er een programma Omgevingswet. In [het projectenboek](#) wordt over de voortgang gerapporteerd. Als de Omgevingswet in werking treedt zal de gemeente op een andere manier gaan werken. Als de wet in gaat zal het nodig zijn om de dienstverlening in het kader van de Omgevingswet te monitoren en waar nodig bij te stellen. Een aandachtspunt is de ICT en met name de werking van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit is essentieel om de dienstverlening uit te kunnen voeren. Daarnaast is er ook veel aandacht voor het door ontwikkelen van het ruimtelijk kader. Het gaat om de voorbereidingen voor een Omgevingsplan en Omgevingsvisie. Bijzondere aandacht is er voor de toepasbare regels.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Uitvoeren, monitoren en door ontwikkelen van de dienstverlening in het kader van de Omgevingswet, met bijzondere aandacht voor de processen vergunningverlening.
- Voorbereiden en doorontwikkelen van het beleidskader fysieke leefomgeving, bestaande uit Omgevingsvisie, Omgevingsplan en toepasbare regels.

Wat mag het kosten?

Ruimte en leefbaarheid	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	3.492	4.006	4.771	4.632	5.171	2.901
Baten	396	1.070	1.663	1.550	2.480	210
Saldo van lasten en baten	-3.096	-2.935	-3.108	-3.082	-2.691	-2.691

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op de implementatie van de Omgevingswet, de kosten die de gemeente maakt voor ruimtelijke ontwikkelingen (kostenverhaal), het herzien van bestemmingsplannen en de beleidsadvisering ruimte en grondbeleid.

De baten betreffen de inkomsten uit het kostenverhaal van de gemeentelijke kosten ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen.

Geplande investeringen

Activa Nummer	Omschrijving Activa	Totaal beschikbaar gesteld krediet		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2021		Investerings 2022		Investerings 2023		Investerings 2024		Investerings 2025	
		Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
Ruimtelijke ordening		350	0	250	0	100	0	0	0	0	0	0	0

bedragen x € 1000

In de bovenstaande tabel zijn de geplande investeringen op taakveld niveau weergegeven. In de bijlage meerjareninvesteringsplan 2023-2026 is een gedetailleerd overzicht per krediet opgenomen.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)

Tot dit taakveld behoren activiteiten op het gebied van gemeentelijke bouwgrondexploitatie:

- Grondverwerving, bouw- en woonrijp maken
- Bovenwijkse voorzieningen ten behoeve van de bouwgrondcomplexen
- Financiering (rentetoerekening) en administratie bouwgrondexploitaties
- Verkoop van bouwrijpe gronden

Wat gaan we daarvoor doen?

Dit taakveld omvat de gebiedsontwikkelingen Rijnlandlaan, Vlietvoorde en Klein Plaspoelpolder en de participatie in de VOF Damcentrum. De grondexploitatie Rijnlandlaan is per 31-12-2022 afgesloten.

Bij de gebiedsontwikkeling Vlietvoorde is vanaf 2020 gestart met de uitvoering van de zuidelijke hoofdstructuur. De polders waar geen woningbouw plaatsvindt kunnen reeds worden ingericht. De contractafspraken voor de laatste deellocaties worden gemaakt.

Voor de transformatie van Klein Plaspoelpolder is in 2022 verder gegaan met het sluiten van overeenkomsten met marktpartijen. Voor de locaties in eigendom van de gemeente zijn de ontwikkelingen nog in voorbereiding.

Er zal een voorstel aan de raad worden voorgelegd om een grondexploitatie te openen voor het project Woningbouw De Star.

Wat mag het kosten?

Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	6.904	8.789	24.549	20.380	15.651	0
Baten	6.234	8.789	24.549	20.380	17.768	0
Saldo van lasten en baten	-670	0	0	0	2.117	0

Bedragen x € 1.000

De lasten bestaan uit apparaatskosten, kosten voor verwervingen, kosten voor bouw- en woonrijp maken en overige kosten behorend bij de grondexploitatie.

De baten bestaan uit gronduitgiften (intern en extern), subsidies, investeringsbijdragen en overige opbrengsten.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

VOF Leidschendam-Centrum

Doelstelling: Samen met een ontwikkelingscombinatie geeft de gemeente uitvoering aan de grondexploitatie van de VOF en daarmee aan de herstructurering van Leidschendam Centrum.

Door vertraging in onder ander de omlegging van datakabels is de bouwlocatie Leytsche hof later dan gepland bouwrijp gemaakt, inmiddels is deze geleverd aan BPD.

Het dempen van de vijver zal in afstemming met de bouwaannemer tijdens de bouw plaatsvinden.

De herinrichting van het Plaspoelhavengebied (haven inrichting omgeving en speeltuin) is gereed en wordt binnenkort opgeleverd en overgedragen aan de gemeente.

Plaatsing van het kunstwerk op de nieuwe brug over de Plaspoelhaven zal naar verwachting in september 2022 plaatsvinden.

De openbare ruimte rond het bouwplan Molenpad is opgeleverd en er worden voorbereidingen getroffen voor de inrichting van de Schoorlaan in aansluiting op de oplevering van woningen, die binnenkort plaatsvindt.

Door het aanhouden van het bouwplan Rijnlandstraat -noord in de raad, schuift het bouwrijp maken en leveren van deze locatie verder door in de tijd. De verwachting is dat het bouwrijp maken en het leveren van deze laatste locatie in 2023 plaats gaan vinden.

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen

Tot dit taakveld behoren gebiedsontwikkeling, woningvoorraad en huisvestingsvoorziening:

- (leges) omgevingsvergunning
- Leges vergunningen huisvestingswet
- Bouwtoezicht
- Basisregistratie adressen en gebouwen (BAG)
- Woningbouw en woningverbetering, renovatie
- Woonruimteverdeling, woningsplitsing en kamerverhuur, woonvergunning, antispeculatiebeding
- Stedelijke vernieuwing: gebiedsgerichte aanpak woningvoorraad, woonomgeving en voorzieningen

- Wonen met zorg voor bijzondere doelgroepen
- Uitkoopregeling hoogspanningsverbindingen

Wat gaan we daarvoor doen?

De evaluatie van de Verordening sociale en middeldure woningbouw Leidschendam-Voorburg 2020 heeft geleid tot de herijking van de regels voor woningbouw met de nieuwe verordening 2022.

De Woonzorgvisie omvat onder meer de zorg voor voldoende aangepaste huisvesting voor inwoners die dat nodig hebben. Onderdeel is de vestiging van woonzorgconcepten binnen de bestaande woningbouwplannen. Doel is de huisvesting van bijzondere doelgroepen, waaronder senioren.

Met de continuering van de Taskforce Sociale woningbouw blijft de inzet op sociale woningbouw onverminderd hoog, met als toets de bijdrage aan de doorstroming op de woningmarkt. De woningcorporaties zetten zich tevens in op de realisering van middeldure woningbouw.

De inzet op doorstroming en scheefwonen gaat onverminderd door met behulp van de gezamenlijk met de woningcorporaties gefinancierde doorstroom- en seniorenmakelaars, lokaal maatwerk en huurprijsbeleid.

- Sturen op voldoende variatie aan (flexibel) betaalbare en middeldure woningen met behulp van de Verordening sociale en middeldure woningbouw Leidschendam-Voorburg 2022 en de bouwstenen Omgevingsvisie
- Uitvoering geven aan de Woonzorgvisie Leidschendam-Voorburg 2022 t/m 2030 en het Bestedingsplan Langer zelfstandig wonen Leidschendam-Voorburg 2021 t/m 2030
- Tegengaan speculatie huisjesmelkers
- Sturen op sociale en middeldure woningbouw en verduurzaming woningbezit door de woningcorporaties met behulp van de prestatieafspraken
- Sturen op huisvesting bijzondere doelgroepen in nieuwbouwprojecten
- Advisering initiatieven tot woningbouw
- Behandeling van vergunningaanvragen en initiatieven van derden
- In Prinsenhof realiseren we nieuw woningaanbod in het midden- en hoger segment.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- 2023 Woonvisie 2023-2026 (Uit: Programma "Een thuis voor iedereen", Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mei 2022)
- Onderzoeken regeling opkoopbescherming
- Plan van aanpak Woonzorgvisie
- Sturen op vestiging innovatieve woonzorgvormen
- Sturen op 30% sociale huur en 20% middeldure huur/koop bij nieuwe initiatieven tot woningbouw door middel van afspraken
- Onderzoek kansen voor woningbouw middensegment in Prinsenhof.

Wat mag het kosten?

Wonen en bouwen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	3.318	5.132	5.598	5.536	5.691	5.691
Baten	1.619	3.626	2.976	2.976	2.976	2.976
Saldo van lasten en baten	-1.699	-1.506	-2.622	-2.560	-2.715	-2.715

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de kosten voor de uitvoering van de vergunningverlening, het bouw- en woningtoezicht en het beheer van de basisregistratie.

De baten betreffen legesopbrengsten (voor o.a. omgevingsvergunningen), verhaal kosten bestuursdwang en basisregistraties en de verkoop van gemeentelijk vastgoed.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Voor het taakveld Wonen en bouwen heeft deze verbonden partij voornamelijk betrekking op het brandveilig gebruik van woningen en gebouwen.

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

HLOSV	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Ruimte en leefbaarheid	3.492	4.006	4.771	4.632	5.171	2.901
Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	6.904	8.789	24.549	20.380	15.651	0
Wonen en bouwen	3.318	5.132	5.598	5.536	5.691	5.691
Totaal Lasten	13.714	17.927	34.919	30.549	26.513	8.592
Baten						
Ruimte en leefbaarheid	396	1.070	1.663	1.550	2.480	210
Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	6.234	8.789	24.549	20.380	17.768	0
Wonen en bouwen	1.619	3.626	2.976	2.976	2.976	2.976
Totaal Baten	8.249	13.486	29.189	24.907	23.224	3.186
Saldo van lasten en baten	-5.465	-4.441	-5.729	-5.642	-3.289	-5.406

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën Begroting 2023 - Begroting 2022

De lasten en de baten voor het jaar 2023 binnen het programma Bouwen en Wonen bedragen respectievelijk € 34.919.000 en € 29.189.000. Hieronder wordt ingegaan op de grootste afwijkingen tussen de ramingen 2022 en 2023 en verder.

Lasten

Ruimte en leefbaarheid

Bij de lasten op dit taakveld is rekening gehouden met maatregelen die in het coalitieakkoord zijn opgenomen, zoals het opstellen van een groen actieplan, het ontwikkelen van kaders voor creatieve oplossingen zoals flex woningen en tiny houses en het voeren van wijk- en dorpsgesprekken met het oog op het ontwikkelen van een ruimtelijke visie.

Grondexploitatie

De oplopende lasten in 2023 en de aflopende lasten vanaf 2024 en 2025 worden verklaard door de fasering van de grondexploitaties op basis van het Meerjarenperspectief Grondexploitatie (MPG) 2022 - 1^e herziening.

Wonen en bouwen

De hogere lasten ten opzichte van 2022 hebben voornamelijk betrekking op het versterken van de afdeling ruimtelijke ordening om bouwplannen voortvarender te kunnen oppakken (maatregel coalitieakkoord). Tevens worden er meer apparaatskosten aan dit taakveld toegerekend.

Baten

Ruimte en leefbaarheid

De hogere baten hebben voornamelijk betrekking op het kostenverhaal van Klein Plaspoelpolder in het kader van het facilitair grondbeleid.

Grondexploitatie

De oplopende baten in 2023 en de aflopende baten vanaf 2024 en 2025 worden verklaard door de fasering van de grondexploitaties op basis van het MPG 2022 - 1^e herziening.

Wonen en bouwen

De per saldo lagere baten in 2023 worden voornamelijk verklaard doordat in 2022 een opbrengst is geraamd voor de verkoop van de Herenstraat 42-44. Daartegenover staat als gevolg van de actualisatie van de bouwleges een lagere opbrengst aan leges omgevingsvergunningen dan vorig jaar.

Programma Algemene dekkingsmiddelen

Omschrijving

Binnen de begroting bestaat onderscheid tussen specifieke dekkingsmiddelen en algemene dekkingsmiddelen. Specifieke dekkingsmiddelen (bijvoorbeeld opbrengsten voor ophalen afval, verstrekken van vergunningen, onderhouden van het riool, reisdocumenten etc.) hangen samen met een concreet taakveld en zijn opgenomen in de betreffende programma's. Deze dekkingsmiddelen verlagen het saldo van lasten en baten op de betreffende programma's in de begroting.

De algemene dekkingsmiddelen onderscheiden zich van specifieke dekkingsmiddelen doordat zij vrij aan te wenden zijn. De besteding van deze inkomsten is niet aan een bepaald programma (doel) gebonden. De algemene dekkingsmiddelen vormen de financiële dekking van de bestedingen van de programma's en zijn ingedeeld naar voorgeschreven taakvelden.

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
0.5	Treasury
0.61	OZB Woningen
0.62	OZB Niet-woningen
0.64	Belastingen overig
0.7	Algemene en overige uitkeringen
0.8	Overige baten en lasten

Wat willen wij bereiken?

We zijn er gezamenlijk verantwoordelijk voor dat het gemeentelijke huishoudboekje op orde is, waarbij we de lasten voor onze inwoners en ondernemers zo laag mogelijk willen houden. Dit vraagt om een sluitende begroting en een positief meerjarenperspectief. Financiën zijn geen doel op zich, maar alleen met een gezonde financiële basis kunnen we onze gezamenlijke ambities waarmaken, de voorzieningen in onze mooie gemeente in stand houden en mensen de ruimte geven. Want daar gaat het om.

Leidschendam-Voorburg is een financieel gezonde gemeente. De begroting sluit meerjarig en het toezicht vanuit de provincie is licht. Tegelijkertijd zijn we ons er van bewust dat er ook in de komende periode ontwikkelingen kunnen zijn die vragen om investeringen die we nu nog niet kunnen voorzien. Gelukkig hebben we met onze reservepositie een buffer voor dit soort situaties, maar onze spaarpot is natuurlijk niet onbeperkt. Een zorgvuldig financieel beleid is daarom geboden.

Dat doen we onder meer door:

- Het voeren van een behoedzaam financieel beleid en realistisch te begroten conform het voorzichtigheidsbeginsel (reële, solide uitgangspunten)
- De inwonerslasten (met uitzondering van indexering) niet te verhogen, zodat deze onder het regionaal gemiddelde blijven

Taakveld 0.5 Treasury

Tot dit taakveld behoren de activiteiten van de gemeente met betrekking tot de treasuryfunctie. Dit betreft het zorgdragen voor een adequate financiering en het beheer van de aandelenportefeuille (Stedin Holding N.V., Dunea en de BNG Bank) en het verstrekken van garanties aan derden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wekelijks wordt de liquiditeitspositie van de gemeente bijgehouden. Het doel daarvan is zeker te stellen dat de gemeente over voldoende liquiditeiten beschikt om aan haar betalingsverplichtingen te voldoen. Indien nodig worden extra liquiditeiten aangetrokken. Verwacht wordt dat de gemeente in 2023 vreemd vermogen zal moeten aantrekken.

De gemeente neemt daarnaast deel aan de jaarlijkse aandeelhoudersvergaderingen van Dunea, Stedin en de BNG Bank.

Wat mag het kosten?

Treasury	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	257	-117	-84	39	127	208
Baten	2.864	3.082	2.811	2.724	2.668	2.696
Saldo van lasten en baten	2.607	3.199	2.896	2.684	2.541	2.488

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op rente van opgenomen kort- en langlopende geldleningen. De baten betreffen rente op verstrekte geldleningen en eigen vermogen alsmede de dividenduitkeringen van Stedin en de BNG Bank.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

BNG Bank NV

Doelstelling: BNG Bank NV (voorheen Bank Nederlandse Gemeenten) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten voor maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners.

Het belangrijkste instrument blijft het verstrekken van financiering tegen lage prijzen aan de kernklanten. Die lage prijzen vereisen een uitstekend risicoprofiel (de huidige ratings zijn AAA), zodat er financiering kan worden aangetrokken tegen scherpe tarieven. Om het risicoprofiel en daarmee de lage prijzen ook de komende jaren te behouden, is het noodzakelijk dat BNG Bank het volume beheerst van leningen die beslag leggen op het risicokapitaal van de bank (tot maximaal 10% van de leningenportefeuille).

Stedin Holding N.V.

Doelstelling: Stedin maakt het mogelijk dat energie altijd beschikbaar is: voor deze generatie en voor volgende generaties. Om te wonen, werken en leven in het meest stedelijke gebied van Nederland: Zuid-Holland, inclusief de Rotterdamse haven, en Utrecht.

Stedin speelt een belangrijke rol in de energietransitie voor wat betreft de infrastructuur die nodig is om te schakelen van gas naar elektriciteit. Daarnaast is er veel extra capaciteit nodig om het opladen van elektrische voertuigen mogelijk te maken en het terugleveren van stroom uit zonnepanelen te verwerken. Dit vergt zeer grote investeringen waarvoor Stedin op termijn nog niet de benodigde middelen beschikbaar heeft. Stedin is samen met de aandeelhouders, met het traject 'lange termijn financiering 3', aan het onderzoeken op welke wijze deze kapitaalinjectie vorm kan krijgen. Dit is het vervolg op het succesvol afgesloten traject lange termijn financiering 2. Ook nieuwe partijen worden hierbij betrokken. De gemeenteraden van de deelnemende gemeenten worden actief betrokken bij het traject.

Taakveld 0.61 OZB Woningen

Tot dit taakveld behoren de onroerend zaakbelasting op de woning:

- Belasting op eigendom woningen
- Waardering onroerende zaken (woningen)
- Heffing en invordering
- Uitvoering OZB (woningen)
- Bezwaar en beroep

Wat gaan we daarvoor doen?

We zorgen voor een efficiënte uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) en de OZB. De uitvoering bestaat uit het waarderen van de woningen, het opleggen van de aanslagen, invordering en afhandeling van bezwaren en beroepen. Jaarlijks worden de tarieven berekend. De WOZ-waarde van woningen stijgt in 2023. De tarieven worden naar beneden bijgesteld zodat een gelijkblijvende opbrengst wordt gerealiseerd. Daarnaast worden de tarieven geïndexeerd.

Wat mag het kosten?

OZB Woningen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	330	253	352	352	352	352
Baten	9.044	9.171	9.886	9.920	10.333	10.479
Saldo van lasten en baten	8.714	8.919	9.534	9.567	9.981	10.127

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op de uitvoering van de OZB op woningen, de heffing op en waardering van woningen, het behandelen van bezwaar en beroep en de uitvoering van kwijtschelding procedures.

De baten betreffen de opbrengsten uit de belastingen.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 0.62 OZB Niet-woningen

Tot dit taakveld behoort de onroerend zaakbelasting op niet-woningen:

- Belasting op eigendom en gebruik niet-woningen
- Waardering onroerende zaken (niet-woningen)
- Heffing en invordering
- Uitvoering OZB (niet-woningen)
- Bezwaar en beroep

Wat gaan we daarvoor doen?

We zorgen voor een efficiënte uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) en de OZB. De uitvoering bestaat uit het waarderen van de panden, het opleggen van de aanslagen, invordering en afhandeling van bezwaren en beroepen. Jaarlijks worden de tarieven berekend. De prognose van de WOZ-waarde van niet woningen geeft aan dat deze daalt in 2023 ten opzichte van 2022. Dit is gebaseerd op een dalende WOZ waarde ontwikkeling van 1%. Vervolgens worden de opbrengsten verhoogd met de CPB-indexatie.

Wat mag het kosten?

OZB Niet-woningen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	151	190	150	150	150	150
Baten	4.263	5.084	5.049	5.049	5.049	5.049
Saldo van lasten en baten	4.113	4.894	4.899	4.899	4.899	4.899

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op de uitvoering van de OZB op niet-woningen, de heffing op en waardering van niet-woningen, het behandelen van bezwaar en beroep en de uitvoering van kwijtschelding procedures.

De baten betreffen de opbrengsten uit de belastingen.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 0.64 Belastingen overig

Tot dit taakveld behoren overige gemeentelijke belastingen, zoals:

- Hondenbelasting
- Reclamebelasting
- Heffing en invordering
- Bezwaar en beroep

Wat gaan we daarvoor doen?

Belastingheffing is noodzakelijk om te kunnen investeren in lokale voorzieningen.

Hondenbelasting

De hondenbelasting wordt per 2023 afgeschaft.

Reclamebelasting

Om voor 2023 te komen tot een vervolg van de ondernemersfondsen in Leidschendam-Centrum en het Huygenskwartier in Voorburg, is het eerst noodzakelijk een draagvlakmeting te houden (september 2022) onder de ondernemers. Bij voldoende draagvlak kunnen de ondernemersfondsen worden voortgezet. Dit wordt in de Verordening Reclamebelasting 2023 meegenomen.

Wat mag het kosten?

Belastingen overig	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	307	230	248	248	248	248
Baten	804	530	155	155	155	155
Saldo van lasten en baten	497	299	-93	-93	-93	-93

Bedragen x € 1.000

De lasten hebben betrekking op de uitvoering van de reclamebelasting. De baten betreffen de opbrengsten uit de belastingen.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 0.7 Algemene en overige uitkeringen

Tot dit taakveld behoren de uitkeringen uit het gemeentefonds zoals de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen en de decentralisatie-uitkeringen. Specifieke uitkeringen (zoals bijvoorbeeld de Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten, de BUIG) behoren niet tot dit taakveld. Specifieke uitkeringen worden opgenomen onder het betreffende taakveld.

Wat gaan we daarvoor doen?

Drie keer per jaar brengt het rijk een circulaire gemeentefonds uit. Het betreft: de meicirculaire, de septembercirculaire en tot slot de decembercirculaire. Bij iedere circulaire wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de gevolgen voor de gemeentelijke inkomsten uit het gemeentefonds.

Wat mag het kosten?

Algemene en overige uitkeringen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	127.404	133.638	140.693	140.941	144.052	132.644
Saldo van lasten en baten	127.404	133.638	140.693	140.941	144.052	132.644

Bedragen x € 1.000

Binnen dit taakveld worden geen lasten verantwoord.

De baten betreffen de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen en decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Taakveld 0.8 Overige baten en lasten

Tot dit taakveld behoren stelposten, taakstellende bezuinigingen en de begrotingsruimte.

Wat gaan we daarvoor doen?

Voor dit taakveld zijn er geen specifieke doelen.

Wat mag het kosten?

Overige baten en lasten	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	43	1.000	212	268	611	992
Baten	28	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-15	-1.000	-212	-268	-611	-992

Bedragen x € 1.000

Onder de lasten zijn opgenomen de nog over de taakvelden te verdelen stelpost beheer en onderhoud openbare ruimte en de nog over de taakvelden te verdelen POK middelen.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Algemene Dekkingsmiddelen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Treasury	257	-117	-84	39	127	208
OZB Woningen	330	253	352	352	352	352
OZB Niet-woningen	151	190	150	150	150	150
Belastingen overig	307	230	248	248	248	248
Algemene en overige uitkeringen	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	43	1.000	212	268	611	992
Totaal Lasten	1.089	1.556	878	1.057	1.488	1.950
Baten						
Treasury	2.864	3.082	2.811	2.724	2.668	2.696
OZB Woningen	9.044	9.171	9.886	9.920	10.333	10.479
OZB Niet-woningen	4.263	5.084	5.049	5.049	5.049	5.049
Belastingen overig	804	530	155	155	155	155
Algemene en overige uitkeringen	127.404	133.638	140.693	140.941	144.052	132.644
Overige baten en lasten	28	0	0	0	0	0
Totaal Baten	144.408	151.505	158.594	158.788	162.258	151.023
Saldo van lasten en baten	143.320	149.949	157.716	157.731	160.770	149.073

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën Begroting 2023 - Begroting 2022

De lasten en de baten voor het jaar 2023 binnen het programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien bedragen respectievelijk € 838.000. en € 158.594.000. Hieronder wordt voor de relevante taakvelden ingegaan op de grootste afwijkingen tussen de ramingen 2023 en 2022.

Lasten

Treasury

De lasten op het taakveld Treasury geven het saldo aan van de verwachte rentelasten gecorrigeerd met rentelasten die worden toegerekend aan investeringen en grexten. In het meerjarenperspectief is rekening gehouden met nieuw aan te trekken geldleningen. Hierdoor fluctueert het saldo rentelasten/toegerekende rentelasten over de jaren. Rente wordt aan de investeringen toegerekend o.b.v. de omslagrente. Omdat de toegerekende rentelasten hoger zijn dan de werkelijke rentelasten uit dit zich in 2023 in negatieve lasten op het taakveld treasury.

OZB Woningen

De lasten binnen dit taakveld zijn in 2023 gestegen doordat er in de kaderbrief 2023-2026 structureel meer middelen zijn opgenomen ter dekking van de uitvoeringskosten.

Overige baten en lasten

Het taakveld overige baten en lasten laat vanaf 2023 een daling van de lasten zien als gevolg van de invulling van een aantal stelposten die structureel in de begroting zijn opgenomen. De stelpost onderuitputting kapitaallasten is niet meer toegestaan en per 2023 structureel afgeraamd.

Baten

Treasury

De baten betreffen rente op verstrekte geldleningen en eigen vermogen alsmede de

dividenduitkeringen van Stedin en de BNG Bank. In 2022 zijn als gevolg van een stelselwijziging incidenteel meer dividendbaten opgenomen.

OZB Woningen

Binnen het taakveld OZB woningen wordt rekening gehouden met een stijging van de inkomsten. De inkomsten stijgen als gevolg van de indexering, de WOZ waarde ontwikkeling en de toename van het aantal woningen.

Belastingen overig

Bij het taakveld belastingen overig dalen vanaf 2023 de baten in verband met het afschaffen van de hondenbelasting.

Algemene en overige uitkeringen

Het taakveld algemene en overige uitkeringen laat een stijging zien. De uitkeringen uit het Gemeentefonds bestaat uit de algemene uitkering, de decentralisatie-uitkeringen en de integratie-uitkeringen. De ramingen van de uitkeringen zijn gebaseerd op de meicirculaire 2022. De positieve ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de doorwerking van de prijsstijgingen en de areaalontwikkeling. Op basis van het landelijke regeerakkoord is in de meicirculaire 2022 de areaalontwikkeling voor de komende jaren inzichtelijk geworden.

Programma Overhead

Omschrijving

Tot Overhead behoren alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces:

- Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie
- Personeel en organisatie
- De gemeentesecretaris
- Inkoop (incl. aanbesteding en contractmanagement)
- Juridische zaken
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning
- Informatievoorziening en automatisering van PIOFACH-systemen
- Facilitaire zaken en huisvesting (incl. beveiliging)
- Documentaire informatievoorziening (DIV)
- Managementondersteuning primair proces

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
-----	---------------

0.4	Overhead
-----	----------

Wat willen wij bereiken?

We willen onze gemeente zo goed mogelijk ondersteunen om de primaire processen zo effectief mogelijk uit te kunnen voeren.

Taakveld 0.4 Overhead

Tot dit taakveld behoren alle kosten die samenhangen met de ondersteuning van het primaire proces.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2023 gaat de organisatie verder met het verbeteren van de privacy/gegevensbescherming van burgers conform de afspraken die hierover met de raad zijn gemaakt begin 2022. Onder andere worden de processen registers verder op orde gebracht. Er worden privacy officers aangetrokken voor de ondersteuning van de organisatie (o.a. door uitvoering van de registraties, verwerkersovereenkomsten en datalekken). Ook zal een begin gemaakt worden met een campagne om bewustzijn, kennis en handelingsbekwaamheid bij management en medewerkers te vergroten.

Voor 2023 zijn de volgende acties gepland:

- Aantrekken privacy officer(s)
- Verplichte registers verbeteren.
- Start organisatiecampagne, eerst op management.
- De mogelijkheid om contant te betalen wordt weer ingevoerd.

Wat mag het kosten?

Overhead	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	31.833	34.089	35.282	34.832	34.774	34.384
Baten	627	0	9	9	9	9
Saldo van lasten en baten	-31.206	-34.089	-35.273	-34.823	-34.766	-34.375

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen personeelslasten en materiële lasten behorende bij de ondersteunende functies, de kosten van huisvesting en het wagenpark van het ambtelijk apparaat en informatiserings- en automatiseringskosten.

Geplande investeringen

Taakveld	Totaal beschikbaar taakveld		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investerings 2023		Investerings 2024		Investerings 2025		Investerings 2026	
	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
Overhead	9.286	0	275	0	1.583	0	4.886	0	1.005	0	1.537	0

bedragen x € 1.000

In de bovenstaande tabel zijn de geplande investeringen op taakveld niveau weergegeven. In de bijlage meerjareninvesteringsplan 2023-2026 is een gedetailleerd overzicht per krediet opgenomen.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Overhead	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Overhead	31.833	34.089	35.282	34.832	34.774	34.384
Totaal Lasten	31.833	34.089	35.282	34.832	34.774	34.384
Baten						
Overhead	627	0	9	9	9	9
Totaal Baten	627	0	9	9	9	9
Saldo van lasten en baten	-31.206	-34.089	-35.273	-34.823	-34.766	-34.375

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën Begroting 2023 - Begroting 2022

De lasten voor het jaar 2023 binnen het programma Overhead bedragen € 35.282.000 Hieronder wordt ingegaan op de grootste afwijkingen tussen de ramingen 2023 en 2022.

Lasten

Overhead

De lastenstijging bij Overhead wordt onder andere veroorzaakt door het opnemen van een stelpost voor de verwachte stijging van de salarislaster (incl. pensioenlasten). Op het moment van opstellen van de begroting waren de onderhandelingen nog niet afgerond en was nog niet bekend met welk percentage de lonen zullen stijgen. Daarnaast stijgen vanaf 2023 stijgen de ICT gerelateerde afschrijvingslasten binnen dit taakveld.

Baten

Overhead

Er zijn geen baten binnen dit taakveld begroot.

Programma Vennootschapsbelasting

Omschrijving

Op dit taakveld wordt (de raming van) het te betalen bedrag vennootschapsbelasting als last opgenomen. Het gaat om het (geraamde) bedrag van de aanslag vennootschapsbelasting voor het betreffende jaar.

Dit bedrag is verschuldigd vanwege fiscale winst die per saldo wordt/is gerealiseerd op ondernemingsactiviteiten (bijvoorbeeld grondexploitaties) in het betreffende begrotingsjaar na eventuele verrekening van fiscale verliezen uit eerdere begrotingsjaren.

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
-----	---------------

0.9	Vennootschapsbelasting
-----	------------------------

Wat willen wij bereiken?

Jaarlijks tijdig een complete aangifte vennootschapsbelasting indienen bij de belastingdienst.

Taakveld 0.9 Vennootschapsbelasting

Op dit taakveld wordt de te betalen vennootschapsbelasting (VPB) als last verantwoord.

Wat gaan we daarvoor doen?

We toetsen jaarlijks of er ondernemersactiviteiten zijn verricht en/of er op deze activiteiten winst is gemaakt waarmee de gemeente onder de vennootschapsbelasting valt.

Daarnaast dienen we jaarlijks een aangifte vennootschapsbelasting in bij de belastingdienst.

Wat mag het kosten?

Vennootschapsbelasting	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	31	30	50	50	50	50
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	-31	-30	-50	-50	-50	-50

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de verwachte afdrachten aan vennootschapsbelasting.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Vennootschapsbelasting	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Vennootschapsbelasting	31	30	50	50	50	50
Totaal Lasten	31	30	50	50	50	50
Saldo van lasten en baten	-31	-30	-50	-50	-50	-50

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën Begroting 2023 - Begroting 2022

De lasten voor het jaar 2022 binnen het programma Vennootschapsbelasting bedragen € 50.000.

Lasten

De verwachte aanslag voor de Vennootschapsbelasting structureel opgenomen in de begroting.

Programma Onvoorzien

Omschrijving

Wettelijk is voorgeschreven dat in de programmabegroting een post voor onvoorziene uitgaven is geraamd.

Dit programma bestaat uit de volgende taakvelden:

Nr.	Naam taakveld
-----	---------------

0.12	Onvoorziene uitgaven
------	----------------------

Wat willen wij bereiken?

Er zijn voor dit "programma" geen specifieke doelen beschreven.

Taakveld Onvoorzien

Tot dit taakveld behoort de post onvoorzien. Wettelijk is voorgeschreven dat in de programmabegroting een post voor onvoorziene uitgaven is geraamd. Er zijn geen voorschriften of normen over de omvang van deze post. Het is aan de raad om aan te geven welke omvang zij nodig acht. Dit betreft het totaalbedrag dat beschikbaar is voor alle programma's tezamen. Bij aanwending moet worden voldaan aan de volgende criteria (de drie O's): Onvoorzien, Onontkoombaar en Onuitstelbaar.

Wat gaan we daarvoor doen?

Er zijn voor dit taakveld geen specifieke doelen beschreven.

Wat mag het kosten?

Onvoorziene uitgaven	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten	0	100	100	100	100	100
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	0	-100	-100	-100	-100	-100

Bedragen x € 1.000

De lasten betreffen de post voor onvoorziene uitgaven.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen gepland voor dit taakveld.

Verbonden Partij(en)

Er zijn bij dit taakveld geen verbonden partijen.

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Onvoorziene uitgaven	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Onvoorziene uitgaven	0	100	100	100	100	100
Totaal Lasten	0	100	100	100	100	100
Saldo van lasten en baten	0	-100	-100	-100	-100	-100

Bedragen x € 1.000

Toelichting financiën Begroting 2023 - Begroting 2022

Voor onvoorziene uitgaven is structureel € 100.000 begroot.

Paragrafen

Lokale Heffingen

Algemeen

Deze paragraaf geeft informatie over het beleid en de ontwikkeling van de tarieven van de lokale heffingen en over het kwijtscheldingsbeleid. Ook wordt in deze paragraaf ingegaan op de kostendekking van de belangrijkste gemeentelijke heffingen: de afvalstoffenheffing, de riool- en waterzorgheffing, de lijkbezorgingsrechten en de leges.

Beleidsuitgangspunten

De uitgangspunten van het beleid voor de heffing van gemeentelijke belastingen en tarieven zijn vastgelegd in de Paragraaf Lokale heffingen.

De uitgangspunten zijn:

- Lastendruk per belastingtarief onder het gemiddelde tarief van andere gemeenten in de regio Haaglanden met uitzondering van de toeristenbelasting;
- Streven naar kostendekkende heffingen en leges.

Ontwikkelingen 2023-2026

Leges

Voor 2023 is de legesverordening aangepast aan de nieuwe tarievenstructuur van de omgevingswet, Hierbij is de modelverordening van de VNG gevolgd. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar het tarievenvoorstel.

Onroerende Zaak Belasting (OZB)

De waardeinstijging van woningen was de afgelopen jaren aanzienlijk. Deze lijn zet zich naar verwachting de komende jaren voort. Deze waardeinstijging wordt gecorrigeerd met een tariefsdaling waardoor de woonlasten alleen stijgen met de inflatie. Bij de OZB niet-woningen is een gemiddelde waardedaling te zien. Dit komt voort uit de recente ontwikkelingen in deze vastgoedmarkt, zoals onder meer leegstand van kantoorpanden.

Toeristenbelasting

Leidschendam-Voorburg biedt een groot toeristisch aanbod aan faciliteiten, een natuur- en recreatiegebied, de Mall en een historisch centrum. De toeristenbelasting ligt nu op het niveau van de gemeente Den Haag.

Woonlasten

De woonlastenberekening geeft een goed inzicht in de veranderingen van de belangrijkste gemeentelijke heffingen en de consequenties ervan voor onze inwoners. Deze berekening volgt aan het einde van deze paragraaf.

Tarief van de overheadkosten

Bij het berekenen van de tarieven voor 2023 wordt een bedrag van € 57 per uur (2022: € 54) gehanteerd voor overheadkosten.

Gemeentelijk belastinggebied

De gemeentelijke belastingen omvatten de onroerende-zaakbelastingen, de hondenbelasting, de reclamebelasting en de toeristenbelasting.

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

In geld gemeten is de onroerende-zaakbelasting de belangrijkste belasting. Voor woningen en niet-woningen betalen alleen de eigenaren OZB. De opbrengstraming van de onroerende-zaakbelasting

(OZB) is in de gemeentebegroting 2023 gebaseerd op de waarde van de onroerende zaken en de verwachte minder- en meeropbrengsten van respectievelijk sloop en nieuwbouw van woningen en niet-woningen. Voor de berekening van de tarieven voor 2023 wordt uitgegaan van de WOZ-waarde per 1 januari 2022.

Voor het belastingjaar 2023 worden alle onroerende zaken gewaardeerd naar een waardepeildatum van 1 januari 2022. De prognoses duiden op een gemiddelde waardestijging van 1-1-2022 ten opzichte van 1-1-2021 van:

- a. Woningen 6,5%
- b. Niet-woningen -1%

In onderstaande tabel zijn de OZB-tarieven voor 2022 en de nieuwe tarieven 2023 (als percentage van de WOZ-waarde) opgenomen.

	Tarief L-V 2022 in %	Tarief L-V 2023 in %
1. Woningen:		
a. eigenaren	0,07113	0,07139
2. Niet-woningen:		
a. eigenaren	0,39862	0,42922
b. gebruikers	0	0

Eigenaren van woningen

Door een gemiddeld genomen lokale WOZ-waardestijging van woningen met 6,5%, wordt voorgesteld het tarief van eigenaren van woningen te verminderen met 6,5% en daarna te verhogen met een prijsindexatie van 6,16% conform de meest recente Macro Economische Verkenning en de uitgangspunten voor de begroting zoals opgenomen in de kadernota 2023.

Eigenaren van niet-woningen

Door een gemiddeld genomen dalende lokale WOZ-waardeontwikkeling voor niet-woningen van 1,0% wordt voorgesteld om het tarief van eigenaren van niet-woningen te verhogen met 1% en daarna te verhogen met een prijsindexatie van 6,16% conform de meest recente Macro Economische Verkenning en de uitgangspunten voor de begroting zoals opgenomen in de kadernota 2023.

Gebruikers van niet-woningen

Voor de gebruikers van niet-woningen blijft het tarief in 2023 op 0%.

Hondenbelasting

In het coalitieakkoord (Verbinden, Vertrouwen, Vooruitgang) is opgenomen dat de hondenbelasting per 1 januari 2023 wordt afgeschaft.

Reclamebelasting

Door de coronacrisis zijn in 2021 de tarieven van de reclamebelasting gehalveerd. Voor de komende jaren keert het tarief terug naar het oude niveau. Om voor 2023 te komen tot een vervolg van de ondernemersfondsen in Leidschendam-Centrum en het Huygenskwartier in Voorburg, is het eerst noodzakelijk een draagvlakmeting te houden (september 2022) onder de ondernemers. Bij voldoende draagvlak kunnen de ondernemersfondsen worden voortgezet. Dit wordt in de verordening Reclamebelasting 2023 meegenomen.

Toeristenbelasting

De toeristenbelasting blijft (naast de indexatie) in 2023 op het zelfde niveau als in 2022.

Gemeentelijke heffingen

De gemeentelijke heffingen betreffen de afvalstoffenheffing, de riool- en waterzorgheffing, de begraafrechten, de marktgelden en de leges. Dit zijn inkomsten van door de gemeente geleverde diensten en producten.

De tarieven van de gemeentelijke heffingen worden vastgesteld door de raad met het vaststellen van het "Tarievenvoorstel en belastingverordeningen 2023".

Overzicht opbrengsten Belastingen, heffingen en leges

Belastingsoort	Realisatie 2021	Prim. begroting 2022	Begroting 2023
Afvalstoffenheffing	12.401	12.797	12.937
Onroerende zaakbelasting	13.172	14.108	14.817
Rioolheffing	6.665	7.247	7.992
Leges (inclusief bouwleges)	2.989	3.565	4.339
Lijkbezorgingsrechten	879	896	952
Marktgelden	44	82	82
Hondenbelasting	359	375	0
Precariobelasting	368	0	0
Toeristenbelasting	89	379	379
Reclamebelasting	77	155	155
Totaal	37.042	39.604	41.653

Bedragen x € 1.000

Begrotingsvoorschriften en kosten-onderbouwing heffingen

Voor het bepalen van de kostprijs wordt een systeem van kostprijsberekening gehanteerd conform de Financiële verordening van de gemeente Leidschendam-Voorburg.

Naast de directe kosten worden bij de kosttoerekening alleen die indirecte kosten betrokken, die rechtstreeks samenhangen met de door de gemeente verleende diensten. Bij de indirecte kosten worden betrokken:

- de overheadkosten, opslag op basis van uurtarief
- de bijdragen en onttrekkingen aan voorzieningen voor de noodzakelijke vervanging van de betrokken activa
- de kapitaallasten van de in gebruik zijnde activa
- de compensabele BTW en de kosten van het kwijtscheldingsbeleid (zowel beide voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing).
- De precariobelasting op kabels en leidingen is per 2022 wettelijk niet meer mogelijk.

Overzicht van de kostendekkendheid van de opbrengsten leges

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing

Omschrijving	Realisatie 2021	Primitieve Begroting 2022	Begroting 2023
Kosten taakveld T73 Afval, incl. (omslag)rente	9.359	9.851	9.549
Kosten taakveld T21 Verkeer en Vervoer, incl. (omslag)rente	384	349	393
Kosten taakveld T63 Inkomensregelingen	776	785	785
Inkomsten taakveld T73 Afval, excl. heffingen	-295	-200	0
Inkomsten Garantieprovisie HVC	-78	-175	-175
Netto kosten taakveld	10.146	10.610	10.552
Toe te rekenen kosten:			
Overhead, incl. (omslag)rente	382	370	393
BTW	1.923	1.991	1.967
Totale kosten	12.451	12.971	12.912
Opbrengst heffingen	12.401	12.797	12.937
Kostendekkendheid	99,60%	98,66%	100,19%
Storting in de voorziening Afval			25
Onttrekking aan de voorziening Afval	50	174	
Dekkingspercentage ná mutatie voorziening	100,00%	100,00%	100,00%

Bedragen x € 1.000

Toelichting kostendekkendheid afvalstoffenheffing

De kosten voor het inzamelen van huishoudelijk afval worden bekostigd vanuit de opbrengsten van de gemeentelijke afvalstoffenheffing.

Bij de bepaling van de hoogte van de afvalstoffenheffing zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T73 Afval (bijdrage gemeenschappelijke regeling Avalex en kwijtschelding) worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud veegmachines) worden voor 35% meegenomen in het tarief.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T73 Afval en aan Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud van de veegmachines) wordt een overheadopslag meegenomen.
- De BTW op de directe kosten wordt meegenomen in de afvalstoffenheffing.
- De garantieprovisie ontvangen van HVC wordt toegerekend aan T73 Afval.
- In 2023 wordt een bedrag van € 25.172 onttrokken aan de voorziening afval om uit te komen op de maximale kostendekkendheid van 100% uit te komen.

Kostendekkendheid rioolheffing

Omschrijving	Realisatie 2021	Primitieve Begroting 2022	Begroting 2023
Kosten taakveld T72 Riolering, incl. (omslag)rente	4.071	4.823	5.161
Kosten taakveld T21 Verkeer en Vervoer, incl. (omslag)rente	322	575	607
Kosten taakveld T63 Inkomensregelingen	414	430	480
Inkomsten taakveld T72 Riolering, excl. Heffingen	0	0	0
Kosten taakveld T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	112	281	309
Netto kosten taakveld	4.919	6.109	6.557
Toe te rekenen kosten:			
Overhead, incl. (omslag)rente	636	631	693
BTW	779	930	984
Totale kosten	6.334	7.670	8.234
Opbrengst heffingen	6.665	7.247	7.992
Kostendekkendheid	105,23%	94,49%	97,06%
Storting in de voorziening Riolering	331	0	
Onttrekking aan de voorziening Riolering	0	424	242
Dekkingspercentage ná mutatie voorziening	100,00%	100,01%	100,00%

Bedragen x € 1.000

Toelichting kostendekkendheid rioolheffing

Bij de bepaling van de hoogte van de rioolheffing zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- Eerste aanleg van riolering wordt gedekt vanuit de betreffende grondexploitatie.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T72 Riolering worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud veegmachines) worden voor 35% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (onderdelen Doorstromen watergangen (baggeren & duikers) wordt voor 75% meegenomen in het tarief en Onderhoud beschoeiingen / oeverbeschoeiingen / watergangen / sloten) wordt voor 50% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven op Taakveld T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (onderdeel Grondwaterstanden) worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T72 Riolering en Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud van de veegmachines) wordt een overheadopslag meegenomen.
- De BTW op de kostenelementen worden meegenomen in de rioolheffing
- Met ingang van 2021 worden uren van de eigen organisatie toegerekend aan de betreffende taakvelden; hierdoor zijn deze uitgaven niet langer afzonderlijk zichtbaar in de tabel. De uitgaven van de afzonderlijke taakvelden zijn mede hierdoor gestegen.

Kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten

Omschrijving	Realisatie 2021	Primitieve Begroting 2022	Begroting 2023
Kosten taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria, incl rente	999	916	1.040
Inkomsten taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria excl. heffingen	-221	-140	-164
Netto kosten taakveld	778	776	876
Toe te rekenen kosten:			
Overhead, incl. (omslag)rente	226	223	283
Totale kosten	1.004	999	1.159
Opbrengst heffingen	879	897	-952
Dekkingspercentage	87,55%	89,79%	-82,14%

Bedragen x € 1.000

Toelichting kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten

De kosten voor begraafplaatsen en crematoria worden bekostigd vanuit de opbrengsten van de gemeentelijke begraafstarieven.

Bij de bepaling van de hoogte van de begraafstarieven zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren inkomsten op Taakveld T75 (onttrekking uit de voorziening afkoopsommen grafonderhoud) worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria wordt een overheadopslag meegenomen van € 57 per persoon, per uur.
- De BTW op de directe kosten (excl. kapitaallasten) wordt meegenomen in de begraafstarieven.
- De gehanteerde omslagrente is 1,2%.
- De begraafstarieven zijn ten opzichte van de begraafstarieven 2022 met 6,16% gestegen.

Kostendekkendheid leges

Omschrijving	Realisatie 2021	Primitieve Begroting 2022	Begroting 2023
Kosten legesverordening, taakvelden T02,T21,T83	2.073	2.527	3.389
Netto kosten taakveld	2.073	2.527	3.389
Toe te rekenen kosten:			
Overhead, incl. (omslag)rente	1.172	1.578	1.566
BTW	0	0	
Totale kosten	3.245	4.105	4.955
Opbrengst heffingen	2.665	3.438	4.169
Dekkingspercentage	82,13%	83,75%	84,14%

Bedragen x € 1.000

Toelichting kostendekkendheid leges

Bij de bepaling van de hoogte van de legestarieven zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld 02, 21, en 83 worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- Voor de toe te rekenen directe ambtelijke uren is gebruik gemaakt van de personeelsbegroting van de desbetreffende afdeling(en). Daarnaast is gebruik gemaakt van de ureninschatting op basis van het aantal aanvragen en de gemiddelde behandeltijd per aanvraag.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren wordt een overheadopslag meegenomen.
- Voor een aantal producten zoals paspoorten, ID-kaarten en rijbewijzen gelden maximale tarieven die door het rijk worden vastgesteld.
- De baten zijn gebaseerd op ramingen in de meerjarenbegroting 2023-2026.

Leges uit de legestabel mogen maximaal 100% kostendekkend zijn. Dit geldt echter op totaalniveau over alle leges. Het kan dus voorkomen dat individuele hoofdstukken uit de tabel, of titels meer dan 100% kostendekkend zijn. Het totaal van de tabel is nooit meer dan 100% kostendekkend

Precariobelasting

Het heffen van Precariobelasting op kabels en leidingen van nutsbedrijven is per 1-1-2022 niet meer mogelijk.

Overzicht Kostendekkendheid leges per hoofdstuk

Titel	Hoofdstuk	Netto kosten (taakveld)	Overhead (incl. omslagrente)	BTW	Totale kosten	Opbrengst heffingen	Dekking
T1-1	Burgerlijke stand	90	92		182	134	73,65%
T1-2	Reisdocumenten	388	131		519	371	71,53%
T1-3	Rijbewijzen	170	112		282	213	75,47%
T1-4	Verstrekkings BRP	71	33		104	51	48,99%
T1-5	Huisvestingswet 2014	20	20		40	10	25,87%
T1-6	Leegstandswet	0	0		0	0	100,00%
T1-7	Verkeer en vervoer	285	276		561	324	57,77%

Titel	Hoofdstuk	Netto kosten (taakveld)	Overhead (incl. omslagrente)	BTW	Totale kosten	Opbrengst heffingen	Dekking
T1-8	Diversen	89	29		118	90	76,73%
	Subtotaal titel 1	1.112	693	0	1.805	1.194	66,12%
T2-2	Omgevingsoverleg (initiatiefase/ haalbaarheidsfase)	79	67		146	146	99,98%
T2-3	Aanvraag initiatiefase, haalbaarheidsfase en omgevingsvergunning	1.298	0		1.298	0	0,00%
T2-4	Bouwactiviteit (bouwtechnisch deel)	600	582		1.182	2.408	203,75%
T2-5	Omgevingsplanactiviteit bestaande uit een bouwactiviteit (ruimtelijk deel)	120	103		223	224	100,03%
T2-7	Omgevingsplanactiviteit met betrekking tot een (al dan niet voorbeschermd) gemeentelijk, provinciaal en/of rijksmonument en/of een rijksmonumentenactiviteit	5	5		10	10	99,93%
T2-11	Omgevingsplanactiviteit en/of sloopactiviteit met betrekking tot het slopen in een rijksbeschermd, provinciaal beschermd en/of gemeentelijk beschermd stads- of dorpsgezicht	0	0		0	0	100,00%
T2-18	Omgevingsplanactiviteit voor het maken, veranderen of veranderen van het gebruik van een uitweg/ uitrit	2	2		3	3	99,88%
T2-20	Omgevingsplanactiviteit voor het kappen/ vellen van een houtopstand	16	15		31	31	99,95%
T2-23	Toestaan dat roerende zaken worden opgeslagen in een onroerendezaak (in de door de provincie of gemeente aangewezen gebieden)	0	0		0	0	100,00%
T2-28	Buiten behandeling stellen van een aanvraag/ activiteit	1	1		2	2	99,96%
T2-31	Externe advieskosten	0	0		0	56	0,00%
	Subtotaal titel 2	2.122	775	0	2.897	2.881	99,45%
T3-1	Horeca	53	54		108	43	39,74%
T3-2	Organiseren evenementen of markten	75	16		91	20	21,81%
T3-4	Seksinrichting en escortbedrijven	1	1		2	1	30,36%

Titel	Hoofdstuk	Netto kosten (taakveld)	Overhead (incl. omslagrente)	BTW	Totale kosten	Opbrengst heffingen	Dekking
T3-5	Huisvestingswet 2014	3	3		6	6	100,00%
T3-7	Overige	22	23		45	24	53,80%
	Subtotaal titel 3	155	97	0	253	94	37,22%
	Totaal	3.389	1.566	0	4.955	4.169	84,14%

Bedragen x € 1.000

Kwijtscheldingsbeleid gemeentelijke belastingen en heffingen

Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing kunnen inwoners een beroep doen op de gemeentelijke kwijtscheldingsregeling. De kosten van kwijtschelding vormen onderdeel van de kostendeckendheid van deze tarieven.

Gemeentelijke woonlasten

De woonlasten zijn een graadmeter voor de mate van stijging of daling van de gemeentelijke lasten. De berekening van de woonlasten is gebaseerd op de onroerende-zaakbelasting, de afvalstoffenheffing en de riool- en waterzorgheffing. Voor een goede vergelijking is in de onderstaande tabel een overzicht over meerdere jaren gemaakt.

Woonlasten	Eenpersoonshuishouden			Meerpersoonshuishouden		
	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
a. Onroerende zaakbelasting*	€ 253,80	€ 257,13	€ 274,85	€ 253,80	€ 257,13	€ 274,85
b. Afvalstoffenheffing	€ 309,48	€ 318,00	€ 318,00	€ 374,40	€ 384,72	€ 384,72
c. Rioolheffing	€ 180,00	€ 194,40	€ 216,36	€ 180,00	€ 194,40	€ 216,36
Totale woonlasten	€ 743,28	€ 769,53	€ 809,21	€ 808,20	€ 836,25	€ 875,93

* De OZB cijfers zijn gebaseerd op een WOZ-waarde van € 336.250 voor 2021, € 361.500 voor 2022 en € 385.000 voor 2023.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te kunnen vangen en haar taken te kunnen voortzetten. Het is immers van belang te kunnen beschikken over voldoende weerstandsvermogen, zowel in structurele als incidentele zin, om tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit direct ten koste gaat van het gemeentelijke beleid en de kwaliteit van de bedrijfsvoering.

In de paragrafen weerstandsvermogen van de begroting en de jaarrekening wordt inzicht gegeven in de omvang, de dekking en de beheersing van de risico's waarmee de gemeente kan worden geconfronteerd. Dit geeft aan hoe robuust de financiële positie is en gaat in op de vraag hoe financiële risico's opgevangen kunnen worden. Voor het beoordelen van deze robuustheid is inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de risico's die de gemeente loopt en de aanwezige weerstandscapaciteit voor de dekking van deze risico's.

Onder een risico wordt verstaan: een niet door de gemeente te beïnvloeden gebeurtenis, onvoorspelbaar en onafwendbaar indien deze zich voordoet, met veelal financiële of materiële gevolgen die niet specifiek af te dekken zijn c.q. afgedekt zijn. Het kenmerk van een risico is dat het onafwendbaar is en dat er geen keuzemogelijkheden zijn. De gemeente kan zich soms indekken tegen risico's, bijvoorbeeld door verzekeringen af te sluiten. In het kader van het weerstandsvermogen gaat het dus om die resterende risico's, die niet in de exploitatie of op andere wijze zijn op te vangen.

Afhankelijk van de verhouding tussen risico's en weerstandscapaciteit, kan worden besloten de beschikbare middelen voor het opvangen van risico's te verhogen of te verlagen. Ook kunnen op basis van dit inzicht maatregelen worden genomen om risico's te beperken.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de financiële middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die zich onverwachts kunnen voordoen en die van substantiële aard zijn, te kunnen dekken. Dit kunnen zowel incidentele als structurele middelen zijn: de reserves, de (onbenutte) belastingcapaciteit en de post voor onvoorziene uitgaven. De samenstelling van de weerstandscapaciteit over 2023 staat in onderstaande tabel.

Weerstandscapaciteit	Soort	Bedrag per 1/1 2023	Bedrag per 31/12 2023
a. Algemene reserve met bufferfunctie	Incidenteel	12,9	12,9
b. Algemene reserve vrij besteedbaar	Incidenteel	54,5	53,9
c. Ruimte op de begroting/onvoorzien	Structureel	0,1	0,1
Totaal		67,5	66,9

Bedragen x € 1 miljoen

De algemene reserve met bufferfunctie is bestemd voor het opvangen van financiële gevolgen van calamiteiten en risico's. De algemene reserve vrij besteedbaar is ook onderdeel van de weerstandscapaciteit. De post voor onvoorziene uitgaven is bestemd voor de dekking van onvoorziene, onontkoombare en onuitstelbare exploitatielasten.

De gemeenteraad heeft in zijn vergadering van 7 maart 2017 besloten de reserve met bufferfunctie te normeren op een bandbreedte van 1,0 tot 1,4 maal de hoogte van het berekende financiële risicoprofiel. Een verhoging van de reserve met bufferfunctie komt ten laste van de algemene reserve

vrij besteedbaar. Wanneer de hoogte van de reserve de bandbreedte overschrijdt komt het surplus ten gunste van de algemene reserve vrij besteedbaar. Het effectueren hiervan gebeurt bij het opstellen van de jaarstukken.

In de nota van wijziging worden mogelijk keuzes gemaakt die effect hebben op de weerstandscapaciteit.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de ongedekte financiële risico's en de financiële weerstandscapaciteit om deze risico's op te kunnen opvangen. Het gaat om de mate waarin de gemeente in staat is financiële middelen vrij te maken en maatregelen te nemen om incidentele en structurele financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van het bestaande beleid en de gemeentelijke dienstverlening. Naarmate risico's beter kunnen worden afgedekt en opgevangen, is sprake van een groter weerstandsvermogen. Om een waardeoordeel te kunnen geven over het weerstandsvermogen is het noodzakelijk dat het wordt afgezet tegen een norm.

Een algemeen gehanteerde norm bij gemeenten is een waarderingstabel opgesteld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) in samenwerking met de Universiteit van Utrecht:

Ratio waardering weerstandsvermogen	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
0,6 – 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

In de onderstaande tabel wordt in de vorm van een ratio een oordeel gegeven over het weerstandsvermogen. Deze ratio wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door het risicoprofiel. De ratio's voor de jaren 2021, 2022 en 2023 zijn:

Ratio	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1. Risicoprofiel	9.220	12.985	6.923
2. Weerstandscapaciteit	85.303	73.422	66.878
3. Ratio (verhouding tussen 1 en 2)	9,3	5,7	9,7
4. Ruimte (verschil tussen 1 en 2)	76.083	60.437	59.955

Bedragen x € 1.000

Uit voorgaande tabel blijkt dat het weerstandsvermogen gemeten aan de algemene norm van de NAR, uitstekend is. De geraamde totale weerstandscapaciteit voor 2023 is 9,9 maal zo groot als het risicoprofiel. De weerstandscapaciteit is sterk verbeterd door de verkoop van de Eneco-aandelen in 2020. De afname in 2022 is een gevolg van het reserveren van deze gelden voor specifieke doelen in bestemmingsreserves. Daarnaast is het risicoprofiel voor het Gemeentefonds toegenomen door het nieuwe verdeelmodel. Verder brengen de stijgende bouwkosten een financieel risico met zich mee.

Risicobeheersing

Binnen de organisatie worden risico's van processen regelmatig geïnventariseerd en daar waar noodzakelijk beheersmaatregelen getroffen. Ook voor wat betreft projectbeheersing wordt met risicoanalyses gewerkt en worden de belangrijkste risico's beperkt door het nemen van adequate maatregelen.

Risico-inventarisatie en -kwantificering

In onderstaande tabel zijn de risico's gekwantificeerd, waarbij door een inschatting van de kans dat de gebeurtenis zou kunnen optreden het risicoprofiel ontstaat. Overigens kunnen de opgenomen bedragen suggereren dat de risico's zich in die mate gaan voordoen. Er is echter sprake van inschattingen en de uitkomsten van een kansberekening. De werkelijke uitkomsten zullen hier hoogstwaarschijnlijk in alle gevallen van afwijken.

Omschrijving	Maximale omvang	Kans (in procent)	Gemiddelde omvang	Risicoprofiel
Gemeenschappelijke regelingen				
Gemeenschappelijke regeling	1.500	10	750	75
Veilig Thuis	100		50	
Gemeentefonds				
Uitkeringen Gemeentefonds	3.000	70	1.500	1.050
Grondexploitaties				
Grondexploitatie	3.180	Risk-mapping	3.180	3.180
Open-einde regelingen				
Wmo	2.300	70	1.150	805
Jeugdhulp	2.500	30	1.250	375
Specifieke uitkeringen	3.000	30	1.500	450
JeugdzorgPlus	740	70	370	259
Overige				
Didam arrest		PM		
Omgevingswet		PM		
Garantiestellingen	25.800	1	12.900	129
Bodemsaneringen	1.000	30	500	150
Dividend	500	10	250	25
WW-uitkeringen	500	30	250	75
Bouwleges	500	70	250	175
Btw-sportvrijstelling	200	70	100	70
Rente	700	30	350	105
Stikstofproblematiek		PM		
Stijgende bouwkosten		PM		
Corona		PM		
Gevolgen oorlog Oekraïne		PM		

Omschrijving	Maximale omvang	Kans (in procent)	Gemiddelde omvang	Risicoprofiel
Ontwikkelingen in de arbeidsmarkt		PM		
Totaal				6.923

Hieronder wordt nader op de risico's ingegaan.

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regeling

Elke deelnemer aan een Gemeenschappelijke Regeling (GR) is in principe voor zijn aandeel verantwoordelijk voor mogelijke tekorten binnen de GR.

Beheersmaatregelen

De Wet Gemeenschappelijke regelingen schrijft voor dat de meerjarenraming, de begroting, het jaarverslag en de jaarrekening van de gemeenschappelijke regeling moeten voldoen aan de algemene maatregel van bestuur gestelde regels. De raad wordt jaarlijks in de gelegenheid gesteld om een zienswijze in te brengen over de ontwerpbegrotingen van de gemeenschappelijke regelingen.

Toelichting

Gemeenschappelijke regelingen zijn verbonden partijen waar de gemeente Leidschendam-Voorburg een financieel en bestuurlijk belang in heeft. Verbonden partijen voeren meestal gemeentelijke taken uit en leveren een bijdrage aan het realiseren van maatschappelijke doelen. Een financieel belang houdt in dat de gemeente geld ter beschikking stelt aan de verbonden partij. De gemeente loopt een financieel risico bij tekorten van gemeenschappelijke regelingen. Via het bestuur van de gemeenschappelijke regeling kan de gemeente aandacht vragen voor financiële tekorten en hierop sturen.

Veilig Thuis

Het belangrijkste financiële risico is de volumegroei bij Veilig Thuis Haaglanden (VTH) dat gepaard gaat met een toename van de gevraagde inzet van personeel. Naast het financiële risico dat gepaard gaat met de volumegroei is er een maatschappelijke risico dat VTH achterblijft met het terugdringen van wachtlijsten en/of versnelling van de afhandeling van meldingen omdat het werven van gekwalificeerd personeel, heel lastig is in de huidige arbeidsmarkt.

Beheersmaatregelen

Ondersteuning van maatregelen ter verhoging van de keteneffectiviteit.

Tijdige en betrouwbare rapportage over dreigende begrotingsoverschrijding door volumegroei.

Toelichting

De volumegroei die de afgelopen jaren optrad bij Veilig Thuis zorgde ervoor dat het uitvoeringsniveau niet binnen budgettair kader kan worden gerealiseerd. Na een extensieve lobby om extra middelen en een landelijk onderzoek naar de stijging van het aantal meldingen Veilig Thuis heeft het Rijk extra middelen beschikbaar gesteld aan centrumgemeenten Den Haag en Delft. Hierdoor is dit risico verkleind. Echter, er bestaat nog altijd het risico dat de volumegroei verder doorstijgt. Ondersteuning van maatregelen ter verhoging van de keteneffectiviteit, in afstemming met het Uitvoeringsprogramma Regiovisie is hierbij zeer van belang. De gemeenschappelijke regeling heeft een tijdige en betrouwbare rapportage van opdrachtnemer Den Haag gevraagd over dreigende begrotingsoverschrijding, zodat besluitvorming door opdrachtgever (Algemeen bestuur van de deelnemende gemeenten) over eventuele bijstelling de inhoudelijke en/of financiële kaders kan plaatsvinden.

Gemeentefonds

Uitkeringen Gemeentefonds

De gemeente loopt het risico dat de inkomsten uit het Gemeentefonds lager uitvallen door aanpassingen op Rijksniveau. De inkomsten kunnen tegenvallen door:

1. Negatieve herverdeeleeffecten (vanaf 2026)
2. Ontwikkeling accres gemeentefonds
3. Een lagere onderbesteding of overbesteding van het btw-compensatiefonds met als gevolg een lagere algemene uitkering uit het Gemeentefonds

Beheersmaatregelen

De beheersmaatregelen beperken zich tot het voortdurend volgen van de ontwikkelingen van het Gemeentefonds en het actualiseren van de ramingen aan de laatste ontwikkelingen en maatstaven. Daarnaast neemt de gemeente deel aan de overleggen die de VNG organiseert met betrekking tot de wijzigingen in het verdeelmodel.

Toelichting

Met ingang van 1 januari 2023 treedt het nieuwe verdeelmodel voor het gemeentefonds in werking. Er is hierbij sprake van een ingroeipad waarmee het maximale nadeel oploopt tot € 37,50 per inwoner in 2025.

Met betrekking tot 2026 is aangegeven dat de invoering van het nieuwe model tijdig geëvalueerd zal worden en aan de hand van deze evaluatie besloten zal worden over het traject voor 2026 en verder. Potentieel betekent dit dat het nadeel voor Leidschendam-Voorburg vanaf 2026 kan oplopen tot € 56 per inwoner. Dit komt overeen met een nadeel van € 1,4 miljoen.

Nederland is tot nu toe goed door de coronacrisis heen gekomen. Echter, de kans dat het Rijk de komende jaren zal (moeten) bezuinigen blijft aanwezig. De inflatieontwikkelingen en de opstelling van Rusland kunnen economisch flinke impact hebben.

Het gemeentefonds omvat voor Leidschendam-Voorburg ongeveer € 120 miljoen per jaar. Ondanks de voorzichtige raming van de groei (accres), blijft de kans reëel dat de groei toch lager uitvalt. Een 1% lagere groei betekent een lagere uitkering gemeentefonds van circa € 1,2 miljoen. Gezien de grote economische onzekerheden schatten we de kans hoog in.

Tot nog toe was er in alle jaren sprake van een onderbesteding van het btw-compensatiefonds. De niet bestede middelen werden dan achteraf verdeeld over de gemeenten via de algemene uitkering. In de begroting is daarom een inschatting gemaakt van de inkomsten die de gemeente ontvangt uit onderbesteding. De afgelopen jaren is er landelijk door de gemeenten een steeds groter beroep gedaan op het btw-compensatiefonds. Het risico bestaat dat er niet langer sprake zal zijn van een onderbesteding en de gemeente de geraamde inkomsten van € 440.000 per jaar (deels) niet zal ontvangen. Dit risico wordt gemiddeld ingeschat.

Grondexploitaties

Grondexploitatie

Er is een risico dat het huidige verwachte programma (type woningen) niet aansluit op de vraag van de markt, wat leidt tot vertragingen.

Beheersmaatregelen

Het risico wordt gemitigeerd door adequaat marktonderzoek, goede gebiedspromotie en aandacht voor de woonomgeving. Daarnaast vindt er heldere communicatie plaats over kwaliteit in relatie tot budgetten.

Toelichting

Het risicoprofiel is berekend door middel van de Risk Mapping-methode. Het risicoprofiel is bepaald met een waarschijnlijkheid van 80%. Dat wil zeggen dat op basis van de uitgevoerde risicoanalyse, een risicobuffer ter grootte van het berekende risicoprofiel met een waarschijnlijkheid van 80% toereikend is om de financiële risico's van de grondexploitatie op te vangen. Vertrouwelijke informatie over de risico's worden toegelicht in het MPG.

Open-einde regelingen

Wmo

De Wmo is een open-einde regeling en kent daardoor geen bestedingsplafond. Hierdoor moet de gemeente ondersteuning blijven leveren aan haar inwoners, ook als het budget niet toereikend is. De verstrekkingen van voorzieningen is gebaseerd op de Wmo en de gemeentelijke verordening voor maatschappelijke ondersteuning. De invoering van een vast tarief voor de eigen bijdragen aan Wmo-voorzieningen per 1 januari 2020 heeft het risico op budgetoverschrijdingen als gevolg van het open-einde karakter van de Wmo verder vergroot doordat gebruik van Wmo-voorzieningen goedkoper en dus laagdrempeliger is geworden.

Daarnaast bestaat het risico dat de gemeente in de toekomst hogere tarieven moet betalen aan zorgaanbieders voor de uitvoering van huishoudelijke ondersteuning. Dit risico komt voort uit het feit dat er in 2018 landelijke afspraken zijn gemaakt over loonschalen voor medewerkers die werkzaam zijn in de huishoudelijke ondersteuning, terwijl de gemeente een contract heeft van voor juni 2017 en hierdoor niet verplicht is de huidige tarieven aan te passen aan deze loonschalen. De vraag is hoelang de gemeente vast wil houden aan de huidige tarieven, gezien de looptijd van de contracten voor onbepaalde tijd zijn.

Beheersmaatregelen

De gemeentelijke consultants bepalen aan de hand van onderzoeken of voorzieningen noodzakelijk zijn. Bij het toekennen van voorzieningen wordt vooral gekeken naar wat de inwoners nog zelf kunnen. Door dit maatwerk worden kosten beperkt. De vraag naar zorg uit de Wmo wordt verder voortdurend gemonitord en de budgetten worden periodiek bijgesteld aan de hand van actuele prognoses.

Met aanbieders van huishoudelijke ondersteuning wordt periodiek gesproken door contractmanagement, onder meer over de huidige tarieven. Door de tarieven voor huishoudelijke ondersteuning jaarlijks te indexeren, compenseert de gemeente de aanbieders voor kostenstijgingen in de bedrijfsvoering.

Toelichting

De omvang van het risico op overschrijding van het Wmo-budget als gevolg van het open-einde karakter wordt geschat op circa 20% van het Wmo-budget. Dit risico zal blijven bestaan zolang de Wmo een open-einde regeling is. De afgelopen jaren is er vaak een tekort geweest op de Wmo-budgetten, onder andere vanwege de aanzuigende werking van het vaste tarief voor eigen bijdragen en wachtlijsten in de GGZ-zorg. Ook is nog niet in te schatten welk effect er kan ontstaan op Wmo-aanvragen in de nasleep van de coronacrisis, bijvoorbeeld in de vorm van uitgestelde hulpvragen. De kans op het ontstaan van tekorten op de Wmo-budgetten wordt hoog ingeschat.

De kans dat de gemeente op termijn moet compenseren voor hogere loonschalen wordt ingeschat als hoog. Daarnaast hebben enkele aanbieders, inzake de tarievendiscussie huishoudelijke ondersteuning, afgelopen jaar gevraagd om een hogere indexatie van de tarieven vanwege cao-ontwikkelingen. De omvang van het risico is bepaald op basis van de jaarlijkse cao-loonstijgingen.

Jeugdhulp

Jaarlijks wordt de begroting van de jeugdzorguitgaven geactualiseerd aan de laatste trendmatige ontwikkeling. Het risico bestaat dat deze ontwikkeling van de jeugdzorguitgaven te laag is ingeschat.

Beheersmaatregelen

Regionaal en lokaal zijn beheersmaatregelen getroffen om de groei van de jeugdzorguitgaven te reduceren. Daarnaast wordt op lokaal niveau de zorgvraag kritisch beoordeeld en vindt meer sturing op de aanbieders plaats.

Toelichting

De jeugdzorguitgaven zijn sinds de decentralisatie in 2015 jaarlijks fors gestegen. De kostenstijging wordt veroorzaakt door een sterke stijging van de gemiddelde zorgkosten per jeugdige en in mindere mate veroorzaakt door een stijging van het aantal jeugdigen in zorg.

Het is niet te voorspellen of de groei van de jeugdzorguitgaven zal doorzetten. Groei van de jeugdzorguitgaven blijft een risico. Als de zorgvraag hoger is dan geraamd, is de gemeente wettelijk verplicht deze zorg te leveren. Het is nog onduidelijk in welke mate de coronacrisis van invloed is op de instroom van jeugdigen in de jeugdhulp en de zwaarte van de zorg. Er is wel een trend zichtbaar (lokaal en regionaal) waarin er een toename is in de complexiteit van zorg. Daarnaast is er voor bepaalde vormen van ondersteuning een wachtlijst. Deze ontwikkelingen hebben als gevolg dat er vaker aanspraak moet worden gedaan op aanbod buiten de regio, met behulp van maatwerkcontracten.

Met ingang van 2022 is het nieuwe woonplaatsbeginsel ingevoerd. Dit jaar zal duidelijk worden of de daling van de uitgaven gelijk zal zijn aan de daling van het budget dat de gemeente van het rijk voor jeugdzorg ontvangt. De maximale omvang van het risico wordt geschat op 10% van de begrote zorguitgaven: € 2,5 mln. De kans dat dit risico zich in volle omvang voordoet wordt geschat op 30%.

Specifieke uitkeringen

Bij een specifieke uitkering bestaat het risico dat de definitief toegekende subsidie lager uitpakt dan de voorlopige subsidie en/of dat de werkelijke gemaakte kosten de begrote lasten overschrijden vanwege het open-eindekarakter van de regeling.

Beheersmaatregelen

De ontwikkelingen op de diverse regelingen wordt vanuit beleid en de periodieke budgetbewaking in het kader van de P&C-cyclus voortdurend gemonitord. Indien nodig wordt via de tussentijdse rapportages de gemeenteraad verzocht de begroting aan te passen.

Toelichting

De gemeente ontvangt voor de uitvoering van een aantal specifieke taken specifieke uitkeringen van de Rijksoverheid of mede-overheden. Veel van deze specifieke uitkeringen kennen een min of meer structureel karakter, zoals:

- Onderwijsachterstandenbeleid;
- Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatie wet (BUIG);
- Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (BBZ);
- Regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten.

Hoewel de subsidievoorwaarden en verantwoordingsvereisten van bovengenoemde specifieke uitkeringen en subsidies doorgaans over de jaren gelijk zijn gebleven, kan de subsidieverstrekker deze eenzijdig wijzigen. Dit kan financiële gevolgen hebben wanneer het subsidiebedrag of het eigen risicopercentage wordt aangepast (BUIG) of door onvoorziene aanscherping van de verantwoordingseisen bepaalde activiteiten niet langer subsidiabel blijken (OAB, BBZ en RMC). De financiële omvang van het risico is bepaald op circa 10% van de totale omvang van deze specifieke uitkeringen. De kans dat dit risico optreedt wordt als gemiddeld ingeschat, namelijk 30%.

JeugdzorgPlus

De instroom in JeugdzorgPlus is fors teruggelopen. De oorzaak van de achterblijvende instroom is onzeker. Mogelijke oorzaken zijn corona, effect van beleid of grote instroom in de justitiële jeugdinrichtingen. Er is hard gewerkt aan alternatieve, kleinschalige woonvoorzieningen en ambulante jeugdhulpaanbod. Door achterblijvende instroom komt de exploitatie van de JeugdzorgPlus-instellingen onder druk te staan waardoor een herijking van het oorspronkelijke plan voor de doorontwikkeling van JeugdzorgPlus noodzakelijk is. Dit wordt in regionaal verband opgepakt.

Beheersmaatregelen

Afhankelijk van de financiële situatie zal een herstelplan worden uitgewerkt. Met dit herstelplan wordt inzichtelijk wat er nodig is om de continuïteit van zorg te kunnen waarborgen en kunnen hier door zowel Schakenbosch en IHub als gemeenten stappen op worden ondernomen. Het Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (SbJH) voert de regie op het vervolgproces. Het SbJH werkt momenteel samen met gemeenten en Schakenbosch/IHub aan een probleemanalyse.

Toelichting

Er is bij Schakenbosch en IHub sprake van een acute liquiditeitsproblematiek als gevolg van een versnelde teruggang (30%) van de instroom van cliënten. Er is door de Jeugdautoriteit een advies uitgebracht over de financiële positie van deze JeugdzorgPlus-aanbieders. De Jeugdautoriteit beoordeelt de situatie als zeer kritiek en oordeelt dat het draaiboek continuïteit jeugdhulp op deze situatie van toepassing is. Het draaiboek continuïteit jeugdhulp is onderdeel van het van de zomer 2021 getekende convenant 'bevorderen continuïteit jeugdhulp' en treedt in werking wanneer er zorgen zijn over de continuïteit van zorg. In dit draaiboek worden de rollen van gemeenten, aanbieder en de Jeugdautoriteit uitgewerkt per trede. Gezien de ontwikkelingen 2021 bij Schakenbosch en IHub, het feit dat er op dit moment nog altijd sprake is van fors minder jongeren in de JeugdzorgPlus en de afbouw van plaatsen die voor 2023 dient te zijn gerealiseerd, heeft de Jeugdautoriteit zorgen over de continuïteit van de dienstverlening door Schakenbosch en IHub en adviseert zij de (accounthoudende) gemeenten en Schakenbosch samen over te gaan tot uitvoering van het draaiboek.

Overige

Didam arrest

De Hoge Raad heeft een uitspraak gedaan over de verkoop van onroerende zaken door overheden. Tot voor kort heerste de opvatting dat overheden bevoegd waren om onroerende zaken een-op-een te verkopen. De Hoge Raad oordeelde echter dat het gelijkheidsbeginsel ook bij de verkoop van onroerende zaken in acht moet worden genomen. Dit houdt in dat de gemeente een koper moet selecteren aan de hand van objectieve, toetsbare en redelijke criteria en hierover vooraf informatie bekend moet maken. Deze meldingsruimte hoeft niet te worden geboden indien bij voorbaat vaststaat of redelijkerwijs mag worden aangenomen dat op grond van objectieve toetsbare en redelijke criteria slechts een serieuze gegadigde in aanmerking komt voor de aankoop. In dat geval moet het overheidslichaam zijn voornemen tot verkoop tijdig voorafgaand aan de verkoop gemotiveerd op zodanige wijze bekend maken dat eenieder daarvan kennis kan nemen. Wanneer de gemeente hier niet aan voldoet, bestaat het risico dat een derde partij de gemeente aanspreekt op het feit dat zij ook mogen mededingen naar de koop van onroerend goed en dit eventueel afdwingt middels een gerechtelijke procedure.

Beheersmaatregelen

Voor grondverkoop met een koopprijs groter dan € 50.000 is een collegebesluit vereist. In het collegevoorstel zal worden toegelicht op welke wijze het Didam-arrest is toegepast en of er sprake is van eventuele risico's.

De gemeente past het Didam-arrest in beginsel toe bij alle verkopen van onroerend goed met uitzondering van verkoop van snippergroen.

Toelichting

Op dit moment wordt wel grond verkocht (snippergroen) dat slechts grenst aan één woning/tuin conform het gronduitgiftebeleid, maar zonder een voorgaande publicatie. Aangezien de eigenaar van die woning de enige serieuze gegadigde is, levert dit slechts een klein risico op dat een buur een gerechtelijke procedure opstart. Indien meerdere percelen grenzen aan een perceel gemeentegrond, werkt de gemeente met een toestemmingsverklaring van burens om te voorkomen dat andere gegadigden niet mogen meedingen.

De omvang van het arrest is nog niet uitgekristalliseerd in de jurisprudentie en het is niet duidelijk of het arrest ook moet worden toegepast bij kleine grondverkoop zoals snippergroen. Mocht dat blijken, dan zal in de toekomst ook over snippergroen-verkoop gepubliceerd worden.

Omgevingswet

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is een belangrijk moment. Vanaf dan wordt de wet in de praktijk toegepast. Ook na 1 januari 2023 is er nog veel werk aan de winkel en kunnen onvolkomenheden niet worden uitgesloten. Het nieuwe stelsel voor het omgevingsrecht en het DSO worden ook na inwerkingtreding verder ontwikkeld en gemonitord om de doelen van de wet te halen en de beoogde veranderingen door te voeren. De Eerste Kamer beslist op zijn vroegst in oktober definitief of de Omgevingswet per 1 januari aanstaande ingaat. Dan moet er meer zekerheid zijn of alle digitale problemen zijn opgelost.

Beheersmaatregelen

De organisatie monitort de impact van de invoering van de Omgevingswet. Het gaat om onderdelen van de verandering die waarschijnlijk bij inwerkingtreding effect gaan hebben en de beleidsinhoudelijke ontwikkelingen zoals de omgevingsvisie en omgevingsplan. Periodiek wordt bekeken in hoeverre ontwikkelingen concreter zijn en worden financiële consequenties in een volgend P&C product bijgesteld.

Toelichting

Op dit moment is de verwachting dat de benodigde structurele lasten de komende jaren niet worden gedekt door structurele baten. Dit heeft mede te maken met het feit dat er meer ambtelijke capaciteit nodig is, dan nu aanwezig is.

De bijdrage van het Rijk die voor de Wkb (incidenteel en structureel) en voor de transformatiekosten van de Omgevingswet (incidenteel) wordt ontvangen, blijken tot op heden onvoldoende te zijn.

Garantiestellingen

Het financiële risico dat de gemeente loopt als een garantienemer niet aan zijn of haar betalingsverplichtingen kan voldoen en de geldverstrekker een beroep doet op de door de gemeente afgegeven garantie.

Beheersmaatregelen

Bij de afgifte van garanties door de gemeente wordt er gekeken naar de kredietwaardigheid van de partijen. Daarnaast wordt jaarlijks bijgehouden of de garantienemer zijn leningen aflost en welk deel van de garantie dan nog open staat.

Toelichting

Met het vaststellen van het Treasury-statuuut in de Raadsvergadering in januari 2020, is besloten tot een verruiming van het gemeentelijk garantiebeleid. Een actiever garantiebeleid vergt ook een actievere sturing op de risico's van afgegeven garanties. Tot op heden zijn er geen signalen binnengekomen dat partijen niet aan hun betalingsverplichtingen konden voldoen en is er nooit door geldverstrekkers aanspraak gemaakt op eerder afgegeven garanties. De kans dat het risico zich zal voordoen wordt om die reden als zeer laag (1% van de balanswaarde) ingeschat. De maximale omvang van alle nog openstaande bankgaranties aan instellingen en particulieren bedraagt ultimo 2021 € 25,8 miljoen.

Bodemsaneringen

Er zijn verschillende locaties binnen de gemeente waarvan bekend is dat de bodem verontreinigd is, maar waarvan nog niet duidelijk is of en zo ja wanneer de bodemverontreiniging gesaneerd moet worden. Ook speelt hierbij een rol of de kosten verhaald kunnen worden op de veroorzaker of (voormalige) eigenaar van de vervuilde locatie. In het kader van de Omgevingswet worden de bodemtaken met ingang van 1 januari 2023 van de provincie naar de gemeenten overgedragen. Tevens zijn in het kader van de Omgevingswet alle graafwerkzaamheden een zogenaamde milieubelastende activiteit, die gemeld moeten worden. Het gaat naar verwachting om meer dan 200 meldingen per jaar. De graafwerkzaamheden groter dan 25 m3 liggen in het kader van de Vergunningen, Toezicht en Handhaving-taken (VTH) bij de Omgevingsdienst Den Haag (ODH). Op dit moment is nog onbekend wat de uitbreiding van de VTH-taken bij de ODH betekent voor de hoogte van de gemeentelijke bijdrage. De kans is groot dat de gemeentelijke bijdrage omhoog gaat. In het toekomstig Omgevingsplan zal hier aandacht aan worden besteed. Duidelijk is wel dat zowel voor de gemeente als derden (veelal ondernemers) de kosten stijgen. Het beheer alsmede de risico's van de nazorglocatie aan de Nieuwstraat ligt sinds 2022 bij de provincie en niet meer bij de gemeente. Onverwachte zaken in de bodem, zoals recent het dumpen van drugsafval in het recreatiegebied Vlietland waarbij de bodem werd verontreinigd, komen vooralsnog maar sporadisch voor. Recent heeft de GGD, op advies van het RIVM, advies gegeven over hoe om te gaan met verhoogde gehalten aan lood om gezondheidsrisico voor kleine kinderen te voorkomen.

Beheersmaatregelen

Om eventuele risico's te mitigeren worden door de gemeente bodemonderzoeken uitgevoerd bij aankoop van gronden. Eventuele financiële effecten worden meegenomen in de bepaling van de grondprijs. Om risico's en onzekerheden inzake de ondergrond (bodem) te verkleinen, worden de komende jaren diverse kaarten gemaakt om voor iedereen (intern en extern) inzichtelijk te maken wat de kansen inzake de bodem zijn. Niet alleen bodemverontreiniging is van belang maar ook WKO (Warmte Koude Opslag), geothermische omstandigheden, draagkracht van de bodem, bodemdaling/verzakkingen, archeologie, enzovoort.

Toelichting

De gemeenten ontvangen van het Rijk geen extra gelden voor de bodemtaken die zij vanaf 2023 moeten uitvoeren. De kosten voor gemeenten moeten opgevangen worden uit leges die geheven kunnen worden in het kader van de uitvoering van de Omgevingswet. De verschillende financiële risico's inzake bodemsanering, die in het verleden zijn ingeschat, zijn naar beneden bijgesteld en komen uit op een totaalbedrag van € 1 miljoen.

Dividend

Jaarlijks ontvangen de aandeelhouders van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) over de gemaakte winst een dividenduitkering. De resultaten van de BNG zijn onderhevig aan exogene factoren. Dit kan ertoe leiden dat resultaten en de daarmee samenhangende dividenduitkeringen tegenvallen.

Beheersmaatregelen

Gedurende de Planning & Control-cyclus worden de ontwikkelingen op dit risico nauwlettend gemonitord en zal de begroting indien nodig worden bijgesteld. Daarnaast worden de raden van de betreffende gemeenten actief betrokken bij de discussie rondom investeringen in het netwerk om de energietransitie mogelijk te maken.

Toelichting

De kans bestaat dat in enig jaar het dividend tegenvalt door tegenvallende resultaten van de betreffende onderneming. De maximale omvang van het risico van de BNG is gelijk aan het verwachte dividend van € 500.000 in 2023.

WW-uitkeringen

Overheidswerkgevers zijn eigenrisicodragers voor WW-uitkeringen aan voormalige werknemers. Dit betekent dat de overheidswerkgever geen premies hoeft te betalen voor de WW, echter wel moet zorgen voor de re-integratie van de werkloze ambtenaren en de WW-uitkeringen. De duur van de uitkeringen is maximaal drie jaar.

Beheersmaatregelen

De focus ligt op de zorgvuldige beëindiging van de arbeidsovereenkomst door onder andere het aangaan van vaststellingsovereenkomsten met beperking van risico's rondom WW-aanspraken. Ook is er standaard verplichte begeleiding Van-Werk-Naar-Werk door een gecontracteerd extern bureau om aanspraak op WW te voorkomen of de duur te beperken. De maximale omvang van het risico wordt op 30% van € 500.000 ingeschat.

Toelichting

Er zijn momenteel geen nieuwe ontwikkelingen op dit risico.

Bouwleges

De inkomsten van de bouwleges worden jaarlijks geraamd op basis van de bouw aanvragen die dan bekend zijn en worden verwacht. Aanvragen worden in de praktijk regelmatig uitgesteld of gaan soms niet door. Ook worden nieuwe aanvragen ingediend waarmee geen rekening is gehouden. Dit maakt de inkomsten voor de bouwleges onvoorspelbaar, waardoor een fasering bij grote bouw aanvragen een significant effect heeft op de begroting.

Beheersmaatregelen

Periodiek wordt een inschatting gemaakt van de te verwachten bouw aanvragen (projecten). In de tussentijdse rapportages worden mutaties naar aanleiding van deze analyses verwerkt.

Toelichting

De maximale omvang van het risico is gebaseerd op basis van het begrootte bedrag aan inkomsten in 2023. Bouw aanvragen kunnen mogelijk uitgesteld worden of niet doorgaan. Vooraf is dit lastig planbaar. De maximale omvang van het risico in 2023 wordt op €500.000 geschat.

Btw-sportvrijstelling

Sinds 2019 is het voor gemeenten niet meer mogelijk om de btw af te trekken op onderhoud en investeringen van niet-commerciële sportaccommodaties. Dit verlies wordt gecompenseerd door een SPUK (specifieke uitkering)-regeling van het Rijk. Deze regeling is bedoeld voor het beperken van de schade die gemeenten lijden door de afschaffing van het btw-voordeel. Echter, het Rijk heeft een plafond gesteld aan het totaal van de uitkeringen. Bij overschrijding van het plafond wordt elke gemeente naar rato gekort. Dit is derhalve een risico.

Beheersmaatregelen

Het betreft hier een landelijke regeling waarop de gemeente weinig tot geen invloed heeft. Fluctuaties worden gemonitord tijdens de periodieke budgetoverleggen en bijgesteld in de P&C-producten.

Toelichting

Zoals verwacht dekt het beschikbare plafond het totaal van de aanvragen niet. De laatste uitkering aan Leidschendam-Voorburg bedroeg 77% van het aangevraagde bedrag. Voor het bedrag van de maximale omvang is wederom rekening gehouden met een vergelijkbaar uitkeringspercentage voor de regeling SPUK Sport. De regeling SPUK Sport loopt tot en met 2023. Over de voortzetting van de SPUK Sport is nog geen definitief besluit genomen. De middelen zullen echter op een nog nader te bepalen manier bij de gemeenten terechtkomen. Zodra hier meer over bekend is, zullen de gemeenten worden geïnformeerd.

Rente

Het renterisico betreft het risico dat de gemeente loopt bij onvoorzien hoge rentestijgingen bij (nieuw) aan te trekken geldleningen.

Beheersmaatregelen

Sinds 2020 is automatische saldoregulatie bij de Bank Nederlandse gemeenten (BNG) geactiveerd. Tekorten aan liquiditeiten op de rekening courant worden hierdoor dagelijks aangevuld vanuit de gemeentelijke schatkistrekening. Op de schatkistrekening staan de overtollige liquide middelen uit de verkoop van Eneco gestald. De aflossingen op de bestaande leningen zijn en worden op die wijze geherfinancierd. Hierdoor is er momenteel nauwelijks een renterisico. Bij het aantrekken van toekomstige leningen (vanaf 2023) zal meer gebruik worden gemaakt van lineaire leningen. Bij lineaire leningen worden aflossingen namelijk meer gespreid over de tijd en neemt ook het renterisico bij herfinanciering af.

Toelichting

Het is de verwachting dat er in 2023 een beperkt aantal nieuwe langdurige geldleningen worden aangetrokken. Ten tijde van het samenstellen van de begroting 2023 waren de rentetarieven op de kapitaalmarkt stijgende. Indien de huidige leningenportefeuille geherfinancierd moet worden tegen een rente die 1% hoger uitvalt, dan is het effect circa € 700.000. De kans dat de marktrente op korte termijn verder fors zal stijgen is onwaarschijnlijk, maar ook, gezien de omstandigheden, lastig in te schatten.

Stikstofproblematiek

Het Programma Aanpak Stikstof (PAS) vormde de basis om toestemming te verlenen voor bouwplannen en andere ruimtelijke ontwikkelingen die zorgen voor het neerslaan van stikstof in beschermde natuurgebieden. Het PAS bood op voorhand ruimte voor nieuwe ontwikkelingen door vooruit te lopen op de verwachte positieve effecten van toekomstige maatregelen, die de nadelige gevolgen van het neerslaan van stikstof in natuurgebieden zouden moeten verminderen. De Raad van State heeft dit programma echter geblokkeerd. Het PAS als basis voor het verlenen van toestemming voor stikstofdepositie veroorzakende activiteiten is daarmee weggefallen.

Beheersmaatregelen

Gedurende de P&C-cyclus worden de ontwikkelingen op dit risico nauwlettend gemonitord en worden zo nodig maatregelen genomen om het risico te beperken of zo veel als mogelijk uit te sluiten.

Toelichting

Eind 2019 heeft het Rijk een naar aanleiding van de PAS-uitspraak aangepaste stikstofregels en de bijbehorende AERIUS-rekentool beschikbaar gesteld. Met deze rekentool wordt de stikstofdepositie als gevolg van bouw- en overige plannen op beschermde natuurgebieden doorgerekend. De nieuwe regels houden in dat bouwprojecten die (in de bouw- en gebruiksfase) geen stikstofdepositie op daarvoor gevoelige Natura 2000-gebieden veroorzaken boven de drempelwaarde geen natuurvergunning nodig hebben. Voor bepaalde bouwprojecten die wel boven de drempelwaarde uitkomen is een natuurvergunning mogelijk door aanspraak te maken op ruimte in het stikstofregistratiesysteem. Deze 'stikstofbank' bevatte o.a. de landelijke bronmaatregel '100 km/u overdag op snelwegen'. In april 2022 heeft de Haarlemse rechtbank echter gevonnis dat deze bronmaatregel in strijd is met de Europese regelgeving en daarom niet gebruikt mag worden voor compensatie van de stikstofdepositie als gevolg van een woningbouwplan in Noord-Holland. De 100 km/u-maatregel is door het Rijk uit de stikstofbank verwijderd, waardoor deze momenteel feitelijk leeg is.

Per 1 juli 2021 geldt een tijdelijk vrijstelling voor het meerekenen van de bouwfase. In de stikstofberekening hoeft nu dus alleen de gebruiksfase te worden berekend. Juristen verwachten dat deze tijdelijke bouwvrijstelling in oktober 2022 gaat sneuvelen bij de behandeling van het Porthos

project door de Raad van State (bron: <https://nos.nl/artikel/2436935-juristen-voorzien-bouwstop-na-de-zomer-door-verwachte-stikstofuitspraak>). De jurisprudentie met betrekking tot stikstofdepositie blijft dus in beweging, waarbij de trend lijkt dat de ruimte voor nieuwe ontwikkelingen verder wordt ingeperkt totdat een meer structurele oplossing voor het beperken van de stikstofdepositie op beschermde natuurgebieden tot stand komt. Zolang die structurele oplossing op zich laat wachten blijft de onzekerheid over de gevolgen van de stikstofcrisis voor de bouwproductie voortduren. Sinds de PAS-uitspraak van de raad van State in 2019 zijn alle in Leidschendam-Voorburg concreet lopende bouwplannen met de actuele AERIUS-versies doorgerekend. In geen enkel geval - tot nu toe - ook niet na de aanscherping van de rekenmethodiek en nauwkeuriger herberekening, leidde een plan tot overschrijding van de drempelwaarde, dat het plan niet kon doorgaan of ingrijpend moest worden aangepast.

Voor nog niet vergunde bouwplannen is het gezien de risico's van belang dat rekening wordt gehouden met het – naar verwachting in oktober 2022 - vervallen van de tijdelijke vrijstelling van het berekenen van de bouwfase. Met name voor relatief omvangrijke projecten (zoals Overgoo) wordt dringend aangeraden tijdig een AERIUS-berekening van de gebruik- én bouwfase te laten uitvoeren en de mogelijkheden voor emissiereductie in zowel de bouw- als de gebruiksfase te verkennen.

Stijgende bouwkosten

De grote vraag op de bouwmarkt en de wereldwijde prijsontwikkelingen bij grondstoffen en bouwmaterialen veroorzaakt prijsstijgingen die groter zijn dan de laatste jaren gebruikelijk was. Ook de gemeente ondervindt hier de gevolgen van. Afgelopen jaar is dit bij een aantal investeringsprojecten aan de orde geweest.

Prijsstijgingen zijn van alle tijden. Echter, sinds begin 2022 zien we – mede als gevolg van de oorlog in Oekraïne – een versnelling van buitenproportionele prijsstijgingen. De vraag is of de reeds genomen beheersmaatregelen voldoende zijn om deze extra prijsstijgingen op te vangen. Hogere prijsstijgingen dan voorzien betekent extra druk op het begrotingssaldo. Hierdoor ontstaat het risico dat bepaalde ambities en beleidsdoelstellingen niet, later of moeizaam gerealiseerd kunnen worden.

Beheersmaatregelen

In de begroting wordt al rekening gehouden met een aantal beheersmaatregelen. Op regelmatige basis worden de aanbestedingen geëvalueerd. Aan de hand hiervan worden significante afwijkingen op het prijspeil gesignaleerd en waar mogelijk wordt dit aangepast in de ramingen.

Toelichting

Door de doorgevoerde beheersmaatregelen kunnen de prijsstijgingen van projecten in 2023 grotendeels opgevangen worden.

De prijsstijgingen die sinds eind 2021 ingezet zijn, zijn een gevolg van:

- bedrijven die de snel toenemende vraag niet of moeilijk bijhouden (schaarste van grondstoffen en personeel en oplopende prijzen van materialen)
- de hogere energieprijzen onder andere als gevolg van de oorlog in Oekraïne

Corona

De coronacrisis brengt nadelige maatschappelijke gevolgen met zich mee. Veel maatschappelijke instellingen, kwetsbare inwoners en ondernemers ontvangen ondersteuning vanuit de tijdelijke middelen die de overheid beschikbaar heeft gesteld. Onduidelijk is wat het maatschappelijk effect zal zijn als deze tijdelijke steun wegvalt. Het risico bestaat dat als deze tijdelijke steun wegvalt er een groter beroep op de lokale overheden wordt gedaan.

Beheersmaatregelen

.

Toelichting

.

Gevolgen oorlog Oekraïne

Het conflict tussen Rusland en de Oekraïne heeft gevolgen voor Nederlandse gemeenten. Het gaat om opvang van vluchtelingen door gemeenten en particulieren, ondersteuning aan Oekraïners die momenteel in Nederland verblijven, extra risico's voor digitale veiligheid en financiële gevolgen van economische sancties. Het is onduidelijk of de compensatie vanuit het Rijk kostendekkend is.

Beheersmaatregelen

Op de raadsvergadering van 10 mei is besloten (ibabs-nummer 2768) een bestemmingsreserve te vormen voor het organiseren en bieden van duurzame opvang, voorzieningen via het loket Oekraïne, onderwijs en kinderopvang aan vluchtelingen uit Oekraïne. Er is een bedrag van € 1,5 miljoen gestort in de reserve en beschikbaar gesteld om de benodigde maatregelen te nemen. Daarnaast is er een crisisteam opgezet die zich over deze maatregelen buigt.

Toelichting

In 2022 zijn de benodigde maatregelen genomen en ontwikkeld, waardoor de opvang en ondersteuning van vluchtelingen uit Oekraïne naar verwachting in 2023 gestructureerd verloopt.

Ontwikkelingen in de arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt is gespannen. Dat betekent dat het steeds moeilijker wordt om goed gekwalificeerd personeel te vinden en dat de arbeidsmarkt in toenemende mate ook aan gemeentelijk personeel trekt. Daarnaast ontstaat er een steeds hogere uitstroom door vergrijzing. Dit zorgt voor een hogere werkdruk bij personeel, verlies aan kennis en lagere flexibiliteit. Daarnaast kan dit leiden tot vertragingen in projecten of productie. Naar verwachting stijgen de kosten van werving de komende tijd, net als de doorlooptijd van wervingsacties.

Beheersmaatregelen

Extra inspanningen zijn ingezet om het imago van Leidschendam-Voorburg als werkgever te verbeteren en meer geschikte sollicitanten te motiveren om bij Leidschendam-Voorburg te solliciteren. Extra aandacht gaat ook uit naar het beter intern managen van talent en bieden van ontwikkelkansen aan medewerkers om hen langer te behouden. Dit vergt mogelijk ook extra tijd en geld.

Toelichting

zie bovenstaande toelichting.

Kengetallen

De financiële kengetallen zijn als volgt.

Kengetal	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Netto schuldquote	22,2%	41,5%	42,9%	53,6%	56,1%	70,1%
Netto schuldquote (gecorrigeerd voor verstrekte leningen)	14,0%	33,4%	35,5%	46,1%	48,7%	61,7%
Solvabiliteitsratio	64,1%	58,8%	55,8%	51,3%	50,5%	47,5%
Structurele exploitatieruimte	1,7%	3,0%	0,8%	0,9%	2,7%	-1,6%
Grondexploitatie	16,3%	18,1%	11,3%	4,8%	0,0%	0,0%
Belastingcapaciteit	99,7%	92,5%	96,9%	96,9%	96,9%	96,9%

1. *Netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen*
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Omdat bij verstrekte leningen er onzekerheid kan bestaan over de terugbetaling wordt de netto schuldquote zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden berekend. Des te lager deze schuldquote is des te meer eigen middelen de gemeente ter beschikking heeft.
2. *De solvabiliteitsratio*
De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves en het begrotingssaldo. Des te hoger deze ratio is des te meer middelen de gemeente ter beschikking heeft om aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.
3. *Structurele exploitatieruimte*
Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht in de exploitatie wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Dit kengetal wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten, uitgedrukt in een percentage. Bij een waarde hoger dan 0 is er structurele exploitatieruimte.
4. *Grondexploitatie*
Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.
5. *Belastingcapaciteit*
De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde waarde in de gemeente. Een waarde lager dan 100 geeft aan dat er nog ruimte is om de belastingen te verhogen.

Beoordeling onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

De uitkomsten van de kengetallen geven aan dat de financiële positie van de gemeente goed is. De gemeente is goed in staat om aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De rente en aflossingen zijn gedekt in de begroting. De belastingcapaciteit kan zo nodig voor dekking zorgen van extra lasten die voortvloeien uit eventuele tegenvallers.

In de nota van wijziging worden mogelijk keuzes gemaakt die effect hebben op de kengetallen.

Onderhoud Kapitaalgoederen

Algemeen

De paragraaf bevat het beleid ten aanzien van het planmatig onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen. Aan de orde komen het integraal beheerkwaliteitsplan (Bkp) met de onderliggende plannen, het gemeentelijk gebouwenbestand en de sportaccommodaties. Ook zijn er tabellen met de kerncijfers, de beheerplannen die reeds zijn vastgesteld of die in 2023 worden vastgesteld en een overzicht van de in de begroting 2023 en meerjarenraming 2024-2026 geraamde onderhoudskosten van de kapitaalgoederen opgenomen.

Wegen

Kaders/doelen

Het beleidskader voor het beheer van wegen wordt gevormd door het beleidsplan wegen 2019 – 2023.

Om de twee jaar wordt het gehele areaal geïnspecteerd volgens de vastgestelde normen van het CROW (Publicatie 147 - Systematiek Wegbeheer). Met de uitkomst van deze inspecties wordt het onderhoudsprogramma wegen opgesteld.

Kwaliteit

De kwaliteit van de wegen wordt vastgesteld volgens de normen van het CROW, maar voldoet ook aan de eisen gesteld in het beheerkwaliteitsplan. De kwaliteit van het onderhoud van de wegen is voor de winkelcentra A, voor de woonwijken B en voor het buitengebied C.

Beheer

Groot onderhoud wordt afgestemd met andere disciplines zoals riolering en groen.

In 2023 wordt o.a. groot onderhoud uitgevoerd op de volgende locaties:

Asfaltonderhoud – De Star, Fietspad Veursestraatweg, Rozenrust, Parnashofweg, 't Lienplantsoen, Voetpaden Tulpentuin/Rozentuin.

Onderhoud elementenverharding – Schadeken, Veurse Achterweg, Kapelbosje, Leidsekade, Vlietweg, Zeeheldenbuurt, Prinses Beatrixlaan, Damsigt, Prins Bernhardlaan, Burg. Duyvendijklaan, Burg Veldhuijsenlaan, De Heuvel, Burg. Roeringlaan, Burg. Keyzerlaan, Buitenruststraat, Laan van Nieuw Oosteinde.

Riolering en Water

Kaders en doelen

In het Water- en Rioleringsplan 2022-2027 is het beleid, de doelstellingen, het beleidskader en het uitvoeringsprogramma opgenomen voor het riool- en waterbeheer. De werkzaamheden zijn gericht op beleidsontwikkeling, beleidsrealisatie, financiering en beheer en onderhoud van alle openbare rioleringen, putten, kolken, goten, infiltratievoorzieningen, watergangen en duikers voor zover in beheer bij de gemeente, drainageleidingen en riool-, doorspoel- polder-, tunnel- en rioolgemaal en het drukrioolstelsel.

Kwaliteit

De kwaliteit wordt gemonitord aan de hand van 5 kernprestatie-indicatoren. Het streven is dat alle indicatoren op groen staan.

Beheer riolering

De jaarlijkse werkzaamheden en projecten die in 2023 worden uitgevoerd of gestart worden qua uitvoering, zijn:

- reinigen en inspecteren van circa 25 km lengte aan riolering en drainage

- het renoveren van 4 gemalen
- reinigen circa 22.000 kolken
- Bui van de eeuw: afkoppelen bij kansrijke integrale projecten, zoals herstraten
- Bui van de eeuw: verwijderen en vergroenen van verhardingen in de openbare ruimte (extra steenbreek).

In integrale projecten volgens het UitvoeringsPlan Rioolvervanging wordt een klimaat-robuust stelsel aangelegd van goten, riolen, wadi's en drainage, oppervlaktewater en waterbergingsvoorzieningen. Regenpijpen aan de straatzijde van particuliere daken worden afgekoppeld van de afvalwaterriolering. In het straatprofiel wordt rekening gehouden met een ruimte-reservering voor de energietransitie. Bovengronds wordt waar mogelijk vergroend en een klimaat-adaptieve biodiverse inrichting gerealiseerd. Onderstaande projecten gaan in 2023 in uitvoering:

- Prinsenhof-laag (uitvoering 2023-2024)
- Ridder Snouckaertlaan (2023-2024)
- Prins Bernardlaan (Voorburg) /Zuidzijde / De Vliegerlaan (2023).
- Marcellus Emantslaan (2023-2024), planning afhankelijk van de gebiedsvisie.

Beheer water

Jaarlijks worden in het najaar de watergangen geschoond om overdadige plantengroei te verwijderen en worden enkele beschoeiingen vervangen. De baggerinspanning verschilt per jaar en een meerjarenraming is opgenomen in het WRP. In 2023 is ongeveer 59.000 m2 baggerwerk gepland. Hierbij worden ook bijbehorende duikers gereinigd. Bij het baggerwerk wordt gewerkt volgens ecologische protocollen.

Groen

Kaders en doelen

Het beleidskader voor het groen wordt gevormd door het groenstructuurplan, het beeldkwaliteitsplan, de bomennota en de diverse wijkgroenbeheerplannen. Conform de wijkatlas hebben we 13 wijken in de gemeente.

Kwaliteit

De kwaliteit van het onderhoud van het groen is voor de winkelcentra A, voor de woonwijken B en voor het buitengebied C.

Beheer

Voor 11 wijken is reeds een wijkgroenbeheerplan opgesteld, voor de wijk De Veursehout/De Zijde en Duivenvoorde wordt deze in 2023 opgesteld. In 2024 wordt het laatste wijkgroenbeheerplan opgesteld, deze is voor de wijk Prinsenhof

In 2023 worden de volgende groenrenovaties uitgevoerd.

- Bomen Ruysdaellaan (tussen Mauvelaan en Bachlaan) vervangen in combinatie met herbestrating en verwijderen loze waterleiding
- Resterende bomen IJsvogellaan vervangen
- Ontharding hoek Mgr Van Steelaan/Beatrixlaan
- Zwarte pad renovatie plantvakken
- Raadhuiskwartier essen vervangen bosplantsoen langs Noordsingel.
- Extra plantvakken voor Stads kantoor in kader operatie Steenbreek
- Diverse plantvakken vervangen vanuit wijkgroenbeheerplan Damsigt
- Vervangen plantvakken park Sytwende.
- Diverse maatregelen uitvoeren vanuit wijkgroenbeheerplan Bovenveen en Voorburg Oud.
- Renovatie diverse heestervakken Tuinenbuurt in Essesteijn

- Essesteijn pleintje bij Tulpentuin 44/46 ontharden en bomen vervangen.
- Esstesteijn renovatie heestervakken Tuinbuurt
- De Heuvel, aanpassing binnengebied

Gebouwen

Kaders en doelen

Het kapitaalgoed gebouwen onderhouden we op grond van de geldende wettelijke verplichtingen en het vastgestelde beleid.

De MJOP moet 5 jaarlijks worden geactualiseerd. De controle/actualisatie van de MJOP (MeerJarigOnderhouds Prognose) gebeurt in 2 delen. Het ene deel bevat de installaties (controle wordt in 2023 uitgevoerd) van het vastgoed en het andere deel het bouwkundig onderhoud (uitvoering afgerond in 2021) van het vastgoed.

Kwaliteit

De kwaliteit voor het (onderhoud) vastgoed wordt vastgesteld door conditiemetingen. De conditiemetingen van de gemeentelijke gebouwen zijn gebaseerd op het in Nederland algemeen erkende normenstelsel de NEN 2767. De meting van de staat van onderhoud conform de NEN 2767 kent een scoreverloop van 1 (zeer goed [splinternieuw]) tot 6 (zeer slecht [krot]). Een conditiescore van 3 is – naar de maatstaf van de meeste vastgoedportefeuillehouders en gebruikers – voldoende.

Het onderhoudsbeleid voor de gemeentelijk panden is als volgt ingericht:

- Voor de gebouwen voor de huisvesting van de eigen organisatie met een publieke functie en schoolgebouwen wordt conditie 2 aangehouden. Dit houdt in een goede onderhoudstoestand afhankelijk van de ouderdom van het gebouw.
- Voor de verhuurde panden en de sportgebouwen wordt conditie 2-3 aangehouden. Dat houdt in een goede tot redelijke onderhoudstoestand afhankelijk van de ouderdom van het gebouw.

Beheer

Het onderhoud zal worden uitgevoerd volgens het MeerJaren OnderhoudsPrognose.

Sportparken

Kaders en doelen

De Gemeente draagt zorg voor goed bespeelbare en gebruiksvriendelijke buitensportaccommodaties. Om dit uit te kunnen voeren is het Beheerplan sportparken Gemeente Leidschendam-Voorburg opgesteld. Het beheerplan Sportparken 2023-2026 wordt in 2022 opnieuw opgesteld waarna het college het beheerplan vast stelt.

Het beheerplan bestaat uit het Dagelijks Onderhoud Plan (DOP) en het Meerjaren Investerings Plan (MIP).

Het beheerplan is ook de financiële onderbouwing voor de begroting.

Kwaliteit

Op het gebied van sportparken en de bijhorende inrichtingselementen worden de volgende kwaliteitsniveaus onderscheiden in goed, voldoende, matig, onvoldoende en slecht. De gemeente hanteert als streefwaarde voor de te leveren kwaliteit op de sportparken minimaal een voldoende.

Beheer

Het onderhoud zal worden uitgevoerd volgens het (nog vast te stellen) Beheerplan sportparken Gemeente Leidschendam-Voorburg 2023-2026.

Tabel: Kerncijfers

Soort	Eenheid	Hoeveelheid
Wegen elementverharding	100 m2	22.805
Wegen asfaltverharding	100 m2	7.174
Civiele kunstwerken	stuks	266
Watergangen	100 m2	27.800
Riool gemengd stelsel	km	167
Riool gescheiden stelsel afvalwater	km	54
Riool gescheiden stelsel hemelwater	km	91
Rioolgemalen	stuks	64
Drukrioleringsgemalen	stuks	277
Bomen	stuks	37.000
Gras	100 m2	16.500
Beplanting	100 m2	10.250
Speellocaties	stuks	172
Speelelementen	stuks	1049
Valondergronden speellocaties	100 m2	299
Lichtmasten	stuks	12.328
Verkeersregelinstanties	stuks	47
Verkeersmeubilair	stuks	27.347
Fietsparkeervoorzieningen	stuks	8.150
Gemeentelijke gebouwen	stuks	84

Tabel: Financieel overzicht

Onderhoudsbudgetten	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Programma T0 Bestuur en Ondersteuning						
T 03 Beheer overige gebouw en gronden	259.422	209.755	216.644	216.644	216.644	216.644
T 04 Overhead (ambtelijke huisvesting)	844.122	747.410	785.519	785.519	785.519	785.519
Totaal Programma Bestuur en Ondersteuning	1.103.544	957.165	1.002.162	1.002.162	1.002.162	1.002.162
Programma T2 Verkeer en Vervoer						
T 21 Verkeer en vervoer	3.369.882	3.394.018	3.695.288	3.220.288	3.220.288	3.220.288
T 22 Parkeren (parkeergarages)	48.551	43.606	46.362	46.362	46.362	46.362
Totaal Programma Verkeer en Vervoer	3.418.433	3.437.624	3.741.650	3.266.650	3.266.650	3.266.650
Programma T4 Onderwijs						
T 42 Onderwijshuisvesting	5.809	5.650	6.007	6.007	6.007	6.007
Totaal Programma Onderwijs	5.809	5.650	6.007	6.007	6.007	6.007
Programma T5 Sport, cultuur en recreatie						

Onderhoudsbudgetten	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
T 52 Sportaccommodaties	752.695	678.672	721.564	721.564	721.564	721.564
T 53 Cultuurpres.,productie&participatie (gebouwen)	29.185	31.693	53.196	53.196	53.196	53.196
T 54 Musea (gebouwen)	56.604	32.616	34.677	34.677	34.677	34.677
T 56 Media (gebouwen)	115.130	17.394	18.493	18.493	18.493	18.493
T 57 Openbaar groen	3.117.745	3.124.065	3.384.638	3.084.638	3.084.638	3.084.638
Totaal Programma Sport, cultuur en recreatie	4.071.359	3.884.440	4.212.569	3.912.569	3.912.569	3.912.569
Programma T6 Sociaal domein						
T 61 Samenkracht en burgerparticipatie (gebouwen)	193.614	209.589	223.142	223.142	223.142	223.142
Totaal Programma Sociaal domein	193.614	209.589	223.142	223.142	223.142	223.142
Programma T7 Volksgezondheid en milieu						
T 72 Rioleringen	591.674	1.060.844	1.150.193	1.150.193	1.165.193	1.155.193
T 75 Begraafplaatsen	283.084	184.834	204.132	204.132	204.132	204.132
Totaal Programma Volksgezondheid en milieu	874.758	1.245.678	1.354.325	1.354.325	1.369.325	1.359.325
Totaal programma's	9.667.517	9.740.146	10.539.856	9.764.856	9.779.856	9.769.856

Bedragen x € 1

Tabel: Beheerplannen

Beheerplannen	Bestuurlijk vastgesteld d.d.	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Opmerking
Beheerkwaliteitsplan (Bkp)	2017	2017 - 2022	Ja	Vaststelling 2022 / 2023
Wegen	2019	2019 - 2023	Ja	Vaststelling in 2023
Beschoeiingen, duikers en kunstwerken		2023 - 2027		Vaststelling in 2023
Watergangen & Riolering (WRP)	2021	2022 - 2027	Ja	
Wijkgroenbeheerplan 't Lien/De Rietvink	2013	2014 - 2023	Ja	Looptijd van het plan is verlengd tot 2023
Wijkgroenbeheerplan Leidschendam-Zuid/Zeeheldenwijk	2015	2015 - 2019	Ja	Looptijd van het plan is verlengd tot 2024
Wijkgroenbeheerplan Voorburg West en Park Leeuwenberg	2015	2016 - 2020	Ja	Looptijd van het plan is verlengd tot 2025
Wijkgroenbeheerplan Voorburg Oud en Midden	2016	2017 - 2021	Ja	Looptijd van het plan is verlengd tot 2026
Wijkgroenbeheerplan Bovenveen	2017	2018 - 2022	Ja	Looptijd van het plan is verlengd tot 2027
Wijkgroenbeheerplan Voorburg Noord	2018	2019 - 2023	Ja	Looptijd van het plan is verlengd tot 2028
Wijkgroenbeheerplan Damsigt	2019	2020 - 2024	Ja	Looptijd van het plan is verlengd tot 2030
Wijkgroenbeheerplan Essenstein	2021	2021 - 2030	Ja	
Wijkgroenbeheerplan Stompwijk	2021	2021 - 2031	Ja	
Wijkgroenbeheerplan De				Vaststelling in 2022

Beheerplannen	Bestuurlijk vastgesteld d.d.	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Opmerking
Heuvel/Amstelveen				
Wijkgroenbeheerplan Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde				Vaststelling in 2023
Wijkgroenbeheerplan Prinsenhof				Vaststelling in 2024
Speelvoorzieningen	2016	2016 - 2025	Ja	
Openbare verlichting	2021	2021 - 2025	Ja	
Verkeersregelininstallaties	2016	2018 - 2022	Ja	Vaststelling in 2023
Verkeersvoorzieningen	2018	2018 - 2022	Ja	Vaststelling in 2023
Gebouwen	2018	2018 - 2022	Ja	Technische installaties update in 2023. Bouwkundige update 2021

Financiering

Algemeen

In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan het financieringsbeleid en de uitvoering ervan in 2023. De Wet financiering decentrale overheden (wet Fido) is de basis voor de financiering en de treasurytaken. In het Treasurystatuut gemeente Leidschendam-Voorburg 2020 zijn nadere regels voor de financieringsfunctie opgenomen. Als leidraad hiervoor is gebruik gemaakt van de Handreiking Treasury van het ministerie van BZK.

In deze paragraaf wordt ingegaan op:

1. Treasurybeleid
2. Risico-inventarisatie en -kwantificering
3. Financieringspositie
4. Rentelasten en toegerekende rente
5. Opnemen van kortlopende geldleningen
6. Uitzetten van overtollige geldmiddelen.

Treasurybeleid

Het gemeentelijk treasurybeleid is gebaseerd op de wet Fido en het Treasurystatuut Gemeente Leidschendam-Voorburg 2020. De hoofdlijnen zijn:

- a. De gemeente gaat leningen aan, zet middelen uit en verleent garanties uitsluitend ten behoeve van uitoefening van de publieke taak.
- b. De treasuryfunctie draagt zorg voor duurzame en voordelige toegang tot de financiële vermogensmarkten, het beperken van renterisico's en levert adequate informatie over onze liquiditeits- en financieringspositie.
- c. De treasuryfunctie zorgt ook voor het optimaliseren van renteresultaten binnen de kaders van de wet Fido en het Treasurystatuut.
- d. Er wordt zoveel als mogelijk gebruik gemaakt van interne financieringsmiddelen om het aantrekken van leningen te beperken.
- e. De gemeente verstrekt alleen garanties of leningen aan derden als voldaan wordt aan de voorwaarden zoals deze gesteld zijn in de voorwaarden en regels garanties en leningen (bijlage bij het Treasurystatuut).
- f. Overtollige geldmiddelen worden uitgezet bij het Rijk (schatkistbankieren).

Het liquiditeitenbeheer van de gemeente (beheer van betalingen en ontvangsten) is gebaseerd op een prognose voor een periode van twaalf maanden. Met het dagelijks monitoren van de liquiditeitspositie en informatie uit de organisatie wordt de liquiditeitsprognose regelmatig geactualiseerd.

De Treasurycommissie komt een aantal keer per jaar bij elkaar om onder andere de gedane financieringstransacties te evalueren en in het geval dat nieuwe langdurige geldleningen worden aangetrokken. Daarnaast bespreekt de commissie de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van financiering (rente en omvang) voor de gemeente. De commissie bestaat uit de wethouder financiën, de treasurer en concerncontroller.

Risico-inventarisatie en -kwantificering

De risico's voor de gemeente zijn:

1. Renterisico op de vlottende schuld;
2. Renterisico op de vaste schuld;
3. Kredietrisico verstrekte geldleningen.

Ad. 1. Renterisico op de vlottende schuld

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is in de Wet FIDO opgenomen om de directe gevolgen van een snelle rentestijging te beperken. De kasgeldlimiet bepaalt dat de gemeenten hun financieringsbehoefte voor slechts een beperkt bedrag met kortgeld (looptijd < 1 jaar) mogen financieren. Hierdoor worden de renterisico's op korte termijn beperkt. De norm is in de wet gesteld op 8,5% van het begrotingstotaal aan lasten. De gemiddelde korte schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet aan het einde van drie achtereenvolgende kwartalen niet overschrijden. Aan het einde van het derde kwartaal moet in zo'n geval de korte schuld omgezet worden in een vaste schuld.

Voor het jaar 2023 bedraagt de kasgeldlimiet afgerond € 22,6 miljoen. Dit is de bovengrens van de toegestane omvang van de kortlopende schuld. Op basis van de verwachte marktrente wordt bij het aantrekken van een geldlening nu rente vergoed, terwijl het gebruikelijk is dat er dan rente wordt betaald. Leningen kunnen uitsluitend worden aangetrokken als onze financieringsbehoefte dat noodzakelijk maakt. Het is op grond van de Wet FIDO niet toegestaan om geld te lenen met als enig doel het maken van (rente) winst.

Verwacht wordt dat pas de tweede helft van 2022 kasgeldleningen zullen worden aangetrokken. In onderstaande tabel wordt de meerjarenontwikkeling van de kasgeldlimiet weergegeven.

kasgeldlimiet	2022	2023
Begrotingstotaal	244	264
Vastgesteld percentage berekening kasgeldlimiet	8,50%	8,50%
Kasgeldlimiet	20,7	22,4

Bedragen x € 1.000

De beleidslijn is om bij behoefte aan extra liquiditeiten bedragen tot de kasgeldlimiet te financieren met kort geld. Dit gebeurt omdat financiering met kortlopende geldleningen meestal goedkoper is dan met langlopende geldleningen. Op lange termijn is het renterisico op kortlopende geldleningen echter groter omdat de rente snel kan wijzigen. De rente op langlopende geldleningen wordt voor een vooraf bepaalde periode vastgezet, waardoor de gemeente voor een langere periode rekening kan houden met stabiele financieringslasten.

Ad. 2. Renterisico op de vaste schuld

Voor de financieringspositie is de renterisiconorm van belang. Het doel van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld. De norm geeft aan over welk maximaal bedrag per jaar renterisico gelopen mag worden. Dit betreft onder andere leningen waarvan de rente herzien gaat worden maar ook de herfinanciering van aflossingen. Door spreiding in de tijd van aflossingen en herzieningen wordt het renterisico verkleind. De renterisiconorm wordt berekend met een wettelijk vastgesteld percentage van het begrotingstotaal. Dit percentage is bepaald op 20% en betekent voor onze gemeente een renterisiconorm van afgerond € 53,2 miljoen.

Renterisico 2023 – 2026	2023	2024	2025	2026
1. Renteherziening op vaste schuld o/g	0	0	0	0
2. Aflossingen *)	4.842	11.392	4.943	4.995
3. Renterisico (1+2)	4.842	11.392	4.943	4.995
4. Renterisiconorm	52.810	52.810	52.810	52.810
5a. Ruimte onder renterisiconorm (4>3)	47.968	41.418	47.867	47.815
5b. Overschrijding renterisiconorm (3>4)	0	0	0	0

Renterisico 2023 – 2026	2023	2024	2025	2026
Berekening renterisiconorm				
4a. Begrotingstotaal van 2023	264.051			
4b. Percentage ministeriële regeling	20%			
Renterisiconorm (4a x 4b)	52.810			

Bedragen x € 1.000

*) In deze tabel is niet opgenomen de renteloze financiering van de grondexploitatie Leidschendam-Centrum.

Toelichting op de tabel:

De renteherzieningen op de vaste schuld staat in alle jaren geraamd op 0. Dit komt doordat de huidige opgenomen leningen de geldgevers geen mogelijkheid bieden tot tussentijdse renteaanpassingen. Het beleid is dat de gemeente alleen leningen afsluit met een vast rentepercentage dat tijdens de looptijd van de lening niet kan worden herzien.

De aflossingen genoemd in de tabel zijn de aflossingen zoals opgenomen in het aflossingsschema van de langlopende geldleningen van de huidige leningenportefeuille. Niet opgenomen is de aflossing op de renteloze financiering van de grondexploitatie Leidschendam-Centrum. Hier loopt de gemeente geen renterisico.

Uit de tabel blijkt dat de gemeente een beperkt renterisico loopt in het kader van de langlopende financiering en ruim binnen de wettelijke risiconorm blijft.

Ad. 3. Kredietrisico verstrekte geldleningen

Het kredietrisico op verstrekte geldleningen wordt omschreven als de mogelijkheid van een waardedaling van de vorderingspositie ten gevolge van het niet (tijdig) kunnen nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij. In onderstaande tabel is een overzicht per risicogroep opgenomen.

Risicogroep	Hypothecaire zekerheid	1-1-2023	31-12-2023
1. Hypotheken aan personeel	ja	14	11
2. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland	gedeeltelijk	1.194	1.194
Totaal			

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. De gemeente verstrekt geen nieuwe hypotheek meer aan personeel.
2. Het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN) zet op voordracht van de gemeente geldleningen uit in de sector volkshuisvesting. De gemeente heeft de opbrengst uit de verkoop aandelen Bouwfonds gebruikt voor de storting in het fonds als een geldlening. Een gedeelte van het gestorte bedrag is door SVN vastgelegd in verstrekte geldleningen aan derden tot een bedrag van circa € 1,2 miljoen. Er is een klein risico dat de verstrekte geldleningen niet worden terugbetaald. Daarnaast is een bedrag bij het SVN beschikbaar in de vorm van een rekening-courant met de gemeente tot een bedrag van € 3,1 miljoen.

Gezien de hoogte en de samenstelling van de portefeuille verstrekte geldleningen loopt de gemeente nauwelijks kredietrisico's.

Financieringspositie

Voor de bepaling van de financieringspositie zijn de financieringsbehoefte (geïnvesteed vermogen in de huidige en nieuwe vaste activa) en de financieringsmiddelen (opgenomen langlopende leningen, reserves en voorzieningen) van belang. Het verloop van de financieringspositie over de jaren 2022 tot en met 2026 is opgenomen in onderstaande tabel.

Financieringspositie per 31-12	2022	2023	2024	2025	2026
Financieringsbehoefte					
Materiele en immateriële activa	251.714	266.782	301.438	325.163	331.385
Financiële vaste activa	19.278	19.128	18.978	18.828	18.775
Grondexploitatie	42.073	28.702	12.113	0	0
Overige vlottende activa	33.000	33.000	33.000	33.000	33.000
Totaal financieringsbehoefte (1)	346.065	347.612	365.529	376.991	383.160
Financieringsmiddelen					
Reserves	203.362	193.882	187.348	190.329	181.993
Voorzieningen	12.735	11.252	10.923	11.421	11.638
Opgenomen langlopende leningen	82.120	90.028	114.886	122.943	137.198
Vlottende passiva	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Totaal financieringsmiddelen (2)	328.217	325.162	343.157	354.693	360.829
Financieringssaldo (2-1)	-17.848	-22.450	-22.372	-22.298	-22.331

Bedragen x € 1.000

Voor de bepaling van de financieringsbehoefte is uitgegaan van de boekwaarden en de voorgenomen investeringen zoals opgenomen in het meerjareninvesteringsplan 2023 waarbij rekening is gehouden met de kasgeldlimiet voor het aantrekken van kort lopende geldleningen.

Ontwikkeling portefeuille langlopende leningen

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de portefeuille aan langlopende leningen weergegeven.

Portefeuille langlopende geldleningen	2022	2023	2024	2025	2026
Beginstand per 1 januari	84.283	82.120	90.028	114.886	122.943
Nieuwe geldleningen	0	12.750	36.250	13.000	19.250
Reguliere aflossingen	2.163	4.842	11.392	4.943	4.995
Vervroegde aflossingen	0	0	0	0	0
Eindstand per 31 december	82.120	90.028	114.886	122.943	137.198

Bedragen x € 1.000

Doordat de komende jaren een aantal grote investeringen zullen worden gedaan in onder andere verduurzaming, de bouw van scholen en bereikbaarheid zullen er extra financieringsmiddelen moeten worden aangetrokken. Ten tijde van het opstellen van de begroting waren de rentetarieven op de kapitaalmarkt stijgende. Voor het opnemen van nieuwe langlopende geldleningen is rekening gehouden met de actuele rente op de geldmarkt van langlopende geldleningen van 10 jaar. Deze rente wordt in 2023 geraamd op 2%.

Rentelasten en toegerekende rente

Renteschema	Begroot 2022	Begroot 2023
Rentelasten (kort en lang)	1.297	1.505
Rentebaten (kort en lang)	-21	0
Rente grondexploitatie (projectfinanciering)	-377	-262
Rente eigen financieringsmiddelen	1.978	1.729
Totaal rente	2.876	2.971
Toegerekende rente (met omslagrente)	3.040	3.081
Renteresultaat (toegerekende rente - totale rente)	163	109

Bedragen x € 1.000

Aan de grondexploitatie wordt de werkelijke rente van de hiervoor aangetrokken leningen toegerekend. Aan investeringen en taakvelden wordt de rente met behulp van het rente-omslagpercentage toegerekend. Het renteomslagpercentage voor 2023 wordt geraamd op 1,2%.

Over de eigen financieringsmiddelen mag maximaal het gemiddeld rentepercentage op aangetrokken geldleningen (kort- en lang vreemd vermogen) worden berekend. In 2023 is het gemiddelde percentage op aangetrokken korte en lange geldleningen 1,43%.

Opnemen van kortlopende geldleningen

De gemeente financiert de lopende betalingen en ontvangsten tot het maximum van de kasgeldlimiet (€ 22,6 miljoen) met kortlopende geldleningen (kas- en daggeld). Wanneer de kasgeldlimiet structureel wordt overschreden (tot drie kwartalen achtereen) trekt de gemeente voor de structurele overschrijding langlopende geldleningen aan. De kortlopende schulden worden dan geconsolideerd naar een langlopende geldlening.

Uitzetten van overtollige geldmiddelen

De gemeente heeft soms (tijdelijk) overtollige middelen die "uitgezet" moeten worden. Eind 2013 is het zogenaamde schatkistbankieren (zonder leenfaciliteit) gestart. De overtollige middelen worden dan uitgezet bij het Rijk. Decentrale overheden krijgen op de deposito's van het schatkistbankieren een marktconforme rente vergoed die gelijk is aan de rentes die de Nederlandse staat betaalt op leningen die ze op de markt aangaat. De gemeente beschikt nog over overtollige liquide middelen. Deze zijn gestald op de rekening schatkistbankieren.

Bedrijfsvoering

Algemeen

Voor een goede dienstverlening aan de inwoners, bedrijven en instellingen is een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering randvoorwaardelijk. Onder bedrijfsvoering worden verstaan de ondersteunende processen die het mogelijk maken de programma's te verwezenlijken. Aangezien de begroting een doorkijk geeft naar te realiseren doelen in het begrotingsjaar 2023 zal in deze paragraaf vooral ingegaan worden op specifieke voornemens (prioriteiten) en zal nagenoeg geen aandacht worden besteed aan zaken die naar tevredenheid worden uitgevoerd.

Leidschendam-Voorburg in Control

Binnen de gemeente zijn maatregelen genomen die gericht zijn op het optimaal sturen en beheersen van de organisatie. Vanuit een centrale plaats binnen de gemeentelijke organisatie, met als eindverantwoordelijke de concerncontroller, worden op regelmatige basis diverse processen gemonitord. Middels de inzet van zowel hard controls (functiescheiding, vier-ogen-principe, controle, etc.) als soft controls (houding en gedrag) wordt geborgd dat de gemeentelijke organisatie conform de geldende wet- en regelgeving werkt aan het behalen van de gestelde doelen en opgedragen taken.

De belangrijkste instrumenten zijn:

- De begrotingscyclus;
- De managementcyclus (planning- en controlcyclus);
- Voortdurend aandacht hebben voor de onderliggende waarden;
- Ondersteuning van het lijnmanagement door professionele bedrijfsvoering adviseurs;
- Risicomanagement;
- (Verbijzonderde) interne controles en audits;
- Accountantscontrole (namens de gemeenteraad);
- Artikel 213a onderzoeken;
- Rekenkamercommissieonderzoeken.

De afgelopen jaren zijn diverse financieel omvangrijke versneld processen opgestart. Denk aan de Tozo, de Tonk, de energietoeslag. Deze processen vergen veel van het organisatievermogen van de betrokkenen, en het inrichten van de juiste controles is niet altijd makkelijk geweest. Toch is het veelal goed gegaan of zijn fouten gecorrigeerd. Het lijkt er echter op dat versneld inrichten van nieuwe processen een structureel verschijnsel wordt. De organisatie dient te analyseren hoe ze structureel hier beter mee kan omgaan om ook bij deze processen in control te zijn.

Informatievoorziening en automatisering

Voor 2023 zijn de volgende prioriteiten bepaald:

- De informatiemanagement en ICT organisatie van Gemeente Leidschendam-Voorburg gaat zich richten op regie. In 2022 is de ontvlechting van de ICT samenwerking met Gemeente Westland een feit. Hiervoor zullen er in 2023 nadere structurele samenwerkingen met dienstverleners en leveranciers gemaakt worden om het ICT beheer uit te voeren.
- Verdere doorontwikkeling van de opgeleverde informatiebeveiligingscomponenten die zijn benoemd in het Uitvoeringsplan Informatiemanagement, beveiliging en ICT.
- De gemeentelijke applicaties zullen in 2023 zoveel mogelijk naar de cloud gebracht worden. Zo kan de gemeentelijke organisatie zich richten op het op de juiste manier inzetten van de functionaliteit en minder op het technische beheer van deze applicaties.

Deze activiteiten vloeien voort uit de volgende prioriteiten die zijn benoemd in de Informatiemanagement en ICT missie, visie en strategie 2020 – 2024:

- **Informatiebeveiliging**

In de toenemende digitalisering is het borgen van informatieveiligheid en privacy essentieel. Steeds meer systemen worden aan elkaar gekoppeld en steeds meer mensen moeten toegang krijgen tot dit netwerk van informatie. Daarbij dient de gemeente tevens als organisatie te voldoen aan relevante normen, kwaliteitseisen en wet- en regelgeving.

- **Werkplek van de toekomst**

De veranderende digitale wereld heeft ook een impact op de digitale werkomgeving van de gemeente. Plaats- en tijdonafhankelijk digitaal samenwerken is de norm geworden. De coronacrisis heeft voor een enorme versnelling gezorgd. Er is behoefte aan een ander en meer divers palet van functionaliteiten. Het is belangrijk om als organisatie proactief te voorzien in deze wensen om te borgen dat er efficiënt, effectief en veilig (samen)gewerkt kan worden en informatie niet gaat “zwerven” buiten de organisatie. Om dit te bereiken is inrichting en implementatie van de nieuwe digitale werkplek noodzakelijk.

- **ICT management van de toekomst**

We leven in een informatie- en netwerksamenleving die steeds complexer wordt. De overheid maakt de stap naar een digitaal georiënteerde dienstverlening en bedrijfsvoering. Om dit op een goede manier te kunnen blijven ondersteunen komt er een herziening van de gemeentelijke ICT-infrastructuur en het bijbehorende beheer.

- **Wet Open Overheid**

In 2022 is de Woo in werking getreden. De Woo is de vervanger van Wob. De Woo wordt gefaseerd ingevoerd. Allereerst blijft de mogelijkheid om informatie op te vragen bestaan (wob-verzoek). Tevens is er een contactpersoon aangesteld om inwoners te helpen zoeken naar openbare informatie. Daarnaast wordt de gemeente verplicht een aantal documenten actief openbaar te maken. De eerste type documenten moeten begin 2023 openbaar gemaakt worden. Daarvoor moet de gemeente ten eerste op het landelijke platform plooi worden aangesloten. Ten tweede worden de benodigde processen beschreven en geïmplementeerd zoals beschreven in de impactanalyse die eerder aan de raad is voorgelegd.

HR-beleid

De pijlers uit de HR beleidsagenda voor 2021-2023 zijn wendbaarheid en aantrekkelijk werkgeverschap.

- **Wendbaarheid**

HR adviseert en faciliteert bij organisatiebrede (ontwikkelings-) vraagstukken, zodat de organisatie flexibel kan inspelen op veranderingen. In 2022 is geëxperimenteerd met flexibele inzet van het HR21-functiehuis in combinatie met lokale modules. In 2023 implementeert HR de resultaten, hetgeen ten goede komt aan de interne ontwikkelmogelijkheid van medewerkers. Ook maakt dit het mogelijk om medewerkers flexibeler in te zetten met duidelijke afspraken over de inzet. HR bevordert informatie gestuurd werken, onder andere door het beschikbaar stellen van ‘realtime’ HR-rapportages.

- **Aantrekkelijk werkgeverschap**

HR bouwt verder aan aantrekkelijk werkgeverschap voor huidige en toekomstige medewerkers, zodat de organisatie de beste mensen kan behouden en blijven aantrekken. We investeren in een arbeidsklimaat waar medewerkers zich thuis voelen en optimaal kunnen presteren. In 2022 en

2023 wordt een nieuwe arbeidsmarktpositionering vormgegeven. Daarbij wordt ook het stagebeleid gemoderniseerd en voor een aantal specifieke functies wordt een traineetraject ontworpen.

We experimenteren in 2023 met modernere vormen van de gesprekscyclus die passen bij het leidinggeven op afstand en bij modern werkgeverschap. Dit sluit aan op het hybride werken dat afgelopen tijd steeds meer vorm heeft gekregen.

De personeels- en salarisadministratie wordt vereenvoudigd, verbeterd en versneld, mede door het verder automatiseren van processen en het digitaal ontsluiten van informatie.

Inkoop en aanbesteding

Met inkoop draagt de gemeente bij aan het realiseren van maatschappelijke doelen in het fysieke en het sociale domein. Voor 2023 zetten we in op de volgende drie ontwikkelingen.

- **Contractmanagement verder ontwikkelen**

In 2023 zet inkoop met contractmanagers en leveranciers een volgende stap in de ontwikkeling naar professioneel contractmanagement. Hiermee wil de gemeente een betere naleving van relevante wet- en regelgeving bereiken, een hogere kwaliteit en betere sturing op naleving van contractafspraken, beheersing van financiële en juridische risico's en een goed inzicht in en controle op lopende overeenkomsten. Dit betekent dat we in 2023 een manier ontwikkelen om prestaties van leveranciers nog beter te kunnen meten, te rapporteren en te evalueren.

- **Maatschappelijk verantwoord inkopen**

In 2022 is het nieuwe nationale manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2022-2025 ondertekend. Hierin is uitgewerkt hoe de gemeente de inkoopkracht beter kan benutten voor het versnellen van duurzame transitie, voor het inschakelen van kwetsbare groepen en om innovatief in te kopen. Als onderdeel van dit manifest werkt de gemeente in 2023 een actieplan MVI uit voor de jaren 2022-2025, monitort de voortgang en rapport hierover aan het Rijk. In het actieplan vertaalt de gemeente de algemene doelstellingen uit het manifest naar concrete doelen en naar acties om die doelen te bereiken.

- **Meerjarenplanning inkoop**

Met ingang van deze begroting publiceert de gemeente na vaststelling van de begroting de aanbestedingskalender voor 2023-2026. Hierdoor weten marktpartijen welke aanbestedingen de gemeente verwacht in de komende jaren in de markt te zetten. Deze wordt elk kwartaal bijgewerkt.

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Gemeenten spelen een belangrijke rol in het proces van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). Zo liggen er kansen om invloed uit te oefenen op het ondernemersklimaat, maar doen wij als gemeente ook het nodige in het kader van MVO. Dit is ook onderdeel van het inkoopbeleid. Daarnaast probeert de gemeente zoveel mogelijk mensen met een uitkering aan het werk te helpen, voert een actief stagebeleid en is actief als leerwerkbedrijf.

Gegevens gemeentelijk personeelsbeleid

Op het moment van schrijven is er nog geen nieuwe CAO vastgesteld. In de programmabegroting is rekening gehouden met een verwachte stijging van de personeelslasten. Hiervoor is € 2.5 miljoen structureel gereserveerd.

In de onderstaande tabel worden enkele gegevens over het gemeentelijk personeelsbestand weergegeven.

Gegevens gemeentelijk personeelsbeleid	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
1. Formatie (Aantal fte's)	636	644	640
2. Bezetting (Aantal bezette fte's)	608	614	N.v.t.
3. Ziekteverzuim (excl. zwangerschap)	5,1	7,1	N.t.b.

Verbonden Partijen

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op de partijen met wie de gemeente een bestuurlijke relatie heeft en waarin zij een financieel belang heeft. Een bestuurlijk belang betekent dat de gemeente een zetel in het bestuur bezet of stemrecht heeft. Een financieel belang betekent dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in het geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de gemeente. De werkzaamheden van de verbonden partijen moeten een publiek belang dienen. De raad of het college zetten verbonden partijen in als middel om gemeentelijk beleid te realiseren.

Beleidsmatig kader

De Gemeente Leidschendam-Voorburg werkt op vele terreinen samen met externe partijen. Binnen deze samenwerkingsverbanden zijn verbonden partijen een bijzondere groep die extra aandacht verdient vanwege de aanzienlijke bestuurlijke, strategische en financiële belangen voor de gemeente.

Overzicht verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen

Naam	Centrumregeling samenwerking gemalendiensten
Doelstelling	De Centrumregeling samenwerking gemalendiensten (NAD) is in 2019 opgericht. Het is een samenwerking tussen de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Delft en Pijnacker-Nootdorp. Het doel van deze samenwerking is de personele kwetsbaarheid bij het operationeel gemalenbeheer te verminderen met één gezamenlijke beheer- en onderhoudsdienst voor gemalen die goed uitgerust zijn om aan de huidige en toekomstige problematiek rondom de gemalen het hoofd te bieden.
Bestuurlijk belang	
Belang in verbonden partij	33,33%
Overige deelnemers	Leidschendam-Voorburg, Delft en Pijnacker-Nootdorp.
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp
Ontwikkelingen	De al in 2019 voelbare spanning op de arbeidsmarkt is groter geworden. De bedrijfszekerheid van de gemalen voldoet aan de eisen.
Gemeentelijke bijdrage	n.n.b.
Spiegeling afwegingskader	n.v.t.
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2021	€ 0
Eigen vermogen 31-12-2021	€ 0
Vreemd vermogen 1-1-2021	€ 0
Vreemd vermogen 31-12-2021	€ 0
Resultaat over 2021	€ 0
Risico's	De financiële risico's zijn gelijk met uitvoering door de ambtelijke organisatie van LV. De personele risico's met betrekking tot beschikbaarheid en kennis van personele zijn beduidend lager, maar niet afwezig.

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
Doelstelling	In deze vrijwillige gemeenschappelijke regeling, werken 23 gemeenten samen aan een duurzame en internationaal concurrerende regio. Een grootstedelijk gebied met een aantrekkelijk landschap en een infrastructureel netwerk dat woonkernen, werklocaties en voorzieningen verbindt. Vanuit twee kerntaken - verkeer & vervoer en economisch vestigingsklimaat - werken de gemeenten in de metropoolregio aan vier thema's: vernieuwen verbindingen, vernieuwen economie, vernieuwen energie en vernieuwen stad en omgeving.
Bestuurlijk belang	De gemeente is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door de burgemeester, in de bestuurscommissie Vervoersautoriteit door de portefeuillehouder verkeer en vervoer, in de bestuurscommissie economisch vestigingsklimaat door de portefeuillehouder economie, in de adviescommissie vervoersautoriteit en adviescommissie economisch vestigingsklimaat door twee raadsleden.
Belang in verbonden partij	3,23%
Overige deelnemers	Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Wassenaar, Westland, Westvoorne en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Rotterdam

Ontwikkelingen	De MRDH werkt aan een nieuwe Strategische Agenda en Meerjarenbegroting. Inzet van Leidschendam-Voorburg is het tijdig betrekken van de gemeenteraden in dit soort belangrijke processen, zodat zij hun kaderstellende en controlerende rol kunnen uitoefenen.
Gemeentelijke bijdrage	€ 216.147
Spiegeling afwegingskader	N.v.t. toelichting: Voor de rijksmiddelen in het kader van de Brede Doeluitkering verkeer en vervoer (BDU) is Leidschendam-Voorburg afhankelijk van de MRDH. Leidschendam-Voorburg kan voor kleine - en grote projecten een verzoek om een bijdrage in dit kader indienen bij MRDH. Indien de raad besluit om uit de MRDH te stappen dan missen we de mogelijkheid van een bijdrage in infrastructurele werken. De bijdragen die de gemeente de afgelopen jaren toegekend gekregen heeft bedroegen regelmatig bedragen > € 250.000 per project. Na eventuele uittreding heeft de gemeente geen mogelijkheid meer om een bijdrage in infrastructurele werken uit de zogenaamde BDU middelen aan te vragen / te krijgen. Kortom uittreding is geen optie.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2021	€ 29.429.403
Eigen vermogen 31-12-2021	€ 31.048.050
Vreemd vermogen 1-1-2021	€ 1.127.554.201
Vreemd vermogen 31-12-2021	€ 1.054.909.811
Resultaat over 2021	€ 1.459.857

Risico's	De risico's hebben betrekking op de volgende programma's / onderdelen binnen de begroting 2023: <u>Programma Economisch Vestigingsklimaat</u> De risico's die samenhangen met de taken voor het versterken van het economisch vestigingsklimaat kunnen opgevangen worden uit de berekende uittreedsom die een deelnemer verschuldigd is bij uittreding uit de Gemeenschappelijke Regeling Metropoolregio Rotterdam Den Haag (GR MRDH) en dat bestaat uit de schade die de GR MRDH lijdt als gevolg van de uittreding. De uittreedsom wordt bepaald op basis van de "Algemene regel voor uittreding uit de GR MRDH", die het algemeen bestuur op 12 juli 2019 vastgesteld heeft. <u>Programma Exploitatie- en Infrastructuur verkeer en openbaar vervoer</u> De risico's die samenhangen met de activiteiten voor verkeer en vervoer worden allereerst opgevangen met een risicobuffer die binnen de projecten, waarbij financiële risico's worden geïdentificeerd, wordt aangehouden. Wanneer deze risicobuffer niet afdoende is, worden de BDU-middelen aangesproken. Dit heeft tot gevolg dat andere bestedingen ten laste van de BDU-middelen lager worden en/of vertragen. De taken voor verkeer en vervoer worden in hoge mate (>99%) gefinancierd met rijksmiddelen. Omdat deze middelen, voor zover ze nog niet besteed zijn worden beschouwd als vreemd vermogen, kan er geen risicoreserve worden opgebouwd van deze middelen.
----------	---

Financiering OV-bedrijven

MRDH financiert de investeringen in railvoertuigen en -infrastructuur van de regionale OV-bedrijven. Dat brengt risico's met zich mee, die in een in 2016 uitgevoerd extern onderzoek nader zijn geduid. Daaruit is geconcludeerd dat een reserve moet worden gevormd om de risico's die van directe invloed zijn op de economische waarde van het te financieren materieel, naar behoren af te dekken. Daarbij is meegewogen dat de MRDH voor de periode 2016-2026 een railconcessie heeft gegund aan voornoemde OV-bedrijven, dat de MRDH een eerste zekerheidsrecht verwerft over de te financieren activa en dat het kredietrisico wordt beperkt, doordat de afschrijvingen over door de MRDH goedgekeurde railinvesteringen en de rente over de daarvoor verstrekte leningen in de maanden door de MRDH te betalen concessievergoeding zijn opgenomen. De ondergrens voor de opbouw van de risicoreserve financieringen wordt net als in de begroting 2022 berekend op basis van de maanden te betalen concessievergoedingen. De maandelijkse concessievergoedingen voor rail en bus bedragen gemiddeld € 31 miljoen. Uitgaande van een worst case scenario (faillissement) wordt de kans dat maximaal één maand aan concessievergoeding als verloren moet worden beschouwd, als hoog (90%) ingeschat. De ondergrens van de op te bouwen risicoreserve wordt daarmee bepaald op € 28 miljoen.

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Doelstelling	Omgevingsdienst Haaglanden verzorgt voor de gemeente wettelijke taken op het gebied van milieuvergunningverlening, toezicht (op bodem en op zwaardere/ complexere milieu-inrichtingen) en handhaving. Het college blijft voor deze taken het bevoegd gezag.
Bestuurlijk belang	Een wethouder vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur.
Belang in verbonden partij	Leidschendam-Voorburg is niet vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur. 2%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland, Zoetermeer en provincie Zuid-Holland
Vestigingsplaats	Den Haag
Ontwikkelingen	De adviescommissie Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) in het milieudomein, onder voorzitterschap van de heer J.J. van Aartsen, heeft haar eindrapport "Om de leefomgeving" aangeboden aan de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu. De commissie komt op basis van een grondige analyse met een aantal stevige aanbevelingen. De commissie komt tot de conclusie dat het VTH-stelsel niet goed functioneert en ook niet voldoet aan de oorspronkelijke bedoeling van de commissie-Mans uit 2008. De commissie adviseert om binnen de fundamentele van het bestaande stelsel tot een serie essentiële verbeteringen te komen. In opdracht van de provincie heeft Twynstra Gudde heeft een brede verkenning uitgevoerd naar de Omgevingsdiensten, waarbij gekeken is naar de noodzaak van kwaliteitsverbetering van de uitvoering en de vraag in hoeverre de noodzakelijke verbetering door de bestuurlijke partners (provincie en gemeenten) en andere betrokkenen wordt herkend en gedeeld.
Gemeentelijke bijdrage	€ 950.023
Spiegeling afwegingskader	2023

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2021	€ 1.071.385
Eigen vermogen 31-12-2021	€ 1.817.085
Vreemd vermogen 1-1-2021	€ 18.667.793
Vreemd vermogen 31-12-2021	€ 19.539.936
Resultaat over 2021	€ 1.415.367

Risico's	De ODH probeert zo veel mogelijk uitval als gevolg van calamiteiten te voorkomen. Hier valt ook uitval als gevolg van ziekteverzuim onder. Het ziekteverzuim en de toepassing ervan blijft net als in voorgaande jaren continue de aandacht vragen. Langdurige ziektegevallen worden periodiek met de leidinggevenden besproken in het Sociaal Medisch Team (SMT) met als doel een zo spoedig mogelijke re-integratie. Ook calamiteiten (zoals grootschalige milieu-incidenten) waarbij de inzet van menskracht en middelen van de ODH wordt gevraagd kunnen tot extra kosten leiden.
----------	---

Naam	Gemeenschappelijke regeling Avalax
Doelstelling	Door een regionale organisatie van de afvalinzameling wil de gemeente schaalvoordelen behalen. De afvalinzameling is gericht op het verzamelen van grondstoffen. Dit betekent dat inwoners afval zoveel mogelijk gescheiden aanbieden.
Bestuurlijk belang	In het enkelvoudig bestuur van de bedrijfsvoeringsorganisatie is de gemeente vertegenwoordigd door één wethouder.
Belang in verbonden partij	22,8%
Overige deelnemers	Delft, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk en Wassenaar.
Vestigingsplaats	Rijswijk
Ontwikkelingen	- Marktontwikking grondstofprijzen De markt voor het verwerken van afvalstoffen/grondstoffen blijft net als het voorgaande jaar in beweging. Algemeen beeld is dat zowel de kosten voor het verwerken en verbranden van het huishoudelijk afval als de opbrengsten voor grondstoffen toenemen. Deze trends zijn verwerkt in deze begroting. - Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid Met de introductie van producentenverantwoordelijkheid wordt de verantwoordelijkheid voor de logistiek en de financiering van het afvalbeheer bij de producenten van de betrokken producten gelegd. Deze wetgeving brengt een verschuiving van verantwoordelijkheden met zich mee. Van oudsher zijn de gemeenten verantwoordelijk voor afvalbeheer. In de nieuwe situatie zijn producenten verantwoordelijk geworden voor de financiering van de inzameling en verwerking van afgedankte producten, die voorheen voor rekening van gemeenten is uitgevoerd. Producentenverantwoordelijkheid is al wettelijk vastgelegd voor een aantal producten, waaronder elektronica, batterijen en kunststofverpakkingen. De producenten kunnen de daadwerkelijke uitvoering laten doen door de gemeenten, die hiervoor dan een passende vergoeding moeten ontvangen. In deze begroting worden deze vergoedingen meegenomen voor zover van toepassing. De stromen waarvoor de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid wordt ingezet neemt de komende jaren steeds verder toe, te denken valt aan textiel en matrassen met ingang van 2022 en 2023. - Start dienstverlening HVC Vanaf 2022 is de samenwerking met HVC voor de verwerking van grof-, GFT- en restafval gestart. Deze kosten en tarieven (op basis van tarief 2022) zijn meegenomen in deze begroting. Door de samenwerking met HVC is vanaf 1 januari 2022 ook het product nascheiding PMD opgenomen in de Producten

	Diensten Catalogus (PDC) van Avalex.
Gemeentelijke bijdrage	€ 9.009.299
Spiegeling afwegingskader	In 2021 is de bestaande bedrijfsvoeringsorganisatie geëvalueerd. Het bestuur van Avalex heeft daarop besloten de huidige governance structuur van Avalex voort te zetten. Voor begin 2024 is een nieuwe evaluatie van Avalex voorzien.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2021	€ 5.353.000
Eigen vermogen 31-12-2021	€ 6.253.000
Vreemd vermogen 1-1-2021	€ 34.352.000
Vreemd vermogen 31-12-2021	€ 36.952.000
Resultaat over 2021	€ 49.000

Risico's	Begin 2022 is onder begeleiding van Deloitte een risico-inventarisatie uitgevoerd. Naast het risico van stijgende marktprijzen en schaarste van grondstoffen zijn de nieuwe risico's geprioriteerd.1. Het risico dat er onvoldoende mensen beschikbaar zijn met de juiste competenties, doordat Avalex niet als een aantrekkelijke werkgever wordt gezien in een tijd van krapte op de arbeidsmarkt.2. Het risico op beperkte kennisborging: er zijn veel kwetsbare functies, waar maar één persoon de functie uitvoert. Er kan bijvoorbeeld een direct probleem ontstaan wanneer iemand tijdelijk afwezig is.3. Het risico dat deelnemende gemeentes steeds meer maatwerk wensen, waardoor efficiëntie verloren gaat en de kosten stijgen.4. Het risico dat uitgebreide producentenverantwoordelijkheid leidt tot suboptimale verwerkingsstromen door veel verschillende stromen met lage volumes.5. Het risico dat er onvoldoende erkenning bij politieke opdrachtgevers is m.b.t. de duurzaamheidsdoelstellingen en de investeringen die dat vraagt vanuit de gemeente. Bij het vaststellen van het weerstandsvermogen wordt de weerstandscapaciteit afgezet tegen de risico's die Avalex loopt. De weerstandscapaciteit is de som van de middelen en mogelijkheden om niet begrote, onverwachte en substantiële kosten te dekken. De afgelopen jaren werden diverse financiële uitvoeringsrisico's benoemd, waarvan na analyse bleek dat ze of niet plaats vonden of dat ze konden worden opgevangen in de lopende begroting. Dit betreft daarmee aanvaardbare bedrijfsrisico's. De nieuwe risico's vragen om eigen beheersmaatregelen die in de meeste gevallen niet uit te drukken is in geld. Het grootste financiële risico dat Avalex loopt is het niet kunnen voldoen aan haar verplichtingen. Om de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen wordt uitgegaan van de lopende uitgaven voor drie maanden, drie keer 1,5 miljoen, totaal € 4,5 miljoen.
----------	--

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Doelstelling	De activiteiten van de VRH zijn gericht op het vergroten van de veiligheid van de bevolking en bezoekers van de regio Haaglanden. De VRH heeft tot taak de brandweezorg en organisatie van rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio goed te organiseren. Dit gebeurt in opdracht van de aangesloten gemeenten.
Bestuurlijk belang	De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur.
Belang in verbonden partij	7,03%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Den Haag

Ontwikkelingen	De beleidsmatige ontwikkelingen binnen de VRH spelen zich af binnen de kolommen (brandweer, zorg, gemeentelijke crisisbeheersing en in het verlengde daarvan de multidisciplinaire rampenbestrijding en crisisbeheersing, alsook de gemeenschappelijke meldkamer). Het beleid van de brandweer blijft ook de komende jaren gericht op het waarborgen van de fysieke veiligheid binnen de regio. Het regionale risicoprofiel is de basis voor het ontwikkelen van de brandweerinzet om de juiste zorg op het juiste moment te kunnen leveren. Ter voorbereiding op de incidenten en crisis die buiten de dagelijkse zorg vallen, en die een multidisciplinair en veelal grootschalig optreden vergen, beschikt de VRH over een actueel Regionaal Risicoprofiel, een Beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing en een Regionaal Crisisplan. De Geneeskundige Hulp bij Ongevallen en Rampen (GHOR) is een integraal onderdeel van het systeem van veiligheidszorg in Nederland. Belangrijk, het komende jaar, voor de positie van de GHOR zijn de uitkomsten van de evaluatie Wet Veiligheidsregio's.
Gemeentelijke bijdrage	€ 6.131.000
Spiegeling afwegingskader	2023

Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2021	€ 8.193.000
Eigen vermogen 31-12-2021	€ 4.146.000
Vreemd vermogen 1-1-2021	€ 118.671.000
Vreemd vermogen 31-12-2021	€ 111.069.000
Resultaat over 2021	€ 1.265.604
Risico's	De VRH heeft in haar begroting 2023 enkele risico's geïdentificeerd die een jaarlijks terugkeer hebben. Deze risico's worden grotendeels beperkt voor de gemeente door het weerstandsvermogen van de VRH. Het versneld sparen voor het "functioneel leeftijdsontslag" (FLO) is een actueel risico voor de gemeente. Om dit risico zo beperkt mogelijk te houden heeft de VRH een extern bureau ingeschakeld om de kosten voor de FLO per gemeente te actualiseren. Het financiële effect hiervan is opgenomen in de bijdrage van de gemeente aan de VRH.

Naam	GGD en VT Haaglanden
Doelstelling	Het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid (onderdeel GGD). Het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling, door middel van een samenhangende aanpak (Onderdeel Veilig Thuis).
Bestuurlijk belang	Een wethouder vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur. Leidschendam-Voorburg is niet vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur.
Belang in verbonden partij	7% GGD / 5% VT
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Den Haag
Ontwikkelingen	In de tweede helft van 2021 is de vierjaarlijkse evaluatie van de Gemeenschappelijk Regeling GGD en VT Haaglanden uitgevoerd. De uitkomsten van de evaluatie zullen in 2022 besproken worden. De evaluatie richt zich in de basis op de organisatievorm én de werking van de GR. Het doel van de evaluatie is om het construct van de GR verder te optimaliseren, zodat de GR maximaal dienstbaar is aan de inhoudelijke opgaven en ontwikkelingen en kan doen waarvoor zij is opgericht, namelijk regionaal samenwerken op: a. het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid; b. het voorkomen van en de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Gemeentelijke bijdrage	De evaluatie kan dus leiden tot handreikingen ter versterking van de vorm en de werking van de GR, eventueel in de tijd uitgelijnd. € 1.587.000
Spiegeling afwegingskader	De raad heeft gelegenheid gekregen haar zienswijze op de evaluatie mee te geven. De evaluatie richt zich op de organisatievorm én de werking van de GR en gaat verder dan de afspiegeling aan het afwegingskader. Door het uitvoeren van de evaluatie is afspiegeling van het afwegingskader nu overbodig. De timing van de volgende afspiegeling aan het afwegingskader zal bepaald worden na uitkomsten van de evaluatie.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2021	€ 2.082.000
Eigen vermogen 31-12-2021	€ 2.754.000
Vreemd vermogen 1-1-2021	€ 28.905.000
Vreemd vermogen 31-12-2021	€ 3.187.000
Resultaat over 2021	€ 2.028.000
Risico's	De gemeenschappelijke regeling GGD & Veilig Thuis beschikt zelf over een zeer beperkte weerstandscapaciteit waardoor risico's door de deelnemende gemeenten moeten worden opgevangen. In de risicoparagraaf in de begroting 2023 van de gemeenschappelijke regeling (GR) is een inschatting gemaakt van de financiële risico's. De verwachting is dat het totale risico maximaal € 1 miljoen bedraagt (aandeel LV is circa € 55.000). met name gerelateerd aan het risico op verdere volumegroei bij Veilig Thuis en het niet kunnen invullen van vacatures. Vanuit het perspectief van de gemeente worden geen andere grote risico's gezien.

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (voorheen H10 Inkoopbureau)
Doelstelling	Het servicebureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en het contracteren van Jeugdzorg.
Bestuurlijk belang	In 2015 is de gemeenschappelijke regeling omgezet van een GR openbaar lichaam naar een GR bedrijfsvoeringsorganisatie met een ongeleed bestuur. In 2019 is de gemeenschappelijke regeling gewijzigd, waarmee de taken en verantwoordelijkheden beter zijn beschreven. Het bestuur bestaat uit drie leden. Leidschendam-Voorburg, Wassenaar, Voorschoten, Pijnacker-Nootdorp en Zoetermeer zijn samen vertegenwoordigd met één lid. Besluitvorming vindt plaats met een gewogen stemverhouding, gebaseerd op inwonertal per gemeente.
Belang in verbonden partij	7%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Voorschoten, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp
Ontwikkelingen	Het Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden is verantwoordelijk voor de inkoop en het contractmanagement voor Jeugdhulp namens de gemeenten in Haaglanden. Samen met gemeenten en aanbieders werkt het Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden aan de verdere inhoudelijke ontwikkeling van jeugdhulp in de regio en kostenbeheersingsmaatregelen zoals het richtinggevend kader (RGK).
Gemeentelijke bijdrage	€ 257.000
Spiegeling afwegingskader	De Gemeenschappelijke regeling SJBH trad op 1 januari 2020 in werking. Partijen zijn deze regeling voor onbepaalde tijd aangegaan.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2021	€ 43.687
Eigen vermogen 31-12-2021	€ 84.000
Vreemd vermogen 1-1-2021	€ 958.756
Vreemd vermogen 31-12-2021	€ 1.338.000
Resultaat over 2021	€ 41.000
Risico's	In de risicoparagraaf in de begroting 2023 van de gemeenschappelijke regeling zijn de risico's opgenomen. Ook is er een inschatting gemaakt van de benodigde weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit is daarbij bepaald op € 680.000. Het aandeel van Leidschendam-Voorburg hierin is 7%, € 47.600.

Vennootschappen en coöperaties

Naam	VOF Leidschendam-Centrum
Doelstelling	Samen met een ontwikkelingscombinatie geeft de gemeente uitvoering aan de grondexploitatie van de VOF en daarmee aan de herstructurering van Leidschendam Centrum.
Bestuurlijk belang	De gemeente is door een wethouder vertegenwoordigd in de VOF.
Belang in verbonden partij	50%
Overige deelnemers	Schouten & De Jong Projectontwikkeling (SdJ) en Bouwfonds Property Development (BPD).
Vestigingsplaats	Leidschendam
Ontwikkelingen	Door vertraging in onder ander de omlegging van datakabels is de bouwlocatie Leytsche hof later dan gepland bouwrijp gemaakt, inmiddels is deze geleverd aan BPD. Het dempen van de vijver zal in afstemming met de bouw-aannemer tijdens de bouw plaatsvinden. De herinrichting van het Plaspoelhavengebied (haven inrichting omgeving en speeltuin) is gereed en wordt binnenkort opgeleverd en overgedragen aan de gemeente. Plaatsing van het kunstwerk op de nieuwe brug over de Plaspoelhaven zal naar verwachting in september 2022 plaatsvinden. De openbare ruimte rond het bouwplan Molenpad is opgeleverd en er worden voorbereidingen getroffen voor de inrichting van de Schoorlaan in aansluiting op de oplevering van woningen, die binnenkort plaatsvindt. Door het aanhouden van het bouwplan Rijnlandstraat -noord in de raad, schuift het bouwrijp maken en leveren van deze locatie verder door in de tijd. De verwachting is dat het bouwrijp maken en het leveren van deze laatste locatie in 2023 plaats gaan vinden.
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.
Spiegeling afwegingskader	n.v.t.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2021	€ 804.732
Eigen vermogen 31-12-2021	€ 1.006.557
Vreemd vermogen 1-1-2021	€ 0
Vreemd vermogen 31-12-2021	€ 0
Resultaat over 2021	- € 566.024

Risico's	De Vof Leidschendam Centrum heeft als belangrijkste activiteit het verkopen en bouwrijp maken van gronden ten behoeve van woningbouw en de inrichting van de openbare ruimte. Per 30 juni 2022 heeft het grootste deel van de investeringen plaatsgevonden. Over het restant van de investeringen (circa € 3,7 miljoen) loopt de vennootschap een prijsrisico. Voor het opvangen van prijsrisico's is in de grondexploitatie 2022 een post onvoorzien opgenomen van circa € 400.000.
----------	--

Naam	Dunea N.V.
Doelstelling	Dunea N.V. Drinkwaterbedrijf Zuid-Holland levert betrouwbaar drinkwater en beheert de duinen tussen Monster en Katwijk.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht tijdens de algemene vergadering van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op Dunea N.V. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder. Statutair is vastgelegd dat Dunea geen dividend uitkeert.
Belang in verbonden partij	6,05%
Overige deelnemers	Den Haag, Hillegom, Katwijk, Lansingerland, Leiden, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Pijnacker-Nootdorp, Rijnwoude, Rijswijk, Teylingen, Voorschoten, Wassenaar, Zoetermeer en Zuidplas.
Vestigingsplaats	Zoetermeer
Ontwikkelingen	De huidige bronnen van Dunea, de Lek en de Maas staan onder druk. Dat komt door een combinatie van klimaatverandering en bevolkingsgroei. Dunea streeft naar een duurzame drinkwatervoorziening in 2040. Om naar deze visie toe te groeien en de drinkwatervoorziening in het leveringsgebied klaar te maken voor de toekomst, gaat Dunea op korte termijn (voor 2025) het huidige systeem optimaliseren om op korte termijn aan de stijgende vraag te voldoen. Daarnaast intensificeert Dunea de samenwerking met partners voor schone bronnen en robuuste watersystemen en zet Dunea in op beïnvloeding van de vraag en voorkomen van verspilling. Op lange termijn (na 2025) moet er een duurzaam systeem komen dat blijvend veerkracht en leveringszekerheid biedt (invulling van de multi-bronnenstrategie). Dat is een drinkwatervoorziening die beschikt over meerdere, onderling onafhankelijke bronnen van goede kwaliteit. Dunea is zich bewust van de versnelde bevolkingsgroei, PFAS problematiek en de daarmee gaande investeringen. Dit wordt op dit moment in kaart gebracht. Voor het financieren van met name de investeringen die worden beschreven in de 3 scenario's van de multi-bronnen strategie is een hoge investering benodigd. Er wordt steeds voldaan aan de minimale solvabiliteitseis van de banken van 30%. Daarnaast kan Dunea met aquathermie uit drinkwater een rol te pakken in de energietransitie. Daarvoor heeft Dunea een dochtervennootschap opgericht zodat Dunea in een later stadium kan beschikken over een vergunde warmtedochter die een rol kan spelen bij projecten op het gebied van aquathermie binnen het leveringsgebied van Dunea. De Drinkwaterwet stelt eisen aan de activiteiten van drinkwaterbedrijven, onder meer gericht op financiën en transparantie. Om de niet drinkwateractiviteiten, zowel vanuit het oogpunt van aansprakelijkheid als vanuit transparantie, gescheiden te houden van de (wettelijke) drinkwateractiviteiten is het gebruikelijk om voor dergelijke activiteiten een aparte dochteronderneming in te richten.
Gemeentelijke bijdrage	€ 0
Spiegeling afwegingskader	2023
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2021	€ 236.753.000
Eigen vermogen 31-12-2021	€ 245.294.000

Vreemd vermogen 1-1-2021	€ 359.540.000
Vreemd vermogen 31-12-2021	€ 361.768.000
Resultaat over 2021	€ 8.500.000

Risico's De risico's zijn vooralsnog beperkt. De gemeenten zijn aandeelhouder van Dunea en bezitten in totaal 4 miljoen aandelen (verdeeld over de gemeenten op basis van inwoneraantal). Met een aandelenbezit van 6% en een nominale waarde van € 5,- per aandeel is onze deelname in de NV beperkt tot een bedrag van ca. € 1,2 mln. De solvabiliteit op dit moment ruim voldoende, waarmee Dunea een financieel gezond bedrijf is. De risico's voor Dunea kunnen in de toekomst mede door klimaatsverandering, extra investeringen en extra zuivering in verband met bijvoorbeeld PFAS toenemen.

Naam	BNG Bank NV
Doelstelling	BNG Bank NV (voorheen Bank Nederlandse Gemeenten) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten voor maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht in de algemene vereniging van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op de BNG Bank. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder.
Belang in verbonden partij	0,36%
Overige deelnemers	Gemeenten, provincies en waterschappen.
Vestigingsplaats	Den Haag
Ontwikkelingen	Het belangrijkste instrument blijft het verstrekken van financiering tegen lage prijzen aan de kernklanten. Die lage prijzen vereisen een uitstekend risicoprofiel (de huidige ratings zijn AAA), zodat er financiering kan worden aangetrokken tegen scherpe tarieven. Om het risicoprofiel en daarmee de lage prijzen ook de komende jaren te behouden, is het noodzakelijk dat BNG Bank het volume beheerst van leningen die beslag leggen op het risicokapitaal van de bank (tot maximaal 10% van de leningenportefeuille).
Gemeentelijke bijdrage	€ 0
Spiegeling afwegingskader	2023

Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2021	€ 4.364.000.000
Eigen vermogen 31-12-2021	€ 4.329.000.000
Vreemd vermogen 1-1-2021	€ 155.995.000.000
Vreemd vermogen 31-12-2021	€ 144.728.000.000
Resultaat over 2021	€ 236.000.000
Risico's	BNG Bank is een sterk gekapitaliseerde bank. De Common Equity Tier 1-ratio en Tier 1-ratio bedragen per einde 2021 32% respectievelijk 38%. Ratingbureaus Fitch, Moody's en S&P waarderen BNG Bank op het hoogste ratingniveau. Daarmee behoort BNG Bank tot de veiligste banken ter wereld. De risico's zijn voor de aandeelhouder beperkt. Voor de bank zelf zijn de volgende risico's te noemen: Komst van nieuwe spelers in financiële omgeving, Kosten als gevolg van wet- en regelgeving die de bank of klanten raakt, Overheidsvisie op nutsbanken en Desintermediatie. De bank speelt hier actief op in.

Naam	Stedin Holding N.V.
Doelstelling	Stedin maakt het mogelijk dat energie altijd beschikbaar is: voor deze generatie en voor volgende generaties. Om te wonen, werken en leven in het meest stedelijke gebied van Nederland: Zuid-Holland, inclusief de Rotterdamse haven, en Utrecht.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht in de algemene vereniging van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op Stedin Groep N.V. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder.
Belang in verbonden partij	3,44% van het aandelenkapitaal
Overige deelnemers	Rotterdam, Den Haag, Dordrecht, Leidschendam-Voorburg, Lansingerland, Delft, Zoetermeer en Pijnacker-Nootdorp zijn de grootste aandeelhouders. De andere aandeelhouders (ook gemeenten) hebben belangen van kleiner dan 1%.
Vestigingsplaats	Rotterdam
Ontwikkelingen	Stedin speelt een belangrijke rol in de energietransitie voor wat betreft de infrastructuur die nodig is om te schakelen van gas naar elektriciteit. Daarnaast is er veel extra capaciteit nodig om het opladen van elektrische voertuigen mogelijk te maken en het terugleveren van stroom uit zonnepanelen te verwerken. Dit vergt zeer grote investeringen waarvoor Stedin op termijn nog niet de benodigde middelen beschikbaar heeft. Stedin is samen met de aandeelhouders, met het traject 'lange termijn financiering 3', aan het onderzoeken op welke wijze deze kapitaalinjectie vorm kan krijgen. Dit is het vervolg op het succesvol afgesloten traject lange termijn financiering 2. Ook nieuwe partijen worden hierbij betrokken. De gemeenteraden van de deelnemende gemeenten worden actief betrokken bij het traject.
Gemeentelijke bijdrage	0,-
Spiegeling afwegingskader	2023

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2021	2.891 mln.
Eigen vermogen 31-12-2021	3.270 mln.
Vreemd vermogen 1-1-2021	4.681 mln.
Vreemd vermogen 31-12-2021	4.912 mln.
Resultaat over 2021	21 mln.
Risico's	Stedin staat de komende jaren voor grote investeringen in het netwerk om de energietransitie mogelijk te maken. Het netwerk staat onder druk. Dit kan tot afschakelen leiden. Zeer waarschijnlijk zal er door de grote investeringen geen of minimaal dividend meer op de reguliere aandelen worden uitgekeerd. Dit effect is in de begroting van onze gemeente verwerkt. Verder zijn er op dit moment geen grote risico's.

Naam	Werkbedrijf de Binnenbaan B.V.
Doelstelling	De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Doel is dat iedere persoon met een sociale werkvoorzieningsindicatie op het voor hem of haar maximale niveau werkzaam is. De deelnemers hebben de uitvoering van de Wsw ondergebracht bij de Werkbedrijf de Binnenbaan. Daarnaast voert het Werkbedrijf de Binnenbaan re-integratiewerkzaamheden uit voor de deelnemende gemeenten.
Bestuurlijk belang	De gemeente wordt door middel van een afgevaardigde wethouder vertegenwoordigd in de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA).
Belang in verbonden partij	1%

Overige deelnemers	Zoetermeer (98%), Rijswijk (1%) en Leidschendam-Voorburg (1%).
Vestigingsplaats	Zoetermeer
Ontwikkelingen	Het werkbedrijf de Binnenbaan heeft in het bedrijfsplan "iedereen kan op werk" 5 ontwikkelsporen opgenomen ten behoeve van innovatie en ontwikkeling van de dienstverlening.
Gemeentelijke bijdrage	2.393.000
Spiegeling afwegingskader	Per 1 januari 2021 is het nieuwe Werkbedrijf gestart. Gemeente Leidschendam - Voorburg heeft een inkooprelatie met dit Werkbedrijf. De huidige afspraken zijn vastgelegd in verschillende dienstverleningsovereenkomsten. Deze kennen een looptijd van 5 jaar. In aanloop tot een besluit op een volgende contractperiode zal in 2024 worden gespiegeld aan het afwegingskader verbonden partijen.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2021	100.000
Eigen vermogen 31-12-2021	1.914.000
Vreemd vermogen 1-1-2021	4.070.000
Vreemd vermogen 31-12-2021	5.634.000
Resultaat over 2021	1.814.000
Risico's	De gemeente loopt geen financieel risico op het Werkbedrijf de Binnenbaan B.V. Het risico op een negatief exploitatieresultaat ligt in het geheel bij de grootaandeelhouder gemeente Zoetermeer.

Grondbeleid

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op het grondbeleid van de gemeente in juridische, strategische en financiële zin. De lopende grondexploitaties worden toegelicht.

Beleidsmatige verankering

Nota grondbeleid

De gemeente beschikt over een Nota Grondbeleid die aansluit op de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de hierin opgenomen Grondexploitatiewet. In essentie gaat de Nota Grondbeleid in op de gemeentelijke rol bij ruimtelijke ontwikkelingen.

De gemeente voert situationeel grondbeleid. Dit betekent dat de gemeente daar waar dat kan faciliterend optreedt. Dit is aan de orde bij ontwikkelingen, die geïnitieerd worden door een (externe) initiatiefnemer. In deze situatie is doorgaans sprake van een private grondexploitatie en past de gemeente kostenverhaal toe voor de gemeentelijke inzet. Alleen onder bepaalde voorwaarden, die in de Nota Grondbeleid zijn vastgelegd, staat de keuze voor een meer actieve rol open. Deze rol kan variëren van het verstrekken van een financiële bijdrage aan een ontwikkeling tot het voeren van volledig actief grondbeleid. Bij volledig actief grondbeleid verwerft de gemeente gronden, en geeft zij bouw kavels uit. Financieel verantwoordt zij dit via een gemeentelijke grondexploitatie, welke door de raad wordt geopend. Een gemeentelijke grondexploitatie wordt periodiek herzien en ter vaststelling aan de raad aangeboden. De raad heeft in 2016 de vigerende versie van de Nota Grondbeleid vastgesteld. In 2022/2023 wordt bekeken of de Nota Grondbeleid nog aansluit op de visie voor ruimtelijke ontwikkelingen in het kader van de Omgevingswet.

Naast de Nota Grondbeleid kent de gemeente ook een Nota Grondprijsbeleid. De Nota Grondprijsbeleid gaat in op de wijze, waarop de gemeente bij gemeentelijke grondverkoop de grondprijs bepaald. De vigerende Nota Grondprijsbeleid is in 2022 door de raad vastgesteld. Jaarlijks wordt er een grondprijzenbrief vastgesteld.

Grondexploitatie: resultaten, risico's en voorziening lopende grondexploitaties

Er zijn drie (gemeentelijke) grondexploitaties: Vlietvoorde, Klein Plaspoelpolder (KPP) en Rijnlandlaan (RLL). Daarnaast participeert de gemeente via een VOF in een publiek-private grondexploitatie voor het project Leidschendam Centrum; zie hiervoor de paragraaf verbonden partijen.

De gemeente actualiseert grondexploitaties, gezien de financiële omvang en marktdynamiek, periodiek, middels een Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG).

Het MPG en de grondexploitaties worden twee keer per jaar herzien. De 1e herziening wordt ter vaststelling aan de raad aangeboden. Ook de 2e herziening wordt ter vaststelling aan de raad aangeboden, tenzij de afwijking in het grondexploitatie resultaat op eindwaarde ten opzichte van de 1e herziening per grondexploitatie kleiner is dan € 0,5 miljoen. In dat geval wordt de raad geïnformeerd middels een raadsbrief met een lichtversie van de herziening van het MPG.

Verliesvoorziening van de grondexploitatie

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat voor het verwachte verlies van een grondexploitatie een verliesvoorziening dient te worden getroffen. De gemeente houdt bij het treffen van de voorziening rekening met de verwachte toekomstige rentelasten en prijsstijgingen en treft deze voorziening op eindwaarde. Hierdoor is de getroffen verliesvoorziening toereikend om het verwachte tekort op de einddatum af te dekken.

Boekwaarden

In de onderstaande tabel is het verloop van de boekwaarden (na aftrek van de verliesvoorziening) weergegeven, dit is de waarde op de balans. De boekwaarde bestaat uit alle uitgaven en ontvangsten in de grondexploitatie. De stand eind 2021 bevat de gerealiseerde boekwaarde; uitgaven en ontvangsten die tot en met 2021 gerealiseerd zijn. Voor de latere standen wordt uitgegaan van een prognose voor de uitgaven en ontvangsten (volgens de vastgestelde 1e herziening van het MPG 2022).

Grondexploitatie	Stand eind 2021	Stand eind 2022	Stand eind 2023	Stand eind 2024	Stand eind 2025	Stand eind 2026
Vlietvoorde	32.735	37.224	23.855	6.116		
Leidschendam centrum	2.167	1.167				
Klein Plaspoelpolder	2.429	3.682	4.847	5.997		
Rijnlandlaan	-42					
TOTAAL	37.289	42.073	28.702	12.113		

Bedragen x € 1.000

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

De commissie BBV stelt regels op met betrekking tot de inrichting van de gemeentelijke financiën en de verslaglegging hierover. De gemeentelijke grondexploitaties voldoen aan deze regelgeving van het BBV.

Vaststelling risicoprofiel

Aangezien de risico's bij ruimtelijke projecten substantieel kunnen zijn, is het van groot belang om deze te beheersen. Daarom wordt bij de grondexploitaties minimaal 2 maal per jaar per project een inventarisatie van zowel de positieve als van de negatieve risico's uitgevoerd, wat leidt tot een concreet overzicht van de risico's. Door middel van scenariostudies wordt het risicoprofiel berekend (zie ook de toelichting bij de paragraaf Weerstandsvermogen). Verderop in deze paragraaf wordt de hoogte van het risicoprofiel per grondexploitatie aangegeven.

Actuele prognose van bouwgronden in exploitatie (BIE)

In deze paragraaf wordt per lopende grondexploitatie een korte toelichting gegeven. De grondexploitaties van de gemeente worden (uitgebreider) toegelicht in het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG).

In de volgende tabel staan de verwachte eindresultaten (prognoses) per actuele grondexploitatie. De prognose wordt minimaal jaarlijks middels het MPG geactualiseerd. De basis voor de huidige prognoses in de tabel is de 1e herziening van het MPG 2022.

De verwachte boekwaarde per 1-1-2023 betreft de werkelijke boekwaarde per 31-12-2021 en de geraamde baten en lasten in 2022. De kolommen 'Lasten 2023' en 'Baten 2023' betreffen de geraamde mutaties in 2023. Het saldo van de verwachte boekwaarde 1-1-2023 en de mutaties 2023 is vervolgens opgenomen in de kolom 'verwachte boekwaarde 31-12-2023'. Deze kolom vormt met de mutaties in 2024 en 2025 het verwachte eindresultaat van het project (zie laatste kolom 'prognose eindresultaat exploitatie (eindwaarde)').

Als er binnen de grondexploitatie opbrengsten worden gerealiseerd moet per jaar gekeken worden of er een (tussentijdse) winstneming van toepassing is. Voor Klein Plaspoelpolder wordt deze in 2025 verwacht.

Zoals eerder vermeld moet bij een (verwacht) nadelig eindresultaat een verliesvoorziening worden getroffen. Dit speelt momenteel alleen bij Vlietvoorde.

Het eindresultaat wordt bij deze projecten onttrokken aan de verliesvoorziening bij het beëindigen van het project en afsluiting van de grondexploitatie. Dit is naar verwachting voor Vlietvoorde in 2025.

De afsluiting van de overige grondexploitaties worden verwacht in 2023 Leidschendam Centrum (grondpositie) en in 2025 Klein Plaspoelpolder.

in exploitatie genomen gronden	verwachte boekwaarde 1-1-2023	Lasten 2023	Baten 2023	verwachte boekwaarde 31-12-2023	Mutatie 2024	Mutatie 2025	Mutatie 2026	prognose eindresultaat exploitatie (eindwaarde)
Vlietvoorde *	42.796	6.605	-19.974	29.427	-17.739	-6.117	-	5.571
Klein Plaspoelpolder **	3.682	1.165		4.847	1.150	-8.114	-	-2.117
Leidschendam centrum	1.167		-1.167	-				-
Totaal voor winst - en verliesnemering	47.645	7.770	-21.141	34.274	-16.589	-14.231	-	3.454
Winstnemingen		-		-	-	2.117	-	2.117
Onttrekkingen aan verlies-voorzieningen			-	-	-	-5.571	-	-5.571
Totaal	47.645	7.770	-21.141	34.274	-16.589	-17.685	-	-

Bedragen x € 1.000

"- = (per saldo) voordelig; + = (per saldo) nadelig"

* het verwachte verlies wordt in 2025 gedekt door middel van een onttrekking aan de verliesvoorziening Vlietvoorde

** De verwachte winst wordt in 2025 toegevoegd aan de algemene reserve vrij besteedbaar

1. Vlietvoorde

Algemeen

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft samen met de provincie Zuid-Holland, het Rijk en buurgemeente Voorschoten de ambitie om het karakteristieke landschap tussen beide gemeenten te behouden en te versterken. Dit gebied noemt men de 'Duivenvoordecorridor'. De grondexploitatie, behorende bij de ontwikkeling van dit gebied, heeft de naam 'Vlietvoorde' gekregen.

Vanaf 2020 is gestart met de uitvoering van de zuidelijke hoofdstructuur. De polders waar geen woningbouw plaatsvindt kunnen reeds worden ingericht. Voor de meeste deellocaties zijn inmiddels contractafspraken gemaakt voor grondverkoop en ontwikkeling.

Grondexploitatie (1ste herziening 2022)

Resultaat

Het resultaat van de grondexploitatie bedraagt op basis van de 1e herziening 2022 circa € 5,6 miljoen nadelig op eindwaarde (per 31-12-2025). Opgemerkt wordt dat het resultaat van de grondexploitatie sterk afhankelijk is van de marktsituatie. De kosten(stijgingen) en opbrengsten betreffen prognoses die niet met zekerheid zijn vast te stellen, waardoor een bandbreedte waarneembaar is.

Op de grondexploitatie is een risicoanalyse uitgevoerd ter bepaling van het risicoprofiel. Het risicoprofiel is berekend op circa € 1,4 miljoen.

2. Leidschendam-Centrum

Algemeen

Voor het project Leidschendam-centrum is een VOF opgericht, waarin de gemeente een aandeel van 50% heeft (zie ook paragraaf 'verbonden partijen').

De Ontwikkelingscombinatie Schouten & de Jong Bouwfonds, bestaande uit Schouten & De Jong Projectontwikkeling B.V. en BPD Ontwikkeling B.V. (hierna SJB) heeft eveneens een aandeel van 50%. In financiële zin heeft de gemeentelijke deelname tot gevolg dat de gemeente voor 50% deelt in het exploitatieresultaat van de VOF.

Op basis van aanvullende afspraken uit 2013 en 2016 vinden de grondleveringen aan de ontwikkelende partijen plaats op vastgestelde momenten en tegen vastgestelde grondprijzen. Daarnaast is afgesproken dat de rentelasten voor rekening komen van SJB. Zowel de opbrengsten als de hoogte van de rente vormen hiermee geen risico meer voor de grondexploitatie van de VOF. Wel is er nog een (beperkt) risico op de hoogte van de (restant) kosten voor civieltechnische werkzaamheden.

Financiële afwikkeling tussen gemeente en VOF

In opdracht van de VOF heeft de gemeente gronden verworven in het gebied of had de gemeente gronden reeds in bezit. Daarnaast draagt de VOF in opdracht van de gemeente zorg voor het woon- en bouwrijp maken van deze gronden. De boekwaarden van deze gronden, inclusief de bijkomende kosten, staan daarom op de balans van de gemeente. Hier tegenover staat een schuld van de gemeente aan de VOF in de vorm van een door de VOF aan de gemeente verstrekte renteloze geldlening.

De gemeente verkoopt in delen de gronden aan de VOF. De opbrengsten uit deze verkopen worden gebruikt om de lening af te lossen. Aan het einde van het project is de lening geheel afgelost met de verkoopopbrengsten. Op dit moment sluit de grondexploitatie van de VOF met een voordeel. Er moeten nog grondleveringen plaatsvinden Rijnlandstraat-Noord en een deel dat hoort bij de kavel Damlaan. Deze uitgifte zal niet eerder plaatsvinden dan in 2023, omdat dit voor het bouwplan Rijnlandstraat-noord is gekoppeld is aan een bruikbare bouwvergunning.

3. Klein Plaspoelpolder

Algemeen

De gemeente Leidschendam-Voorburg is bezig met de herontwikkeling van het gebied Klein Plaspoelpolder (KPP) dat is gelegen tussen het centrum van Leidschendam, de Oude Trambaan (Oosteinde), de J.D. Zocherstraat en het kanaal De Vliet. De kantoren en bedrijfsgebouwen zijn niet meer in gebruik en worden vervangen door woningbouw en andere functies.

De nieuwe bestemmingen worden verdeeld over meerdere deellocaties;

- Deellocatie 1A/B (Voorburgs Kwartier)
- Deellocatie 2 (Total tankstation)
- Deellocatie 3A/B (Damsigt en voormalige gemeentewerf)
- Deellocatie 4 (Voormalig Mebin)
- Deellocatie 5 (Openbare ruimte)
- Triadome locatie

De uitgangspunten voor de herontwikkeling zijn samen met de bewoners opgesteld en vastgelegd in de ontwikkelvisie en de spelregelkaarten.

De deellocaties 2, 3B en 4 zijn in eigendom van de gemeente. Hier speelt grondverkoop. Naast grondverkoop is er sprake van kostenverhaal op de locaties waar facilitair grondbeleid van toepassing is; deellocaties 1A/B, 3A en Triadome.

Voortgang

De 38 eengezinswoningen op deellocatie 1A zijn inmiddels bewoond, de 14 woningen op 1B zijn in september / oktober 2022 opgeleverd. Op dat moment is ook de openbare ruimte in het Voorburgs Kwartier afgerond.

Op de Triadome locatie komen 123 appartementen, waaronder 37 sociale huurappartementen. De gemeente en eigenaar Kingsbridge Investment hebben in een anterieure overeenkomst afspraken gemaakt over onder andere het bouwplan, de realisatie van sociale huurwoningen, parkeren en de verdeling van de kosten. Voor realisatie van het bouwplan moet eerst het bestemmingsplan worden gewijzigd en een vergunningprocedure worden doorlopen. Naar verwachting wordt begin 2023

begonnen met de sloop van het kantoorpand en de bouw van de nieuwe woningen. Oplevering van de woningen staat gepland voor 2024.

Borghese Real Estate B.V. wil op deellocatie 3a 295 woningen realiseren waaronder 45 sociale huurwoningen en 44 middeldure huurwoningen. Inmiddels is overeenstemming bereikt over het bouwplan. Na ondertekening van de Anterieure overeenkomst zal ook hier de vergunningprocedure starten. Borghese verwacht in 2023 te starten met de bouw van de woningen.

Voor de locaties in eigendom van de gemeente (2, 3b en 4) wordt de verkoop voorbereid.

De komende tijd wordt het plan voor de openbare ruimte verder uitgewerkt. Ook dit doen we met behulp van de bewoners. Vooruitlopend op de definitieve inrichting, worden delen van Klein Plaspoelpolder voorzien van een tijdelijke inrichting.

Grondexploitatie (1e herziening 2022)

De grondexploitatie (grondverkoop en kostenverhaal) geeft een voordeel aan op de einddatum van circa € 1,02 miljoen. Op de grondexploitatie is een risicoanalyse uitgevoerd ter bepaling van het risicoprofiel. Het risicoprofiel is berekend op circa € 1,75 miljoen.

4. Rijnlandlaan

Algemeen

Dit project betreft de ontwikkeling van de locatie Rijnlandlaan te Voorburg. Een nieuwbouwplan voor sociale huurwoningen en maatschappelijke functies:

- sociale woningbouw (48 appartementen);
- een school voor voortgezet onderwijs (vmbo Veurs Voorburg);
- uitgeefbare grond voor een kinderverblijf en;
- het inrichten van het openbaar gebied (met zo veel mogelijk groen karakter).

De 48 appartementen en het kinderdagverblijf zijn gereed, het oude kinderdagverblijf is gesloopt en de bouw van de school is nagenoeg gereed. De gemeente rondt in 2022 de inrichting van de openbare ruimte rondom de school af. De grondexploitatie kan dan naar verwachting per 31-12-2022 worden afgesloten.

Nieuwe grondexploitaties

In de nabije toekomst worden binnen de gemeente ruimtelijke ontwikkelingen voorzien. Voor zover deze betrekking hebben op de (her)ontwikkeling van bij de gemeente in bezit zijnde gronden zal per situatie, op basis van de BBV-regels en een te formuleren ontwikkelstrategie, bepaald worden of er een grondexploitatie geopend wordt. Het eerste gebied waar dit aan de orde is, is De Star.

Warme gronden

De categorie 'Warme gronden' betreft grond, bestemd voor concrete gebiedsontwikkeling op termijn door de gemeente. Op dit moment zijn er geen gronden opgenomen in deze categorie.

Duurzaamheid

Algemeen

De leefbaarheid voor mens en dier staat onder druk door klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en verstedelijking. Hoge energieprijzen zorgen bovendien voor financiële problemen bij inwoners, bedrijven en instellingen. Verduurzaming van ons energiegebruik en vergroening van onze leefomgeving is van groot belang voor de toekomst van onze gemeente en wereld. De gemeente wil daarom grote stappen zetten en zet zich actief in op het terrein van duurzaamheid; energietransitie, klimaatadaptatie en biodiversiteit en vergroening

De basis voor ons handelen en de besteding van middelen voor de bovengenoemde doelen is het Duurzaamheidsprogramma. Er wordt gewerkt aan een nieuw Duurzaamheidsprogramma 2023-2026 Dit wordt in Q1 2023 voorgelegd aan de raad.

Het huidige Duurzaamheidsprogramma met betrekking tot de energietransitie gaat uit van vier sporen, te weten verduurzaming gemeentelijk vastgoed, verduurzaming onderwijsvastgoed, de wijkaanpakken en bewonersinitiatieven. Voor deze begroting is dat programma tezamen met het Coalitieakkoord 2022-2026 als uitgangspunt genomen. Vaststelling van een nieuw Duurzaamheidsprogramma zal invloed op de begroting hebben.

De inzet voor duurzaamheid wordt bekostigd vanuit verschillende posten in de begroting. Verduurzaming moet immers plaatsvinden over de volle breedte van werkzaamheden van de gemeente en komt terug in al het dagelijkse werk. Hierbij spelen landelijke eisen, wensen van inwoners en investeringsmodellen een rol. Hierbij moet men denken aan de toepassing van ledverlichting, elektrificatie van het wagenpark, het bevorderen van duurzame mobiliteit, vergroening van de gemeente onder meer door steenbreek, maatschappelijk verantwoord inkopen.

Om de energietransitie te versnellen is er een bestemmingsreserve 'duurzaamheid en energietransitie'. Deze middelen worden op basis van een bestedingsplan van de bestemmingsreserve duurzaamheid en energietransitie ingezet via jaarschijven. Het nieuwe duurzaamheidsprogramma zal invloed gaan hebben op het bestedingsplan.

De huidige inzet vanuit de bestemmingsreserve vindt specifiek plaats op vier sporen:

- Verduurzaming gemeentelijk vastgoed
In de bestemmingsreserve zijn beperkt middelen beschikbaar voor verduurzaming van de gemeentelijk vastgoed.
- Verduurzaming onderwijsvastgoed
Met het onderwijsveld zijn nadere afspraken gemaakt voor de inzet van de daarvoor gereserveerde middelen via een stimuleringsregeling.
- Wijkaanpak
Op basis van een opgesteld plan van aanpak worden de wijkgesprekken met inwoners en andere stakeholders van de Heuvel/Amstelveen gevoerd om tot een wijkuitvoeringsplan te komen. In 2023 bekijken we of we de wijkaanpak kunnen intensiveren. Veel tijd en aandacht wordt besteed aan het opbouwen van samenwerkingsrelaties met inwoners, corporaties, VVE's en andere stakeholders zoals Dunea, Stedin, commerciële verhuurders, de Haagse Hoge School, andere overheden enz.
- Bewonersinitiatieven
Dit omvat de Gemeentelijke subsidie groen dak en isolatie en korting op de rente bij een energiebespaarlening van het Nationaal Warmtefonds.

In 2023 wordt een plan gemaakt voor een CO₂-neutrale organisatie. De gemeente zet in op de het vergroten van interne kennis op het terrein van duurzaamheid maar benut daar waar nodig ook externe deskundigheid door middel van gerichte opdrachten. Met samenwerkende partijen wordt het

opstellen van een lokaal klimaatakkoord onderzocht. Naast het verder stimuleren van isolatie gaan we in 2023 meer inzetten op de bronkant. We onderzoeken verdere opwekmogelijkheden en intensiveren contact over de Warmtelinq. Door bijvoorbeeld het energieloket en aanpak energiearmoede, wordt energiebesparing voor alle doelgroepen gestimuleerd. Naast de wijkaanpak spelen we actief in op initiatieven rondom collectieve energie en groenmaatregelen.

Het huidige uitvoeringsprogramma duurzaamheid loopt tot en met 2022. Voorbereidingen worden getroffen om via een herijking te komen tot een nieuw uitvoeringsprogramma duurzaamheid voor de periode 2023-2026. In het nieuwe programma stellen we ook nieuwe lange termijn doelen en tussendoelen op. Het uitvoeringsprogramma en een eventuele andere inzet van de beschikbare middelen zullen aan de raad worden voorgelegd en zullen invloed hebben op de begroting en besteding van de bestemmingsreserve.

Duurzaamheid	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Verduurz. eigen gemeentelijk vastgoed	3	21	32	42	42
Verduurzaming onderwijsvastgoed	0	433	433	394	394
Overige uitgaven duurzaamheid	47	47	47	47	47
Klimaatbeleid: duurzame energie	557	101	101	101	101
Klimaatbeleid: gemeent.gebouwen en voorz	70	31	12	12	12
Wijkaanpakken verduurzaming	820	820	820	1.042	1.042
Verg. rentekorting duurzaamheidslening	250	250	250	250	100
Subsidies duurzame maatregelen	500	400	400	333	483
Totaal	2.247	2.103	2.095	2.222	2.222

Bedragen x € 1.000

In bovenstaande tabel zijn de kredieten voor het verduurzamen van gemeentelijke gebouwen niet opgenomen. Deze zijn verwerkt in het investeringsplan.

Financiële Begroting

Financieel perspectief 2023 - 2026

Begrotingsuitkomsten

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Vastgestelde begroting 2022	-6.234	-3.301	383	1.612
Nota van wijziging op de Begroting 2022	1.463	1.341	1.677	1.677
Mutaties in 2022	-175	-175	-75	397
Mutaties kaderbrief 2023 - 2026	1.962	3.590	5.284	238
Begrotingssaldo na kaderbrief 2023 - 2026	-2.983	1.455	7.269	3.925
Coalitieakkoord	-2.314	-2.339	-2.513	-2.421
Exogene en autonome ontwikkelingen	-303	221	144	-2.098
Saldo loon- en prijsontwikkeling kaderbrief 2023-2026	1.563	1.418	1.923	2.077
Kapitaallasten	250	82	-266	445
Amendement kaderbrief 2023-2026	-290	0	0	0
Meicirculaire / algemene uitkering	741	-1.132	226	-5.447
Subtotaal mutaties begroting 2023 - 2026	-352	-1.749	-485	-7.443
Saldo begroting 2023 - 2026	-3.336	-294	6.784	-3.518
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	5.434	2.662	60	0
Structureel begrotingssaldo	2.098	2.368	6.844	-3.518

Bedragen x € 1.000

Toelichting begrotingsmutaties

De basis voor het opstellen van de Programmabegroting 2023-2026 is de lopende begroting 2022-2025 de Kaderbrief 2023-2026 en het Coalitieakkoord 2022-2026. Tussen het uitbrengen Kaderbrief en de Programmabegroting hebben zich een aantal exogene en autonome ontwikkelingen met financiële gevolgen voorgedaan. Ook zijn de effecten van de Meicirculaire en verwachte kapitaallasten in de programmabegroting verwerkt.

De ontwikkelingen zijn samengevat opgenomen in onderstaande tabel en worden vervolgens nader toegelicht (een positief bedrag betreft lagere lasten of hogere baten).

Begrotingsjaar	2023	2024	2025	2026
Saldo loon- en prijsontwikkeling kaderbrief 2023-2026				
1 Saldo loon en prijsontwikkeling kaderbrief	1.563	1.418	1.923	2.077
Totaal Saldo loon- en prijsontwikkeling kaderbrief 2023-2026	1.563	1.418	1.923	2.077
Kapitaallasten				
2 Vrijval stelpost kapitaallasten	150	200	200	200
3 Kapitaallasten 2023 - 2026	772	797	-80	178
4 Effecten rioolheffing	-382	-845	-381	72
5 Maatregelen burgerparticipatie en herstel straatwerk	0	-9	-18	-18
6 Reserve dekking afschrijvingen	-289	-61	13	13
Totaal Kapitaallasten	250	82	-266	445
Exogene en autonome ontwikkelingen				
7 Buig budget	-1.200	-1.200	-1.200	-1.200
8 Contant betalen	-60	-30	-30	-30
9 Huisadvocaat en aansprakelijkheidsverzekering	-110	-110	-110	-110
10 Cultureel erfgoed	-40	-40	-40	-40
11 Wmo-ontwikkelingen	-306	-241	-241	-241
12 Brandverzekering en VVE-kosten	-262	-262	-262	-262
13 Bomen Sportpark Westvliet	-50	-50	-50	0
14 Rentelasten	-308	-718	-942	-1.221
15 Leges	1.005	1.005	1.005	1.005
16 Stelposten Jeugdmiddelen	0	1.095	1.008	731
17 Zwerfvuil opruimen	-35	-35	-35	-35
18 Onderwijshuisvesting	-50	0	0	0
19 Akkoord bevriezen accres gemeentefonds	1.500	1.500	1.500	0
20 Effecten invoering Omgevingswet	-439	-725	-484	-748
21 Actualiseren opbrengsten afvalstoffenheffing	52	32	26	53
Totaal Exogene en autonome ontwikkelingen	-303	221	144	-2.098
Meicirculaire / algemene uitkering				
22 Meicirculaire 2022	741	-1.132	226	-5.447

Begrotingsjaar		2023	2024	2025	2026
Totaal Meicirculaire / algemene uitkering		741	-1.132	226	-5.447
Coalitieakkoord					
23	Fraude	-30	-30	-30	-30
24	Preventie van (schulden)problemen	-100	-100	-100	-100
25	Laaggeletterdheid	0	0	-30	-30
26	Taalachterstanden peuters	0	-25	-25	-25
27	Gedeelde geschiedenis	-90	-100	-120	-120
28	Huisvesting senioren	-5	-5	-5	-5
29	Regionale samenwerkingsagenda	-25	-25	0	0
30	Lokale ondernemers	-5	-5	-5	-5
31	Recreëren en sporten	0	-40	-40	-40
32	Welzijnsorganisaties	-55	-115	-115	-115
33	Maatschappelijke stages voor nieuwkomers	0	0	-50	-50
34	Wijk- en dorpsgesprekken	-30	0	0	0
35	Onderzoeken winkelgebieden Leidschendam-Voorburg	-100	-50	0	0
36	Lesprogramma gemeenteraad	0	-20	-20	0
37	Hondenbelasting	-375	-375	-375	-375
38	Openbaar vervoer Binckhorst en Voorburg West	0	-50	-50	0
39	Initiatief ter ondertunneling van de Utrechtsebaan tot Huygenstunnel	-50	-50	0	0
40	Herinrichting en autoluw maken Damcentrum	-75	0	0	0
41	Inzet zichtbare camera's	-100	-200	-200	-200
42	Groen actieplan	-100	0	0	0
43	Uitvoeringsplan toegankelijke dienstverlening	-50	-50	-50	0
44	Implementatie nieuwe zaaksysteem	-50	0	0	0
45	Aanlegsteigers	-80	0	-10	-25
46	Locatie buitenzwemwater met recreatiemogelijkheden	-100	0	0	-200
47	Tijdelijke flexibele woningoplossingen	-70	0	0	0
48	Bewegwijzering fiets, wandelpaden - en MTB trails naar recreatieve bezienswaardigheden	-100	-50	0	-120
49	Bouwplannen sneller en efficiënter afhandelen	-250	-250	-250	-250
50	Bevorderen woningdoorstroming	-20	0	0	0
51	Toegankelijke buitenruimte	-100	-110	-220	-20
52	Subsidie voor stimuleren en ondersteunen evenementen	-20	-40	-50	-50
53	Citymarketing	-30	-30	-30	-30
54	Wijkactieplannen Veiligheid	-100	-100	-100	-100
55	Behoud én versterking handhaving	0	-550	-550	-550

Begrotingsjaar	2023	2024	2025	2026
56 Mobiliteit rondom The Mall	-300	-300	-200	-100
57 Belang kind voorop	126	411	162	169
58 Cybercriminaliteit	0	-50	-50	-50
59 Educatieprogramma	-30	-30	0	0
Totaal Coalitieakkoord	-2.314	-2.339	-2.513	-2.421
Amendement kaderbrief 2023-2026				
60 Amendement Herformulering Rechtencheck naar Welzijns gesprek	-290	0	0	0
Totaal Amendement kaderbrief 2023-2026	-290	0	0	0

Toelichting op tabel

Saldo loon- en prijsontwikkeling kaderbrief 2023-2026

1 Saldo loon en prijsontwikkeling kaderbrief

De stelposten voor loon- en prijsontwikkelingen die bij de kaderbrief zijn opgenomen worden in de begroting ingevuld. De budgetten zijn doorgelicht en waar nodig geïndexeerd.

Kapitaallasten

2 Vrijval stelpost kapitaallasten

Met het wegvallen van de stelpost achterblijvende kapitaallasten kan de stelpost kapitaallasten voor eventuele prijsstijgingen komen te vervallen.

3 Kapitaallasten 2023 - 2026

De planning van het investeringsplan is geactualiseerd. Het planningsoptimisme is een aandachtspunt in deze actualisatie in verband met de huidige economische marktontwikkelingen en de stijgende prijzen. Getracht wordt deze planningsoptimalisatie beter te koppelen aan het planningsmechanisme. De omvang van de kapitaallasten ten opzichte van de vorige Programmabegroting 2022-2025 is hierop aangepast. Voor een nadere toelichting op deze afwijkingen verwijzen we naar het hoofdstuk Investeringsplan.

4 Effecten rioolheffing

Op basis van de nieuwe tariefberekening rioolheffing worden de opbrengsten geactualiseerd

5 Maatregelen burgerparticipatie en herstel straatwerk

Maatregelen burgerparticipatie en herstel straatwerk

6 Reserve dekking afschrijvingen

De geraamde kapitaallasten voor de begroting 2023 - 2026 zijn geactualiseerd. Dit heeft gevolgen voor de kapitaallasten die geheel / gedeeltelijk gedekt worden ten laste van de reserve dekking

Exogene en autonome ontwikkelingen

7 Buig budget

De gemeente ontvangt een BUIG-budget om de bijstandsuitkeringen uit te voldoen (Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz). Dit budget wordt drie keer per jaar bijgesteld. Het nader voorlopig budget is op landelijk niveau neerwaarts bijgesteld ten opzichte van het voorlopig budget. De afgelopen jaren is het macro-budget achteraf gezien te hoog vastgesteld doordat de landelijke ontwikkeling van het aantal bijstandsgerechtigden lager uitkwam dan verwacht. Voor de gemeente Leidschendam-Voorburg betekent de bijstelling dat het nader voorlopig budget circa € 1,6 miljoen lager uitvalt dan het voorlopig budget. De verwachte uitgaven dalen minder dan het gecorrigeerde Buig budget.

8 Contant betalen

De raad heeft besloten om het Pin-Only beleid af te schaffen en daarmee de mogelijkheid om contant te betalen weer in te voeren. De kosten voor contant betalen zijn voor 2023 (inclusief inrichting) € 60.000 en vanaf 2024 structureel € 30.000.

9 Huisadvocaat en aansprakelijkheidsverzekering

De huidige overeenkomst met onze huisadvocaat loopt af. De aanbesteding van het nieuwe contract leidt naar verwachting tot een kostenstijging van € 40.000 per jaar, deze zijn reeds meegenomen in de kaderbrief. Daarnaast blijkt dat er steeds vaker een beroep wordt gedaan op de huisadvocaat door de organisatie. De verwachte kosten zullen daarom met nog € 30.000 toenemen. Daarnaast is er in de 1e tussentijdse rapportage van 2022 gebleken dat er meer budget voor de aansprakelijkheidsverzekering nodig is door herwaardering van de premie door de verzekeraar. De herwaardering wordt veroorzaakt door een andere risico-inschatting van de verzekeraar en aanpassing naar een marktconform tarief.

10 Cultureel erfgoed

In het coalitieakkoord is onder andere opgenomen dat de gemeente als doelen heeft onze gedeelde geschiedenis te vertellen op een eigentijdse manier en onze monumenten en erfgoed te koesteren. Deze doelen dragen bij aan de wettelijke taken van erfgoed, het beschermen van erfgoed en publieksbereik. Tevens heeft de gemeente vier terreinen die tot Werelderfgoed zijn benoemd en dat willen we laten zien.

11 Wmo-ontwikkelingen

Persoonsgebonden budget (PGB) begeleiding op basis van de prognoses van de Sociale Verzekeringsbank, wordt op het PGB-budget een overschot van € 84.000 voorzien doordat minder mensen gebruik maken van PGB.

Hulpmiddelen

Op de verstrekking van hulpmiddelen wordt een tekort verwacht van € 347.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door nieuwe contractafspraken met leverancier Medipoint, waardoor de onderhoudskosten gestegen zijn.

Collectief vervoer

De begroting wordt bijgesteld op basis van de regiobegroting van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag.

12 Brandverzekering en VVE-kosten

De bijdrage in de VVE-kosten voor de parkeergarage Damplein 68A zijn toegenomen vanwege de extra schoonmaakwerkzaamheden, die nu ook in de weekenden plaatsvinden. De aanbesteding voor de brandverzekering is vanwege het beperkte aanbod, aangepaste voorwaarden en gestegen risico voor de verzekeringsmaatschappijen aanzienlijk gestegen. Daarnaast is in 2021 de verplichte taxatie van de herbouwwaarde van het gemeentelijk vastgoed afgerond. De waarde is toegenomen door de prijsstijgingen in de bouwsector en de funderingen zijn toegevoegd.

13 Bomen Sportpark Westvliet

Tijdens dagelijks onderhoud aan het groen op sportpark Westvliet in de Groene Zoom is vastgesteld dat vele 'gewone essen' op dit sportpark zijn aangetast door essentaksterfte. Deze aantasting is dusdanig zwaar dat zij binnen nu en 5 jaar gaan uitvallen. Op basis van dit signaal is een analyse gedaan op de huidige staat van de bomen. Naar aanleiding van deze analyse is geadviseerd om 341 bomen op de Groene Zoom te vellen. Tevens is er een herplantplan opgesteld, waarbij een minimaal gelijkwaardige kroonoppervlakte wordt gerealiseerd en een grotere diversiteit bomen worden terug geplant. De kosten voor het vellen van de bomen en planten van nieuwe bedragen € 150.000 verdeeld over 3 jaar.

14 Rentelasten

Op basis van de geactualiseerde liquiditeitsbegroting en de bijgestelde rentepercentages voor korte en lange termijn financiering is de begroting van het taakveld treasury aangepast. Door de stijgende rente nemen de rentelasten toe, wat zorgt voor een nadelig effect van deze bijstelling.

15 Leges

Doordat er de komende jaren meer projecten zijn gepland en de tarieven zijn aangepast, worden er meer leges opbrengsten verwacht.

16 Stelposten Jeugdmiddelen

Het Rijk en de VNG werken aan de Hervormingagenda jeugdzorg. Deze wordt naar verwachting dit najaar afgerond. Vooruitlopend hierop zijn voor de jaren 2022 en 2023 al aanvullende, incidentele middelen toegevoegd aan het gemeentefonds, in lijn met de financiële reeks van de uitspraak van de Commissie van Wijzen (CvW). De VNG, het IPO en het Rijk erkennen de noodzaak om op deze ontwikkelingen te anticiperen en hebben aanvullende afspraken gemaakt ten aanzien van de te verwachten ruimte in de gemeentelijke begroting aanvullend op de meicirculaire. Op basis van de afspraken wordt het lastenbudget jeugd verlaagd vanaf 2024 met een oplopende aanvulling op de taakstelling van € 1,6 miljoen. De baten vanuit de algemene uitkering worden verhoogd in 2024 en vanaf 2025 verlaagd door de oplopende landelijke besparing op jeugd.

17 Zwerfvuil opruimen

Rondom het winkelcentrum Westfield the Mall of the Netherlands hebben we veel last van zwerfafval, met name in de weekenden. Voor het opruimen hiervan maken we extra kosten die niet begroot zijn.

18 Onderwijshuisvesting

Om te voldoen aan de wettelijke verantwoordelijkheid van de gemeente om invulling te geven aan de vraag naar onderwijshuisvesting stelt de gemeente één keer per vier jaar, een Integraal Huisvestingsplan (IHP) vast. Het huidige IHP voor het Primair Onderwijs (PO) en Voortgezet Onderwijs (VO) dienen herijkt te worden. Door het IHP PO en VO te bundelen komt er een breder inzicht in de huidige staat van de onderwijshuisvesting in onze gemeente en de opgaven die voor ons liggen.

19 Akkoord bevrozen accres gemeentefonds

De VNG heeft ingestemd met het voorstel van de fondsbeheerders om het volume-accres gemeentefonds voor 2022, 2023, 2024 en 2025 te bevriezen. Met de bevrozing zijn de volume-accessen voor de jaren 2022-2025 vast komen te staan waardoor er in deze jaren geen risico meer is dat het accres vanwege achterblijvende uitgaven van het Rijk lager uitvalt. De eerder gehanteerde stelpost bij het ramen van de algemene uitkering uit het gemeentefonds kan hierdoor vervallen.

20 Effecten invoering Omgevingswet

De invoering van de Omgevingswet heeft financiële gevolgen. Door middel van een eerste inventarisatie zijn lasten en baten, die met de invoering gepaard gaan, in kaart gebracht.

21 Actualiseren opbrengsten afvalstoffenheffing

Op basis van de nieuwe tariefberekening afvalstoffenheffing worden de opbrengsten geactualiseerd.

Meicirculaire / algemene uitkering

22 Meicirculaire 2022

De belangrijkste wijzigingen voor Leidschendam-Voorburg betreffen:

- De accessen van 2022 tot en met 2025 zijn bijgewerkt op basis van de huidige normeringsmethodiek (samen trap op en samen trap af).
- Vanaf 2026 wordt het accres vastgezet op een kleine plus ten opzichte van de Miljoenennota 2022, dit betekent een flinke daling ten opzichte van 2025.

- De invoering van het nieuwe verdeelstelsel gemeentefonds, inclusief een aangepast ingroeipad wat oploopt tot een nadeel van € 37,50 per inwoner in 2025.
- Incidentele compensatie voor de tekorten Jeugdzorg in 2023.
- De oplopende opschalingskorting voor 2023 tot en met 2025 wordt incidenteel geschrapt. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de raadsbrief over de meicirculaire 2022 (ibabsnummer 2903).

Coalitieakkoord

23 Fraude

Streng en rechtvaardig op fraude of misbruik van voorzieningen.

24 Preventie van (schulden)problemen

Werken aan vroegsignalering vergt een nog intensievere samenwerking met partijen die kunnen signaleren, en nóg actiever de mensen benaderen via 1-op-1 contact. Dit laatste kan door inschakeling van maatschappelijke partners via de subsidietafels óf het inschakelen van externe bureaus. Kosten van schuldsanering zelf worden vooralsnog op nihil geschat, want een effectieve vroegsignalering betekent veelal dat mensen nog zelf betalingsregelingen kunnen treffen. Vroegsignalering ligt in het verlengde van huidige aanscherping van het sociaal kompas.

25 Laaggeletterdheid

Initiatieven tot uitvoering brengen voor het aanpakken van laaggeletterdheid via maatschappelijk partners.

26 Taalachterstanden peuters

Taalachterstanden bij peuters beter aanpakken kan door middel van extra financiering van bestaande Onderwijsachterstandenbeleid waarin crèches en peuterscholen een actieve signalerende rol hebben en extra les aanbieden.

27 Gedeelde geschiedenis

Gerichte inzet van coaches en lokale helden leidt tot exploitatielasten in de vorm van onkostenvergoedingen of inhuur. Het stimuleren van muziekonderwijs door specifieke subsidiering van scholen. Een virtuele ondersteuning van de historie en musea ontwikkelen, vereist bouwen en beheren van een applicatie.

28 Huisvesting senioren

Door het maken van betere afspraken met de welzijnsorganisaties en ontwikkelen van betere communicatiemateriaal, wordt de informatievoorziening over (subsidie)regelingen verbeterd.

29 Regionale samenwerkingsagenda

Het college draagt actief bij aan het opstellen van een regionale samenwerkingsagenda.

30 Lokale ondernemers

Uit het coalitieakkoord komt dat lokale ondernemers voorrang krijgen bij inkoop

31 Recreëren en sporten

In het coalitieakkoord worden middelen vanaf 2024 vrijgemaakt voor goed onderhoud en uitbreiding van voorzieningen voor recreëren en sporten.

32 Welzijnsorganisaties

De subsidietafels worden geëvalueerd door een externe partij. De ondersteuning van mantelzorgers wordt verbeterd. Daarnaast wordt er een jaarlijks evenement voor mantelzorgers georganiseerd.

33 Maatschappelijke stages voor nieuwkomers

Nieuwkomers doen mee in het verenigingsleven. Er wordt met verenigingen in gesprek gegaan om te kijken of zij maatschappelijke stages kunnen aanbieden voor deze doelgroep.

34 Wijk- en dorpsgesprekken

In het proces om te komen tot een omgevingsvisie voor onze gemeente zal het college een serie 'wijk- en dorpsgesprekken' voeren om de meedenkkraft van onze lokale samenleving te benutten bij het ontwikkelen van een ruimtelijke visie voor de langere termijn.

35 Onderzoeken winkelgebieden Leidschendam-Voorburg

Een aantal voorgestelde maatregelen zijn voorwaardenscheppend en vereisen vooral aanpassingen in werkwijze en kaders van de eigen organisatie. Investeren in een bedrijfsverzamelgebouw en in winkelgebieden zal lasten met zich meebrengen. De gemeente stelt budget beschikbaar om onderzoeken uit te voeren naar de daadwerkelijk benodigde investeringen en het tijdspad.

36 Lesprogramma gemeenteraad

De gemeente ontwikkelt een programma waarbij alle scholen op bezoek kunnen komen bij de gemeenteraad en leren over democratie en besluitvorming.

37 Hondenbelasting

De hondenbelasting is vanaf 2023 afgeschaft.

38 Openbaar vervoer Binckhorst en Voorburg West

Samen met de inwoners gaan we werken aan de realisatie van een goede en veilige inpassing van het openbaar vervoer (OV) vanuit de Binckhorst naar en door Voorburg-West. Aantasting van Opa's Veldje en de historische tuin van Hofwijck is niet aan de orde. De realisatie van deze OV-verbinding moet leiden tot een verbetering van de leefomgeving in Voorburg-West.

39 Initiatief ter ondertunneling van de Utrechtsebaan tot Huyguntunnel

We brengen de gesprekken op gang met relevante partijen om te komen tot een gezamenlijk initiatief ter ondertunneling van de Utrechtsebaan tot Huyguntunnel.

40 Herinrichting en autoluw maken Damcentrum

Samen met de inwoners en ondernemers wordt gekeken naar het herinrichten en daarmee autoluw maken van het Damcentrum, waarbij de auto te gast is en voeren we hier als pilot een milieuzone in.

41 Inzet zichtbare camera's

Inzet van camera's voor bestrijding van overlast stelt vrij hoge technische eisen (zeer hoge resolutie, nachtzicht, veilige dataopslag) en specifieke beheer- en bewakingscapaciteit. Het beeld is nu dat dit het beste aan een professionele partij uitbesteed kan worden. De kosten zijn sterk afhankelijk van het aantal camera's dat ingezet wordt. Geraamde kosten zijn om de eerste krachtige aanwezigheid in probleemwijken te realiseren.

42 Groen actieplan

Er wordt een Groen Actieplan opgesteld om de omgeving meer te vergroenen, klimaatadaptief te maken en biodiversiteit te versterken. Onderdeel hiervan is het ontwikkelen van een groen netwerk, maar ook het vergroenen van parkeerplaatsen.

43 Uitvoeringsplan toegankelijke dienstverlening

Het college stelt een uitvoeringsplan op om de dienstverlening van de gemeente toegankelijker te maken. Heldere communicatie is daarin een belangrijk aandachtspunt. Daarom wordt aangesloten op de Direct Duidelijk campagne over heldere overheidscommunicatie.

44 Implementatie nieuwe zaakstelsel

De gemeente laat de verschillende dienstverleningskanalen (balie, telefoon, website, app) beter op elkaar aansluiten. Hierdoor voorkomen we dat inwoners van het kastje naar de muur gestuurd worden.

45 Aanlegsteigers

Bij de realisatie van nieuwe aanlegsteigers, onder andere nabij historisch erfgoed wordt aandacht besteed aan duurzaamheid.

46 Locatie buitenzwemwater met recreatiemogelijkheden

Er wordt onderzoek gedaan naar een (mogelijke) locatie voor buitenzwemwater met recreatiemogelijkheid.

47 Tijdelijke flexibele woningoplossingen

Er worden kaders opgesteld voor het ontwikkelen van tijdelijke flexibele woningoplossingen (flex woningen en tiny houses).

48 Bewegwijzering fiets, wandelpaden - en MTB trails naar recreatieve bezienswaardigheden

Omdat fiets-, wandelpaden en MTB-trails door Stompwijk, het Groene Hart en Vlietland belangrijk zijn, wordt gewerkt aan goede bewegwijzering naar recreatieve bezienswaardigheden én met aandacht voor het groene karakter van het buitengebied.

49 Bouwplannen sneller en efficiënter afhandelen

De afdeling ruimtelijke ordening wordt uitgebreid om bouwplannen sneller en efficiënter af te kunnen handelen.

50 Bevorderen woningdoorstroming

Er wordt een plan van aanpak opgesteld om doorstroming van huurders te bevorderen en daarmee onder andere scheef wonen tegen te gaan.

51 Toegankelijke buitenruimte

Senioren en mensen met een beperking moeten zich goed door onze gemeente kunnen bewegen. We zorgen daarom voor een toegankelijke buitenruimte met bijvoorbeeld bankjes en goede trottoirs.

52 Subsidie voor stimuleren en ondersteunen evenementen

Evenementen zetten de gemeente Leidschendam-Voorburg op de kaart. Om het organiseren van evenementen te stimuleren stelt de gemeente voor de komende jaren subsidie beschikbaar.

53 Citymarketing

De gemeente Leidschendam-Voorburg promoot recreatie en toerisme door citymarketing gericht op alle drie de kernen. Door het extra budget kan het huidige beleid geïntensiveerd worden.

54 Wijkactieplannen Veiligheid

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft budget beschikbaar gesteld om de huidige actieplannen veiligheid om te zetten naar wijkgerichte actieplannen. Hiermee kan een prioritering aangebracht worden in de uitvoering en kan de gemeente beter inspelen op de behoefte per wijk.

55 Behoud én versterking handhaving

Inzet van meer BOA-capaciteit vanaf 2024 kost circa € 550.000 per jaar.

56 Mobiliteit rondom The Mall

Vanuit de Taskforce mobiliteit rondom de Mall is er op basis van de resultaten van de afgelopen periode in combinatie met de maatregelen die zijn uitgevoerd en worden voorbereid, gekeken naar welke structurele inzet en investering noodzakelijk zijn. De transitie van traditioneel verkeersmanagement naar een integrale mobiliteitsaanpak stelt andere eisen aan de reguliere organisatie. Om de uitdagingen het hoofd te bieden zijn een aantal (tijdelijke) functies nodig in de organisatie, die nu niet in de formatie zitten en daarvoor zijn extra middelen noodzakelijk.

57 Belang kind voorop

Afbakening Jeugdhulp kan – afhankelijk van waar de bakens gezet worden – besparingen opleveren. Gemeente heeft wettelijk geen rol in het verbeteren van het aanbod aan passend onderwijs, maar het

kan wel. De inzet op de Lokale Educatieve Agenda kan hiervoor geïntensiveerd worden. Scholen zouden extra ondersteund kunnen worden met geld voor leerkrachten en faciliteiten. Indien er dan alsnog nog kinderen thuiszitten kan extra ingezet worden op het bieden van een oplossing in de jeugdzorg.

58 Cybercriminaliteit

Cybercrime is zowel lokaal als regionaal (beleidsplan 2023-2026) een speerpunt. De vormen van cybercriminaliteit zijn continu in ontwikkeling. Om ouderen en andere kwetsbare groepen weerbaarder te maken voor online criminaliteit is het van belang dit te monitoren en programma's waar nodig bij te stellen/actualiseren.

59 Educatieprogramma

Het ontwikkelen van lesprogramma's betreft eenmalige kosten. De verankering in het curriculum van de scholen kan waarschijnlijk alleen door hiervoor extra faciliteiten te bieden of betalen, denk aan onder andere leerkrachten en onderwijsruimte.

Amendement kaderbrief 2023-2026

60 Amendement Herformulering Rechtencheck naar Welzijnsgesprek

Bij de behandeling van de kaderbrief is door de gemeenteraad het amendement 'Herformulering Rechtencheck naar Welzijnsgesprek' aangenomen. Het financiële gevolg van het amendement wordt verwerkt in de begroting 2023. Het betreft het verlagen van de besparing van € 540.000 naar € 250.000 in het jaar 2023.

Uitgangspunten financieel beleid

De gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd zijn van belang voor de beoordeling van de financiële positie. Het zijn onder andere de uitgangspunten die hebben geleid tot het gepresenteerde financiële meerjarenperspectief.

Aantal inwoners en woonruimten

Voor de ramingen is uitgegaan van de prognose van aantallen inwoners en woningen zoals opgenomen in de onderstaande tabel. In de ramingen van de woningaantallen is rekening gehouden met sloop en nieuwbouw en voor zover nodig aansluit op de regionale programma's voor de ontwikkeling van woon- en werklocaties.

	1-1-2023	1-1-2024	1-1-2025	1-1-2026
1. Inwoners	77.610	77.880	79.570	80.710
2. Woningen	37.525	37.653	38.473	39.021

Loon- en prijspeil

Het loon- en prijsniveau in de begroting is gebaseerd op de verwachte loon- en prijsontwikkeling zoals opgenomen in de meest recente Centraal Economisch Plan (CEP). Voor wat de salarislasten betreft is mede rekening gehouden met de thans geldende CAO gemeenten en indien van toepassing zijn materiële budgetten geïndexeerd conform contractuele afspraken en op basis van concrete structurele voor en nadelen. De meerjarenramingen zijn niet voor loon- en prijsontwikkelingen geïndexeerd (gelijk gehouden aan het loon- en prijsniveau van 2022).

Algemene uitkering gemeentefonds

De uitkeringen uit het Gemeentefonds zijn geraamd op basis van de meicirculaire 2022. De eventuele gevolgen van de september-circulaire 2022 Gemeentefonds worden verwerkt in de Nota van wijziging op de begroting, die tegelijk met de conceptprogrammabegroting 2023-2026 door de gemeenteraad wordt behandeld.

Rentepercentages

In de begroting zijn de volgende renten gehanteerd:

- a) Rente aan te trekken financiering kort vreemd vermogen: 1% in 2023-2026
- b) Rente aan te trekken financiering lang vreemd vermogen 2% in 2023-2026
- c) Rente eigen financieringsmiddelen 0,9% in de jaren 2023-2026.
- d) Omslagrente 1,2%

Lokale heffingen

Tot de gemeentelijke woonlasten worden gerekend de onroerendzaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing geldt het principe van 100% kostendekking. Bij de vaststelling van de tarieven voor individuele dienstverlening is ook het streven in principe gericht op 100% kostendekkendheid. Hier wordt verwezen naar de paragraaf Lokale Heffingen.

Post onvoorzien

De post onvoorzien bedraagt € 100.000 en is afzonderlijk opgenomen in de programmastructuur. Een beroep op de post voor onvoorzien uitgaven kan worden gedaan als de uitgave onvoorzien, onuitstaanbaar en onvermijdbaar (3 O's) is. Hiervoor wordt op dat moment een raadsvoorstel en-besluit met begrotingswijziging aangeboden aan de gemeenteraad.

Dividenden

De dividendopbrengsten zijn geraamd op basis van de realisatiecijfers 2021 en concrete toekomstige ontwikkelingen. De verantwoording van het regulier dividend vindt plaats in het jaar van dividenduitkering door de betrokken onderneming.

Kapitaallasten

Op investeringen wordt annuïtair afgeschreven. De kapitaallasten (rente en afschrijving) worden doorberekend aan de activiteiten van de taakvelden en programma's; de rente door middel van een omslagrente en de afschrijving op basis van de verwachte levensduur. Enkele investeringen worden gedekt uit de Bestemmingsreserve dekking afschrijvingslasten. De afschrijvingslasten worden jaarlijks aan die reserve onttrokken.

Lasten en baten

Algemeen

In dit hoofdstuk wordt een integraal overzicht van de lasten en baten gegeven. Ook wordt het saldo weergegeven van alle onderdelen van de begroting: het programmaplan, het overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien. Voor extra inzicht in de financiële positie zijn de lasten en baten per programma geschoond van verrekeningen met reserves. De verrekeningen met reserves maken wel onderdeel uit van de begroting van lasten en baten.

Overzichten van lasten en baten

Programma	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten						
Bestuur en Ondersteuning	11.392	10.897	8.663	8.460	8.446	8.364
Veiligheid	8.809	9.014	9.715	9.841	9.839	9.845
Verkeer en Vervoer	9.987	14.452	15.126	14.372	12.450	12.252
Economie	3.748	2.273	1.392	1.192	1.152	1.152
Onderwijs	7.663	9.321	9.001	8.546	8.486	8.893
Sport, cultuur en recreatie	19.030	20.099	20.223	19.059	18.956	19.459
Sociaal domein	106.221	110.240	107.573	106.815	105.809	103.345
Volksgezondheid en milieu	19.999	21.327	21.129	21.667	22.501	23.355
VHLOSV	13.714	17.927	34.919	30.549	26.513	8.592
Totaal Lasten programma's	200.563	215.550	227.741	220.501	214.152	195.257
Baten						
Bestuur en Ondersteuning	5.334	3.082	3.066	3.066	3.066	3.066
Veiligheid	219	160	189	189	189	189
Verkeer en Vervoer	1.123	419	368	368	368	368
Economie	2.207	560	461	461	461	461
Onderwijs	1.786	2.671	2.497	2.026	1.986	1.956
Sport, cultuur en recreatie	3.291	3.462	3.571	2.971	2.946	2.946
Sociaal domein	40.168	35.229	34.297	34.116	34.879	34.941
Volksgezondheid en milieu	20.978	22.011	22.327	23.106	24.160	25.258
VHLOSV	8.249	13.486	29.189	24.907	23.224	3.186
Totaal Baten programma's	83.355	81.080	95.965	91.210	91.279	72.371
Saldo van lasten en baten programma's	-117.208	0	-131.776	-129.291	-122.873	-122.886
Lasten						
Algemene Dekkingsmiddelen	1.089	1.556	878	1.057	1.488	1.950
Overhead	31.833	34.089	35.282	34.832	34.774	34.384
Vennootschapsbelasting	31	30	50	50	50	50
Onvoorziene uitgaven	0	100	100	100	100	100
Totaal lasten overige onderdelen	32.953	35.775	36.310	36.039	36.412	36.484
Baten						
Algemene Dekkingsmiddelen	144.408	151.505	158.594	158.788	162.258	151.023
Overhead	627	0	9	9	9	9
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
Onvoorziene uitgaven	0	0	0	0	0	0
Totaal baten overige onderdelen	145.035	151.505	158.603	158.797	162.267	151.032
Saldo van lasten en baten overige onderdelen	112.083	115.730	122.293	122.758	125.854	114.548

Programma	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal voor resultaatbestemming	-5.125	-18.738	-9.481	-6.534	2.983	-8.337
Verrekening met de reserves						
Storting in reserves	98.580	-22.593	222	222	2.117	0
Onttrekking aan reserves	105.387	38.678	6.368	6.462	5.919	4.819
Saldo mutaties reserves	6.807	16.085	6.146	6.240	3.802	4.819
Begrotingsresultaat	1.682	-2.652	-3.336	-295	6.785	-3.518

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten en lasten

Om een goed oordeel te kunnen geven over het structurele evenwicht tussen lasten en baten is het noodzakelijk inzicht te hebben in de incidentele baten en lasten, die zijn geraamd in de begroting 2023 en meerjarenramingen 2024-2026. Voor een gespecificeerd overzicht per programma wordt verwezen naar de bijlagen.

Het totaal van de incidentele baten en lasten over de begrotingsjaren is per programma opgenomen in onderstaande tabel.

Tabel Incidentele baten en lasten

Incidentele lasten	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
T2 Verkeer en Vervoer	3.525	2.210	60	0
T3 Economie	170	0	0	0
T4 Onderwijs	1.089	592	424	394
T5 Sport, cultuur en recreatie	1.205	75	0	0
T6 Sociaal domein	2.376	2.219	2.180	1.060
T7 Volksgezondheid en milieu	40	0	0	0
T8 VHLOSV	27.758	23.332	19.296	1.375
T14 Overhead	875	325	0	0
Totaal	37.038	28.753	21.960	2.829

Incidentele baten	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
T4 Onderwijs	541	70	30	0
T5 Sport, cultuur en recreatie	600	0	0	0
T6 Sociaal domein	32	0	0	0
T7 Volksgezondheid en milieu	40	0	0	0
T8 VHLOSV	26.003	21.721	20.038	0
Totaal	27.216	21.790	20.068	0

Mutaties reserves	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Stortingen in reserves	223	223	2.117	0
Onttrekkingen aan reserves	4.611	4.522	3.949	2.829
Saldo mutaties reserves	4.388	4.300	1.832	2.829

Totaal per saldo	5.462	2.662	60	0
-------------------------	--------------	--------------	-----------	----------

Bedragen x € 1.000

Structurele reserve mutaties

Mutaties reserves	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Structurele stortingen	0	0	0	0
Subtotaal	0	0	0	0
Structurele onttrekkingen				
Reserve herwaardering activa	350	350	350	350
Res. dekking afschrijvingslasten	1.407	1.590	1.620	1.640
Subtotaal	1.757	1.940	1.970	1.990

Structureel en reëel begrotingsevenwicht

Op basis van de programmabegroting 2023-2026, de kaderbrief 2023-2026, het Coalitieakkoord 2022-2026, tussentijdse ontwikkelingen en de bestaande plannen voor de komende jaren, is de verwachting dat de gemeente Leidschendam-Voorburg in 2023 een structureel begrotingsresultaat heeft van € 2,1 miljoen voordelig. De gemeente Leidschendam-Voorburg kan met deze begroting in 2023 haar structurele lasten dekken met de structurele baten en voldoet daarmee aan de vereisten van de toezichthouder. In 2024 en 2025 loopt het structurele saldo op tot respectievelijk € 2,4 miljoen en € 6,8 miljoen. De meerjarenraming eindigt in 2026 met een structureel afgerond resultaat van € 3,5 miljoen nadelig.

Het structureel en reëel begrotingsevenwicht wordt berekend door de totale lasten en de baten te verminderen met de incidentele lasten en baten. Het saldo dat over blijft moet op termijn positief zijn (de structurele baten zijn dan groter dan de structurele lasten).

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Begrotingssaldo na bestemming	-3.336	-294	6.784	-3.518
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	5.434	2.662	60	0
Structureel begrotingssaldo	2.098	2.368	6.844	-3.518

Bedragen x € 1.000. Negatief bedrag = per saldo last

Investeringsplan

De investeringen die de gemeente Leidschendam-Voorburg de komende jaren wil doen, zijn opgenomen in het investeringsplan 2023-2026. In het investeringsplan staan zowel de vervangingsinvesteringen als de nieuwe investeringen. In de bijlagen is per programma een gedetailleerd overzicht van de geplande investeringen opgenomen. Het investeringsvolume in de planperiode 2023-2026 is weergegeven in de onderstaande tabel.

Investeringsvolume

In de onderstaande tabel zijn de geplande investeringen per programma opgesomd. In de bijlagen is een gedetailleerd overzicht hiervan opgenomen.

Programma	Reeds beschikbaar gesteld krediet saldo uitg-ink.	Gerealiseerd en geraamd t/m 2022 saldo uitg-ink.	Verwacht restant krediet per 1-1-2023 saldo uitg-ink.	Investeren 2023 saldo uitg-ink.	Investeren 2024 saldo uitg-ink.	Investeren 2025 saldo uitg-ink.	Investeren 2026 saldo uitg-ink.
Bestuur en Ondersteuning	1.077		1.077	843	234		
Veiligheid	125		125	75		50	
Verkeer en Vervoer	18.339	4.221	14.118	7.513	3.358	1.463	1.235
Economie							
Onderwijs	57.833	1.162	56.670	3.836	15.682	14.526	11.119
Sport, cultuur en recreatie	8.800	161	8.639	2.932	2.345	2.723	640
Sociaal Domein							
Volksgezondheid en milieu	71.681	2.349	69.332	10.967	21.331	18.019	6.715
VHLOSV							
Overhead	9.286	275	9.011	1.583	4.886	1.005	1.537
Totaal investeringsvolume	167.140	8.168	158.972	27.749	47.836	37.786	21.246

Bedragen x € 1.000

In de kolom uitgaven (Uitg.) staan de totale bruto-investeringen opgesomd. Hierbij is geen rekening gehouden met dekking uit eventuele reserve of dekking van de investeringen uit tarieven. In de kolom inkomsten (Ink.) worden bijdragen van derden vermeld.

Berekening kapitaallasten

Voor de berekening van de kapitaallasten wordt de annuïteitenmethode toegepast. De afschrijvingstermijnen zijn in overeenstemming met de Financiële verordening. Met afschrijven wordt gestart in het jaar na ingebruikname van de investering. Investeren met een verkrijgingsprijs van minder dan € 25.000 worden niet geactiveerd. Het rente-omslagpercentage is 1,2%.

Programma	Verschil 2023	Verschil 2024	Verschil 2025	Verschil 2026
Bestuur en Ondersteuning	-103	34	45	45
Veiligheid	-8	-0	8	8
Verkeer en Vervoer	-600	-172	1	65
Economie	-	-	-	-
Onderwijs	-53	-387	-493	-738
Sport, cultuur en recreatie	150	244	382	384
Sociaal domein	-0	-0	-0	-0
Volksgezondheid en milieu	-478	-905	-528	-137

Programma	Vershil 2023	Vershil 2024	Vershil 2025	Vershil 2026
VHLOSV	6	6	6	6
Algemene dekkingsmiddelen	297	317	129	14
Overhead	17	67	530	174
Totaal verloop in kapitaallasten	-772	-797	80	-178

bedragen x € 1.000

Nadere toelichting verloop kapitaallasten

Het verloop van de kapitaallasten ten opzichte van voorgaande jaren wordt voornamelijk veroorzaakt door het eerder of later afronden van investeringen in de tijd. Soms wordt er eerder gestart met een investering dan gepland, waardoor de kapitaallasten eerder van start gaan. Ook worden investeringen doorgeschoven in de tijd, waardoor de afronding in een later jaar plaatsvindt en de kapitaallasten ook later in de begroting worden opgenomen.

De grootste afwijkingen zijn terug te vinden op de programma's Bestuur en ondersteuning, Verkeer en vervoer, Onderwijs, Sport, cultuur en recreatie, Volksgezondheid en milieu en Overhead.

Bij het programma Bestuur en ondersteuning wordt verwacht dat twee investeringen voor vervanging van softwareprogrammatuur een jaar later worden opgeleverd dan gepland.

Bij programma Verkeer en vervoer wordt de grootste afwijking veroorzaakt doordat de aanleg van de Veenpoldersweg later wordt afgerond. Een viertal investeringen in veegmachines zijn een jaar uitgesteld en de bijgestelde planning van de verkeersregelininstallaties zorgt ook voor een verschuiving van de kapitaallasten naar latere jaren. Ook is de bouw van de parkeergarage Rijnlandstraat Noord doorgeschoven naar 2023/2024. Deze mutaties laten daardoor ten opzichte van de vorige meerjarenbegroting een afname van de kapitaallasten in de eerste jaren zien.

Bij programma Onderwijs heeft een actualisatie van de planning van oplevering van de diverse scholen plaatsgevonden. Dit betekent dat vanaf 2024 lagere kapitaallasten worden verwacht dan eerder was aangenomen.

Bij het programma Sport, cultuur en recreatie is rekening gehouden met een nieuwe investeringen voor de bouw van de bibliotheek, waardoor de kapitaallasten in 2025 een stijging laten zien. Daarnaast zijn er nieuwe kredieten aangevraagd voor een nieuwe rugbyclub en nieuwe kredieten aangevraagd op basis van het Meerjaren Investerings Plan voor de vervanging van velden, daarnaast is rekening gehouden met extra afschrijving op een hieraan gerelateerde bestaande investering. Deze hebben als gevolg dat de kapitaallasten een stijgende lijn vertonen.

Bij het programma Volksgezondheid en Milieu hebben de mutaties in kapitaallasten betrekking op de fasering van de rioleringsprojecten.

Programma Overhead laat vanaf 2023 een stijgende lijn in kapitaallasten zien. Deze worden voornamelijk veroorzaakt door de investeringen in herhuisvesting van Stadsbeheer, waarvan de kapitaallasten in 2025 sterker stijgen.

Gemeentefonds

De uitkeringen uit het gemeentefonds in de programmabegroting 2023-2026 zijn berekend op basis van de meicirculaire gemeentefonds 2022. In de meicirculaire is de gemeente geïnformeerd over de omvang en mutaties van de uitkeringen uit het fonds. Deze uitkeringen vormen de grootste inkomstenbron voor de gemeente. De eventuele financiële gevolgen uit de septembercirculaire gemeentefonds 2022 worden meegenomen in de Nota van Wijziging. Deze wordt tegelijkertijd met de conceptprogrammabegroting 2023-2026 in de gemeenteraad behandeld. De uitkeringen uit het gemeentefonds zijn geraamd op:

Uitkeringen gemeentefonds	2023	2024	2025	2026
A. Algemene uitkering				
Algemene uitkering	128.851	132.000	137.591	126.379
BTW-compensatiefonds	440	440	440	440
Suppletie-uitkering nieuw verdeelstelsel 2023	3.708	2.561	1.415	1.415
Subtotaal Algemene uitkering	132.999	135.001	139.446	128.234
B. Decentralisatie-uitkeringen				
Brede impuls combinatiefuncties	350	350	350	350
Decentralisatie prov. taken	41	41	41	41
Voorschoolse voorziening peuters	115	115	115	115
Armoedebestrijding kinderen	346	346	346	346
Maatschappelijke begeleiding	103	103	103	103
Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	11	11	n.v.t.	n.v.t.
Subtotaal Decentralisatie-uitkeringen	966	966	955	955
C. Integratie-uitkeringen				
Participatie	2.669	2.542	2.473	2.492
Subtotaal Integratie-Uitkeringen	2.669	2.542	2.473	2.492
D. Stelposten				
Stelpost compensatie Jeugdzorg	4.059	2.432	1.178	963
Subtotaal Stelposten	4.059	2.432	1.178	963
Totalen	140.693	140.941	144.052	132.644

Bedragen x € 1.000

Algemene uitkering

De groei van de algemene uitkering in de periode 2023-2026 wordt voor een belangrijk deel bepaald door de groei van het acres en toename van het aantal woningen en inwoners. Onderdeel van de algemene uitkering is de raming van de inkomst vanwege verwachte onderbesteding van het BTW compensatiefonds (BCF). Deze is geraamd op de € 440.000 per jaar.

Decentralisatie-uitkeringen

Decentralisatie-uitkeringen kennen een beperkte looptijd en zijn specifiek gekoppeld aan een uitkeringsdoel.

Integratie-uitkeringen

Het totaal aan inkomsten aan integratie-uitkeringen bestaat in de periode 2023-2026 alleen uit het participatiebudget. Onderdeel van dit participatiebudget is de normvergoeding die de gemeente ontvangt voor de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). Hierbij is sprake van een sterfhuisconstructie. Het budget loopt dan ook gelijk af met de uitstroom van het aantal Wsw-ers.

Stelpost compensatie jeugd

Het Rijk en de VNG werken aan de Hervormingsagenda jeugdzorg. Deze wordt naar verwachting dit najaar afgerond. Vooruitlopend hierop zijn voor de jaren 2022 en 2023 al aanvullende, incidentele

middelen toegevoegd aan het gemeentefonds, in lijn met de financiële reeks van de uitspraak van de Commissie van Wijzen (CvW). De VNG, het IPO en het Rijk erkennen de noodzaak om op deze ontwikkelingen te anticiperen en hebben aanvullende afspraken gemaakt ten aanzien van de te verwachten ruimte in de gemeentelijke begroting aanvullend op de meicirculaire 2022.

Op basis van deze afspraken wordt het lastenbudget jeugd verlaagd vanaf 2024 met een oplopende aanvulling op de taakstelling van € 1,6 miljoen. De baten vanuit de algemene uitkering worden verhoogd in 2024 en vanaf 2025 verlaagd door de oplopende landelijke besparing van afgerond € 500 miljoen die is opgenomen in het regeerakkoord.

Eigen en vreemd vermogen

Eigen vermogen

Het eigen vermogen van de gemeente is onderverdeeld in algemene reserves en bestemmingsreserves (inclusief egalisereserves). Het verloop van de afzonderlijke reserves in de planperiode is met een toelichting opgenomen in het hoofdstuk Reserves. Samengevat is de begrote omvang van de reserves als volgt:

Reserves (per 31-12)	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene reserves	67.410	63.443	62.375	70.406	66.888
Bestemmingsreserves	135.952	130.439	124.973	119.923	115.105
Totaal reserves	203.363	193.882	187.348	190.330	181.993

Bedragen x € 1.000

Vreemd vermogen

Voorzieningen, gevormd voor verplichtingen of kwantificeerbare financiële risico's, behoren tot het vreemde vermogen. Het verloop van de voorzieningen is met een toelichting opgenomen in het hoofdstuk Voorzieningen. De tweede component van het vreemde vermogen betreft de opgenomen geldleningen. Samengevat is de begrote samenstelling van het vreemd vermogen:

Vreemd vermogen (per 31-12)	2022	2023	2024	2025	2026
Voorzieningen	12.735	11.252	10.923	11.421	11.638
Opgenomen geldleningen	82.120	90.028	114.886	122.943	137.198
Totaal vreemd vermogen	94.855	101.280	125.809	134.364	148.836

Bedragen x € 1.000

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft de verhouding van het eigen vermogen in een percentage weer ten opzichte van het balanstotaal. De raad heeft in 2017 bepaald dat de solvabiliteit minimaal 30% moet zijn. Door de verkoop van de Eneco-aandelen in 2020 is de algemene reserve sterk gestegen waardoor de solvabiliteit ruim boven het gestelde minimum komt. De komende jaren is het verloop als volgt:

Solvabiliteit	%
31-12-2022	58,8%
31-12-2023	55,8%
31-12-2024	51,3%
31-12-2025	50,5%
31-12-2026	47,5%

Financieringspositie

In de paragraaf Financiering wordt aandacht besteed aan de financieringspositie. Het accent ligt daar op het treasury-beleid en het renterisicobeheer. Hier wordt vooral ingegaan op de financieringsbehoefte, de beschikbare financieringsmiddelen en het financieringssaldo in meerjarenperspectief.

Voor de financiering van de geactiveerde uitgaven op de balansposten materiële, immateriële en financiële vaste activa, het investeringsprogramma en het onderhanden werk in de vorm van grondexploitaties heeft de gemeente financieringsmiddelen nodig. Dit is de financieringsbehoefte. De

financieringsmiddelen bestaan uit eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (voorzieningen en opgenomen geldleningen). Het financieringssaldo is het verschil tussen de financieringsbehoefte en de beschikbare financieringsmiddelen.

In de planperiode wordt voor financieringsmiddelen een beroep gedaan op de geld- en kapitaalmarkt voor kortlopende respectievelijk langlopende geldleningen.

Financieringspositie per 31-12	2022	2023	2024	2025	2026
Financieringsbehoefte					
Materiele en immateriële activa	251.714	266.782	301.438	325.163	331.385
Financiële vaste activa	19.278	19.128	18.978	18.828	18.775
Grondexploitaties	42.073	28.702	12.113	0	0
Overige vlottende activa	33.000	33.000	33.000	33.000	33.000
Totaal financieringsbehoefte (1)	346.065	347.612	365.529	376.991	383.160
Financieringsmiddelen					
Reserves	203.362	193.882	187.348	190.329	181.993
Voorzieningen	12.735	11.252	10.923	11.421	11.638
Opgenomen langlopende leningen	82.120	90.028	114.886	122.943	137.198
Vlottende passiva	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Totaal financieringsmiddelen (2)	328.217	325.162	343.157	354.693	360.829
Financieringssaldo (2-1)	-17.848	-22.450	-22.372	-22.298	-22.331

Bedragen x € 1.000

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Van de onderstaande arbeidskosten gerelateerde verplichtingen met een ongelijkmatig uitgavenkarakter zijn de lasten in de exploitatiebegroting opgenomen. Het betreft:

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Uitkeringen voormalig personeel	400	380	380	480	480	480
Totaal	400	480	480	480	480	480

Bedragen x € 1.000

Voor onderstaande arbeidskosten gerelateerde verplichtingen is een voorziening gevormd. Jaarlijks wordt de benodigde omvang van de voorziening bepaald. Het gaat om de volgende verplichting voor (voormalige) wethouders:

Voorziening arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	2022	2023	2024	2025	2026
Voorziening ingegane pensioen wethouders	2.271	2.087	2.306	2.122	3.103
Voorziening toekomstige pensioen wethouders	2.703	2.703	2.301	2.301	1.136
Voorziening wachtgeld wethouders	126	73	27	3	1
Totaal	5.100	4.863	4.634	4.426	4.240

Geprognosticeerde balans

In de volgende tabel zijn de geprognosticeerde balanscijfers opgenomen.

per 31 december		2022	2023	2024	2025	2026
Activa						
Vaste activa	Immateriële activa	1.102	1.062	1.022	982	941
	Materiële activa	250.612	265.720	300.416	324.181	330.444
	Financiële activa	19.278	19.128	18.978	18.828	18.775
Vlottende activa	Onderhanden werk	42.073	28.702	12.113	-	-
	Vorderingen <1 jr	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
	Liquide middelen	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
	Overlopende activa	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000
Totaal activa		346.065	347.612	365.529	376.991	383.160
Passiva						
Vaste passiva	Algemene reserve	67.410	63.483	62.455	70.526	67.048
	Bestemmingsreserves	135.952	130.439	124.973	119.923	115.105
	Voorzieningen	12.735	11.252	10.923	11.421	11.638
	Langlopende leningen	82.120	90.028	114.886	122.943	137.198
Vlottende passiva	Leningen <1 jr	17.848	22.410	22.292	22.178	22.171
	Overlopende passiva	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Totaal passiva		346.065	347.612	365.529	376.991	383.160

Bedragen x € 1.000

Emu-saldo (Europese Monetaire Unie)

In het bestuurlijk akkoord 'Beheersen EMU-saldo lokale overheid' is onder andere afgesproken dat in de begrotingen van gemeenschappelijke regelingen, gemeenten en provincies het EMU-saldo wordt opgenomen. Hiermee wordt een goede informatievoorziening beoogd die essentieel is voor het op macroniveau monitoren en beheersen van het EMU-saldo en voor het onderhoud van het gemeente- en provinciefonds.

Tabel Emu-saldo

De ontwikkeling van het EMU-saldo is in overeenstemming met het verplichte model opgenomen.

	EMU-saldo	2023	2024	2025	2026
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-9.513	-6.573	2.996	-8.305
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	15.068	34.656	23.725	6.222
3.	Mutatie voorzieningen	-1.483	6.827	5.839	386
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-13.371	-16.589	-12.113	0
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	2.117	
	Berekend EMU-saldo	-12.693	-17.813	-4.894	-14.141

Bedragen x € 1.000

Wet Houdbare Overheidsfinanciën

De Wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet HOF) is de Nederlandse uitwerking van de Europese afspraken ten aanzien van de overheidsfinanciën. In het beheersen van de Europese normen voor de overheidsfinanciën hebben het rijk, de provincies, de gemeenten en de waterschappen een gezamenlijke verantwoordelijkheid. De wet HOF heeft daarom ook regels voor de bijdrage die decentrale overheden moeten leveren aan het bereiken en houden van houdbare overheidsfinanciën. Dit betekent voor de decentrale overheden een beperking van de investeringsuitgaven en sancties als zij te veel investeren.

Vennootschapsbelasting (Vpb)

Sinds 1 januari 2016 geldt voor gemeenten de invoering van de belastingplicht in de vennootschapsbelasting. Naar aanleiding hiervan heeft er een inventarisatie en toetsing plaatsgevonden van in dit kader belastingplichtige activiteiten. De conclusie van deze inventarisatie en toetsing was dat voor een zeer groot aantal activiteiten van de gemeente geldt dat de gemeente niet belasting- en aangifteplichtig is voor de Vpb (Vennootschapsbelasting). Voor een klein deel van de gemeentelijke activiteiten bestaat deze belastingplicht wel. Voor onze gemeente gaat het met name om activiteiten met betrekking tot grondexploitaties Vlietvoorde en KPP en de participatie in de VOF Leidschendam Centrum. Met ingang van 2020 wordt er jaarlijks een bedrag begroot voor de vennootschapsbelasting.

Reserves

Staat van reserves

Het verwachte verloop van de reserves 2023-2026 is navolgend opgenomen.

Reserve	Stand	Stortingen	Onttrekkingen	Stand	Stand	Stand	Stand
	31-12-2022	2023	2023	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Algemene reserves							
Algemene reserve met bufferfunctie	12.908	0	0	12.908	12.908	12.908	12.908
Algemene reserve vrij besteedbaar	54.502	0	632	53.870	53.097	54.344	54.344
Exploitatieresultaat	0	0	3.336	-3.336	-3.630	3.154	-364
Algemene reserves	67.410	0	3.968	63.443	62.375	70.406	66.888
Bestemmingsreserves							
Reserve bereikbaarheid Stompwijk	9.580	0	0	9.580	9.580	9.580	9.580
Reserve Stedelijke vernieuwing	377	0	0	377	377	377	377
Reserve dekking afschrijvingslasten	25.364	223	1.407	24.180	22.813	21.193	19.553
Reserve herwaardering activa	4.000	0	350	3.650	3.300	2.950	2.600
Reserve Nazorg Rietvink	350	0	0	350	350	350	350
Reserve Verevening soc. woningbouw	205	0	0	205	205	205	205
Reserve maatregelen Corona	357	0	0	357	357	357	357
Reserve Langer zelfstandig wonen	8.590	0	1.310	7.280	5.970	4.660	3.600
Reserve Herstelbeleid	7.357	0	644	6.713	6.299	6.299	6.299
Reserve Bereikbaarheid	1.225	0	0	1.225	1.225	1.225	1.225
Reserve Mobiliteit	18.800	0	150	18.650	18.500	18.500	18.500
Reserve Energietransitie en Duurzaamheid	43.447	0	1.875	41.572	39.697	37.928	36.159
Reserve Onderwijshuisvesting	7.500	0	0	7.500	7.500	7.500	7.500
Reserve Sterk voor Noord	8.800	0	0	8.800	8.800	8.800	8.800
Reserve Oekraïne crisis	0	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserves	135.952	223	5.736	130.439	124.973	119.923	115.105
Totaal reserves	203.363	223	9.704	193.882	187.348	190.330	181.993

Bedragen x € 1.000

Algemene reserve vrij besteedbaar

Deze reserve is onderdeel van de weerstandscapaciteit. Op deze reserve rusten geen claims, de middelen zijn vrij besteedbaar.

Mutaties 2023:

De onttrekkingen bestaan uit:

- Programma Sterk voor Noord: € 470.000 op basis van het raadsbesluit (2324) Programmaplan Sterk voor Noord 2021-2041.
- Aansluiting onderwijs en jeugdzorg voor een bedrag van € 87.000, onderdeel van de Nota van Wijziging op de programmabegroting 2022-2025.
- Uitstel invoering omgevingswet: € 34.000 op basis van de Nota van Wijziging op de programmabegroting 2022-2025.
- Bergingen Starrevaart: € 41.000 op basis van de Nota van Wijziging op de programmabegroting 2022-2025.

Nadere toelichting:

Doorgaans wordt het exploitatieresultaat toegevoegd of onttrokken aan de Algemene reserve vrij besteedbaar, tenzij er bij de resultaatbestemming (jaarrekening) anders wordt besloten.

Algemene reserve met bufferfunctie

De algemene reserve met bufferfunctie is bestemd voor het opvangen van financiële gevolgen van calamiteiten en risico's. De reserve vormt een belangrijk deel van de weerstandscapaciteit.

Mutaties 2023:

Er zijn geen mutaties in 2023.

Nadere toelichting:

In de jaarrekening 2022 wordt de noodzakelijke omvang van deze reserve, per 31 december 2022, bepaald op basis het berekende financiële risicoprofiel (= totaal van de gekwantificeerde risico's).

Reserve bereikbaarheid Stompwijk

De reserve is bestemd voor de dekking van de afschrijvingslasten die samenhangen met de investeringen in de renovatie van de Stompwijkseweg, de Dokter van Noortstraat en de aanleg van de Verbindingsweg, de herinrichting Dokter van Noortstraat en de aanleg van Veenpoldersweg (voorheen de Verbindingsweg).

Mutaties 2023:

Er zijn geen mutaties in 2023.

Nadere toelichting:

Na afronding van het project wordt het benodigde bedrag ter dekking van de afschrijvingslasten toegevoegd aan de reserve dekking afschrijvingslasten.

Reserve Stedelijke vernieuwing

Deze reserve is bestemd voor Stedelijke vernieuwing. Stedelijke vernieuwing is een programmatische aanpak die verbindingen legt tussen verschillende beleidsterreinen (o.a. wonen, welzijn, duurzaamheid, ruimtelijke ontwikkeling en wijkgericht werken) om zo een impuls te geven aan de leefbaarheid in de wijken en buurten.

Mutaties 2023:

N.v.t. (zie de nadere toelichting).

Nadere toelichting:

De kosten die in het kader van stedelijke vernieuwingen gemaakt worden (zoals bij de Leidsekade Venestraat) moeten op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten (BBV) geactiveerd worden en mogen niet ten laste van deze reserve gedekt worden.

Als gevolg van deze boekhoudregels (BBV) ligt het voor de hand om deze reserve op te heffen. Het voorstel om de reserve op te heffen is opgenomen in de 2e Turap 2022.

Reserve dekking afschrijvingslasten

De reserve is voor de dekking van afschrijvingslasten van (geactiveerde) investeringen die overeenkomstig de besluitvorming gedeeltelijk / geheel ten laste van deze middelen komen.

Mutaties 2023:

De toevoeging betreft de Overheveling vanuit de reserve Duurzaamheid en Energietransitie in verband met de investering duurzaamheid schoolgebouwen (€ 222.500) conform aangenomen motie bij de vaststelling bestedingsplan Duurzaamheid en Energietransitie.

De onttrekking bedraagt € 1,407 miljoen aan afschrijvingen van afgesloten investeringsprojecten.

Nadere toelichting:

De omvang van de reserve komt overeen met alle toekomstige afschrijvingslasten van de investeringen waarbij besloten is om deze lasten te dekken uit de reserve.

Reserve herwaardering activa

Deze reserve is ingesteld naar aanleiding van de stelselwijziging afschrijving activa. De afschrijving van de activa is in 2010 omgezet van een lineaire naar een annuïtaire afschrijving. Dit geeft na verloop van tijd hogere lasten die gedekt worden door deze reserve.

Mutaties 2023:

De onttrekking van € 350.000 is een bijdrage in hogere kapitaallasten.

Nadere toelichting:

N.v.t.

Reserve Verevening sociale woningbouw

De reserve Verevening sociale woningbouw is voor de financiële bijdragen en onttrekkingen in het kader van de realisatie van 30% sociale woningbouw. Wanneer in woningbouwplannen in Leidschendam-Voorburg minder dan 30% of geen sociale woningen zijn opgenomen, is de projectontwikkelaar verplicht een financiële bijdrage te storten in het vereveningsfonds. Wanneer er meer dan 30% sociale woningen wordt gerealiseerd, dan ontvangt de projectontwikkelaar een bijdrage uit het fonds, als het saldo van het fonds dit toelaat.

Mutaties 2023:

Er zijn geen mutaties in 2023.

Nadere toelichting:

Indien er gedurende het jaar projecten zijn waarbij verevening van toepassing is zullen de geraamde onttrekkingen en stortingen hier bij de tussentijdse rapportages op worden aangepast.

Reserve maatregelen Corona

Dekking van de economische maatregelen ten gevolge van corona.

Mutaties 2023:

N.v.t. (zie nadere toelichting)

Nadere toelichting:

Naar verwachting worden alle plannen uit het bestedingsplan in 2022 uitgevoerd. Gezien de situatie rondom het coronavirus, is de intentie om de reserve per 31-12-2022 op te heffen. Hiermee zullen de resterende middelen uit deze reserve terugvloeien naar de algemene reserve. Dit wordt bij de jaarrekening 2022 voorgelegd aan de raad.

Reserve Sterk voor Noord

De reserve zorgt ervoor dat het programma Sterk voor Noord uitgevoerd kan worden, wat moet leiden tot een kansrijke toekomst voor alle inwoners van Leidschendam-Noord.

Mutaties 2023:

Er zijn geen mutaties in 2023.

Nadere toelichting:

De uitvoering van het programmaplan Sterk voor Noord 2021-2041 moet leiden tot een kansrijke toekomst voor alle inwoners van Leidschendam-Noord. Dit betekent het terugdringen en voorkomen van kansengelijkheid. Het betekent ook dat jongeren en volwassenen participeren naar vermogen en dat armoede, taalachterstanden en schulden minder vaak een belemmering vormen om mee te doen. Tot slot streven partners naar wijken waar het voor iedereen fijn en veilig wonen is. Ter bekostiging van het programma Sterk voor Noord vanaf 2026 is deze bestemmingsreserve gevormd.

Reserve Nazorg Rietvink

Werkzaamheden die in het kader van nazorg nog plaats moeten vinden in het project Rietvink.

Mutaties 2023:

Er zijn geen mutaties in 2023.

Nadere toelichting:

Nadat de werkzaamheden van de nazorg aan de Rietvink afgerond zijn (naar verwachting eind 2022) zal de investering afgesloten worden en wordt met ingang van 2023 gestart worden met de afschrijving van deze investering. Aangezien de afschrijvingen van deze investering volledig gedekt worden uit de reserve dekking afschrijvingen (RDA) wordt de reserve Nazorg Rietvink ter dekking van deze lasten in 2022 toegevoegd aan de RDA (Reserve Dekking Afschrijvingslasten), waarna de reserve per 31 december 2022 opgeheven wordt.

Reserve Langer zelfstandig wonen

Betere ondersteuning en zorg thuis, hulp aan mantelzorger en vrijwilligers, meer geschikte woningen voor ouderen.

Mutaties 2023:

Onttrekkingen:

- Budgetten ten behoeve van collectieve woningaanpassing € 900.000). (innovatieve) woon - en zorgvormen en flex woningen (€ 250.000), doorstroming naar passende woning (€ 60.000), inzet flatcoach (€ 60.000) en uitbreiding noodwoningen (€ 40.000); totaal € 1.310.000 conform raadsbesluit d.d. 13 juli 2021 over vaststelling Bestedingsplan Langer zelfstandig wonen (Lzw).

Nadere toelichting:

In 2022 zijn verschillende onderdelen van de bestemmingsreserve Langer Zelfstandig Wonen gestart. Zo zijn de eerste doorstroommakelaar en flatcoach ingezet en is de subsidieregeling voor collectieve woningaanpassingen opgesteld. Naar verwachting worden deze onderdelen in 2023 voortgezet en wordt de focus ook gelegd op de innovatieve woon - en zorgvormen, flex woningen en noodwoningen, zodat dit in 2023 van start gaat.

Reserve Herstelbeleid

Deze reserve is bedoeld om Leidschendam-Voorburg sterker uit de crisis te laten komen door sociale, maatschappelijke en economische interventies te ontwikkelen en te implementeren die burgers, bedrijven en maatschappelijke instellingen helpen zich in te stellen op de nieuwe toekomst.

Mutaties 2023:

Op basis van het bestedingsplan Herstelbeleid 2022-2025 wordt er in 2023 € 644.000 onttrokken aan de reserve.

Nadere toelichting:

Op 7 december 2021 heeft de raad de kaders van het herstelbeleid en het bestedingsplan 2022-2025 vastgesteld.

De geraamde uitgaven in het kader van het bestedingsplan 2022-2025 bedragen € 5 miljoen.

Reserve Bereikbaarheid

De reserve dient ter dekking van de kosten van de realisatie van de aanleg van de parkeergarage Leidschendam Noord en de aanleg van het parkeerterrein Leidsekade-Venestraat.

Mutaties 2023:

Er zijn geen mutaties in 2023.

Nadere toelichting:

De investeringen waarvan de werkelijke uitgaven tot maximaal het bedrag van het beschikbaar gestelde krediet aan deze reserve onttrokken worden zijn:

- Leidsekade Venestraat (totaal € 1,225 miljoen); de werkzaamheden worden in 2022-2024 verwacht. Als gevolg hiervan worden de werkelijke uitgaven tot een maximum van € 1,225 miljoen in 2024 onttrokken aan deze reserve en toegevoegd aan de Reserve dekking afschrijvingen.
- Parkeergarage Rijnlandstraat Noord (€ 2,135 miljoen); de werkzaamheden worden in 2023-2024 verwacht. Als gevolg hiervan worden de werkelijke uitgaven tot een maximum van € 2,135 miljoen in 2024 onttrokken aan deze reserve en toegevoegd aan de Reserve dekking afschrijvingen.

Reserve Mobiliteit

Het bereikbaar houden van Leidschendam-Voorburg.

Mutaties 2023:

Ten behoeve van de Mobiliteit Mall of the Netherlands een onttrekking van € 150.000.

Nadere toelichting:

De bestedingen vinden plaats op basis van afzonderlijke besluiten door de raad. De werkelijke onttrekkingen in enig jaar worden gebaseerd op de daadwerkelijke uitgaven van dat jaar tot maximaal het geraamde bedrag op grond van de genomen en nog te nemen besluiten door de raad.

Reserve Energietransitie en Duurzaamheid

Ter dekking van kosten voor de klimaatopgave om in 2050 CO2 neutraal te zijn.

Mutaties 2023:

De budgetten ten behoeve van verduurzaming onderwijsvastgoed (€ 432.500), wijkaanpakken (€ 820.000), bewonersinitiatieven (€ 400.000) en verduurzaming schoolgebouwen (€ 222.500) conform vastgesteld bestedingsplan door de raad.

Nadere toelichting:

Op 8 juni 2021 is het bestedingsplan van de bestemmingsreserve door de raad vastgesteld. Met de vaststelling van het bestedingsplan wordt richting gegeven aan de inzet van de middelen uit de bestemmingsreserve over een langere periode.

Reserve Onderwijshuisvesting

Ter dekking van de kosten voor de vervangings- en renovatieopgave in het voortgezet onderwijs waar de rijksbijdragen onvoldoende voor zijn.

Mutaties 2023:

Er zijn geen mutaties in 2023.

Nadere toelichting:

Goed onderwijs is belangrijk voor onze kinderen. De gemeente heeft een wettelijke taak om zorg te dragen voor adequate onderwijshuisvesting. Goede huisvesting, passend bij de eisen van deze tijd; flexibel in gebruik, schoon, veilig en duurzaam, is een belangrijk maar een kapitaalintensief aspect. De stelpost investeringskrediet voor het voortgezet onderwijs, die gebaseerd is op normbedragen is hiervoor ontoereikend. Een voorstel om deze aan te vullen vanuit de reserve zal pas gedaan worden op het moment dat de definitieve kredietaanvragen voor de scholen in het IHP VO (Integraal HuisvestingsPlan Voortgezet Onderwijs) worden voorgelegd aan de raad.

Reserve Oekraïne

Deze reserve wordt ingezet voor het organiseren en bieden van opvang, voorzieningen, onderwijs en kinderopvang voor vluchtelingen uit Oekraïne.

Mutaties 2023:

Voor 2023 zijn er nog geen mutaties begroot, omdat er nog te veel onduidelijkheid is over de verwachte uitgaven. Vanuit het Rijk wordt een groot deel van de kosten vergoed, waardoor deze kosten niet gedekt hoeven te worden uit de bestemmingsreserve. Door middel van een bestedingsplan voor 2023 zal de onttrekking voor 2023 bepaald worden.

Nadere toelichting:

De oorlog in Oekraïne is naar verwachting voorlopig nog niet afgelopen, dus de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne duurt ook nog voort. Er wordt hard gewerkt aan een plan voor de lange termijn opvang en het borgen van de voorzieningen, onderwijs en kinderopvang.

Voorzieningen

Staat van voorzieningen

Het verwachte verloop van de voorzieningen 2023-2026 is als volgt.

Voorziening (per 31-12)	2022	Stortingen 2023	Onttrekkingen 2023	2023	2024	2025	2026
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's							
Voorziening ingegane pensioenen wethouders	2.271	-	184	2.087	2.306	2.122	3.103
Voorziening toekomstige pensioenen wethouders	2.703	-	-	2.703	2.301	2.301	1.136
Voorziening wachtgeld wethouders	126	-	54	73	27	3	1
Voorziening ter egalisering van kosten							
Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen	2.500	1.196	2.544	1.154	844	1.210	1.407
Voorziening onderhoud wegen	763	2.726	2.393	1.096	1.459	1.822	2.185
Voorziening voor middelen van derden							
Voorziening afkoopsommen grafonderhoud	659	149	165	643	627	611	595
Voorziening Riolering (egalisatie)	3.226	-	242	2.984	3.022	3.050	3.017
Voorziening Afval (egalisatie)	487	25	-	512	337	302	194
Totaal voorzieningen	12.735	4.096	5.582	11.252	10.923	11.421	11.638

Bedragen x € 1.000

Voorziening ingegane pensioenen wethouders

De voorziening pensioenen wethouders is gevormd voor toekomstige pensioenverplichtingen aan gewezen wethouders, waarvan de pensioenaanspraak in eigen beheer wordt gehouden. De hoogte van de voorziening wordt jaarlijks bepaald aan de hand van actuariële berekeningen en is opgenomen tegen contante waarde. De berekeningen zijn gebaseerd op de actuele rekenrente en sterftetabel.

In 2023 worden uit de voorziening ingegane pensioenen wethouders, de pensioenen van de gepensioneerde voormalig wethouders maandelijks uitgekeerd. Deze uitkeringen worden onttrokken aan de voorziening.

Voorziening toekomstige pensioenen wethouders

De Voorziening toekomstige pensioenen wethouders is ingesteld naar aanleiding van het afgelopen APPA-plan voor de wethouders. In het kader van de backservice verplichtingen is deze ondergebracht bij een verzekeraar onder de naam APPA-fonds (algemene pensioenwet politieke ambtsdragers). De hoogte van de voorziening heeft betrekking op het deel dat nog niet door het fonds is gedekt.

Door middel van een actuariële berekening wordt jaarlijks de hoogte van de voorziening bepaald.

Voorziening wachtgelden wethouders

Deze voorziening dekt de verwachte kosten van ingegane wachtgelden van voormalig wethouders.

De hoogte van de voorziening wachtgelden wethouders wordt bepaald door de verwachte wachtgeldkosten van de voormalig wethouders en burgemeester. Deze verwachte kosten worden gebaseerd op de resterende maanden dat wachtgeld wordt ontvangen en de uitbetaalde wachtgelden van de eerste 7 maanden van 2022.

Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen

De voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen is gevormd voor de toekomstige uitgaven voor groot onderhoud aan gemeentelijke gebouwen op basis van meerjarige onderhoudsprogramma's (MOP's).

Conform de geactualiseerde Meerjarenonderhoudsprognose (MJOP) van de voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen wordt er in 2023 een bedrag van € 1,196 miljoen gestort en € 2,544 miljoen onttrokken.

Voorziening onderhoud wegen

Op basis van een beleids- en beheerplan voor het onderhoud van wegen is de voorziening per 1 januari 2020 ingesteld.

Voorziening afkoopsommen grafonderhoud

De voorziening afkoopsommen grafonderhoud is gevormd om de toekomstige lasten te dekken van onderhoudswerkzaamheden aan graven, waarvan de eigenaar de onderhoudsplicht heeft overgedragen aan de gemeente door het betalen van een afkoopsom. Ontvangen afkoopsommen worden toegevoegd aan de voorziening en vallen in twintig jaar vrij ten gunste van de exploitatie van begraafplaatsen voor de dekking van de onderhoudskosten.

In 2023 ontvangen wij afkoopsommen voor grafonderhoud van € 150.000. Deze opbrengsten worden in de voorziening gestort ter dekking van de kosten voor onderhoud aan de graven. Tevens valt vanuit de voorziening een bedrag vrij van € 165.000 voor het grafonderhoud in 2023.

Voorziening riolering (egalisatie)

De voorziening riolering (art. 44.2) is gevormd om in geval van nog niet uitgevoerd werk bij investeringen de onderbesteding op kapitaallasten te doteren aan de voorziening (artikel 44, lid 2 BBV). Deze voorziening wordt aangewend ter dekking van toekomstige extra kapitaallasten en/of voor (toekomstige) tekorten op het product Riolering.

De stortingen en onttrekkingen aan deze voorziening zijn aangepast op basis van het water- en rioleringsplan 2022-2027 in combinatie met de nieuwe berekening van de kostendekkendheid riool.

Voorziening afval (egalisatie)

De voorziening afval (art. 44.2) is gevormd om in geval van onder- of overbesteding op de geraamde afvaluitgaven waarvoor via het afvalstoffentarief inkomsten zijn verworven, het resultaat tussen afvalinkomsten en –uitgaven te storten of te onttrekken aan de voorziening.

Bijlagen

Incidentele baten en lasten

In onderstaande tabellen zijn de incidentele lasten, de incidentele baten en de incidentele verrekeningen met reserves opgenomen. Het totaal hiervan zijn de incidentele baten en lasten. In het hoofdstuk "Lasten en baten" is een totaaloverzicht gegeven van het begrote saldo en de opbouw daarvan in een structureel en een incidenteel deel.

Incidentele lasten	2023	2024	2025	2026	Toelichting
T2 Verkeer en Vervoer					
Aanlegplaatsen in de Vliet	80	0	10	0	Aanlegsteigers worden uitgevoerd met aandacht voor duurzaamheid en bij voorkeur nabij historisch erfgoed.
CID Binckhorst reg. bereikbaarheid	1.500	850	50	0	project CID Binckhorst - Regionale bereikbaarheid, afronding van dit project staat nu gepland in 2025.
Metropolitane fietsroute	35	0	0	0	De lasten van het project fietsroute Metropolitane fietsroute DH - Pijnacker staan momenteel geraamd op de uitvoering UVP; voor de herkenbaarheid van de lasten is er een nieuwe activiteit aangemaakt. Middels deze wijziging worden de meerjarige lasten geboekt op deze nieuwe activiteit. Dit project zal conform planning in 2023 afgerond worden.
Ondergronds brengen hoogspanningslijnen	1.160	1.160	0	0	In de gemeente Leidschendam-Voorburg is er in totaal nog 4,6 km lengte aan hoogspanningslijnen die ondergronds verkabeld kunnen worden. In het project Appelgaarde bevindt zich 1 km, waarvan het uitgangspunt is dat de kosten voor rekening van de projectontwikkelaar komen. Voor het resterende gedeelte (3,6 km) zal de gemeente de kosten zelf moeten dragen. Er kan nog korte tijd gebruik gemaakt worden van de zogenaamde Verkabelingregeling waarbij een groot deel van de kosten worden vergoed door het Rijk. Betrokken partijen hebben aangegeven dat het vanwege desinvesteringen niet wenselijk is om dit traject in stukken ondergrond te brengen. Er zal daarom in 2021 een haalbaarheidsstudie uitgevoerd worden.
Smart Mobility	150	150	0	0	Leidschendam-Voorburg zet in op behoud en verbetering van bereikbaarheid. Waar mogelijk neemt de gemeente actief deel aan het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) Verkenningen en Planuitwerkingen. Zo neemt Leidschendam-Voorburg actief deel aan de Verkenning CID Binckhorst. Rijk, regio en de gemeenten Den Haag en Leidschendam-Voorburg verkennen samen de mobiliteitstransitie in en om het Central Innovation District (CID) van Den Haag en de Binckhorst. Tijdens het Bestuurlijke Overleg MIRT tussen rijk en regio is afgesproken dat voor de korte termijn wordt ingezet op een maatregelenpakket van € 137 miljoen. Hiervan wordt vanaf 2019 de Korte Termijn Aanpak (KTA) bekostigd, met onder andere maatregelen op het vlak van openbaar vervoer, fiets en Smart Mobility.
Uitvoering planmatig onderhoud wegen	475	0	0	0	Bij het opstellen van het beheerplan wegen 2019-2023 is geconstateerd dat een deel van de infrastructuur (zowel elementen- als asfaltverharding) onderdeel zijn van integrale projecten (zoals de N14) waar Rijkswaterstaat over een paar jaar mee aan de slag gaat. Bij deze projecten is bewust gekozen om deze nog niet structureel te onderhouden maar vooralsnog alleen (kleinschalig) onderhoud uit te voeren om de bereikbaarheid en veiligheid te waarborgen. Bij de actualisatie van de stand van zaken is gebleken, dat deze

Incidentele lasten	2023	2024	2025	2026	Toelichting
					werkzaamheden niet langer uitgesteld kunnen worden omdat te veel achterstand ontstaat, waardoor achterstallig onderhoud een risico vormt. Om dit te voorkomen is voor de periode van 2020-2023 extra budget vrij gemaakt om de achterstand weg te werken. Naar verwachting is er vanaf 2024 voldoende structureel budget in de voorziening wegen om op basis van de huidige inzichten het groot onderhoud uit te kunnen voeren.
Uitvoering UVP	125	50	0	0	0 Samen met de inwoners en ondernemers kijken we naar het herinrichten en daarmee autoluw maken van het Damcentrum, waarbij de auto te gast is en voeren we hier als pilot een milieuzone in (75k in 2023). We brengen de gesprekken op gang met relevante partijen om te komen tot een gezamenlijk initiatief ter ondertunneling van de Utrechtsebaan tot Huygenstunnel (50k in 2023 en 2025).
Subtotaal	3.525	2.210	60	0	
T3 Economie					
Economische agenda	170	0	0	0	0 Versterken van de lokale economie door een uitgebreid pakket aan tijdelijke maatregelen en acties (reserve Herstelbeleid).
Subtotaal	170	0	0	0	
T4 Onderwijs					
Jaarprogramma Onderwijshuisvesting	50	0	0	0	0 Om te voldoen aan de wettelijke verantwoordelijkheid van de gemeente om invulling te geven aan de vraag naar onderwijshuisvesting stelt de gemeente één keer per vier jaar, een Integraal Huisvestingsplan (IHP) vast. Het huidige IHP voor het Primair Onderwijs (PO) en Voortgezet Onderwijs (VO) dienen herijkt te worden. Door het IHP PO en VO te bundelen komt er een breder inzicht in de huidige staat van de onderwijshuisvesting in onze gemeente en de opgaven die voor ons liggen.
Lokaal onderwijsbeleid (LOB)	65	90	0	0	0 Dit betreft het project Aansluiting onderwijs en jeugdhulp, een nieuw initiatief waar ze van 2022 t/m 2024 extra geld steken in de aansluiting tussen het onderwijs en de jeugdhulp.
Nationaal programma Onderwijs	541	70	30	0	0 Het Nationaal Programma Onderwijs richt zich op het inhalen van onderwijsvertragingen die kinderen opliepen tijdens de coronapandemie. Maatregelen worden genomen in samenwerking met scholen, kinderdagopvang, buitenschoolse opvang, (jeugdgezondheids)zorg, bibliotheken en andere lokale partijen. Het betreft een tijdelijk programma voor tot 2025.
Verduurzaming onderwijsvastgoed	433	433	394	394	Incidentele kosten programma Duurzaamheid (Reserve Energietransitie)
Subtotaal	1.089	593	424	394	

Incidentele lasten	2023	2024	2025	2026	Toelichting
T5 Sport, cultuur en recreatie					
Incidentele groen renovatie	300	0	0	0	Het in standhouden van het groene karakter van onze gemeente kost steeds meer geld. Dit komt onder andere door toenemende klimaatextremen en omdat het in standhouden van het bomenbestand duurder wordt in de uitvoering. Dit geldt zowel voor onze hoofdboomstructuren als ook voor de bomen en het groen in de wijken. Ook is de komende jaren extra geld nodig voor het op wijkniveau inzetten van burgerparticipatie en biodiversiteit.
Landschapstafel Duin, Horst en Weide	630	0	0	0	De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft namens de landschapstafel Duin, Horst en Weide bij de Provincie Zuid-Holland een subsidie aangevraagd voor gebiedsprogramma Duin, Horst en Weide. De provincie heeft voor de periode 2016-2022 een projectsubsidie toegekend. De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft inzake deze provinciale subsidie de rol van kassier. Leidschendam-Voorburg heeft de subsidie namens de deelnemers aangevraagd en heeft om deze reden het subsidiebedrag ontvangen en is verantwoordelijk voor de subsidievaststelling die uiterlijk juli 2023 bij de provincie ingediend moet worden. Voor de begrotingsjaren 2022 en 2023 worden hierbij de geprognoseerde lasten (kosten) en de baten (realisatie van de subsidie) centraal geraamd.
Overige kunst en cultuur	50	0	0	0	Leidschendam-Voorburg is in 2021 met de subsidies een nieuwe, participerende weg ingeslagen met de subsidietafels. De voorgenomen tafel Levendige leefomgeving startte niet als subsidietafel. Op initiatief van vijf van de voorgenomen tafelenoten is gewerkt aan een eigen interpretatie van deze tafel: het 'Cultuurpodium'. Het cultuurpodium werkt net zoals het Erfgoedpodium, aan gezamenlijke doelen en activiteiten en beoogt daarmee het maatschappelijke en economische effect van de cultuursector, voor inwoners, ondernemers en bezoekers, te vergroten en de sector gezond te houden. Het Cultuurpodium zoekt de aansluiting met het promotieplan, zodat een bijdrage wordt geleverd aan de algemene promotie van de gemeente, specifiek via de cultuur- en evenementenroute. We ondersteunen deze aanpak gedurende drie jaar tot en met 2023.
Overige sportbeoefening	200	50	0	0	Het college gaat op zoek naar een locatie voor buitenzwemwater met recreatiemogelijkheid.(100k in 2023) en Fiets-, wandelpaden en MTB-trails door Stompwijk, het Groene Hart en Vlietland zijn belangrijk, met goede bewegwijzering naar recreatieve bezienswaardigheden én met aandacht voor het groene karakter van het buitengebied (100k in 2023 en 50k in 2024)".
Verkoop snippergroen	25	25	0	0	Baten van de verkoop van gemeentelijke gronden.
Subtotaal	1.205	75	0	0	1.205

Incidentele lasten	2023	2024	2025	2026	Toelichting
T6 Sociaal domein					
Informele zorg	35	0	0	0	0 Samen met de maatschappelijke partners wil de gemeente de overbelasting van de mantelzorgers en eenzaamheid eerder signaleren en doorbreken. Door elkaars aanbod te kennen en eerder te signaleren kan hier optimaal gebruik van worden gemaakt. Ook de bekendheid van de beschikbare voorzieningen bij inwoners krijgt een impuls. Daarnaast wordt onder inwoners de bewustwording vergroot om naar een ander om te kijken en zo mantelzorg en vrijwilligerswerk te stimuleren. Tot slot wordt ingezet op het vergroten van de weerbaarheid van eenzame inwoners. Vanuit de Bestemmingsreserve herstelbeleid is hiervoor gedurende drie jaar € 60.000 beschikbaar (periode 2021 - 2023) voor een tijdelijke impuls.
Jeugd Veilig Thuis en Crisis	32	0	0	0	0 Project ter versterking van het lokale team op de aanpak van huiselijk geweld. Vanuit de gemeenschappelijke regeling GGD & Veilig Thuis ontvangt de gemeente een vergoeding voor de te maken kosten.
LZW 4.1 Collectieve woningaanpassing	900	900	900	900	Incidentele kosten programma Langer Zelfstandig Wonen (zie het hoofdstuk Bestemmingsreserves - Langer Zelfstandig Wonen)
LZW 4.2 (Innovatieve) woonzorgvorm	250	250	250	0	Incidentele kosten programma Langer Zelfstandig Wonen (zie het hoofdstuk Bestemmingsreserves - Langer Zelfstandig Wonen)
LZW 4.3 Doorstroming passende woning	60	60	60	60	Incidentele kosten programma Langer Zelfstandig Wonen (zie het hoofdstuk Bestemmingsreserves - Langer Zelfstandig Wonen)
LZW 4.4 Aanvullende ondersteuning thuis	60	60	60	60	Incidentele kosten programma Langer Zelfstandig Wonen (zie het hoofdstuk Bestemmingsreserves - Langer Zelfstandig Wonen)
LZW 4.5 Noodwoningen	40	40	40	40	Incidentele kosten programma Langer Zelfstandig Wonen (zie het hoofdstuk Bestemmingsreserves - Langer Zelfstandig Wonen)
Preventieve Schuldhulpverlening	14	14	0	0	0 Door de coronacrisis belanden steeds meer inwoners en ondernemers in de schuldhulpverlening. De komende jaren wil de gemeente daarom extra inzetten op vroegsignalering, preventie en versterken probleemoplossend vermogen bij beginnende schulden door deelname aan de Nederlandse Schuldhulproute. Op deze wijze hoopt de gemeente het aantal mensen met problematische schulden te kunnen beperken. Deze incidentele middelen komen uit de bestemmingsreserve Herstelbeleid.
Programma Sterk voor Noord	870	870	870	0	0 Dit betreffen incidentele middelen van het programma Sterk voor Noord (zie het hoofdstuk Bestemmingsreserves - Sterk voor Noord)
Uitv.kn Samenkracht-burgerparticipatie	115	25	0	0	0 Een deel van het tijdelijke budget voor mantelzorg en eenzaamheid is hier verantwoord. Daarnaast zit een deel van het budget Aansluiting Onderwijs en Jeugdhulp op dit budget. Het laatste deel bestaat uit de incidentele middelen voor de evaluatie van de subsidietafelsystematiek.

Incidentele lasten	2023	2024	2025	2026	Toelichting
Subtotaal	2.376	2.219	2.180	1.060	
T7 Volksgezondheid en milieu					
Opstart Lokale Preventieakkoord - SISA	40	0	0	0	Het Rijk heeft voor 2022 en 2023 €40.000 beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het lokaal preventieakkoord dat in 2021 wordt opgesteld.
Subtotaal	40	0	0	0	
T8 VHLOSV					
Beleidsadvisering ruimtelijk beleid	170	0	0	0	Het college ontwikkelt kaders voor creatieve oplossingen zoals flex woningen en tiny houses (70k 2023); daarnaast wordt een Groen actieplan opgesteld om de omgeving te vergroenen, klimaatadaptief te maken en biodiversiteit te versterken (100k 2023).
Grondexploitaties	24.549	20.380	15.651	0	Mutaties grondexploitaties
Kostenverhaal Klein Plaspoelpolder (KPP)	1.453	1.340	2.270	0	Mutaties grondexploitaties
Subsidies duurzame maatregelen	250	250	183	333	Incidentele kosten programma Duurzaamheid (Reserve Energietransitie)
Verg. rentekorting duurzaamheidslening	150	150	150	0	Incidentele kosten programma Duurzaamheid (Reserve Energietransitie)
Vorbereid. implementatie Omgevingsrecht	324	391	0	0	Kosten ter voorbereiding op de uitvoering van een nieuwe of gewijzigde structurele taak kunnen als incidenteel aangemerkt worden. Implementatiekosten zijn incidenteel.
Wijkaanpakken verduurzaming	820	820	1.042	1.042	Incidentele kosten programma Duurzaamheid (Reserve Energietransitie)
Woonboten Bolder >>Starrevaart	42	0	0	0	In 2018 zijn er naar aanleiding van de verplaatsing van woonboten van de Bolder naar de Starrevaart zeven houten bergingen, behorende bij de woonboten, geplaatst aan het Starrevaartpad. Van die bergingen zijn er vijf verzakt. Vanwege gegeven garantie, komen de herstelkosten van € 45.000 voor rekening van de gemeente. Na herstel wordt het eigendom van de bergingen overgedragen aan de gebruikers.
Subtotaal	27.758	23.331	19.296	1.375	
T14 Overhead					
Ambtelijke huisvesting	425	175	0	0	Op 22 februari 2022 is de raad akkoord gegaan met het Raadsvoorstel herhuisvesting buitendienst stadsbeheer. Op basis van dit voorstel worden middelen beschikbaar gesteld voor de tijdelijke huisvesting, sloopkosten en verhuiskosten.
Invoering en beh.informatiesystemen	450	150	0	0	Implementatiekosten informatiebeveiliging, tijdelijk en vallen niet onder structurele lasten.
Subtotaal	875	325	0	0	
Totaal incidentele lasten	37.038	28.753	21.960	2.829	

Incidentele baten	2023	2024	2025	2026	
T4 Onderwijs					
Nationaal programma Onderwijs	541	70	30	0	Het Nationaal Programma Onderwijs richt zich op het inhalen van onderwijsvertragingen die kinderen opliepen tijdens de coronapandemie. Maatregelen worden genomen in samenwerking met scholen, kinderdagopvang, buitenschoolse opvang, (jeugdgezondheids)zorg, bibliotheken en andere lokale partijen. Het betreft een tijdelijk programma voor tot 2025.
Subtotaal	541	70	30	0	
T5 Sport, cultuur en recreatie					
Landschapstafel Duin, Horst en Weide	600	0	0	0	De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft namens de landschapstafel Duin, Horst en Weide bij de Provincie Zuid-Holland een subsidie aangevraagd voor gebiedsprogramma Duin, Horst en Weide. De provincie heeft voor de periode 2016-2022 een projectsubsidie toegekend. De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft inzake deze provinciale subsidie de rol van kassier. Leidschendam-Voorburg heeft de subsidie namens de deelnemers aangevraagd en heeft om deze reden het subsidiebedrag ontvangen en is verantwoordelijk voor de subsidievaststelling die uiterlijk juli 2023 bij de provincie ingediend moet worden. Voor de begrotingsjaren 2022 en 2023 worden hierbij de geprognostiseerde lasten (kosten) en de baten (realisatie van de subsidie) centraal geraamd.
Subtotaal	600	0	0	0	
T6 Sociaal domein					
Jeugd Veilig Thuis en Crisis	32	0	0	0	Project ter versterking van het lokale team op de aanpak van huiselijk geweld. Vanuit de gemeenschappelijke regeling GGD & Veilig Thuis ontvangt de gemeente een vergoeding voor de te maken kosten in 2023.
Subtotaal	32	0	0	0	
T7 Volksgezondheid en milieu					
Opstart Lokale Preventieakkoord - SISA	40	0	0	0	Het Rijk heeft voor 2022 en 2023 €40.000 beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het lokaal preventieakkoord dat in 2021 is opgesteld.
Subtotaal	40	0	0	0	
T8 VHLOSV					
Grondexploitaties	24.549	20.380	17.768	0	Mutaties grondexploitaties
Kostenverhaal Klein Plaspoelpolder (KPP)	1.453	1.340	2.270	0	Mutaties grondexploitaties
Subtotaal	26.002	21.720	20.038	0	
Totaal incidentele baten	27.215	21.790	20.068	0	

Incidentele verrekeningen met reserves	2023	2024	2025	2026
Storting in de reserves				
Overige reserves	223	223	0	0
Grondexploitatie verr. res.	0	0	2.117	0
Onttrekking aan reserves				
Alg. reserve vrij besteedbaar	632	774	870	0
Overige reserves	3.979	3.749	3.079	2.829
Totaal verrekeningen reserves	4.388	4.300	1.832	2.829
Totaal incidentele baten en lasten	5.434	2.662	60	0

Bedragen x € 1.000

Meerjareninvesteringsplan 2023-2026 (details)

In deze tabel is het gedetailleerde meerjareninvesteringsplan opgenomen.

Activa Nummer	Omschrijving Activa	Totaal beschikbaar gesteld krediet		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investerings 2023		Investerings 2024		Investerings 2025		Investerings 2026	
		Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
Bestuur en Ondersteuning													
20211015	Verv.Basisreg.Incl.BGT	446.028				446.028							
20221029	Verv.wettelijke basisreg. (NHR)	163.680				163.680							
20231025	Verduurzaming gemeentelijk vastgoed 2023	233.625				233.625							
20241026	Verduurzaming gemeentelijk vastgoed 2024	233.625						233.625					
Totaal programma Bestuur en Ondersteuning		1.076.958	0	0	0	843.333	0	233.625	0	0	0	0	0
Veiligheid													
20231031	Veilige sportroutes	75.000				75.000							
20251022	Vervanging Handhelds 2025	50.000								50.000			
Totaal programma veiligheid		125.000	0	0	0	75.000	0	0	0	50.000	0	0	0
Verkeer en Vervoer													
20159002	Bereikbaarheid Stomp/Dr. Van Noortstraat	1.180.912		11.595		1.169.317							
20159004	Vat-kosten Bereikbaarheid Stompwijk	4.074.940	83.228	3.764.940	83.228	310.000							
20191027	Veegmachine Schmidt Swingo wpnr. 46	150.000				150.000							
20191077	Aanpassingen parkeergarage Oude Haven	200.000		100.000		100.000							
20201010	Veegmachine Schmidt Cleango wpnr. 48	200.000				200.000							
20201011	Veegmachine Schmidt Cleango wpnr. 49	200.000				200.000							
20201056	Ontsluiting Dorpspunt-Fontein Stompwijk	80.000		2.502		77.498							
20211050	OV - Shuttle NS Mariahoeve - Mall	700.000	350.000	200.000	100.000	500.000	250.000						
20211052	Brug Toevluchtpad L'dam	260.000		49.386		210.614							
20211058	Wegontsluiting Toevluchtpad-De Tol L'dam	905.000		184.862		250.000		470.138					
20211060	Parkeergarage Rijnlandstraat Noord	2.135.000				1.000.000		1.135.000					
20211067	Verkeersveiligh. Burgerpartic. Phof-Laag	254.000	67.500			127.000	33.750	127.000	33.750				
20211068	Herstel Beeldkwalit.Straatwerk Phof-Laag	380.000				190.000		190.000					
20221002	OV lichtmasten 2022	167.000				167.000							
20221020	Verkeersregelininstallaties 2022	628.000		12.000		433.000		183.000					
20221031	Veegmachine Schmidt Swingo wpnr. 125	150.000				150.000							
20221043	Metropolitane fietsroute DH - Pijnacker	500.000	350.000					100.000	70.000	400.000	280.000		
20221060	Vervangen kademuur Oude Haven	860.000		50.000		810.000							
20231005	Groot onderhoud Kunstwerken 2023	185.000				185.000							
20231006	OV armaturen 2023	242.000				242.000							

Activa Nummer	Omschrijving Activa	Totaal beschikbaar gesteld krediet		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investerings 2023		Investerings 2024		Investerings 2025		Investerings 2026	
		Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
20231007	OV lichtmasten 2023	242.000				242.000							
20231015	Verkeersregelininstallaties 2023	901.000		18.000		578.000		191.000		114.000			
20231027	Verv. lichtmasten Dr van Noortstraat	135.000				135.000							
20241006	Groot onderhoud Kunstwerken 2024	185.000						185.000					
20241007	OV armaturen 2024	242.000						242.000					
20241008	OV lichtmasten 2024	242.000						242.000					
20241016	Verkeersregelininstallaties 2024	1.160.000		11.000		370.000		252.000		527.000			
20241018	Gluton Collect electric veegm. wprnr. 36	34.000						34.000					
20241029	Vervangen armaturen WC Julianabaan	111.000						111.000					
20251011	Groot onderhoud Kunstwerken 2025	185.000								185.000			
20251012	OV armaturen 2025	242.000								242.000			
20251013	OV lichtmasten 2025	242.000								242.000			
20251021	Verkeersregelininstallaties 2025	566.000								33.000		533.000	
20261005	Groot onderhoud Kunstwerken 2026	185.000										185.000	
20261006	OV armaturen 2026	242.000										242.000	
20261007	OV lichtmasten 2026	242.000										242.000	
20261015	Verkeersregelininstallaties 2026	582.000										33.000	
Totaal programma verkeer en vervoer		19.189.851	850.728	4.404.284	183.228	7.796.429	283.750	3.462.138	103.750	1.743.000	280.000	1.235.000	0
Onderwijs													
20161041	Uitbr 2 groepen PO-school Montessori	344.350				154.740		189.610					
20191048	Nieuwbouw Vijverhof PO-school	5.546.819		681.560		2.105.200		2.091.200		668.859			
20201037	Nieuwbouw Bernadette PO-school	5.496.134		62.469		498.301		2.103.100		2.089.800		742.464	
20209510	Stelpost IHP PO	10.864.111				659.258		6.736.843		3.468.010			
20209520	Stelpost IHP VO	34.154.281		100.000		113.636		4.256.498		7.801.356		10.376.782	
20211041	Maartenscollege	1.426.824		318.388		305.074		305.074		498.288			
Totaal programma onderwijs		57.832.519	0	1.162.417	0	3.836.209	0	15.682.325	0	14.526.313	0	11.119.246	0
Sport, cultuur en recreatie													
20201057	Skatepark Noordsingel	325.000								325.000			
20211066	Bibliotheek Leidschendam FPP12	3.477.500		160.500		1.605.000		1.712.000					
20221033	SPP Duivesteijn renovatie veld 1	312.059				312.059							
20231001	Meerh. Topl.asv. Handb. V4 + div. inr.	85.392				85.392							

Activa Nummer	Omschrijving Activa	Totaal beschikbaar gesteld krediet		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investerings 2023		Investerings 2024		Investerings 2025		Investerings 2026	
		Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
20231003	Westvliet algemene inrichting	44.188				44.188							
20231014	Vervangen speelvoorzieningen 2023	518.000				518.000							
20231024	Duiv. Algemene inrichting 2023	31.206				31.206							
20241003	Westvliet algemene inrichting	37.705						37.705					
20241004	Duiv. Topl.ren. Kv6 + verv div mat.	76.891						76.891					
20241015	Vervangen speelvoorzieningen 2024	518.000						518.000					
20251001	Kast.ring topl.ren. Kv1 + verv div mat.	391.472								391.472			
20251002	t Loo algemene inri./verhard.	71.287								71.287			
20251003	t Loo Topl.ren. Kv 2	310.598								310.598			
20251004	t Loo Topl.ren. Kv 1	310.598								310.598			
20251005	Westvliet algemene inrichting	33.365								33.365			
20251007	Duiv. Topl.ren. Kv4 + verv div mat.	359.327								359.327			
20251008	Duiv. Topl.ren. Kv5 + verv div mat.	336.113				336.113							
20251009	Overdam topl.ren. Kunstg. Tennisb.	336.649								336.649			
20251020	Vervangen speelvoorzieningen 2025	518.000								518.000			
20251034	Overdam Algemene inrichting	28.472								28.472			
20251035	Renovatie kunstgr doelgebieden Westvliet	37.757								37.757			
20261001	Westvliet Crick.v topl.ren gras	91.121										91.121	
20261002	Duiv. Algemene inrichting	31.206										31.206	
20261014	Vervangen speelvoorzieningen 2026	518.000										518.000	
Totaal programma Sport, cultuur en recreatie		8.799.906	0	160.500	0	2.931.958	0	2.344.596	0	2.722.525	0	640.327	0
Volksgezondheid en milieu													
20181050	Rioolvervanging Prinsenhof Laag	5.731.371		430.371		1.600.000		2.080.000		1.621.000			
20181051	Rioolvervanging v. Pabstlaan e.o.	5.834.904		103.904		654.000		2.430.000		2.647.000			
20181054	Aansluitingen gemeentelijke openbare geb	60.000		11.000		49.000							
20201023	Aanleg/ Verv. grondwaterstelsel 2020	108.354		53.354		55.000							
20201032	Rioolverv.Faukenbrg/Naeltwckstr	3.733.156		122.156		210.000		3.401.000					
20211003	Rioolvervanging Ridder Snoekaertlaan	3.609.402		196.402		1.776.000		1.637.000					
20211004	Vervanging rioolbesturing 2021	120.000				120.000							
20211005	Vervanging rioolinstallatie 2021	601.000		270.000		331.000							
20211016	Rioolvervanging v.Santhorststraat	2.214.780		37.780		166.000		1.011.000		1.000.000			

Activa Nummer	Omschrijving Activa	Totaal beschikbaar gesteld krediet		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investerings 2023		Investerings 2024		Investerings 2025		Investerings 2026	
		Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
20211019	Maatregelen tbv bui van de eeuw 2021	162.065		146.065		16.000							
20211031	Rioolvervanging Berhardlaan/Spinozalaan	879.640		142.640		647.000		90.000					
20211032	Rioolvervanging Overburgkade	3.146.097		59.097		219.000		187.000		2.681.000			
20211033	Rioolverv. Dr. v Noortstraat	1.708.863		41.863		917.000		750.000					
20211047	Maatregel Bui v/d Eeuw Huygenskwartier	792.534		42.534		85.000		665.000					
20221017	Rioolvervanging Marcelis Emantslaan	2.740.676		153.676		613.000		1.974.000					
20221018	Vervanging rioolbesturing 2022	120.000				120.000							
20221019	Vervanging rioolinstallatie 2022	601.000				601.000							
20221036	Onvoorziene & inc. rioolverv. 2022	140.000				140.000							
20221037	Maatregelen bui van de eeuw 2022	165.000		99.000		66.000							
20221039	Rioolvervanging Veursestraatweg	2.360.206		125.206		88.000		1.182.000		965.000			
20221040	Levensduur verlengende rep.en ren.2022	442.000		221.000		221.000							
20221042	Maatregel bui v/d eeuw Kon.Julianaln. Vb	767.400	211.212	10.000		313.700	211.212	443.700					
20231008	Rioolvervanging Kon.Julianalaan Vb	2.891.389		48.389		227.000		2.616.000					
20231009	Vervanging rioolbesturing 2023	120.000						120.000					
20231010	Vervanging rioolinstallatie 2023	601.000				601.000							
20231011	Aanleg/ Verv. grondwaterstelsel 2023	108.000				108.000							
20231012	Onvoorziene & inc. rioolverv. 2023	140.000				140.000							
20231013	Maatregelen bui van de eeuw 2023	168.000				168.000							
20231023	Levensduur verlengende rep.en ren.2023	276.000				276.000							
20231028	UPR 't Hert	3.750.000				30.000		220.000		3.500.000			
20231032	Herstel Straatwerk Pr. Bernhardlaan	205.000				205.000							
20231033	Herstel Straatwerk Ridder Snouckaertlaan	210.000				210.000							
20231034	Klimaatadaptatie Prinsenhof Laag	849.000	241.319			283.000	241.319	283.000		283.000			
20231035	Maatreg. agv burgerpartic. Pr.Bernhardln	25.000				25.000							
20241009	Vervanging rioleringen 2024	610.424		34.424		39.000		30.000		507.000			
20241010	Vervanging rioolbesturing 2024	120.000						120.000					
20241011	Vervanging rioolinstallatie 2024	601.000						601.000					
20241012	Aanleg/ Verv. grondwaterstelsel 2024	108.000						108.000					
20241013	Onvoorziene & inc. rioolverv. 2024	140.000						140.000					
20241014	Maatregelen bui van de eeuw 2024	163.000						163.000					
20241025	Levensduur verlengende rep.en ren.2024	419.000						419.000					

Activa Nummer	Omschrijving Activa	Totaal beschikbaar gesteld krediet		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investerings 2023		Investerings 2024		Investerings 2025		Investerings 2026	
		Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
20241030	UPR Duivenvoorde	6.000.000						100.000		500.000		2.400.000	
20251015	Vervanging rioolbesturing 2025	120.000								120.000			
20251016	Vervanging rioolinstallatie 2025	601.000								601.000			
20251017	Aanleg/ Verv. grondwaterstelsel 2025	108.000								108.000			
20251018	Onvoorziene & inc. rioolverv. 2025	140.000								140.000			
20251019	Maatregelen bui van de eeuw 2025	346.000								346.000			
20261009	Vervanging rioolbesturing 2026	120.000										120.000	
20261010	Vervanging rioolinstallatie 2026	601.000										601.000	
20261011	Aanleg/ Verv. grondwaterstelsel 2026	108.000										108.000	
20261012	Onvoorziene & inc. rioolverv. 2026	140.000										140.000	
20261013	Maatregelen bui van de eeuw 2026	346.000										346.000	
20301014	UPR Essesteijn	15.960.000				100.000		560.000		3.000.000		3.000.000	
Totaal programma Volksgezondheid en milieu		72.133.260	452.531	2.348.860	0	11.419.700	452.531	21.330.700	0	18.019.000	0	6.715.000	0
Overhead													
20191026	Ford Ranger wprn.63	78.000				78.000							
20191038	Verv. Audio-visuele app. Vergaderruimte	205.433		75.000				130.433					
20201001	Verv.Core Switches	127.875				127.875							
20221061	Nieuwbouw pand Stadsbeheer	5.367.500		200.000		1.000.000		4.167.500					
20231017	Corsa-E wprn. 80,83,84,85,124,126	150.000				150.000							
20231020	Verv. 2e deel grafische werkplekken '23	40.920				40.920							
20231022	Verv. 1e deel grafische werkplekken '23	40.920				40.920							
20231026	DMO gegevensmanagement 2023	102.300				102.300							
20241001	Vervanging storage 2024	306.900										306.900	
20241017	Nissan Electric NV 200 wprn. 90	55.000						55.000					
20241019	Vervanging netscalers	30.690						30.690					
20241020	Oracle / Unix	25.575						25.575					
20241021	Verv. Netwerkswitches RP1/KW2	40.920						40.920					
20241022	Tokens (software update pointsharp)	25.575						25.575					
20241023	Monitoring '24	25.575						25.575					
20241028	DMO gegevensmanagement 2024	102.300						102.300					
20241031	Inrichting pand Stadsbeheer	282.500						282.500					

Activa Nummer	Omschrijving Activa	Totaal beschikbaar gesteld krediet		Reeds gerealiseerd en geraamd t/m 2022		Investerings 2023		Investerings 2024		Investerings 2025		Investerings 2026	
		Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.	Uitg.	Ink.
20251025	Verv. 1e deel grafische werkplekken	40.920								40.920			
20251026	Mobile device managemen 2025	130.433								130.433			
20251027	Verv. 2e deel grafsiche werkplek 2025	25.575								25.575			
20251028	Oracle / Unix	25.575								25.575			
20251029	Verv.softw.Bavak / zuilen klantvolgsyst.	42.966				42.966							
20251030	Vervanging tablets 2025	322.245								322.245			
20251031	Oracle / Unix 2025	306.900								306.900			
20251032	Verv. Audio-visuele app. Vergaderruimte	127.875								127.875			
20251033	vervanging mobiele telefonie voorb	25.575								25.575			
20261003	Vervanging mobiele telefonie	446.028										446.028	
20261016	Netwerk interne locaties 2026	76.725										76.725	
20261017	Back-up tape drivers	40.920										40.920	
20261018	Vervangin netscalers	30.690										30.690	
20261019	Oracle / Unix	25.575										25.575	
20261020	verv. Wettelijke basisreg. (NHR)	163.680										163.680	
20261021	verv basisreg incl BGT	446.028										446.028	
Totaal Overhead		9.285.693	0	275.000	0	1.582.981	0	4.886.068	0	1.005.098	0	1.536.546	0
Totaal generaal		168.443.186	1.303.259	8.351.061	183.228	28.485.610	736.281	47.939.452	103.750	38.065.936	280.000	21.246.119	0

Bedragen x € 1

Begroting naar taakvelden

Nr.	Taakveldnaam	Lasten	Baten	Saldo
T01	Bestuur	3.479	0	-3.479
T02	Burgerzaken	3.487	1.030	-2.457
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	1.606	1.717	111
T04	Overhead	35.282	9	-35.273
T05	Treasury	-84	2.811	2.896
T061	OZB Woningen	352	9.886	9.534
T062	OZB Niet-woningen	150	5.049	4.899
T063	Parkeerbelasting	91	318	227
T064	Belastingen overig	248	155	-93
T07	Algemene en overige uitkeringen	0	140.693	140.693
T08	Overige baten en lasten	212	0	-212
T09	Vennootschapsbelasting	50	0	-50
T010	Mutaties reserves	223	6.368	6.145
T012	Onvoorziene uitgaven	100	0	-100
T11	Crisisbeheersing en brandweer	6.565	0	-6.565
T12	Openbare orde en veiligheid	3.150	189	-2.961
T21	Verkeer en Vervoer	14.283	358	-13.925
T22	Parkeren	667	9	-658
T23	Recreatieve havens	119	2	-118
T25	Openbaar vervoer	57	0	-57
T31	Economische ontwikkeling	801	0	-801
T32	Fysiek bedrijfsinfrastructuur	129	0	-129
T33	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	58	82	25
T34	Economische promotie	403	379	-25
T41	Openbaar basisonderwijs	0	0	0
T42	Onderwijshuisvesting	5.365	144	-5.221
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.636	2.353	-1.282
T51	Sportbeleid en activering	1.077	0	-1.077
T52	Sportaccommodaties	5.767	2.390	-3.378
T53	Cultuurpres.,productie&participatie	966	98	-868
T54	Musea	838	54	-784
T55	Cultureel erfgoed	399	0	-399
T56	Media	2.180	286	-1.894
T57	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	8.995	743	-8.253
T61	Samenkracht en burgerparticipatie	12.576	1.843	-10.733
T62	Wijkteams	2.716	0	-2.716
T63	Inkomensregelingen	38.125	31.614	-6.511
T64	Begeleide participatie	3.573	0	-3.573
T65	Arbeidsparticipatie	4.732	226	-4.506
T66	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	2.623	3	-2.620
T671	Maatwerk dienstverlening 18+	15.401	693	-14.708
T672	Maatwerk dienstverlening 18-	24.143	0	-24.143
T681	Geëscaleerde zorg 18+	604	0	-604
T682	Geëscaleerde zorg 18-	3.194	32	-3.163
T71	Volksgezondheid	3.104	40	-3.064
T72	Riolering	5.161	8.234	3.073

Nr.	Taakveldnaam	Lasten	Baten	Saldo
T73	Afval	9.650	12.937	3.288
T74	Milieubeheer	2.175	0	-2.175
T75	Begraafplaatsen en crematoria	1.040	1.116	76
T81	Ruimte en leefbaarheid	4.771	1.663	-3.108
T82	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	24.549	24.549	0
T83	Wonen en bouwen	5.598	2.976	-2.622
Totaal van Taakvelden		264.385	261.050	-3.336

Nr.	Taakveldnaam	Lasten	Baten	Saldo
T01	Bestuur	3.479	0	-3.479
T02	Burgerzaken	3.487	1.030	-2.457
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	1.606	1.717	111
T04	Overhead	35.594	9	-35.585
T05	Treasury	-29	2.794	2.823
T061	OZB Woningen	352	9.886	9.534
T062	OZB Niet-woningen	150	5.049	4.899
T063	Parkeerbelasting	91	318	227
T064	Belastingen overig	248	155	-93
T07	Algemene en overige uitkeringen	0	138.830	138.830
T08	Overige baten en lasten	2.119	199	-1.920
T09	Vennootschapsbelasting	50	0	-50
T010	Mutaties reserves	223	6.657	6.434
T012	Onvoorziene uitgaven	100	0	-100
T11	Crisisbeheersing en brandweer	6.565	0	-6.565
T12	Openbare orde en veiligheid	3.150	189	-2.961
T21	Verkeer en Vervoer	14.283	358	-13.925
T22	Parkeren	667	9	-658
T23	Recreatieve havens	119	2	-117
T25	Openbaar vervoer	57	0	-57
T31	Economische ontwikkeling	801	0	-801
T32	Fysiek bedrijfsinfrastructuur	129	0	-129
T33	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	58	82	24
T34	Economische promotie	403	379	-24
T41	Openbaar basisonderwijs	0	0	0
T42	Onderwijshuisvesting	5.365	144	-5.221
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.636	2.353	-1.283
T51	Sportbeleid en activering	1.077	0	-1.077
T52	Sportaccommodaties	5.767	2.390	-3.377
T53	Cultuurpres.,productie&participatie	966	98	-868
T54	Musea	838	54	-784
T55	Cultureel erfgoed	359	0	-359
T56	Media	2.180	286	-1.894
T57	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	8.995	743	-8.252

Nr.	Taakveldnaam	Lasten	Baten	Saldo
T61	Samenkracht en burgerparticipatie	13.376	2.643	-10.733
T62	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen (voorheen wijkteams)	2.716	0	-2.716
T63	Inkomensregelingen	38.583	31.614	-6.969
T64	WSW en beschut werk (voorheen Begeleide participatie)	3.514	0	-3.514
T65	Arbeidsparticipatie	4.652	146	-4.506
T66	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	2.623	3	-2.620
T671	Maatwerk dienstverlening 18+	15.401	693	-14.708
	<i>gesplitst naar de nieuwe taakvelden a t/m d:</i>			
T671a	Hulp bij het huishouden (Wmo)	0	0	0
T671b	Begeleiding (Wmo)	0	0	0
T671c	Dagbesteding (Wmo)	0	0	0
T671d	Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	0	0	0
T672	Maatwerk dienstverlening 18-	23.274	0	-23.274
	<i>gesplitst naar de nieuwe taakvelden 6.72 a t/m d en 6.73 a t/m c en 6.74 a t/m c:</i>			
T672a	Jeugdhulp begeleiding	0	0	0
T672b	Jeugdhulp behandeling	0	0	0
T672c	Jeugdhulp dagbesteding	0	0	0
T672d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	0	0
T673a	Pleegzorg	0	0	0
T673b	Gezinsgericht	0	0	0
T673c	Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0
T674a	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	0
T674b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0
T674c	Gesloten plaatsing	0	0	0
T681	Geëscaleerde zorg 18+	604	0	-604
	<i>gesplitst naar de nieuwe taakvelden a en b:</i>			
T681a	Beschermd wonen (Wmo)	0	0	0
T681b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	0	0	0
T682	Geëscaleerde zorg 18-	3.232	32	-3.200
	<i>gesplitst naar de nieuwe taakvelden a en b:</i>			
T682a	Jeugdbescherming	0	0	0
T682b	Jeugdreclassering	0	0	0
T71	Volksgezondheid	3.104	40	-3.064
T72	Riolering	5.161	8.131	2.970
T73	Afval	9.650	12.937	3.287
T74	Milieubeheer	2.175	0	-2.175
T75	Begraafplaatsen en crematoria	1.040	1.172	132
T81	Ruimte en leefbaarheid	4.408	1.663	-2.745
T82	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	24.549	24.549	0
T83	Wonen en bouwen	6.262	2.976	-3.286
Totaal van Taakvelden		267.208	260.331	-6.877

Bedragen x € 1.000

Nieuwe IV3-taakvelden Sociaal Domein vanaf 2023

Met ingang van 2023 wijzigt een aantal IV3-taakvelden binnen het Sociaal Domein. Bij Leidschendam-Voorburg gaat het in totaal om ruim € 43 miljoen die vanaf volgend jaar aan een nieuw taakveld wordt gekoppeld. Onderstaande tabellen geven de verdeling over de taakvelden in zowel de huidige als de nieuwe situatie weer.

Huidige situatie

Nr.	Taakveldnaam	Lasten	Baten	Saldo
6.2	Wijkteams			1.900
6.4	Begeleide participatie			3.200
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+			12.700
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-			22.600
6.81	Geëscaleerde zorg 18+			500
6.82	Geëscaleerde zorg 18-			2.500
Totaal van Taakvelden				43.400

Bedragen x € 1.000

Nieuwe situatie

Nr.	Taakveldnaam	Lasten	Baten	Saldo
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen			2.200
6.3	Inkomensregelingen			1.000
6.4	WSW en beschut werk			3.200
6.6	Maatwerkvoorzieningen (Wmo)			100
6.71a	Hulp bij het huishouden (Wmo)			6.300
6.71b	Begeleiding (Wmo)			5.300
6.71c	Dagbesteding (Wmo)			400
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (Wmo)			0
6.72a	Jeugdhulp begeleiding			3.800
6.72b	Jeugdhulp behandeling			1.400
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding			3.400
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig			1.700
6.73a	Pleegzorg			900
6.73b	Gezinsgericht			700
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig			2.900
6.74a	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf			4.900
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf			1.300
6.74c	Gesloten plaatsing			1.600
6.81a	Beschermd wonen (Wmo)			0
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)			100
6.82a	Jeugdbescherming			2.000
6.82b	Jeugdreclassering			200
Totaal van Taakvelden				43.400

Bedragen x € 1.000

Verdeling personeelskosten over taakvelden

Overzicht personele lasten	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Programma Bestuur en Ondersteuning						
Bestuur	2.140	2.136	2.150	2.150	2.150	2.150
Burgerzaken	3.086	2.768	2.308	2.308	2.308	2.308
Beheer overige gebouwen en gronden	803	816	568	568	568	568
Parkeerbelasting	21	117	91	91	91	91
Bestuur en Ondersteuning	6.050	5.837	5.117	5.117	5.117	5.117
Programma Veiligheid						
Crisisbeheersing en brandweer	1	1	23	23	23	23
Openbare orde en veiligheid	2.284	2.281	2.414	2.414	2.414	2.414
Veiligheid	2.284	2.281	2.437	2.437	2.437	2.437
Programma Verkeer en Vervoer						
Verkeer en Vervoer	2.091	2.038	2.377	2.377	2.377	2.377
Parkeren	114	207	161	161	161	161
Recreatieve havens	2	1	0	0	0	0
Openbaar vervoer	17	19	25	25	25	25
Verkeer en Vervoer	2.225	2.264	2.564	2.564	2.564	2.564
Programma Economie						
Economische ontwikkeling	303	383	295	295	295	295
Fysiek bedrijfsinfrastructuur	54	46	102	102	102	102
Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	42	44	45	45	45	45
Economie	399	473	442	442	442	442
Programma Onderwijs						
Onderwijshuisvesting	332	300	291	291	291	291
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	716	684	480	480	480	480
Onderwijs	1.048	984	771	771	771	771
Programma Sport, cultuur en recreatie						
Sportbeleid en activering	130	93	51	51	51	51
Sportaccommodaties	361	382	340	340	340	340
Cultuurpres.,productie&participatie	95	101	76	76	76	76
Musea	26	46	56	56	56	56
Cultureel erfgoed	224	304	254	254	254	254
Media	84	74	57	57	57	57
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.739	2.901	3.314	3.314	3.314	3.314
Sport, cultuur en recreatie	3.659	3.900	4.149	4.149	4.149	4.149
Programma Sociaal domein						
Samenkracht en burgerparticipatie	2.466	2.192	1.531	1.531	1.531	1.449
Wijkteams	959	1.006	967	967	967	967

Overzicht personele lasten	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Inkomensregelingen	4.070	4.101	3.561	3.561	3.561	3.561
Begeleide participatie	287	300	352	352	352	352
Arbeidsparticipatie	2.353	2.418	2.682	2.682	2.682	2.682
Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	525	524	637	637	637	637
Maatwerk dienstverlening 18+	1.377	1.454	1.947	1.947	1.947	1.947
Maatwerk dienstverlening 18-	1.566	1.305	1.593	1.562	1.562	1.562
Geëscaleerde zorg 18+	62	63	118	118	118	118
Geëscaleerde zorg 18-	416	418	705	705	705	705
Sociaal domein	14.082	13.781	14.092	14.062	14.062	13.980
Programma Volksgezondheid en milieu						
Volksgezondheid	52	46	153	153	153	153
Riolering	439	631	691	691	691	691
Afval	201	168	183	183	183	183
Milieubeheer	794	707	831	831	831	831
Begraafplaatsen en crematoria	228	228	311	311	311	311
Volksgezondheid en milieu	1.714	1.781	2.170	2.170	2.170	2.170
Programma VHLOSV						
Ruimte en leefbaarheid	2.139	1.612	1.715	1.715	1.716	1.577
Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	573	315	290	299	240	0
Wonen en bouwen	2.360	3.071	3.635	3.635	3.635	3.468
VHLOSV	5.072	4.998	5.640	5.649	5.591	5.045
Programma Tussenrekeningen activa						
Geactiveerde kosten	628	0	0	0	0	0
Tussenrekeningen activa	628	0	0	0	0	0
Programma Algemene Dekkingsmiddelen						
OZB Woningen	95	93	68	68	68	68
OZB Niet-woningen	130	125	84	84	84	84
Belastingen overig	266	203	220	220	220	220
Algemene Dekkingsmiddelen	491	421	373	373	373	373
Programma Overhead						
Overhead	13.044	15.148	16.044	16.144	16.250	16.250
Overhead	13.044	15.148	16.044	16.144	16.250	16.250
TOTAAL	50.696	51.868	53.799	53.877	53.925	53.297

Bedragen x € 1.000

Verplichte indicatoren

Indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
1	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2021	8,47 fte	Eigen gegevens
2	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2021	7,97 fte	Eigen gegevens
3	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2021	€ 875,22	Eigen gegevens
4	Externe inhuur	Inhuur regulier t.o.v. totale kosten	2021	17,1%	Eigen gegevens
5	Overhead	% van totale lasten	2021	9,6%	Eigen gegevens
6	Verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 17 jaar	Aantal per 1.000 inwoners 12-17 jaar	202	11 (landelijk 7)	Bureau Halt
8	Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	Aantal per 1.000 inwoners	2021	2,0 (landelijk 1,8)	CBS - Diefstallen
9	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2021	4,4 (landelijk 4,3)	CBS - Criminaliteit
10	Diefstallen uit woningen	Aantal per 1.000 inwoners	2021	1,5 (landelijk 1,3)	CBS - Diefstallen
11	Vernieling	Aantal per 1.000 inwoners	2021	5,3 (landelijk 6,1)	CBS - Criminaliteit
14	Functiemenging	%	2021	36,9% (landelijk 53,3%)	CBS BAG / LISA - bewerking ABF Research
16	Vestigingen van bedrijven	per 1.000 inwoners 15-65 jaar	2021	141,2 (landelijk 165,1)	LISA
17	Absoluut verzuim (niet op school ingeschreven leerplichtigen)	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2019 (schooljaar 2018-2019)	1,1 (landelijk 2,4)	DUO/Ingrado
18	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2021 (schooljaar 2020-2021)	28 (landelijk 19)	DUO/Ingrado
19	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	2021	1,9% (landelijk 1,9%)	DUO/Ingrado
20	Niet-sporters	%	2020 (1x per 4 jaar gezondheidsmonitor)	46,0% (landelijk 49,3%)	Gezondheidsmonitor volwassenen, GGD'en, CBS en RIVM

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
21	Banen	per 1.000 inwoners 15-65 jaar	2021	466,4 (landelijk 805,5)	CBS Bevolkingsstatistiek / LISA bewerking ABF Research
22	Jeugdcriminaliteit	% 12 t/m 21 jarigen	2020	2% (landelijk 1%)	CBS - Jeugd
23	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2020	7% (landelijk 6%)	CBS - Jeugd
24	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2020	67,3% (landelijk 68,4%)	CBS - Arbeidsdeelname
26	Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	%	2020	7% (landelijk 2%)	CBS - Jeugd
27	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners van 18 jaar en ouder	2021	448,4 (landelijk 431,2)	CBS - Participatiewet
28	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 65 jaar	2020	253,2 (landelijk 202,0)	CBS - Participatiewet
29	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2021	13,0 (landelijk 12,9)	CBS - Jeugd
30	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2021	1,1% (landelijk 1,2%)	CBS - Jeugd
31	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2021	0,5% (landelijk 0,3%)	CBS - Jeugd
32	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Aantal per 10.000 inwoners	2021	510 (landelijk 649)	CBS - Monitor sociaal domein Wmo
33	Omvang huishoudelijk restafval	Kilogram per inwoner	2020	224 (landelijk 170)	CBS - Statistiek huishoudelijk afval
34	Hernieuwbare elektriciteit	%	2020	4,6% (landelijk 26,8%)	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor
35	Gemiddelde WOZ waarde woningen	1.000 euro	2021	315 (landelijk 290)	CBS - Statistiek waarde onroerende zaken
36	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2021	4,5 (landelijk 8,9)	BAG/ABF - Systeem Woningvoorraad

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
37	Demografische druk (verhouding tussen enerzijds jongeren en ouderen en anderzijds bevolking 20 tot 65 jaar)	%	2022	80,7% (landelijk 70,3%)	CBS - Bevolkingsstatistiek
38	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	2021	€ 728 (landelijk € 733)	COELO, Groningen
39	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2021	793 (landelijk 810)	COELO, Groningen

Toelichting op de indicatoren

1 Formatie

Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van de organisatie op peildatum 1 januari.

Uitgangspunt is het vastgestelde formatieplan, dus niet de werkelijke bezetting. Het gaat om formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature. Fte is het equivalent van een 36-urige werkweek.

2 Bezetting

Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan.

Terugkijkend naar een begrotingsjaar wordt de werkelijke bezetting berekend. Conform de definitie van Vensters voor Bedrijfsvoering is berekend de gemiddelde bezetting in dat begrotingsjaar door het gemiddelde te nemen van de werkelijke bezetting op 1 januari en op 31 december.

3 Apparaatskosten

Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.

4 Externe inhuur

Onder externe inhuur wordt verstaan: het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt.

5 Overhead

De overheadkosten betreffen alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

6 Verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 17 jaar

Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.

8 Winkeldiefstal per 1.000 inwoners

Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.

9 Geweldsmisdrijven

Het aantal geweldsmisdrijven. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).

10 Diefstallen uit woningen

Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.

11 Vernieling

Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.

14 Functiemenging

De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

16 Vestigingen van bedrijven

Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot 65 jaar.

17 Absoluut verzuim (niet op school ingeschreven leerplichtigen)

Van absoluut verzuim is sprake als een leerplichtige jongere tussen de 5 en 16 jaar of een jongere van 16 of 17 jaar die valt onder de kwalificatieplicht niet is ingeschreven op een school of instelling en ook niet vrijgesteld is van de inschrijvingsplicht.

18 Relatief verzuim

Van relatief verzuim is sprake als een jongeren wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt (ongoorloofd afwezig). Ook veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend.

19 Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %

Het percentage van het totaal aantal leerlingen van het VO en MBO (12 tot 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.

20 Niet-sporters

Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

21 Banen

Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot 65 jaar.

22 Jeugdcriminaliteit

Het percentage jongeren (12 tot 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.

23 Kinderen in uitkeringsgezin

Het percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) verstaan. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.

24 Netto arbeidsparticipatie

Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.

26 Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren

Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV Werkbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.

27 Personen met een bijstandsuitkering

Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.

28 Lopende re-integratievoorzieningen

Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot 65 jaar.

29 Jongeren met jeugdhulp

Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.

30 Jongeren met jeugdbescherming

Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.

31 Jongeren met jeugdreclassering

Het percentage jongeren (12 tot 23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12 tot 23 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 23 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.

32 Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo

Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.

33 Omvang huishoudelijk restafval

Niet gescheiden ingezameld restafval dat te groot of te zwaar is om op dezelfde wijze als het huishoudelijk restafval te worden aangeboden.

34 Hernieuwbare elektriciteit

Het percentage hernieuwbare energie, ook wel duurzame of groene energie genoemd. Dit is energie afkomstig van natuurlijke bronnen die constant worden aangevuld zoals uit wind, waterkracht, zon, bodem, buitenluchtwarmte en biomassa.

35 Gemiddelde WOZ waarde woningen

De gemiddelde WOZ waarde van woningen.

36 Nieuw gebouwde woningen

Het aantal nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen zoals transformaties.

37 Demografische druk (verhouding tussen enerzijds jongeren en ouderen en anderzijds bevolking 20 tot 65 jaar)

De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

38 Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

39 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.